Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS RIGES BREVE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

UDGIVET MED STØTTE AF

UNDERVISNINGSMINISTERIET

DEN RABEN-LEVETZAUSKE FOND

CARLSBERGFONDET

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DANMARKS RIGES BREVE

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

UNDER LEDELSE AF

FRANZ BLATT

2. RÆKKE 2. BIND

1266-1280

UDARBEJDET AF

ADAM AFZELIUS

OG

GUSTAV HERMANSEN

EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG

KØBENHAVN 1941

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilsynsførende:

POUL JOHS. JØRGENSEN

samt C. A. CHRISTENSEN og PETER SKAUTRUP

PAVEBULLERNE OVERSAT AF

ALFRED KRARUP

COPYRIGHT 1941 BY

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB, COPENHAGEN

PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

RETTELSER

til

2. Rækkes 3. Bind:

S. 3 (Nr. 4) Tølløse, læs: Tyvelse.

S. 164 (Nr. 223) og for alle Byrder og Tjenester til os, læs: og — medmindre vi personligt kommer derhen — for alle Byrder og Tjenester til os.

ib. af Kongens Foged, læs: paa Grund af Kongens Fogeds Ankomst (per aduentum aduocati regis, cf. 1325 21. Juli).

S. 192 (Nr. 265) Tølløse, læs: Tyvelse.

S. 289 (Nr. 394 Note 1) Nr. 394, læs: Nr. 393.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLDSFORTEGNELSE

Manuskript- og Bogfortegnelse ..... p. VII

Breve 1266—1280 ..... - 1—302

Personregister ..... - 305—315
Stednavneregister ..... - 317—326
Ordliste ..... - 327—330

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

MANUSKRIPT- OG BOGFORTEGNELSE

Åhus Hospitals Registratur (i det svenske kgl. Bibliotek) = Registratur over Breve i Åhus (og Christianstads) Hospital(er)s Arkiver. 1600 (og senere), trykt: ÆA (se dette) V 783 ff.

Aalborghus Registratur = Registratur over Brevene paa Aalborghus (1573), trykt ÆA III 1 ff.

Aarhusbogen = Kgl. Bibl. Additamenta fol. 53.

Acta processus litium = Acta processus litium inter regem Danorum et archiepiscopum Lundensem. Novam editionem criticam curaverunt Alfred Krarup et William Norvin. Kbh. 1932.

Antvorskov Registratur = Registratur over Antvorskov Klosters Breve (1607). Trykt: ÆA IV 57—274.

Bartholin: = Th. Bartholins Collectanea i Kgl. Bibl. E don. var. fol. I—VII.

Bull. Dan. = Bullarium Danicum. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark. 1198—1316. Udg. af Alfred Krarup.

Bunge = Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten. Hrsg. von Dr. Friedrich Georg von Bunge. I—VI. Reval 1853—73.

Cypræus, Hier. = Det kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. fol. 1048.

Cypræus, Paul = Det kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. fol. 1047.

Dipl. Suec. = Diplomatarium Suecanum I ff. ved I. G. Liljegren. Stockholm 1829.

DRB = Danmarks Riges Breve, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Franz Blatt. 2. Række 1. Bind 1250—1265 udarbejdet af Gustav Hermansen. Kbh. 1938. 2. Række 3. Bind 1281—1290 udarbejdet af Adam Afzelius. Kbh. 1939.

Ericus Olai = Ericus Olai, Historia Svecorum Gothorumque. 1615.

Esrombogen = Codex Esromensis i Kgl. Bibl. E don. var. 140, 4to.

Gertz Script. min. = Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi. Ex codicibus denuo recensuit M. Cl. Gertz. I—II, Kbh. 1917—22.

Hamb. UB. = Hamburgisches Urkundenbuch. Hrsg. v. I. M. Lappenberg. Hamburg 1842 ff.

Hamsfort = Corn. Hamsfort Chronologia secunda trykt: SRD I 226—334.

Hans. UB. = Hansisches Urkundenbuch, bearbeitet v. K. Höhlbaum. I. Halle 1876 ff.

Hasse = Schleswig-Holstein-Lauenburgische Regesten und Urkunden, hrsg. v. P. Hasse I—II. Hamburg u. Leipzig 1888.

Hist. Tidsskr. = Historisk Tidsskrift, udg. af den danske historiske Forening. Kbh. 1840 ff.

Hvitfeld = A. Hvitfeld: Danmarks Riges Krønike, 4to, I—X. Kbh. 1599—1603. Fol. I—II. Kbh. 1650—52.

Jyske Lov = Den jyske Lov. Text med Oversættelse og Kommentar ved Peter Skautrup. Udg. af Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur. Aarhus 1933 ff.

Lamey = A. Lamey: Diplomatische Geschichte der alten Grafen von Ravensberg. 1779.

Langebeks Diplomatarium (i Rigsarkivet).

Lucoppidan = Det kgl. Bibliotek, Ny kgl. Saml. fol. 561.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lundebogen = Registrum ecclesie Lundensis i Det svenske Rigsarkiv.

Løgumbogen = Kgl. Bibl. Ny kgl. Samling fol. 881.

Mekl. UB. = Meklenburgisches Urkundenbuch I ff. Schwerin 1863 ff.

Næstved Gavebog, trykt: SRD IV 344.

Næstved Klosters Registratur = Næstved St. Petri Klosters Registratur 1528. Herlufsholms Arkiv.

Odensebogen = Univ. Bibl. Uppsala, de la Gardies Donation nr. 39.

Odense St. Hans Klosters Registratur = Registratur over Breve i Odense St. Hans Klosters Arkiv 1558, trykt: ÆA V 603 ff.

Odense St. Knuds Klosters Registratur = Registratur over Breve i Odense St. Knuds Klosters Arkiv 1548, trykt: ÆA V 175 ff.

Olsen, Peder = Petrus Olai, Historia ordinis fratrum minorum, trykt Gertz, Script. min.

Pontoppidan = E. Pontoppidan, Annales ecclesiæ Danicæ diplomatici I—IV. Kbh. 1741—52.

Procesakterne se Acta processus litium.

Reg. Dan. = Regesta diplomatica historiæ Danicæ. Kbh. 1847 ff.

Reg. Dipl. Bohemiæ et Moraviæ = Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiæ et Moraviæ herausg. von Erben und Emler 1855—92.

Rep. = Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis, Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen, udg. v. Kr. Erslev I—IV. Kbh. 1894—1912.

Ribe Kapitels Registratur = Registratur over Breve i Ribe Kapitels Arkiv 1553, trykt: ÆA V 319 ff.

Ribe Oldemoder = Rigsarkivet, Ribe Stift I suppl. 48.

Roskilde Agnete Klosters Registratur = Registratur over St. Agnete Klosters Breve i Roskilde 1575, trykt: ÆA IV 275 ff.

Roskilde Claræ Klosters Registratur = Registratur over Breve fra Roskilde Clara Klosters Arkiv 1586 og senere trykt: ÆA V 559—601.

Roskildegaards Registratur = Registratur over Brevene paa Roskildegaard, trykt: ÆA III 313 ff.

Scandia = Scandia, Tidsskrift för historisk Forskning utgiven af Lauritz Weibull. 1928 ff.

Script. min. = Gertz, Script. min.

Skanderborgske Registratur = Skanderborgske Registratur 1606. Trykt: ÆA I 161—276.

Sorø Gavebog = Kgl. Bibl. Gl. kgl. Saml. 4to, 2485.

SRD = Scriptores rerum Danicarum I—IX. Kbh. 1772—1878.

Terpager = P. Terpager Ripæ Cimbricæ. Flensborg 1736.

Tomarp Klosters Registratur = Registratur over Tomarp (Tommerup) Klosters Breve, trykt: ÆA IV 365 ff.

Trap = J. P. Trap: Kongeriget Danmark. Fjerde omarbejdede Udgave, udg. af Gunnar Knudsen.

Valdemars Sjællandske Lov = Danmarks gamle Landskabslove med Kirkelovene, udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Johs. Brøndum-Nielsen i Samvirken med Poul Johs. Jørgensen. 7. Valdemars Sjællandske Lov udg. af Erik Kroman. Kbh. 1932 ff.

Vestervig Klosters Registratur = Registratur over Vestervig Klosters Breve (1599), trykt: ÆA III 131 ff.

Vitskølbogen = Kgl. Bibl. Ny kgl. Samling, 4to, 1193.

ÆA = De ældste danske Archivregistraturer, udg. efter Beslutning af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog . . . ved T. A. Becker. Kbh. 1854 ff.

Æbelholtbogen = Kgl. Bibl. Additamenta, fol. 51.

Ømbogen = Kgl. Bibl. E don var. 4to 135.

Øm Klosters Inventarium = Øm Klosters Inventarium 1554, trykt: Nye Samlinger til den danske Historie udg. af P. F. Suhm III 302 ff.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1266-1280

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1266. 9. Januar. Lübeck. 1

Legaten Kardinal Guido tager paa Foranledning af Lybeckborgernes Klage alle skibbrudne i Farvandene ved Danmark, Sverige, Vendland, Pommern, Frisland og Elben under sin og Pavestolens Beskyttelse og paabyder, at alle skal hjælpe dem efter nærmere angivne Regler i Stedet for at rane deres Gods, samt paalægger Bispen af Ratzeburg at paase, at disse Bestemmelser overholdes.

Original i Lübeck.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, Pavestolens Legat, til den ærværdige Fader i Kristus Bispen af Ratzeburg, Hilsen evindelig med Gud.

Vore elskede Sønner i Kristus, Borgerne i Lübeck har i deres Klage til os paavist, at de, naar de eller andre Købmænd fra Verdens forskellige Egne, snart paa Pilgrimsfærd, snart paa Handelsrejse, befarer Vesterhavet eller Østersøen, ved Guds Styrelse ofte lider Skibbrud sammesteds og taber Liv og Gods. Og naar deres Gods driver op paa Stranden eller skyller i Land her eller andetsteds, kommer Riddere og andre mægtige Mænd fra de omliggende Egne tilstede med væbnet Følge, naar de hører om dette Herrens Svøbeslag, og tager hver efter Evne alle de skibbrudnes Ejendele op, idet de hævder, at det er deres Ret, uden at vise Medfølelse med dem, som Gud har tugtet, ja paa umenneskelig Vis føjer de Fortvivlelse til deres Fortvivlelse. Med Gud den almægtiges Myndighed og i den hellige og udelelige Treenigheds Navn har vi, til Gavn for troende kristne, der besejler Havet i lovligt og hæderligt Handelsøjemed overalt i Egnene ved Vesterhavet og Østersøen, nemlig i Danmark, Sverige, Vendland, Pommern, Frisland og ved Elben, besluttet at fastsætte, at alle Købmænd i saadanne Ærinder staar under Pavestolens og vor Beskyttelse. Og hvis nogen lider Skibbrud, skal alle de omkringboende for Guds og den naturlige Retsfølelses[1]) Skyld komme dem til Hjælp i deres store Nød paa samme Maade, som de selv vilde se sig hjulpet ved en lignende Tilskikkelse, da de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maa vide, at det er fastsat med pavelig Myndighed og kejserlig og kongelig Magt, at alt det Gods, der tilhører dem, der har lidt Skibbrud uanset Stedet, hvor det driver i Land eller skylles op — hvad enten de skibbrudne er tilstede eller fraværende — rettelig skal tilhøre dem, som ejede det, førend de led et saadant Skibbrud, og det samme Gods skal tilhøre deres Arvinger, hvis de selv har lidt Døden, uanset al Sædvane af modsat Art. Og de Arvinger, som paa Grund af de store Afstande ikke med Lethed kan forfølge deres Sag inden Aar og Dag[2]), skal have to Aar til dette i Kraft af nærværende Bestemmelse, og hvis de kommer fra meget fjerntliggende Egne, skal de forfølge Sagen, inden tre Aar er gaaet. Og de, som hjælper de fornævnte skibbrudne i denne store Prøvelse uden at stille Betingelser eller Vilkaar for Guds Skyld, skal faa hundrede Dage eftergivet af den dem paalagte Kirkebod. Og de, som for verdslig Vindings Skyld rækker dem en hjælpende Haand, skal have Løn for deres Arbejde efter gode Mænds Skøn, som beskikkes til dette. Men hvis nogen — hvilket vi ikke haaber — er saa forbryderisk og hildet i Timeligheden, at han udstrækker sin Haand for at røve det fornævnte Gods, skal han, hvis han ikke inden otte Dage giver tilbage, hvad han har taget, paadrage sig Banlysnings Dom, og Gudstjenesten skal standse i hele det Sogn, hvor det Gods, som saaledes er ranet paa Trods af Gud og Retfærdighed, vitterligt bliver tilbageholdt, og de Købere, som — skønt vel underrettede — køber Godset af Røverne, skal underlægges Banlysnings Dom; det samme gælder ogsaa den Dommer, i hvis Retskreds disse Røvere opholder sig, hvis han ikke foranlediger, at det røvede Gods tilbagegives inden en Maaned. Og hvis der fremføres Klage for Stedets Biskop over en saadan Handling, skal han ligeledes anvende samme Middel, hvis han vil undgaa Fare for at miste sit Embede. Og hvis nogen af de fornævnte banlyste lider Døden, inden han er blevet løst af Kirkens Ban, skal han ganske undvære kirkelig Begravelse, ja hans afsjælede Legeme skal kastes i Havet og lide sin fortjente Straf der, hvor Misgerningen er begaaet.

Eder, Herr Biskop af Ratzeburg, paalægger vi i Kraft af den Myndighed, vi indehaver, at paase, at alt det, som staar i fornævnte Brev, ubrødeligt overholdes, idet I tugter de modstræbende og genstridige med Kirkens Straf. Givet i Lübeck den 9. Januar i 1. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) den naturlige Retsfølelse danner Modsætningen til den positive Ret, omfattende de gejstlige og verdslige Retsnormer, og betegner som Følge deraf alle de Grundsæt-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ninger, man stiltiende overholder i Samfundslivet i Kraft af deres Selvfølgelighed. I den katolske Retsfilosofi anses Naturretten for at være af guddommelig Oprindelse. 2) d. v. s. et Aar og seks Uger (jf. Jyske Lov I 23).

1266. 8. Marts. Sorø. 2

Danmarks Cistercienserabbeder vidimerer Pave Alexander 4.s Brev af 1257 26. Juni (=Bull. Dan. Nr. 537), hvorved Cistercienserordenen fritages for Kollekter og andre Afgifter, som paalægges af Pavestolen.

Afskrift (Esrombogen).

Alle Abbeder af Cistercienserordenen i Danmark til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder alle, at vi i Sorø har set Pave Alexanders nedenfor skrevne Privilegium og nøje læst det Ord til andet og befundet det uden Skade paa noget Punkt, idet Skriften var ufordærvet, ustunget[1]) og uskadt i enhver Henseende, under ægte Bulle og ubeskadiget Seglsnor. Privilegiets Ordlyd er følgende: Alexander, Biskop o. s. v. *(=1257 26. Juni).* Da nu denne Privilegiebulle endnu ikke forefindes i alle vore Ordenshuse, har vi ladet den optegne nøje og fuldstændigt i dette Brev under vore Segls Vidnesbyrd, for at de, der tvivler om den, kan faa Troen ihænde. Til Bevis for denne Sag og til Forvaring har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev. Forhandlet i det Herrens Aar 1266 i Sorø i Marts Maaned Mandagen efter Letare Jerusalem.

1) jf. DRB II 1 Nr. 71 Note.

1266. 15. Marts. Nyborg. 3

Kong Erik 5. Glipping fritager Ribes Borgere for Told, Torvegæld og Kongens Vragret overalt i Riget og træffer Bestemmelse om Byens Styre.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Viden om Begivenheder anses for sikrest, naar den styrkes af skriftligt Vidnesbyrd[1]). Derfor gør vi vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi til nærværende Brevførere vore elskede Borgere i Ribe, som Tak for deres Ydelser og Fortjenester gennem lang Tid, har givet den særlige Fri-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hed, at vi, hvorsomhelst de indenfor vort Riges Grænser maatte komme for at handle med deres Varer, erklærer dem for fri og i enhver Henseende undtagne at være for Betaling af Told, Torvegæld og for Vragret, idet vi ønsker, at alt, hvad de nævnte Borgeres Oldermænd og Raadmænd sammen med vor Foged sammesteds beslutter at gøre, skal staa ubrødeligt ved Magt uden nogen Borgers Indsigelse. Vi forbyder saaledes strengt, at nogen af vore Ombudsmænd drister sig til paa nogen Maade at hindre vore ovennævnte Borgere i Anledning af den Frihed, som vi naadigt har tilstaaet dem. Men den, der ubesindigt forsøger at handle mod dette vort Forbud, maa vide, at han vil paadrage sig vor kongelige Vrede. Givet i Nyborg paa Hoffet i det Herrens Aar 1266 første Mandag efter Passionssøndag med Bispen af Børglum som Vidne.

1) jf. 1250 20. Febr. (DRB II 1 Nr. 1), 1252 25. Juli (DRB II 1 Nr. 68). Bestemmelsen om Forband, der findes i DRB II 1 Nr. 1 og 68, er udgaaet her; tilføjet i Forhold til Nr. 68 er Ordene fra 'Vi forbyder saaledes ... kongelig Vrede'.

4 1266. 15. Marts. Perugia.

Pave Clemens 4. bemyndiger Legaten Kardinal Guido til at give Dispensation til fire adelige danske, der er beslægtede i fjerde Led, saaledes at de kan indgaa Ægteskab med hverandre.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Jo større Tillid vi har til Din Omsigts prøvede Dygtighed, desto større Udmærkelse agter vi at hædre Din Person med, og vi forøger derfor med Glæde den Dig betroede Legations Jurisdiktion ved en yderligere Naades Forret og ved at tillægge Dig en usædvanlig Myndighed i Haab om, at Du, jo større de Opgaver er, som vi overdrager Dig, med desto mere indsigtsfuld Alvor og desto renere Samvittighed vil anstrenge Dig for at udføre dem. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, tilstaar vi Dig derfor i Kraft af dette Brev Ret til paa gyldig Maade at dispensere fire adelige i Danmarks Rige, som er beslægtet med hinanden i fjerde Slægtskabs- eller Svogerskabsgrad[2]), eller ogsaa saadanne, som den offentlige Anstændigheds Krav[3]) forhindrer deri, saa at de lovligt kan indgaa Ægteskab med hinanden, eller hvis de allerede har gjort dette, kan forblive i det saaledes indgaaede Ægteskab uanset disse Hindringer, forudsat at Du finder, at det tjener det Dig betroede Hverv og deres Sjæles

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Salighed, naar blot dette aabenlyst er til Gavn for Rigets Fred. Givet som ovenfor[4]).

1) Kardinal Guido, det apostoliske Sædes Legat. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 91 Note 2. — 3) jf. DRB II 3 Nr. 293 Note 3. — 4) i Perugia den 15. Marts i vort Pontifikats 2. Aar.

1266. 15. Marts. Perugia. 5

Pave Clemens 4. bemyndiger Legaten Kardinal Guido til i hver af sit Legationsomraades Provinser at dispensere ti gejstlige fra uægte Fødsel.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). For at Udøvelsen af det Dig betroede Hverv som Legat kan være saa meget desto mere naaderig, jo større Myndighed fra det apostoliske Sæde Du kan støtte Dig til for at kunne yde Naade til flere, bøjer vi os for Dine Bønner og giver Dig i Kraft af dette Brev fri Adgang til i hver af Dit Legationsomraades Provinser at dispensere ti gejstlige, som er af uægte Fødsel, naar blot de ikke er avlet i Blodskam eller af regelbundne Personer eller i Hor, saa at de uanset deres uægte Fødsel kan forrette Gudstjeneste i de Grader, de har modtaget, og ligeledes kan forfremmes til højere Grader og opnaa kirkelige Embeder paa lovlig Vis, ogsaa hvis disse har Sjælesorg, forudsat at Du finder, at det tjener deres Sjælefrelse. Givet i Perugia den 15. Marts i vort Pontifikats 2. Aar.

1) Kardinal Guido, det apostoliske Sædes Legat.

1266. 18. Marts. Nyborg. 6

Hertug Erik 1. Abelsen af Jylland tildømmer Biskop Esger af Ribe og Ribe Kirke de dem af Iver Tagesen tilskødede Ejendomme i Rangstrup.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Efterdi Herr Iver Tagesen til den ærværdige Fader Herr Esger, Biskop af Ribe, og hans Kirke har solgt og skødet alt sit Gods, løst og fast, som han havde i Rangstrup, nemlig Ager og Eng, Skov og Vand — saaledes som vi ser af vor elskede Farbroder Kong Kristoffers Brev herom[1]) — godkender vi den af samme Herr Iver foretagne Skødning i denne Sag

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og stadfæster den med dette Brev, idet vi tildømmer Herr Esger og Kirken i Ribe det omtalte Gods at eje frit og fredeligt med evig Ret, og idet vi strengt forbyder, at nogen drister sig til at rejse Krav over for Herr Bispen eller hans Kirke med Hensyn til dette Gods eller at forurolige dem paa nogen Maade. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1266 første Torsdag før Palmesøndag.

1) 1256 10. Marts (DRB II 1 Nr. 177). De mærkelige Forhold, under hvilke Godset i Rangstrup blev givet til Ribebispen — efter først at være givet til Løgum Kloster (1254 16. Juli, se DRB II 1 Nr. 145) og dernæst taget tilbage — har formodentlig skabt en saadan Uklarhed om Ejendomsforholdet, at Kirken har følt Trang til at faa sin Adkomst bekræftet ved Dom. Brevet er et Dombrev. Der findes ingen senere Omtale af Godserne i Rangstrup, bortset fra Notitserne Nr. 204. 205.

7 1266. 18. Marts. Perugia.

Pave Clemens 4. bemyndiger Legaten Kardinal Guido til i sit Legationsomraade at besætte kirkelige Embeder, der har staaet ledige saa længe, at Retten til at raade over dem er tilfaldet Pavestolen.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). For at Du ved den kirkelige Provisions gavmilde Naade, som mange i de Lande, der er betroet Dig som Legat, begærligt søger og venter af Din Haand, kan vise Dig naadig over for dem, der ydmygt bedende kommer til Dig, og som Følge deraf med Rette kan anses for mere kærkommen, bøjer vi os for Dine Bønner og giver Dig i Kraft af dette Brev fri Adgang til at bortgive alle de kirkelige Embeder inden for Dit Legationsomraade, ogsaa Digniteter, som har staaet ledige om ikke de jure, saa dog de facto saa længe, at deres Bortgivelse ifølge Lateran-konciliets Bestemmelse[2]) lovligt er tilfaldet det apostoliske Sæde, efter at Du har fjernet samme Embeders ulovlige Indehavere fra dem. Givet i Perugia den 18. Marts i vort Pontifikats 2. Aar.

1) Kardinal Guido, det apostoliske Sædes Legat. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 406 Note 1.

8 1266. 25. April. Nakskov.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Nakskov Borgeres Ret til at græsse deres Kvæg paa nogle nærmere angivne Jorder.

Afskrift i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi ønsker og stadfæster med dette Brev, at nærværende Brevførere Borgerne i Byen Nakskov til evig Tid ved vor Naade frit skal have den Forte til Græsning af Kvæg, som paa vor elskede Faders Tid plejede at ligge til deres By, sammen med Marken Sigersege og den Skov, vi har overtaget fra Herr Mads, forhenværende Drost, idet vi strengt forbyder, at nogen i Fremtiden hindrer eller forulemper Byens Borgere deri. Den, der i Ubesindighed gør dette, vil ikke undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i samme By i det Herrens Aar 1266 den 25. April med Herr Foed som Vidne.

1266. 30. April. Roskilde. 9

Kong Erik 5. Glipping bevidner, at Lundekanniken Gudmund paa sin Moder Lucies Vegne har skødet en Gaard i Lund til Dominikanerbrødrene sammesteds.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, der faar dette Brev at se, at Herr Gudmund, Kannik i Lund, paa sin Moder Fru Lucies Vegne i vor og vor højtelskede Moders Nærværelse under Tilstedeværelse af mange Mænd i Lund har tilskødet Dominikanerne sammesteds en Gaard, som var beliggende ved deres Kirkegaard, og som Fruen havde givet de nævnte Brødre med Undtagelse af dens Bygninger. Til Vidnesbyrd og Forvaring om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev, idet vi strengt forbyder, at nogen hindrer fornævnte Brødre, som det er vor Vilje og Skyldighed at begunstige, da de er Guds Tjenere, i frit at raade over den omtalte Gaard eller forulemper dem navnlig efter den fornævnte Frues Død. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1266 den 30. April, i Nærværelse af Drosten Herr Niels og den tidligere Drost Herr Mads i St. Dionysius' Kirke.

1266 Maj se DRB II 1 Nr. 383.

Brevet er i Ømbogen placeret forkert; Dronningen vilde næppe i 1266 bruge Vendingen »Vi har just erfaret, at I .. nægter ham (Biskop Tyge) ... Gæsteri«; denne Sag verserer i 1263.

Reg. Dan. Nr. 1137 se Nr. 20.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

10 1266. 8. Maj. Roskilde.

Tyge Bost skænker og skøder en Ejendom i Luserød (nu Høvelte) til Vor Frue Kloster i Sorø.

Afskrift af Bartholin.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn. Jeg Tyge kaldet Bost til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Vorherre Jesus Kristus.

Idet jeg betænker, at i Menneskets Verden intet er fast og varigt, som jo i Tidens Løb gaar paa Hæld og svinder hen, har jeg i Ønsket om at forekomme denne Sygdom med omhyggelig Forsynlighed besluttet at overgive det, som synes mig at gavne min Sjæl, til skriftlig Erindring. Jeg gør saaledes vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg til mine Synders Forladelse har skænket alt, hvad jeg ejer i Luserød[1]) til mine fromme Brødre i Sorø, som sammesteds tjener Gud og den hellige Jomfru Maria — og det er 5 Øre skattepligtig Jord med min Gaard sammesteds og alt dens Tilliggende, nemlig Eng, Græsgang, Ager og Skov, som jeg ubeskaaret har givet Brødrene i Hænde og skødet efter Lands Lov[2]) i Nærværelse af Kongen og mange andre. Til Vidnesbyrd om dette har jeg ladet dette Brev bekræfte med mit eget Segl og Kongens og Dronningens Segl, Aarhusbispen Herr Tyges Segl, Herr Anders Skænks, Herr Anders Nielsens og mange andre gode Mænds Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Hver den af mine Arvinger eller . . .[3]), der maatte forsøge at omstøde denne min fromme Sjælegave eller at hindre den, skal her og i det tilkommende paadrage sig Gud den almægtiges, den hellige Marias og alle Helgeners Vrede. Dette er forhandlet i Roskilde den 8. Maj i det Herrens Aar 1266.

1) nu Høvelte, se Trap II 83 — 2) d. v. s. Landskabsloven. — 3) alle Afskrifterne angiver her Lakune i Teksten.

11 1266. 13. Maj. Roskilde.

Dronning Margrete (Sambiria) stadfæster den lybske Ret og de Friheder, som er givet Reval af Kong Kristoffer 1.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Frue af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Efterdi vor elskede Søn Herr Erik, af Guds Naade de Danskes Konge, med Samtykke og Raad af sit Riges bedste Mænd har overladt Estland

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Virland med al den ham tilkommende Ret i disse Lande til vor frie Raadighed i vor Levetid, gør vi vitterligt for alle, at vi bøjer os for vore elskede Revalborgeres Bønner og tro Tjenester og med Glæde tilstaar dem og ved dette Brev stadfæster for dem de Friheder og den lybske Ret[1]), der paa vor elskede afdøde Mands, salig Herr Kristoffers, fordum de Danskes højbaarne Konges Tid, af ham er blevet dem tilstaaet paa saavel aandeligt som verdsligt Omraade i den Udstrækning, som Loven tillader os, idet vi giver dem dette Brev under vort Segl til Vidnesbyrd. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1266 den 13. Maj, idet Herr Vagn Pallesen, Høvedsmand i Reval, varetager denne Sag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 164 (1255 16. August) og Nr. 236 (1257 16. September).

[Før 1266. 21. Maj][1]). 12

Danmarks Cistercienserabbeder klager til Legaten Kardinal Guido over Biskop Tyge 1.s Overgreb mod Øm Kloster og beder Legaten straffe Bispen til Værn for de øvrige Medlemmer af Cistercienserordenen.

Afskrift (Ømbogen).

Alle Abbeder af Cistercienserordenen i Danmark til den ærværdige Fader og Herre i Kristus Guido, af Guds Naade Kardinalpresbyter ved S.Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, deres Bønners frelsebringende Støtte.

Da vi havde faaet fuld Vished med Hensyn til Eders Ankomst til Danmarks Rige, blev vi straks vendt til Glæde ved en saa stor Faders længe ventede Nærværelse, eftersom vi haaber med Guds Barmhjertighed og Eders Bistand endelig engang at faa Lindring for de store Hjemsøgelser og uretfærdige Plager, som vi paa mangfoldig Vis har lidt i disse Aar. Derfor er det, at vi — af Medlidenhed med vore Brødre og foranlediget af Omsorg for os selv — tvinges til med grædende Klage at lade de alvorlige Overgreb komme Eder, vor Fader, for Øre, hvormed Bispen af Aarhus har besværet vor Ordens Hus i Øm, fordi vi sandelig maa befrygte, at Danmarks Riges øvrige Bisper — medmindre den ondsindede Trætte, som fornævnte Biskop ikke har taget i Betænkning at indlade sig paa over for nævnte Hus, aves med Eders Myndigheds Tugt, — efter dennes Eksempel paa lignende Maade skal faa Anledning til at skeje ud mod vor Ordens øvrige Huse, hvilket allerede aabenlyst er blevet givet os tilkende ved truende Ord fra

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nogle af dem. Thi fornævnte Biskop har ladet haant om den os af det apostoliske Sæde tilstaaede Friheds og Immunitets Velgerning og af Abbeden og Brødrene krævet et utilbørligt og uvant Gæsteri, og da det, han paa utilbørlig Maade har forlangt, ikke er blevet tilstaaet ham, har han mod Abbeden og hele det menige Konvent udslynget sin Banstraales Lyn og derpaa, ikke som en Biskop, men som en grum Fjende med væbnet Styrke betraadt det nævnte Hus, sprængt Husenes Porte og som en Røver røvet sammesteds. Fremdeles har han ikke undladt at hjemsøge nævnte Huses Ladegaarde med lignende Voldshandlinger, idet han lod Lægbrødrene piske og kaste i Lænker og bortføre efter Forgodtbefindende og ved at bortføre Heste og andet tilføjede Klostret ikke ringe Tab. Ydermere tog han to Munke af oftnævnte Hus tilligemed Heste og andet, der anses for at være af ikke ringe Værd, tilfange — drevet af djævelsk Raseri, idet han lagde dem i grusomme Lænker og længe lod dem holde tilbage i et smudsigt Fængsel. Til at bevise alt dette og meget andet, som vi for at fatte os i Korthed undlader at omtale, mangler vi hverken Dokumenter eller Vidner imod ham. Derfor retter vi i Fællesskab vore Bønner til Eder, højtelskede Fader, for at den uhørte Uret, som nævnte Biskop har tilføjet vor Orden, skal bevæge Eder til at gaa frem mod ham, der har øvet saa megen Ondskab og allerede derved har paadraget sig en apostolisk Dom, med den Straf, der er egnet til at hindre, at andre efter hans Eksempel i Fremtiden slipper tøjlesløs Ondskab løs mod Ordenens Medlemmer.

1) Brevet er udateret; det maa være udstedt i Tiden omkring Guidos Ankomst til Danmark og inden 21. Maj (Nr. 13), da Guido i sit Brev til Tyge af denne Dato henviser til Cistercienserabbedernes Skrivelse.

13 1266. 21. Maj. Roskilde.

Legaten Kardinal Guido opregner for Biskop Tyge 1. af Aarhus de Overgreb, som denne har tilføjet Øm Kloster, og forlanger, at Tyge yder Klosteret Erstatning og afstaar fra yderligere Overgreb i Fremtiden.

Afskrift (Ømbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og det apostoliske Sædes Legat, til den ærværdige Fader i Kristus Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, Hilsen med Gud.

Derfor lod Gud Eder blive sin salvede Søn og gav Eder biskoppelig Værdighed frem for andre, for at I skulde hade Lasten og elske Retfærd[1]).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Og da Eders Fortjenesters Skat[2]) vil kunne forøges derved, at I forkaster den første og elsker den anden, bør I tro paa saadanne Raad og rette Eder efter saadanne Mænds Formaning, som søger ikke egen Fordel, men Eders Ære, idet de styrker Eders Stræben i de Ting, hvorved Eders Renhed kan blive endnu renere, og som med Ængstelse søger at holde Eder tilbage fra de Ting, hvorved lettelig Eders biskoppelige Glans kunde fordunkles. Af Meddelelser fra vore elskede Sønner i Kristus Abbederne i Øm Kloster og andre Klostre af Cistercienserordenen i Danmark er det kommet os for Øre, at Abbeden og det menige Konvent i Øm Kloster maa føle Eders tunge Haand paa mangfoldige Maader, skønt I burde støtte dem med from Gavmildhed, for at I ikke skal synes at krænke baade Retfærd og Fromhed, som I bør være allermest rede til at øve. Thi de siger, at I kaster Eder over det fornævnte Kloster, dets Ladegaarde og øvrige Gods samt — gid det ikke var sandt — over deres Personer som over en hældende Væg og en faldende Mur[3]) og derved forstyrrer deres fredfyldte Liv i Herren, og at I strækker Eders graadige Hænder ud efter deres Ejendom og derved forulemper dem paa mangfoldige Maader ikke mindre ved Overgreb mod deres Personer end ved Ran af deres Ejendom, for ikke at sige Afpresning, som I eller Eders Mænd foretager. Og for at vi — bortset fra utallige andre Tynger, som I lader overgaa dem — nu kan indflette nogle enkelte, ja saare faa i Forhold til den Mængde, der forties, bemærk da, hvad der skrives:

I afpresser dem tre Ugers Gæsteri for Eder selv og en stor Skare, der kommer ridende sammen med Eder hvert Aar, I giver Befaling til og lader deres Huses Døre bryde op med Vold, og I har engang givet Riddere og Baroner Befaling til at paagribe Munkene, naar de kunde, mishandle dem og endog plyndre dem, skønt de er fritagne for alle Skatter, da I hævder at have Myndighed til at give saadanne Ugerningsmænd Afløsning. Til anden Tid lægger I dem for Had hos hans kongelige Majestæt og Riget, skønt de fornævnte Brødre aldrig i nogen Sag har lagt Raad op mod Kongens Ære. I stævner ogsaa Abbeden, Munkene og Lægbrødrene i det fornævnte Kloster til Eders Ting, ganske som I finder for godt. Fremdeles undlader I ikke paa Trods af al Retfærdighed at banlyse deres Landboer, undergivne og Bryder, hvis de ikke møder for Eder inden for en forud angiven Frist, og I undser Eder ikke for at straffe deres Lægbrødre paa Ladegaardene med Pengebøder paa samme Maade som de verdslige Magthavere for enhver Forseelse eller rettere uden Grund, da I ikke har nogen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Retsmyndighed over dem. Men man fortæller ogsaa om Eder, at I har lyst vor elskede Søn Øm Klosters fornævnte Abbed i Ban, fordi han — hvilken besynderlig Grund! — i sine Breve kalder sig Abbed; fremdeles har I paa lignende Maade lyst det menige Konvent i Ban, fordi det har begravet Liget af en Drabsmand, der angrede, da hans sidste Time var kommet, og — hvad man anser og holder for endnu mere utaaleligt — I lader ikke blot haant om de Privilegier, der er givet dem og deres Orden af det apostoliske Sæde, hvilket en opmærksom Læser kan slutte af det foregaaende, men I bestræber Eder ogsaa ved saadanne og andre Tynger paa at udslette det fornævnte Kloster, hvilket er urimeligt. Men en Ting, som heller ikke kan forbigaas, er fremdeles Eders lige saa latterlige som sørgelige Dom — hvis den da bør kaldes en Dom — med hvilken I rammer alle dem, der hører Munkene, hvis de nogen Gang holder Messe uden for Klosteret, og med hvilken I forsøger at revse Munkene efter Eders Forgodtbefindende, ja ganske vilkaarligt, som det lyster Eder, idet I, hvis jeg maa bruge de Ord, hovent og opblæst siger, at I skal retlede deres Vandel og visitere deres Huse. En af deres Medbrødre, en Præst ved Navn Skjalm, har I fremdeles, under Tilsidesættelse saavel af al Respekt for fromme Stiftelser som ogsaa af den biskoppelige Værdighed, ført bort eller ladet føre bort fra Kirkegaarden, og en anden Munk ved Navn Bjørn, som I lod føre bort fra en af Munkenes Gaarde, og Lægbroder Tyge lod I ikke uden voldelig at lægge Haand paa dem gribe af Eders Knægte, idet I derefter bortførte Penge, meget Løsøre og fire Heste. Dette stiller vi Eder nu for Øje, og man taler ogsaa om andre lignende og mere alvorlige Tilfælde. Vej nu alt det fornævnte paa Eders Tankes Vægt, og idet I drøfter for og imod med Eder selv i Eders Hjerte, skal I, kloge Broder, afgøre og skelne, om det er sandt, og den Retfærdighed, der bor i Eders Hjerte, skal dømme efter moden Overvejelse, om saadant bør siges en Biskop paa. Selvom vor Medfølelses Strømme bør naa ud til alle, idet vi yder dem vor Hjælp og Støtte i Kærlighed, bør vi dog navnlig vise Tegn paa vor Kærlighed over for dem, til hvilke vi er knyttede med nære Baand gennem et fromt Levneds Ukrænkelighed.

For at ikke andres Brøde skal kunne lægges os til Last, er det nødvendigt, at vi ikke lader de Overtrædelser, der meddeles os med sømmelig Alvor, henligge uænsede; thi skønt vi ønsker at hædre Eder saa meget, som vi kan med Gud og efter Eders Anseelse, vil vi dog ikke paaføre andre Skade derved, at vi undlader at advare deres Fjender eller ave

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dem. Vi beder Dig derfor indtrængende om og opfordrer Dig trygt, vor kloge Broder, til med Sindets Renhed at tage Vare paa Dit Navns Ære, til at give det fornævnte Kloster og dets Munke Bod for de anførte Overgreb og Tab og til for Fremtiden at afstaa fra sligt, for at Abbeden og det menige Konvent fremtidig ikke skal have nogen Grund til Klage imod Eder, og for at vi med Rette kan glæde os over, at Eders Klogskab og Forsigtighed slaar sig til Taals med gode Raad og retter Fejltagelser og gør det ret, som før var uret.

Givet i Roskilde den 21. Maj i 2. Aar af vor hellige Fader Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) Hebr. 1,9. — 2) Teksten er her usikker, idet den har texera meritorum. texera eksisterer ikke paa Latin; det kan dog være identisk med 'tessera', der muligvis kan betyde 'Kredit'; de fleste læser efter en Rettelse af Gertz: thesaurus meritorum. — 3) Psalm. 62 (61) 4.

1266. 8. Juni. Lund. 14

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle dem, der besøger St. Agnete Kirke i Roskilde paa en Række Festdage, 40 Dages Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og det apostoliske Sædes Legat, til sine elskede Døtre i Kristus Søstrene af Dominikanernes Orden ved St. Agnete i Roskilde, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Skønt han, hvis Gave det er, at hans troende paa værdig og priselig Maade kan tjene ham, af sin rige Kærlighed, som overgaar de bedendes Fortjenester og Ønsker, giver dem, der tjener ham paa en god Maade, langt mere til Gengæld, end de kan fortjene, indbyder vi dog saa at sige ved lokkende Belønninger, nemlig Aflad og Syndsforladelse — i Ønsket om at gøre Menigheden velbehagelig for Gud — Kristi troende til at være ham til Behag, for at de derved kan gøres mere egnede til den guddommelige Naade. For at Eders Kirke kan opnaa passende Hædersbevisninger, eftergiver vi af Gud den almægtiges Barmhjertighed og i Tillid til hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed hvert Aar alle dem, der viser sand Anger og bekender deres Synder, og som med Fromhed og Ærbødighed besøger samme Kirke paa Festerne for den salige Jomfru Maria[1]) og paa Festerne for den hellige Jomfru og Martyr Agnete[2]), for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirkens Indvielse[3]) og de salige Bekendere Biskop Augustin[4]) og Dominikus[5]) og for den salige Martyr Petrus[6]) og paa Ottendedagene efter samme Fester, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Lund den 8. Juni i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) Festerne for Jomfru Maria er bl. a. følgende: 1. Marie Renselse, Vor Frue Kirkegang eller Kyndelmisse, 2. Februar. 2. Marie Bebudelse eller Vor Frue Dag i Fasten, 25. Marts. 3. Marie Himmelfart, 15. August. 4. Marie Fødselsdag, 8. September. — 2) Agnetes Dødsdag, 21. Januar. — 3) ukendt. — 4) 26. Maj. — 5) 4. August. — 6) 29. April.

15 1266. 8. Juni. Lund.

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle dem, der besøger Dominikanernes Kirker i Danmark og Sverige paa de store Højtider, 40 Dages Kirkebod.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og det apostoliske Sædes Legat, til sine elskede Sønner, Brødrene af Dominikanerordenen i Danmarks og Sveriges Rige, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Skønt han, hvis Gave det er, at hans troende paa værdig og priselig Maade kan tjene ham, af sin rige Kærlighed, som overgaar de bedendes Fortjenester og Ønsker, giver dem, der tjener ham paa en god Maade, langt mere til Gengæld, end de kan fortjene, indbyder vi dog saa at sige ved lokkende Belønninger, nemlig Aflad og Syndsforladelse — i Ønsket om at gøre Menigheden velbehagelig for Gud — Kristi troende til at være ham til Behag, for at de derved kan gøres mere egnede til den guddommelige Naade. For at Eders Kirker kan opnaa passende Hædersbevisninger, eftergiver vi af Gud den almægtiges Barmhjertighed og i Tillid til hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed hvert Aar alle dem, der viser sand Anger og bekender deres Synder, og som fromt og ærbødigt besøger samme Kirker paa de enkelte Fester for den salige Jomfru Maria[1]) og den salige Marie Magdalene[2]) og paa Festerne for den salige Katrine[3]), for Kirkernes Indvielse[4]) og for de salige Bekendere Biskop Augustin[5]) og Dominikus[6]), for den salige Martyr Petrus[7]) og for de hellige, til Ære for hvilke Eders Kirker er bygget eller bygges, samt paa anden Jule-, Paaske- og Pinsedag og paa Ottendedagene efter samme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fester, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Lund den 8. Juni i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) se Nr. 14 Note 1. — 2) 22. Juli. — 3) 25. November. — 4) ukendt. — 5) se Nr. 14 Note 4. — 6) se Nr. 14 Note 5. — 7) se Nr. 14 Note 6.

1266. u. d. Viborg. 16

Biskop Niels 2. af Viborg vidimerer Legaten Kardinal Guidos Brev af 1266 8. Juni (=Nr. 15)

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

Niels, af Guds Naade Biskop i Viborg, den høje danske Konges Kansler, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi har set et Brev af Herr Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, af følgende Ordlyd Ord til andet (som ovenfor). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1266.

1266. 7. Juli. 17

Grev Ernst af Gleichen, Anders Skænk, Anders Nielsen og Oluf Tagesen skøder som Arvinger efter Grevinde Margrete af Gleichen hendes testamentariske Gave af en Gaard i Næsby til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Fru Margrete, Grevinde, Datter af Herr Oluf Skænk, Grev Ernst af Gleichens Hustru, testamenterede til vor Frues Kloster i Sorø sin Gaard i Næsby, nemlig 1 Mark Skattejord til evig Almisse. Denne Gaard tillige med alt dens Tilliggende skødede til Klosteret i Nærværelse af Kong Erik de velbyrdige Mænd Herr Ernst Greve, Anders Skænk, samme Margretes Broder, Anders Nielsen og Oluf Tagesen, hendes Arvinger i det Herrens Aar 1266 den 7. Juli.

1266. 15. Juli. Aarhus. 18

Biskop Tyge 1. af Aarhus opretter et Kantori ved Aarhus Domkirke.

Afskrift (Aarhusbogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tyge, af Guds Barmhjertighed Biskop i Aarhus, hilser alle troende kristne, der ser dette Brev, og ønsker dem Liv og Sundhed med Herren.

Timelige Handlinger plejer at gaa til Grunde i Ælde og Glemsel, hvis de ikke værnes af skriftligt Vidnesbyrd. Derfor gør vi vitterligt for tilkommende og nulevende, at vi — da vi har erfaret, at Aarhus' Kirke, som vi, omend ufortjent, forestaar ved Guds (Naade)[1]), i sin Gudstjeneste, for hvilken den fordum stod i højt Ry, er gaaet ikke lidet tilbage, fordi der ikke findes en Mand med det særlige Hverv at lede Koret og efter omhyggelig Forberedelse at vaage over, at Gudstjenesten bevares paa et tilbørligt Stade — har besluttet til Ære for den hellige Treenighed, den glorrige Jomfru Maria og den højtelskede Martyr og Biskop Clemens, hvem Kirken dyrker frem for andre som sin Skytshelgen, med Aarhus Kapitels Samtykke og Vilje udaf vort Gods at grundlægge et Kantori, som vi har besluttet at overgive den gode Mand Herr Jens Lam paa disse Vilkaar:

Han og hans Efterfølgere, der bliver indsat paa kanonisk Vis ved Valg af dem, der til den Tid matte udgøre Kapitlet, og Kollats af den, der maatte være Biskop, skal af de nævnte Indtægter have 20 Mark gængs Mønt, til Ydelse af hvilket Beløb vi giver vor Gaard i Baastrup med hele dens Tilliggende, saa at den, hvis vi skulde dø før den endelige Ordning af denne Sag, tilfalder dette kirkelige Embede med al Ret. Fremdeles[2]) skal der af de to Trediedele, der tilkommer os af Herr Ærkedegnens Jurisdiktionsindtægter, hvert Aar ydes ti Mark Penge, gængs Mønt, og lige saa meget fra Domprovsten, førend de gør Afregning med os eller vor Efterfølger for de fornævnte to Trediedele.

Og vi forpligter ganske vist Kantoren og dem, der efterfølger ham, — til hvilket vi ikke ønsker unge Mennesker, men modne Præster, der kan synge godt og som er øvet i Gudstjenestens Fremførelse, — til at være i Koret ved Nattens og Dagens Tider, saavidt som det staar i menneskelig Magt, men eftersom Sygdom og timelige Forretninger ikke tillader ham at hellige sig dette altid og til alle Tider, har vi bestemt og fastsat, at han til Stadighed skal holde en god og duelig Underkantor som Vikar til at erstatte sig, naar han af de fornævnte Grunde tvinges til at udeblive, og han er pligtig at betale ham seks Mark gængs Mønt udover det, som andre Vikarer oppebærer. (Vi giver Kantoren Myndighed til)[3]) at styre Koret og Gudstjenesten i Kirken, hvad angaar saavel natlige Lektioner[4]) og Responsorier[5]) som Bøde for Fravær eller Bortgang uden hans Til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ladelse, den nødvendige Ringning, Korbøgerne, Altrenes Kalke og Kirkeprydelser og alle Gudstjenestens Nødvendigheder, (og vi bestemmer,)[3]) at der ved hans Forsorg skal vælges gode og sædelige Vikarer, som forstaar og evner at holde Gudstjeneste i Kirken, som, iført rene og pæne Korskjorter og Korkapper, i Kirken skyer Samtale og Latter, og som holder Gudstjeneste — ikke med Afkortelse eller Udeladelse af noget, med hovedkulds Ilsomhed, idet de forkorter Lektionerne, som dem lyster, og uden Forberedelse — men med den skyldige Modenhed.

Kantoren skal i det østlige Kor sidde næst efter Ærkedegnen og skal ved Ofringen og andre Æresrettigheder regnes næst efter Domprovsten.

Paa Højtiderne og Kannikernes større Festdage, og navnlig naar Bispen holder Messe, skal han fremdeles have fuld Myndighed til at bestemme, hvem der skal lede Koret, læse Evangeliet eller Epistlen eller iøvrigt bistaa Bispen, og da han personligt maa overvære Begyndelsen og afvente Slutningen af Gudstjenesten, maa Kannikerne ikke gaa tilbords, førend han uden Vanskelighed kan komme tilstede.

Iøvrigt overlader vi det til hans Omsigt at bestemme over Forandring og Flytning af Festdage og deres Gudstjenester, Anordning af en Messe efter en anden og af den højtidelige Gudstjeneste for den hellige Jomfru hver Lørdag, og hvornaar, hvordan og paa hvilken hæderfuld Maade der skal holdes Procession. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1266 den 15. Juli. Og vi har ladet dette Brev besegle med vort og vort Kapitels Segl til Bevis og Forvaring.

1) Ordet mangler i den latinske Tekst. — 2) denne Sætning er føjet til i 15. Aarhundrede, medens den oprindelige Tekst er raderet ud. — 3) nogle Ord af omtrent denne Betydning er faldet ud. — 4) det eller de Udtog af det gamle og nye Testamente, som læses under Korbønnen. — 5) Korvekselsange.

1266. 16. Juli. Kalmar. 19

Birger Jarl skænker sin Gaard i Karlaby til Johanniterklosteret i Eskilstuna, da Broder Henrik kaldet af Hoenscheid var Prior i Antvorskov.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Reg. Dan. Nr. *437 (1266. 26. Juli) er uægte og bringes i Rækkens sidste Bind.

[Omkr. 1266. 1. August][1]). Roskilde. 20

Legaten Kardinal Guido formaner for anden Gang Biskop Tyge 1. af Aarhus

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til ikke at afkræve Øm Kloster Gæsteri og andre Ydelser og til at gøre sin Uret god igen samt til for Fremtiden at afholde sig fra saadanne Overgreb.

Afskrift (Ømbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og det apostoliske Sædes Legat, til den ærværdige Fader i Kristus Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, Hilsen med Gud.

Vi har ikke glemt, at vi angaaende forskellige og mangfoldige Tynger og Overgreb, som I og andre paa Foranledning af Eder har tilføjet Personer og Ting i Øm Kloster af Cistercienserordenen i Eders Stift, har sendt Eder et Brev indeholdende Formaninger, Paamindelser og Bønner; hvis I opmærksomt havde læst dette og paa tilbørlig Maade havde gjort Eder fortrolig med dets Indhold, vilde Brødrenes ynkværdige[2]) Klager og denne vor paafølgende Formaning ikke være fremkommet. Men ak! vi tvinges til at formane og at holde tilbage fra Forfølgelse af deres undergivne netop dem, der burde være et Mønster for Hjorden[3]) i den Menighed, der er dem undergivet, idet de beskyttede den mod andres Rovgriskhed. Skønt Eders Forfølgelse af fornævnte Brødre er blevet i nogen Grad formindsket, tvinges vi derfor dog til — fordi I under Foregivende af at holde Visitation paa et Len forsøger at kræve Gæsteri af dem og (gid det ikke var Tilfældet!) at fravriste dem dette og paa anden Maade at tynge dem — endnu engang at tale formanende Ord til Eder, da vi vil forsøge, hvad vor anden Paamindelse over for Eder kan udrette. Vi beder og formaner Eder altsaa, kloge Broder, om efter at have overvejet Sagen at ville rette, hvad der ved en Fejltagelses Vildfarelse eller ved visse Menneskers Tilskyndelse, som I i disse Sager bør overhøre, hidtil er begaaet under Paaskud af, at det er sket for Eders Skyld, eller paa Grund af Eder, og om at afholde Eder fra at fortsætte dermed, saaledes at vi med Rette kan glæde os over, at vore talrige Formaninger og Bønner ikke er fremkommet forgæves, og for at vi ikke ved vor Samvittigheds Trang skal tvinges til paa Foranledning af de forudnævnte eller senere Besværinger enten at skrive Eder haardere til eller paa anden Maade at træffe Bestemmelser desangaaende. Givet i Roskilde.

1) Guidos første Formaningsbrev til Biskop Tyge 1. er udstedt i Roskilde 1266 21. Maj (Nr. 13); paa Grundlag heraf daterer Reg. Dan. dette Brev til Majmaaned og Bull. Dan. daterer det: efter 21. Maj 1266? Da Guido imidlertid allerede 8. Juni udsteder Brev i Lund (1266 Nr. 15), kan nærværende andet Formaningsbrev ikke være udstedt under Guidos første Ophold i Roskilde; thi der vilde da hengaa for kort Tid

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mellem første og andet Formaningsbrev, selvom man antager, at han hele Tiden fra 21. Maj til op mod 8. Juni har opholdt sig i Roskilde. Den 24. Juni, 1. 2. 14.—17. Juli (Dipl. Suec. I 431—436 Nr. 511—520) udsteder han Breve i Kalmar. Den 1. og 2. August er han atter i Roskilde (1266 Nr. 21—23), den 17. 23. og 25. August (Nr. 24. 26. 27.) i Ribe, derefter i Slesvig (24. September) og Lübeck (2. November). — Brevet maa være udstedt under Guidos andet Ophold i Roskilde, og maa saaledes være affattet i Tiden Slutningen af Juli — Begyndelsen af August (jf. A. D. Jørgensen i Aarb. f. nordisk Oldkyndighed XIV 1879 p. 145, Paludan-Müller i Vidensk. Selsk. Skr. hist-fil. Afdeling 5, 4 p. 349 med Note 3). — 2) oversat efter Rettelsen 'miser(r)ime'. — 3) jf. Peters 1. Brev 5,3.

1266. 1. August. Roskilde. 21

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle dem, der giver Almisse til St. Clare Kloster og yder Bidrag til Klosterkirkens Opførelse, og som besøger denne Kirke paa St. Claras og Jomfru Marias Festdage, 60 Dages Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat til alle troende kristne i Danmarks Rige Hilsen med Gud.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjærtige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men at den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da vore elskede Døtre i Kristus, Søstrene af den hellige Claras Orden i Roskilde, tynges af saa stor Fattigdom, at de ikke kan fuldføre den Kirke, de har paabegyndt at bygge, og at de heller ikke uden de troendes Almisser kan faa deres Underhold, retter vi vor Bøn, Formaning og indstændige Opfordring til Eder alle, idet vi paalægger Eder til Eders Synders Forladelse, at I af det Gods, Gud har tilstaaet Eder, yder dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, saaledes at ved Eders og andre troendes Bistand Kristi fattige kan faa deres Underhold, deres Kirke fuldføres, og I gennem denne og andre gode Gerninger, som I øver paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Guds Barmhjertighed og den Myndighed, Paven har tilstaaet os, eftergiver vi barmhjertigt med Gud alle dem, der føler sand

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Anger og bekender deres Synder, som gør godt imod dem, som rækker dem en hjælpende Haand til Kirkens Opførelse, og som fromt og ærbødigt besøger samme Kirke paa den hellige Claras Dag[2]) og paa den salige Jomfru Marias fire Festdage[3]) nemlig Marie Bebudelse, Himmelfart, Fødsel og Kyndelmisse, 60 Dage af den dem paalagte Kirkebod, idet dette Brev ikke skal have Gyldighed, naar Bygningen er fuldført. Vi forbyder paa det strengeste, at dette Brev sendes gennem Bedere[4]), idet vi — hvis der handles anderledes — erklærer det for magtesløst at være. Givet i Roskilde den 1. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) jf. Rom. 14, 10. 2. Kor. 5, 10. Denne Formel er overtaget fra c. 14 X de pænitentiis V 38. — 2) 12. August. — 3) se Nr. 14 Note 1. — 4) jf. DRB II 1 Nr. 147 Note 2.

22 1266. 2. August. Roskilde.

Legaten Kardinal Guido paalægger Bispen og Provsten i Schwerin at forsvare Doberan Kloster mod dem, som anfægter Munkenes Ret til deres Arvegods. Givet i Roskilde den 2. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

Original i Schwerin.

23 1266. 2. August. Roskilde.

Legaten Kardinal Guido paalægger Bispen og Provsten i Schwerin at forsvare Doberan Kloster mod uretmæssige Krav fra Klosterets Kreditorer. Givet i Roskilde den 2. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

Original i Schwerin.

24 1266. 17. August. Ribe.

Legaten Kardinal Guido erklærer over for Løgum Kloster, at Klostret ikke er forpligtet til at yde noget til Legatens Ophold.

Afskrift (Løgumbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til sine elskede Sønner i Kristus Abbeden og det menige Konvent i Løgum af Cistercienserordenen i Ribe Stift Hilsen og passende Fremgang i deres hellige Tjeneste.

Da i sin Tid Pave Alexander 4., salig Ihukommelse, har bevilget Eder og hele Cistercienserordenen[1]), at I ikke er pligtige at yde det apostoliske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sædes Legater og Nuntier de Gæsteriafgifter, der (var bevilget dem)[2]) ved apostoliske Breve, selvom disse Breve udtrykkelig omtaler nævnte Orden, hvad vi har set i et Privilegium, der er tilstaaet Eder desangaaende, erklærer vi i Ønsket om at bevare dette og andre Ordensprivilegier ubeskaaret ved nærværende Brev, at I ikke er pligtige sammen med andre kirkelige Personer at betale eller bidrage til vore Udgifter eller vort Gæsteri, og vi har bestemt, at de Domme, som maatte blive afsagt mod Eder eller nogle af Eder i Anledning af disse Udgifter eller vort Gæsteri, skal være ugyldige og magtesløse. Givet i Ribe den 17. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) der sigtes til Pavebullen af 1258 7. Juli (Bull. Dan. Nr. 552). — 2) Ordene i Parentes mangler i den latinske Tekst.

1266. 18. August. Ribe. 25

Legaten Kardinal Guido stadfæster Løgum Klosters Privilegier.

Udtog af Hamsfort.

Guido, Kardinalpresbyter ved S.Lorenzo in Lucina, apostolisk Legat, var i Danmark og stadfæster i Ribe Løgum Klosters Privilegier. Den 18. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1266. 23. August. Ribe. 26

Legaten Kardinal Guido stadfæster, at Kong Abel har overdraget Løgum Kloster sine Besiddelser i Svanstrup og Patronatsretten til Brede Kirke, og paalægger Domprovsten i Slesvig at paase, at Klostrets Ret til disse Ting ikke bliver anfægtet.

Afskrift (Løgumbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til den gode Mand Domprovsten i Slesvig[1]), Hilsen med Gud.

Det er rimeligt, at vi uden Indvending giver vort Samtykke til de bedendes berettigede Bønner og opfylder de Ønsker, der ikke afviger fra Fornuftens Vej, saa de naar at virkeliggøres. Vore elskede Sønner Abbeden og det menige Konvent i Løgum Kloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift har i vor Nærværelse forklaret, at Abel, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug i Jylland, salig Ihukommelse, til dem

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og deres Kloster har givet og overdraget de Besiddelser, som han havde i Svanstrup med hele Præsentationsretten, som han havde i Brede Kirke paa Grund af de nævnte Besiddelser, at eje til evig Tid, saaledes som det udførligt staar i Kongens Brev, hvis Ordlyd er følgende: Abel, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. *(= DRB II 1 Nr. 61)*. Derfor har de ydmygt ansøgt os om at lade den fornævnte Gave eller Overdragelse modtage den nødvendige Stadfæstelse. Idet vi derfor naadigt bøjer os for deres Bønner og anser Gaven eller Overdragelsen, som er foretaget paa lovlig og retmæssig Maade af den fornævnte Herre Kong Abel, for ret og rimelig, stadfæster vi den med den Myndighed, vi besidder, og bekræfter den med dette Brev. Med samme Myndighed paalægger vi Dig, vise Broder, ikke at tillade, at fornævnte Abbeder og menige Konvent bliver hindret i fornævnte Forhold paa utilbørlig Maade, idet Du med Kirkens Straf tugter Gerningsmændene, hvis saadant skulde hænde. Givet i Ribe den 23. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) Provsten ved Slesvig Domkirke havde en lidt anden Stilling end Provsterne ved Landets øvrige Domkirker. Det almindelige var, at Jurisdiktionen i Stiftet var fordelt mellem Kapitlets Prælater, saaledes at de enkelte Omraader var fast knyttede til bestemte Prælaturer. Det særlige for Slesvig bestod vist i, at denne Ordning ikke var gennemført med Hensyn til alle Provstier, idet bl. a. Provstierne Vidaa, Ejderstedt og Barvidsyssel ikke var knyttet fast til Prælaturer i Kapitlet, men besattes frit med Kanniker fra dette.

27 1266. 23. August. Ribe.

Legaten Kardinal Guido stadfæster over for Løgum Kloster, at Kong Abel til Løgum Kloster har overdraget sine Besiddelser i Svanstrup og Patronatsretten til Brede Kirke.

Afskrift (Løgumbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til vore elskede Sønner Abbeden og det menige Konvent i Løgum Kloster Hilsen med Gud.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade.

I har i vor Nærværelse forklaret, at Abel, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug i Jylland, salig Ihukommelse, til Eder og Eders Kloster har givet og overdraget de Besiddelser, som han havde i Svanstrup

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med hele Præsentationsretten, som han havde i Brede Kirke[1]) paa Grund af disse Besiddelser, at eje til evig Tid, saaledes som det udførligt staar i Kongens Brev, hvis Ordlyd er denne: Abel, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. *(= DRB II 1 Nr. 61)*. Derfor har I ydmygt ansøgt os om, at denne Gave eller Overdragelse maatte blive stadfæstet af os. Idet vi derfor bøjer os for Eders Bønner, og idet vi anser Gaven eller Overdragelsen, der er gjort af den fornævnte Herre Kong Abel paa en lovgyldig og retmæssig Maade, for ret og rimelig at være, stadfæster vi den i Kraft af den Myndighed, vi besidder og bekræfter den med dette Brev. Intet Menneske maa bryde denne vor Stadfæstelse eller handle derimod. Hvis nogen drister sig dertil, maa han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Ribe den 23. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) jf. DRB II 1 Nr. 61 og 69 med Noter.

1266. 25. August. Ribe. 28

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle, der bidrager til Ribe Domkirkes Istandsættelse, 100 Dages Kirkebod.

Afskrift af Terpager.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til alle troende kristne i Danmarks Rige, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da vore elskede Sønner Kantoren og Kapitlet i Ribe, efter hvad der meddeles os, har til Hensigt at istandsætte deres Kirke, der truer med omfattende og farefuldt Forfald, og deres egne Midler ikke strækker til ved denne Udbedring, naar de ikke hjælpes af de troendes Almisser, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle, idet vi paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I af det Gods, Gud har tilstaaet Eder, skænker dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at den nævnte Kirke ved Eders

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og andre fromme Menneskers Støtte kan blive udbedret, og I ved denne og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Guds Barmhjertighed og den Myndighed, der er givet os af den Herre Paven, eftergiver vi alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand til dette, barmhjertigt med Herren 100 Dage af den dem paalagte Kirkebod, idet dette Brev ikke skal have Gyldighed, naar Bygningen er fuldført. Vi forbyder, at dette Brev sendes med Bedere[2]), idet vi — hvis der handles anderledes — erklærer det for magtesløst at være. Givet i Ribe den 25. August i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) jf. Rom. 14, 10. 2. Kor. 5, 10. Denne Formel er overtaget fra c. 14 X de pænitentiis V 38. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 147 Note 2.

29 1266. 27. August. Ribe.

Kong Erik 5. Glipping appellerer til Paven, fordi Legaten Kardinal Guido i Sagen mellem den danske Konge og Kirken egenmægtigt har fastsat Retsmøde i Slesvig, hvor Kongen ikke kan opholde sig uden Fare for sin Person.

Afskrift (Procesakterne).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen! Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Da den ærværdige Fader og Herre i Kristus Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, var kommet til vort Rige og, som det hæderværdige Medlem af den hellige romerske Kirke han er, havde faaet en glad og venlig Modtagelse af os og vore med al den Ærbødighed, som vi skyldte ham, førte han flere Samtaler og Forhandlinger med os og vor elskede Moder Fru Dronningen om en fredelig Ordning af vort Rige og i Særdeleshed om de Tvistigheder, der længe havde været mellem os og vort Rige som den ene Part og Herr Ærkebispen af Lund, Herr Bispen af Roskilde og Herr Bispen af Odense som den anden Part, hvisaarsag vi haabede og havde fast Tro til, at den samme Herr Legat skulde stræbe efter at tilvejebringe Fred for os og vort Rige, forsaavidt han magtede det med Guds Bistand og burde det efter Retfærdighedens Bud, til hvilket han havde faaet Be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

faling ved flere af den hellige Faders Breve, der sendtes ham udtrykkeligt om denne Sag: han skulde sørge for at betrygge os og vort Rige og afskære vore Fjender enhver Adgang og Lejlighed til at forurette os, og han skulde — efter forudgaaende Advarsel — med Kirkens Straf tvinge dem selv og alle de Mænd, der ved Raad eller Daad eller Gunst støttede dem imod os, saaledes at de ophørte med at forulempe os. Og vi har ofte kærligt opfordret ham til at handle saaledes. Da der derefter var gaaet en vis Tid, lod samme Herr Kardinal os meddele gennem den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Børglum, Peder, Ærkedegn af Aarhus, og vore andre særlige Udsendinge, der var sendt til Legaten om de fornævnte Sager, at vi skulde udvælge et Sted, der var sikkert for begge Parter og velegnet til Forligsforhandlinger, og at vi skulde lade meddele den nævnte Ærkebiskop og de nævnte Bisper fuldt Lejde til at komme derhen og til at klage og svare; til at give dette har vi over for den nævnte Herr Legat gennem de samme Udsendinge erklæret os villige og beredte. Og medens vi blev ved det samme Forsæt og forhandlede med vore Raader om det fornævnte, lod samme Herr Legat — efter ændret Beslutning — os og vor elskede Moder Fru Dronningen stævne med een afgørende Stævning[1]) til selv eller ved en egnet befuldmægtiget at møde første Fredag efter den hellige Apostel Mathæus' Dag i Slesvig for at svare de nævnte Herrer, Ærkebispen og Bisperne og andre, der klagede over os. Og da vi følgelig ikke uden Grund undrede os over Herr Legatens pludseligt ændrede Beslutning, og navnlig over, at han stævnede os til et usikkert Sted, der af mangfoldige Grunde var os mistænkeligt, da det var det Sted, hvor vi i sin Tid blev taget tilfange[2]) og holdt i Fængsel, hvor vor elskede Moder Fru Dronningen var blevet fanget, ført i Fangenskab uden for Riget og længe holdt fangen tilbage, og hvor vor elskede Farbroder, højlovlig Ihukommelse, Erik, fordum Konge over Danmark, var blevet behandlet af sine Fjender paa en saadan Maade[3]), som de fleste af vort Riges velbyrdige Mænd ikke er uvidende om. Thi det samme Sted støder op til og er nær ved vort Riges stærkeste og argeste Fjender i den Grad, at vi ikke uden Fare kan begive os derhen hverken personligt eller gennem en befuldmægtiget paa Grund af samme Fjenders Nærhed og Baghold, medmindre det sker under Ledsagelse af en væbnet Styrke eller den samlede Hær, hvilket vi ikke kan gøre i Øjeblikket eller føler Pligt til, især da man bør skaane de pro-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

cesførende for Møje og Udgift. Vi sendte vore særlige Udsendinge til Herr Legaten for at fordre og indtrængende gøre Paastand paa, at han skulde anvise os et Sted, der var trygt og velegnet til at fremme den nævnte Sag, og hvor vi personligt eller gennem befuldmægtigede uden Fare kunde give Møde, vi lovede fremdeles at yde de nævnte Herrer Ærkebispen, Bisperne og andre, der vilde klage over os, fuldt Lejde til at komme til hint Sted, og til at klage og svare efter nævnte Herr Legats Vilje. Og da samme Herr Legat ikke lod dette gøre, skønt han godt nok blev bedt derom af vore nævnte Udsendinge samt af nogle Bisper af vort Rige i vort Navn, og da vi af de fornævnte og andre Grunde, som vi skal fremlægge paa rette Sted og til rette Tid, mod Retfærdighed og uden gyldig Grund føler os forulempede af Herr Legaten, appellerer vi paa Grund af disse Tynger og andre, som Legaten i Anledning af den fornævnte Sag eller den fornævnte Handel har ladet os paaføre eller haft til Hensigt at paaføre os, vor elskede Moder, vort Rige, vort Riges tro Mænd og vore Undersaatter, paa egne Vegne, paa vor fornævnte Moders, hvis Værge vi er, paa vort Riges tro Mænds, paa vore Undersaatters og paa hele vort Riges Vegne til Pavestolen ved dette Brev og beder indtrængende og indstændigt om Appelbrev[4]), idet vi giver os og vort Rige sammen med alle og enhver af de fornævnte Personer under den nævnte Stols Beskyttelse. Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Forhandlet i Ribe for den nævnte Herr Legats Aasyn i det Herrens Aar 1266 den 27. August i Nærværelse af Herr Bisperne i Ribe, Viborg og Aarhus og mange andre gejstlige og verdslige; og disse Bispers Segl er hængt under dette Brev sammen med vort Segl til Vidnesbyrd om denne Handling.

1) jf. DRB II 1 Nr. 54 Note 2. — 2) efter Slaget paa Lohede 1261 28. Juli. — 3) der sigtes til Drabet paa Erik 4. Plovpenning Natten til 10. August 1250 paa Slien. — 4) Kravet om et Appelbrev betød, at Kongen krævede af Guido, at han skulde meddele Paven som overordnet Domsinstans, at Sagen var appelleret til Pavens Afgørelse. Svagheden ved denne Manøvre fra Kongens Side var, at Guido havde pavelig Fuldmagt til at afsige endelig Dom i Sagen, hvorfor Guido da ogsaa afsiger Dom i Sagen uden Hensyn til Appellen til Paven (jf. Nr. 39 og 86). Naar Paven tog Afstand fra Guidos Dom, var det ikke af juridiske Grunde, men af politiske. Litteratur: Paludan-Müller, Studier til Danmarks Historie i det 13. Aarhundrede i Vidensk. Selsk. Skr. hist.-fil. Afd. 5. Række IV og W. Norvin, Jakob Erlandsens Kamp for Kirkeretten (Scandia 1932).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1266. 30. August. Slesvig. 30

Legaten Kardinal Guido bemyndiger Ærkedegnen og Kapitlet i Ribe til at eftergive alle dem, der hører dem prædike paa Festdagene, 100 Dages Kirkebod.

Original i Rigsarkivet.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til sine elskede Sønner .. Ærkedegn og Kapitlet i Ribe Kirke Hilsen med Gud.

For at tilbudte Gaver kan lokke de frommes Sjæle til at høre Guds Ords frelsebringende Budskab, og for at I selv kan anses for at staa i større Gunst, hvis I gennem os faar overdraget Myndighed til at gøre vel mod andre, bifalder vi Eders Bønner, saa vidt vi kan med Gud, idet vi naadigt skænker dem Gehør. Derfor er det, vi naadigt bøjer os for Eders fromme Bønner og i Kraft af dette Brev tilstaar Eder Beføjelse til, at I, hvergang I paa Festdage i Eders Kirke forkynder Guds Ord for Menigheden, barmhjertigt kan eftergive dem, der oprigtigt angrer og bekender deres Synder, og som fromt og ærbødigt hører Guds Ord af Eder, 100 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Slesvig i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1266. 1. September. Slesvig. 31

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle dem, der besøger Viborg Domkirke paa Festerne for den hellige Jomfru, St. Kjeld og St. Augustin, 60 Dages Kirkebod.

Referat af Bartholin.

Kardinal Guido, apostolisk Legat, eftergiver alle dem, der besøger Viborg Kirke paa Festerne for den hellige Jomfru[1]), den hellige Kjeld[2]) og den hellige Augustin[3]), 60 Dage af den dem paalagte Bod. Givet i Slesvig den 1. September i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) jf. Nr. 14 Note 1. — 2) 11. Juli. — 3) 28. August.

1266. 1. September. Slesvig. 32

Legaten Kardinal Guido bemyndiger Kannikerne i Viborg til at eftergive alle dem, der af Kannikerne hører Guds Ord i Viborg Domkirke, 40 Dages Kirkebod.

Referat af Bartholin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Samme Guido bemyndigede Kannikerne i Viborg til at eftergive alle, der fromt hører Guds Ord af dem i Viborg Domkirke, 40 Dage af den dem paalagte Bod. Givet i Slesvig paa samme Dag[1]).

1) jf. Nr. 31.

33 1266. 4. September. Ribe.

Biskop Esger af Ribe kundgør, at Niels, Søn af Asser Ingridsen, i hans Nærværelse har solgt nogle Ejendomme i Bedsted Terp, Bovlundmark, Arndrup og Arndrupmark til Løgum Kloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Vorherre Jesus Kristus.

Vi gør vitterligt[1]) for nulevende og tilkommende, at Niels, Søn af Asser Ingridsen, i Ribe i vor Nærværelse til de fromme Mænd vor elskede Herre Abbeden og det menige Konvent i Løgum af Cistercienserordenen i vort Stift har solgt og skødet den Gaard, som han havde i Bedsted Terp med Ager, Eng, Skov, Mose og hele Gaardens øvrige Tilliggende, og i Bovlundmark, hvad Fru Ingrid Gamle, salig Ihukommelse, købte, og hans Mølle i Arndrup med Eng og alt andet, der tilhører ham af Sædvane, med hvad Navn det nævnes kan, og to Ottinger Jord paa Arndrupmark uden nogen Afkortelse og noget Fradrag. Til Gengæld lovede den nævnte Abbed og det menige Konvent at betale fornævnte Niels Assersen seks hundrede og fyrretyve Mark gængs Ribemønt, saaledes at hver Mark Penge skal gælde tre Ørtug ægte Sterlingmønt. For at han og andre i Fremtiden ikke skal kunne rejse Klage eller Indsigelse mod fornævnte Abbed og menige Konvent angaaende denne lovformeligt foretagne Skødning af ovennævnte Ejendomme, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Nærværende ved denne Skødning var Magister Simon, Kannik i Ribe, og Mogens, Søn af Knud Hvid, Kannik i Aarhus, og Jens Kat, nævnte Niels' Broder, som gav sit Samtykke til alt dette, og mange andre troværdige Mænd saavel gejstlige som verdslige. Forhandlet i Ribe i det Herrens Aar 1266 første Lørdag før den hellige Jomfru Marias Fødsel.

1) jf. Nr. 34.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1266. 8. September. Ribe. 34

Jens og Peder, Sønner af Asser Ingridsen, billiger, at deres Broder Niels Assersen sælger sit fædrene Arvegods i Bedsted Terp, Arndrup og Arndrupmark til Løgum Kloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Jens og Peder, Sønner af Asser Ingridsen, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med Vorherre Jesus Kristus.

Vi gør vitterligt[1]) for alle, at vi med vore Frænders Raad har givet vort Samtykke og vor Vilje til det Salg og den Skødning, som er sket til Herr Abbeden og det menige Konvent i Løgumkloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift fra vor Broder Niels af alt hans Arvegods i Bedsted Terp og en Mølle i Arndrup og to hele Ottinger i Arndrupmark med alt dets Tilliggende, hvor det end ligger, og med hvad Navn det end kan nævnes, at ejes af de nævnte Klosterfolk med evig Ret uden Indsigelse eller Hindring af nogen Mand. Til Vidnesbyrd om dette stadfæster vi dette Salg og denne Skødning med vore Frænders Samtykke og hjemler den til evig Tid ved lovformeligt Salg. Forhandlet i det Herrens Aar 1266 i Ribe i Nærværelse af Herr Esger, Biskop i Ribe, og hans Kanniker og andre troende saavel verdslige som gejstlige paa Dagen for den hellige Jomfru Marias Fødsel.

1) jf. Nr. 33.

1266. 24. September. Slesvig. 35

Legaten Kardinal Guido stadfæster Ivenack Klosters Patronatsret til Zarrentin Kirke. Givet i Slesvig den 24. September i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

Original i Schwerin.

1266. 24. September. Slesvig. 36

Legaten Kardinal Guido stadfæster Ivenack Klosters Patronatsret til Sophienhof Kirke. Givet i Slesvig den 24. September i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

Original i Schwerin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

37 1266. 28. September. Slesvig.

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle dem, der besøger Viborg Domkirke eller sender Gaver paa Festdagene for Apostlene og St. Kjeld, 60 Dages Kirkebod.

Referat af Bartholin.

Samme Guido eftergiver alle, der besøger Viborg Domkirke paa Festdagene for Apostlene og St. Kjeld, eller som sender Gaver, 60 Dages Bod. Givet i Slesvig den 28. September i 2. Aar af Clemens 4.s Pontifikat.

38 1266. 29. September. Slesvig.

Legaten Kardinal Guido eftergiver alle dem, der hører Messen for den hellige Jomfru i Viborg Domkirke, 20 Dages Kirkebod.

Referat af Bartholin.

Samme Guido eftergiver alle dem, som fromt hører Messen for den hellige Jomfru, der daglig afsynges i Viborg Domkirke, 20 Dage af den dem paalagte Bod. Givet i Slesvig den 29. September i 2. Aar af Clemens 4.s Pontifikat.

39 1266. 30. September. Slesvig.

Legaten Kardinal Guido dømmer Kong Erik 5. Glipping af Danmark til at genindsætte Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund, Biskop Peder 4. af Roskilde, Provst Sasser i Lund, Kannik Niels Gødesen i Roskilde, Kannik Ro i Ribe, Sognepræst David i Rye, i deres Embeder og at holde dem skadesløse, idet Kongen ellers vil blive banlyst og hans Rige lagt under Interdikt.

Original i Brügge.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, de nulevende til Forvaring og kommende Slægter til Minde:

Det er notorisk[1]) i Danmarks Rige og alle de Steder og Provinser, som grænser dertil — endogsaa i den Grad notorisk, at det ikke kan skjules ved nogen Slags Udflugter[2]) — at de ærværdige Fædre Ærkebiskop Jakob af Lund og Biskop Peder af Roskilde er blevet fordrevet fra deres Bispe-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sæder af Erik, Danmarks høje Konge, og hans Moder, Dronning Margrete, og at Magister Sasser, Provst i Lund, Niels Gødesen, Kannik i Roskilde, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift, er berøvet deres Stilling, Gods og Rettigheder, baade Kirkernes og deres egne, af samme Konge og Dronning. For os som Dommer staar Notoriteten heraf fuldkommen fast[3]), da vi i Embeds Medfør er draget rundt i det meste af fornævnte Rige, har besøgt baade større og mindre Kirker i flere Stæder og Stifter baade de regelbundnes og de verdensgejstliges, baade Præster og Menigheder, og i Ærkebispens og Bispens Fravær har ledet Synoderne i Lund og Roskilde Domkirke, hvortil efter gammel Skik og Brug i Riget alle kirkelige Sager fra hver sit Stift plejer at henvises; vi har der blandt andet hørt Klager og Henvendelser fra Præster, som indtrængende krævede deres Prælater tilbage, vi har tit og mange Gange baade af store og smaa, i By og paa Land, hørt talrige Klager over Prælaternes for mange Sjæle skadelige og for Kirkernes Frihed ødelæggende Fravær. Foranlediget ved disse Klager har vi ført mange Forhandlinger med Kongen og Dronningen, med Bisper og Stormænd og Rigets fornemme Mænd, baade enkeltvis og under eet, om hvordan fornævnte Ærkebiskop og Biskop i Fred og Forstaaelse med Kongen og Dronningen kunde vende tilbage til deres Bispesæde og Stilling og øve deres biskoppelige Gerning, og om hvordan ovennævnte Magister Sasser, Provst i Lund, Niels Gødesen, Kannik i Roskilde, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift paa samme Maade kunde vende tilbage til deres Stillinger og Kirker, da de ikke vover at komme hjem til Kongens Omraade paa Grund af en berettiget Frygt.

Da vi efter lange Udsættelser og fem Maaneders langsommelig Venten saa, at disse Forhandlinger var ørkesløse og ikke førte til den ønskede Fred, prøvede vi Rettens Vej, og da fornævnte Prælater og gejstlige ved Bud og Brev — thi selv kunde de ikke komme til os — forlangte af os, at vi skulde skaffe dem deres fulde Ret, opfordrede vi baade een og flere Gange Kongen og Dronningen — da vi ikke vilde drage dem udenfor Riget af Ærbødighed for kongelig Majestæt — til at anvise os et dertil egnet sikkert Sted indenfor Rigets Grænser, hvortil vi kunde stævne Parterne for at undersøge Sagen, men i denne Sag kunde vi aldrig opnaa Gehør. Derfor har vi med een afgørende Stævning ladet Kongen og Dronningen kalde til Slesvig Stad, som ligger indenfor Rigets Grænser, idet vi gav dem en behørig Frist paa 40 Dage eller deromkring, for at de enten personligt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller ved dertil skikkede befuldmægtigede paa tilfredsstillende Maade kunde svare paa de Klager, der var fremført af fornævnte Ærkebiskop Jakob og Biskop Peder, fordi Kongen og Dronningen havde fordrevet dem fra deres Bispesæder, og ligesaa paa de Klager, der var fremført af fornævnte Magister Sasser, Provst i Lund, Niels Gødesen, Kannik i Roskilde, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift, fordi Kongen og Dronningen havde fordrevet dem fra deres gejstlige Embeder og berøvet dem deres Stilling, Gods og Rettigheder, baade Kirkernes og deres egne, endelig ogsaa paa de Klager, der var fremført af Prælater og gejstlige fra Riget, fordi Kongen og Dronningen havde berøvet dem deres Gods og Stilling.

Da de var stævnede — saaledes som det tydeligt fremgaar af Svarskrivelse fra de Stævningsmænd, som vi havde tildelt det Hverv at foretage Stævningen — men inden Fristen var udløbet, blev det fra Kongens og Dronningens Side paastaaet over for os, at de blev fortrædiget ved denne Stævning, fordi vi havde ladet dem kalde til et usikkert Sted, som af mange Grunde var dem mistænkeligt, da det var i Nærheden deraf, at de var blevet fanget og holdt i Fangenskab[4]); fremdeles var Rigets Stormænd ikke uvidende om, hvorledes Kongens Farbroder, Kong Erik af Danmark, salig Ihukommelse, var blevet behandlet af sine Fjender i Nærheden af dette Sted; selv havde de ogsaa der i Nærheden, dog udenfor Rigets Grænser, deres Dødsfjender, og for disses Efterstræbelsers Skyld kunde de ikke komme til dette Sted undtagen muligvis med en væbnet Skare og efter at have samlet en Hær. Staden, hvortil de stævnedes, sagde de dog ikke, at de havde mistænkt; den staar under Hertugen, og hele Landet er et Hertugdømme, og Hertugen erkender, at han har Hertugdømmet til Len af Kongen, og han er Kongens Vasal paa Grund af Hertugdømmet; som Slægtninge har de sluttet Fred og god Forstaaelse med hinanden, og der er hel og varig Fred imellem dem.

Hertil svarede vi, at vi ikke troede, at vi paa noget Punkt havde fortrædiget Kongen eller Dronningen, og havde vi paa noget Punkt gjort det, kaldte vi det tilbage. Og skønt det tydeligt fremgik, at Stedet var sikkert, og de trygt kunde møde der ved befuldmægtigede, fordi Sagen var af en saadan Art, at den godt kunde komme til Behandling ved befuldmægtigede, og det ikke var passende for kongelig Majestæt selv at give Møde for Retten i en saadan Sag, og skønt ogsaa alle de Personer, der kræves til at faa Sandheden oplyst for Retten, trygt kunde give Møde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paa det angivne Sted, siden der var fuldstændig Fred mellem Kongen og Hertugen, Hertugdømmet og Kongeriget, som grænser op til hinanden — ja Hertugdømmet er en Del af Riget — var vi dog af Ærbødighed for kongelig Majestæt rede til at møde i Staden Ribe, hvor Kongen er fuldt ud Herre og, personligt eller gennem sine Rettere[5]), frit i alle Maader udøver Jurisdiktion i verdslige Sager, hvilken Stad ogsaa gælder for at være mere anselig, folkerig og betydelig i Riget; dog skulde de saa give fornævnte Ærkebiskop, Biskop og de andre gejstlige frit Lejde for deres Person , om de selv vilde komme til Ribe for at overvære Behandlingen af deres Sag; der skulde gives os Besked, før Terminen var inde, om dette behagede Kongen og Dronningen eller ej, saa at vi bekvemt kunde komme til Stede i den angivne Termin, da vi ikke havde til Hensigt at ændre denne, men kun Stedet; ellers vilde vi fremme Sagen paa den Tid og det Sted, der var berammet i Stævningen, saaledes som den med Rette burde fremmes. Ogsaa i Ribe nægtede de ganske efter eget Forgodtbefindende at give Møde, og de anførte ingen anden Grund, end at der ingen Bymur var, men appellerede til det apostoliske Sæde uden at give os Besked eller Svar inden Fristens Udløb, om Forandringen af Stedet behagede Kongen og Dronningen; derimod erklærede Ærkebispen, Bispen og de andre ovennævnte gejstlige sig stadig villige til personligt at føre deres Sag.

Fornævnte Ærkebiskop, Biskop og de andre ovennævnte gejstlige gav da paa fastsat Tid og Sted personligt Møde i Retten for os, forlangte indtrængende, at Sagen skulde fremmes og indleverede følgende Klageskrift og Paastand:

I Herrens Navn Amen! Af Eder, Herr Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, fordrer Ærkebiskop Jakob af Lund, Sveriges Primas, Biskop Peder af Roskilde, Magister Sasser, Provst i Lund, Niels Gødesen, Kannik i Roskilde, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift, at I — da de af Erik, Danmarks høje Konge, og Margrete, Danmarks høje Dronning, er fordrevet fra deres Bispesæder, Stillinger og Værdigheder og berøvet deres Gods og Rettigheder, og dette er notorisk paa Grund af de faktiske Omstændigheders uomstødelige Vished[6]), saa det ikke kan skjules ved nogen Slags Udflugter, og dette er notorisk for Eder som Dommer ved Gejstlighedens almindelige Protester og Menighedens Angivelser, ogsaa ved Klager paa de Synoder, som I under højtidelige Former, med Til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

slutning fra Bisper, gejstlige og verdslige, Munke og verdensgejstlige, har afholdt i Domkirkerne i Roskilde og Lund, og det tillige er notorisk i andre omliggende Lande — efter det apostoliske Mandat, der er givet Eder, vil lade disse Prælater og gejstlige genindsætte fuldt og frit hver paa sit Sted i deres tidligere Stillinger efter allerførst at have fjernet alle dem derfra, der uretmæssigt har tiltaget sig disse Stillinger eller vogter dem, og uden Hensyn til den Hindring, alskens Vanskeligheder kunde lægge i Vejen, samt skaffe dem alt det tilbage, som var berøvet dem ved ligegyldigt hvilke Menneskers Anslag, og bringe deres Kirker paa Fode igen. Og dertil paastaar de, at I ved en Slutdom skal domfælde Kongen og Dronningen, idet de forbeholder sig Ret til i enhver Henseende at lægge til, trække fra eller forandre, og til alle de Klagemaal og Sager, som tilkommer dem efter det apostoliske Brevs Ordlyd; i disse, til hvilke fornævnte Konge og Dronning er indstævnet, tilbyder de at ville procedere for Eder; tillige paastaar de, at det, der er sket, er i den Grad notorisk, at det ikke kan skjules ved nogen Slags Udflugter, og at det ogsaa for os som Dommer er notorisk med Hensyn til fornævnte Fordrivelser og Plyndringer.

Dette paastod og krævede de i Retten for os i Nærværelse og under Paahør af Magister Peder, Ærkedegn i Aarhus, og Magister Rane, Kannik i Roskilde, der ved Breve, som de forelagde hver for sig og paa forskellige Tidspunkter, var indsat som befuldmægtigede for Kongen og Dronningen, men blot for at ansøge om, at der maatte blive anvist deres Herskere et sikkert Sted. Disse befuldmægtigede bevidnede ogsaa i alles Nærværelse og erkendte ligefrem, at de ikke havde Stedet mistænkt for Hertugens Skyld, da der var fuldstændig Fred mellem Kongen og Hertugen, og de var gode Venner, men for de Fjenders Skyld, som de sagde, Kongen og Dronningen havde der i Nærheden, dog uden for Riget, men skønt vi flere Gange opfordrede dem dertil, vilde de ikke nævne dem ved Navn. Disse befuldmægtigede støttedes ogsaa af andre Udsendinge, der var sendt til os med blotte Anbefalingsskrivelser fra Kongen og Dronningen, og som opkogte noget af det tidligere sagte med Hensyn til, at Stedet var usikkert paa Grund af salig Kong Eriks Død, da han blev dræbt der i Nærheden. Hertil svarede Modparten, at Kong Erik var ikke blevet dræbt af Kong Kristoffers eller hans Søns, den nu regerende Konges, Fjender eller Modstandere, og hvis alle anselige Steder i Danmark skulde kaldes usikre, fordi der var dræbt en eller anden Konge der, maatte saa godt som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alle anselige Steder i dette Rige være at anse for mistænkelige, da de fleste af de danske Konger, som regerede i gamle Dage, var blevet dræbt i forskellige af Rigets Stæder, og kun faa var død en naturlig Død. Senere kom der ogsaa andre, fornemme Udsendinge til Stede, nemlig Bispen af Ribe, Jens, Kongens Marsk, og andre af Kongens Raader og Sekretærer, som medbragte blotte Anbefalingsskrivelser fra Kongen, men ikke havde andet at bede om, end at Mødestedet, som de betegnede som usikkert, maatte blive ændret. Vi svarede dem, at efter saa mange fornemme Udsendinges Erklæringer fremgik det tydeligt, at Stedet var sikkert, og ligesom Kongen og Dronningen havde sendt saa mange dertil for at undskylde sig, havde de lige saa vel kunnet sende deres befuldmægtigede, og lige saa vel som de første var kommet dertil i god Behold, lige saa vel kunde ogsaa de sidste være kommet i god Behold, og alle kunde være sikre paa, at de ikke drog gennem Fjendeland, men at de trygt kunde komme til det Sted, hvortil Kongen og Dronningen var stævnet. Skønt Ærkebispen, Bispen og de andre fornævnte gejstlige fastholdt deres fornævnte Krav om hurtig Genindsættelse og fra Dag til Dag trængte mere ind paa os, ventede vi dog i længere Tid efter den angivne Frist paa Kongen og Dronningen, nemlig i seks Dage, paa at de skulde give Møde ved en til dette Hverv egnet befuldmægtiget eller Forsvarer, eftersom det ikke sømmede sig for deres høje Stilling personligt at møde for Retten i denne Sag; men da der ikke viste sig nogen befuldmægtiget eller Forsvarer, og de lige saa vel kunde have sendt befuldmægtigede eller Forsvarere, som de havde sendt Folk for at bede sig undskyldt, især da de ikke var indstævnet personligt, men til at møde enten selv eller ved dertil egnede befuldmægtigede, saa har vi efter Retfærdighedens Krav erklæret dem for trodsigt udeblevet, uden at tage Hensyn til deres Appel, hvortil der heller ingen Anledning var, da det drejede sig om et notorisk Forhold.

Da det nu er vort faste Forsæt med nøje Omhu at følge Ordlyden af det apostoliske Sædes Befaling, da vi har fuld Vished om de faktiske Omstændigheder som notoriske, altsaa om ovennævnte Fordrivelser og Plyndringer, og vi som Dommer er kendt med Forholdets Notoritet, der endog er notorisk i den Grad, at det ikke kan skjules ved nogen Art af Udflugter, og da vi forstaar, hvor farligt det er at udskyde Genindsættelsen, eftersom en af de fordrevne Bisper, nemlig Bispen af Odense, er død, medens han forfulgte sin Ret; da vi fremdeles forstaar, at Præla-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ternes Fravær virker ødelæggende paa Kirkernes Rettigheder, at deres Friheder svækkes, og at Farer truer de undergivnes Sjæle, erklærer vi ved en Slutdom, at de ærværdige Fædre Ærkebiskop Jakob af Lund, Biskop Peder af Roskilde, Magister Sasser, Provst i Lund, Niels Gødesen, Kannik i Roskilde, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift, med fuld Æresoprejsning bør genindsættes i deres Bispesæder, Stillinger, Gods og Rettigheder, hvorfra de var fordrevet og udjaget af fornævnte Konge og Dronning og tillige udplyndret, at alt, hvad der ved Anslag ligegyldigt fra hvilken Side er frataget dem, skal tilbagegives dem efter Fjernelse af alle, der har tiltaget sig deres Embeder eller vogter dem, og at de skal kaldes tilbage til de Stillinger, som de har forladt, og i Overensstemmelse med det apostoliske Sædes Mandat genindsætter vi dem i alt dette.

Men eftersom det ikke tilfulde staar os klart, og det ikke er ligesaa notorisk som Sagens faktiske Omstændigheder, hvor mange Ting og hvor værdifulde der er frataget dem, hvilken Værdi de har, de Tab og Udgifter, ovennævnte Fordrivelse og Udplyndring har medført for dem, derfor giver vi fornævnte Ærkebiskop, Biskop og de andre gejstlige en Frist til at møde for os i Lübeck Dagen efter den hellige Evangelist Lucas' Dag[7]), hvis det er en Hverdag, ellers til den første Hverdag derefter for at aflægge Ed[8]) om fornævnte, som Rettens Gang kræver det. Vi kundgør ogsaa for alle de her paa dette lovlige Sted tilstedeværende troende og for Kongens og Dronningens Udsendinge, som er her tilstede, at Kongen og Dronningen, om de ellers vil det og anser det for at være af Betydning for dem, til denne Tid skal sende Udsendinge for at høre og se Erklæringen om Omfanget af det fornævnte, men de skal vide, at hvad enten de sender eller ikke sender saadanne Udsendinge, vil vi i alt Fald fremme Sagen, som den med Rette bør fremmes. Da fremdeles ovennævnte Ærkebiskop, Biskop og gejstlige ikke kan vende tilbage til deres Stillinger, og Ærkebispen og Bispen ikke kan øve deres Bispegerning, med mindre de selv og deres Tjenere faar frit Lejde for deres Person, og det er notorisk, at de af Frygt for Kongen og Dronningen ikke vover at komme hjem og øve deres Gerning, befaler vi i Henhold til det apostoliske Mandat og fælder Dom for og anordner, at Kongen og Dronningen inden førstkommende Simon og Judas' Apostles Dag[9]) skal give dem paalideligt Lejde, som de bør slaa sig til Taals med, for deres Personer, saa Ærkebispen kan visitere sin Provins og øve sin Gerning og ligeledes Bispen visitere sit Stift og øve sin Bispegerning, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ovennævnte Ærkebiskop, Biskop og gejstlige frit og trygt kan færdes rundt om i Riget. Ellers lyser vi nu som Følge heraf skriftligt Kongen og Dronningen i Ban og lægger deres Land under almindeligt Interdikt, hvor de end er indenfor vort Legationsomraade, og hvis de begiver sig udenfor Danmarks Rige til andre Steder, lægger vi paa lignende Maade disse Steder under Interdikt, saafremt de befinder sig indenfor vort Legationsomraade. Det er dog vor Vilje, at der, saa længe dette Interdikt varer, skal gives døende Lejlighed til at skrifte, og at smaa Børn skal kunne døbes. Vi befaler ogsaa, at Tempelherrer, Johannitere, Cistercienser-, Dominikaner- og Franciskanermunke sammen med andre, som er eksimerede eller privilegerede, skal være forpligtet til at overholde dette Interdikt; ellers maa de vide, at vi vil straffe dem med de haardeste Straffe. De Bisper, som ikke overholder dette Interdikt og ikke sørger for, at det overholdes i deres Stifter, frakender vi med det samme Ret til at holde Gudstjeneste og øve deres Bispegerning, og drister de sig til i 14 Dage at sidde denne Suspension overhørig, lyser vi dem skriftligt i Ban med det samme.

Men da Ærkebiskop Jakob af Lund og Biskop Peder af Roskilde, efter hvad vi har erfaret, tidligere er blevet beskyldt[10]) for i fornævnte Rige at anstifte eller lade anstifte Uro og Oprør — af hvilken Grund ved vi ikke — paalægger vi dem til Overflod, at de skal rense sig derfor og selv sværge sig fri derfor her i vor Nærværelse; de skal ogsaa sværge paa, at de altid har været deres Herre Kong Erik tro og for Fremtiden vil være det, og de skal tiltage gode Mænd, der sværger, at de tror, at Ærkebispen og Bispen har svoret sandt og rigtigt. Fornævnte Ærkebiskop og Biskop har paa vor Befaling aflagt denne Ed efter fornævnte Formular, og sammen med dem svor ogsaa Herr Bonde, udvalgt Biskop i Slesvig, Ture og M., Abbeder i Øm og Ryd Klostre af Cistercienserordenen i Aarhus og Slesvig Stifter, og andre troværdige Mænd, at de troede, at den Ed, Ærkebispen og Bispen havde aflagt, var sand, rigtig og lovformelig.

Til Vidnesbyrd og fyldigere Bevis for denne Sag har vi ladet forskrevne Dom nedskrive og forkynde af undertegnede Notar Vilhelm og bekræfte med vort Segl.

Denne Dom er afsagt skriftligt og forkyndt i Domkirken i Slesvig Stad den sidste Dag i September i det Herrens Aar 1266, det tiende Indiktionsaar, i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat, i Overværelse af fornævnte Bonde, der fungerer som udvalgt Biskop i Slesvig, Ture og M.,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Abbeder i Øm og Ryd Klostre af Cistercienserordenen i Aarhus og Slesvig Stifter, . ., Provst i Slesvig, . ., Provst i Odense, Kannikerne i Slesvig, Magistrene Troels, Simon, Iver og Jens, Niels, der fungerer som Kantor i samme Kirke i Slesvig og er Kongen af Danmarks Klerk og særlige Udsending, Herr Albert, samme Konges Ridder og Udsending, og ligesaa i Overværelse af Magistrene Peder af Orbec, Doktor i Kirkeret, Odo af Chéroy, Doktor i Medicinen, begge Kanniker ved St. Gérys Kirke i Cambrai, Magistrene Albert, velbyrdig Markgreve Johan af Brandenburgs Klerk, Dommer Silvio af Murco i Benevent Stift, Egidius af Benevent, Kannik i Breslau, Mathæus, Kannik i Vor Frue Kirke i Vaucelles ved Châlons, Pavens Subdiakon, og en stor Mængde gejstlige, Munke og verdensgejstlige, Riddere og andre verdslige.

Og jeg, Vilhelm af Alise, af den hellige romerske Kirke anerkendt som offentlig Notar, overværede Afsigelsen af forskrevne Dom og har med fornævnte Herr Kardinals Mandat og Myndighed nedskrevet den, bragt den i officiel Form og efter Opfordring undertegnet den med mit Mærke.

1) den kanoniske Ret kender en særlig Form for Straffeproces, hvor det strafbare Forhold var notorisk. Den var dog nærmest kun af Betydning, hvor Forholdet i den foreliggende Sag havde Karakter af fortsat Retsbrud. — 2) c. 10 X 3,2; c. 14 X 5,40. — 3) naar et strafbart Forhold var notorisk, behøvedes der intet yderligere Bevis for det, men at det var notorisk, maatte bevises eller være Dommeren bekendt af egen Erfaring. — 4) efter Slaget ved Lohede 1261. — 5) saaledes gengives Tekstens 'iustitiarii'. — 6) et Forhold kunde være notorisk, fordi det var fastslaaet ved Dom, eller fordi der var aflagt Tilstaaelse derom eller per evidentiam facti d.v.s. fordi det var kendt af mange som uomstødelig sikkert. — 7) 18. Oktober. — 8) naar Skade var tilføjet ved et forsætligt eller grovt uagtsomt Forhold, tilkom det den skadelidte at fastsætte Erstatningens Størrelse ved Ed, jf. Nr. 87. — 9) 28. Oktober. — 10) jf. DRB II 1 Nr. 449.

40 [1266. Oktober][1]).

Pave Clemens 4. formaner Kong Erik 5. Glipping til at ophøre med sine Overgreb mod den danske Kirke.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Den samme[2]) til Erik, Danmarks høje Konge. Hvor god og mild er ikke Kirken, vor Moder, overfor Dig, om Du blot klogt vil lægge Mærke dertil, idet den, naar den opdager Dine Fejl, venligt irettesætter Dig, og naar den giver Dig Formaninger med Hensyn til de Sager, hvor Du siges at fejle, taler mildt til Dig, for at Du kan aflægge den Ondskab,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som et alvorligt Rygte, der kommer fra Dit Rige, i Overensstemmelse med Sandheden tillægger Dig, og for at Du kan rette Dig efter dens gavnlige Formaninger. Lad derfor Dine Øjne staa aabne og Dit Øre lytte, for at Du med sønlig Ærbødighed kan tage imod Din Faders Kærlighed, med Taalmodighed høre paa hans venlige Bud og hurtigt, som det sømmer sig, bringe det til Udførelse. Betænk, Søn, betænk og overvej med omhyggelig Omtanke i Dit Hjærtes Lønkammer, med hvor stor, hvor glødende Kærlighed den altid har omfattet Dine Forfædre, salig Ihukommelse, og hvor stor Ærbødighed de har udmærket sig ved overfor den, hvilken Omhu samme Kirke i vore Forgængeres Tid har vist Dig, hvor ivrigt den har bistaaet Dig og Din Moder, vor kære Datter i Kristus, den berømmelige Dronning Margrete af Danmark, i Eders Nød, har udstrakt sin hjælpende Haand til Eders Beskyttelse og paa alle Maader, saa vidt det var muligt, imødegaaet de Farer, der truede Eder. Erindrer ikke Du og Din Moder, at vor Forgænger, Pave Alexander, salig Ihukommelse, da han hørte om det larmende Uvejr, der rejste sig i Dit Rige, og den svære Forfølgelses Storm, der truede Dig og Dronningen, da med villigt Sind traadte til for at hjælpe Dig, Dronningen og Riget og hertil bestemte sin elskede Søn, Magister Gerhard, vor Kapellan, som med Omhu har staaet ved Din Side og efter Evne holdt sin Haand over Dig og Dine Rettigheder[3]). Er det virkelig gaaet Dig og Din Moder af Minde, hvordan vor Forgænger, Pave Urban, højlovlig Ihukommelse, vor tidligere nævnte Forgænger Alexanders Efterfølger paa Pavestolen, da Du og Din Moder faldt i Fjendehaand[4]) og blev taget tilfange ved et Baghold, af al Magt med virksom Iver arbejdede paa Din og Din Moders Befrielse, anstrengte sig stærkt og udtænkte alle mulige Midler til det Formaal, udvidede fornævnte Kapellans Myndighed og vakte hans Omhu, hvordan han haardt og paa mangfoldige Maader truede de Prælater i Riget, som sagdes at være Dine Modstandere, og med indtrængende Bønner og Opfordringer henvendte sig til mange Fyrster og deres Stormænd rundt om for at bede om deres Hjælp hertil? Er vi saa ikke selv traadt i disse vore Forgængeres Spor og har vi ikke i vor Kærligheds Fylde til Dig, Din Moder og Dit Rige givet Eder yderligere Beviser paa vort faderlige Sindelag. Vi har til det yderste anstrengt os for at tage os af Dig og dem ved til Befæstelse af Din Stilling og fuld og sikker Genrejsning af hele Dit Rige naadigt at udsende vor elskede Søn Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, som det apostoliske Sædes Legat, et vigtigt og hæderværdigt Med-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lem af Kirken, uden at tage Hensyn til, hvor vanskeligt hans egen Kirke vilde blive stillet under Kardinalens Fraværelse? Hvad har Kirken da kunnet gøre mere, og hvad har den forsømt at gøre[5]), naar den hjælper Dig i Modgang, giver Dig sin Støtte til at faa Medgang og ikke forsømmer noget af det, der staar i dens Magt?

Men gaar Du i disse Dine Forfædres prisværdige Spor og viser Du Dig ærbødig overfor Kirken? Svarer Du den med passende Gengæld? Viser Du Dig taknemlig for saa mange Naadesbevisninger? Det vil Din Samvittighed give Dig Svar paa, naar den med den retfærdige Doms Prøvelse gennemgaar, paa hvilken Maade Du har vist Legaten, eller rettere os og Kirken gennem ham, Ærefrygt ved at rette Dig efter hans frelsebringende Formaninger, og genkalder Dig alt, hvad der efter hans Ankomst hidtil er foregaaet og foregaar i dette Rige. Sandelig, om ikke Du finder Dig i, at Kirkens Frihed i Riget trædes under Fødder eller rettere helt tilintetgøres, ja, efter hvad man siger, tilintetgør Du den selv og træder den under Fødder ved at lade Prælater og andre af Kirkens Mænd i Riget, ikke i mindre Grad end sædvanligt, men jo længer desto værre, lide under uretfærdig og i lang Tid fortsat Udplyndring. Du vil ikke lade dem faa deres Ret heri eller følge fredelige Raad, Du nægter samme Prælater Lejde, Du tillader ikke, ja Du forhindrer endogsaa aabenlyst, at de faar anvist et Sted i Riget, hvor der kan indledes fredelige Forhandlinger med dem. Er det saaledes, Du gengælder Din Moders Kærlighed, er det saaledes, Du lønner Din Faders Velgerninger, ved at forfølge deres Frihed og ramme dem saa haardt paa deres Lemmer? Betænker Du, høje Konge, og de, der giver Dig Raad, hvor alvorlig en Sag det er at besmitte Dit gode Navn og Rygte med at sætte en saa vanærende Plet paa det, at Du i Din tidlige Ungdom faar Ord for at være en Fjende og Forfølger af Kirkernes Frihed og Kirkens Mænd, betænker Du, hvor farlig en Sag det kan være, om Du heri farer yderligere frem i Din Trods og udsætter Dig for den sviende Dom, som den strenge Retfærdighed i saadanne Tilfælde paabyder, saa Banstraalen rammer Dig personlig og dem, der heri holder med Dig, saa Interdiktsdommen udelukker Dit Rige fra at tage Del i Gudstjenesten, saa Dine Lensmænd løses fra deres Troskabsed, som de har svoret Dig, som Følge af Din fortsatte Trods og trodsige Uretfærdighed? I Sandhed da vil Du handle raadeligere, om Du med Klogskab forebygger dette ved ydmygt i alt det her anførte at rette Dig efter Legaten, om Du anstrenger Dig for at tilfredsstille Kirken og de fornævnte Prælater, om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Du søger at forsone Dig med dem ad fredelig Vej, og om Du ikke lader Dig lokke ud i vidtløftige Processer af dem, der raader Dig til Udflugter, som tilsløres ved betydningsløse Appeller. Da nemlig det Hjælpemiddel, der hedder Appel, er indført til Oprejsning for undertrykte, men ikke til Undertrykkelse af uskyldige, vil vi paa ingen Maade til Undertrykkelse af disse Prælater længere tage Hensyn til Dine betydningsløse Appeller. Da vi nærer en faderlig Kærlighed til Dig og derfor gerne vil tage os af Dig overfor saadanne Farer, men da vi ikke kan svigte fornævnte Prælater og samme Personer i den Ret, de har, men, som det er vor Pligt, agter at støtte dem, retter vi vor Bøn og indstændige Opfordring til Dig, høje Konge, idet vi paalægger Dig til Dine Synders Forladelse at ydmyge Dit Kongesind for Herren Din Gud og saaledes rette Dig efter vore og fornævnte Kardinals Formaninger og Raad, saaledes forbedre, hvad Du heri har fejlet, saaledes beskytte Kirkens Frihed og Kirkens Mænd, at Du undgaar Rettens Strenghed, tænker paa Din Sjæls Frelse, tager Hensyn til Dit gode Navn og Rygte og skaffer Fred og Ro til Veje, som det er til Gavn for Dit Rige. Thi hvis Du stræber efter at føje Dig efter vor Vilje i disse og andre Sager, som hører Gud til og angaar Din Ære og Velfærd, da vil vi vise Dig som vor højtelskede Søn vor særlige Naades Gunst, saa vidt Gud tilsteder os det. I modsat Fald er det vor Vilje, at Du omhyggeligt skal agte paa, at til at straffe Overgreb mod hans Tjenere vil Guds Haand, efter som vi med god Grund kan sætte vor Lid til hans Naade, ikke holde sig tilbage, og ikke heller vil vi, unddrage disse Prælater og andre Personer vor Støtte og Hjælp, som vi efter vort Embedes Krav sikkert og vist har foresat os, til fuld og hurtig Opnaaelse af deres Ret, især da vi ved, at jo større Kærlighed vi nærer til Dig og Dit Rige, desto mindre bør vi i saadanne Tilfælde spare det vel fortjente Tugtens Ris.

1) Brevet er Pavens Svar paa Kongens Appel af 27. August, men Paven kender øjensynligt endnu ikke Guidos Dom af 30. September. Da man kan regne Rejsetiden fra Danmark til Kurien i Rom til 2—3 Maaneder, er Pavens Brev sikkert fra Oktober —November. — 2) Pave Clemens 4. — 3) jf. DRB II 1 Nr. 422 (S. 284). — 4) jf. Nr. 29 Note 2. — 5) Jes. 5, 4.

1266. 4. Oktober. Lund. 41

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Dünamünde Klosters Ret til de Besiddelser, der er givet Klosteret af de danske Konger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Vidisse af 1314 21. April i Stockholm.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Herre til Estland, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi til nærværende Brevførere, de fromme Mænd og Herrer, Abbeden og hans Brødre i Dünamünde af Cistercienserordenen i Riga Stift tilstaar og med dette Brev bekræfter alle Ejendomme paa samme Maade, som de frit og fredeligt har modtaget dem af Valdemar, fordum Konge — salig Ihukommelse — og af hans Sønner, der efter hinanden var Konger af Danmark, nemlig Puiatu, Raasiku, Saunja og Paeküla med alle deres Markeskel, som de hidtil fredeligt har besiddet, saaledes som det omtales udførligere i de samme Kongers derom handlende Privilegier[1]), idet vi ogsaa for Fremtiden indrømmer dem den Naade, for saa vidt de tidligere har faaet den af samme Konger, at de inden for deres Besiddelsers og Byers Skel lovligt kan rydde Skov og udstrække deres Hageplove indenfor deres egne Skel, saavidt det synes dem gavnligt. Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi givet dem dette Brev under vort Segl til Forvaring. Givet i Lund i det Herrens Aar 1266, paa den hellige Bekender Frants' Dag, med Herr Børglumbispen som Vidne.

1) kendes ikke.

42 1266. 15. Oktober.

Fyrst Vizlav 2. af Rygen stadfæster sine Forfædres Gave af Jordegods til Neuencamp Kloster; blandt Vidnerne Verner, Sognepræst i Garz og Stege(borg).

Original i Stettin.

43 1266. 2. November. Lübeck.

Legaten Kardinal Guido paalægger Indbyggerne i Brede Sogn at ophøre med at hindre Løgum Kloster i at udøve sin Ejendomsret til Brede Kirke, og han tilbagekalder et Brev, som Sognets Indbyggere tidligere har opnaaet hos ham om samme Sag.

Afskrift (Løgumbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til sine elskede Sønner i Kristus, alle Sogneboerne under Brede Kirke i Ribe Stift, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved en Henvendelse til os har vore elskede Sønner Abbeden og det menige Konvent i Løgum Kloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift paavist, at I, uagtet den ærværdige Fader Bispen af Ribe med den daværende Sognepræst Ribekanniken P.s gode Vilje og Samtykke havde overdraget fornævnte Abbed og menige Konvent Sognekirken i Brede, i hvilken Præsentationsretten tilhørte Kong Abel af Danmark, salig Ihukommelse, som Kirkens Patron, der den Gang var i Besiddelse eller Kvasibesiddelse af denne Ret, og uagtet de ærværdige Fædre Ærkebispen af Lund og Bispen af Ribe bekræftede denne Overdragelse, og endelig ogsaa vi bekræftede den, alligevel, efter hvad vi hører, paa mangfoldige Maader hindrer fornævnte Abbed og menige Konvent i at nyde Besiddelsen af denne Kirke i Fred, hvorfor de ydmygt har ansøgt os om at ville drage Omsorg for dem i denne Sag. Derfor retter vi vor Anmodning, Formaning og indstændige Opfordring til Eder alle, idet vi med den Myndighed, vor Stilling giver os, paalægger Eder, at I med Hensyn til det foran anførte ikke maa besvære den oftnævnte Abbed og det menige Konvent, saa vi kan rose Eders gudfrygtige Villighed, som den fortjener det, og ikke nødes til paa anden Maade at tilskrive Eder herom for at laste Eder. Det Brev, som I siges at have opnaaet fra vort Kancelli, erklærer vi hermed for ugyldigt at være, da det er opnaaet med Fortielse af Sandheden. Givet i Lübeck 2. November i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1266. 3. November. Lübeck. 44

Ærkebiskop Hildebold af Bremen, Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund, Bisperne Peder 4. af Roskilde, Esger af Ribe, Johannes af Lübeck og Herman af Schwerin vidimerer et Brev af 27. April 1261, hvormed Hertuginde Helena af Sachsen hendes Sønner Hertugerne Johan og Albert opgiver deres Krav paa Boitin.

Original i Schwerin.

Hildebold, af Guds Naade Ærkebiskop i Bremens hellige Kirke, Jakob, Ærkebiskop i Lunds hellige Kirke, Bisperne Peder af Roskilde, Esger af Ribe, Johannes af Lübeck og Herman af Schwerin, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og omhyggeligt undersøgt et Brev af vor berømmelige Frue Helena, Hertuginde af Sachsen, Westfalen og Angern med hendes sande og hele Segl, uskrabet, ufordærvet og ustunget og uden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Skade i nogen Henseende, saaledes som det staar nedenfor. I den hellige og udelelige Treenigheds Navn. Helena, af Guds Naade Hertuginde af Sachsen, Westfalen og Angern, Johan og Albert, hendes Sønner (o.s.v. = *Mekl. UB. II 180 Nr. 916*). Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Lübeck den 3. November i det Herrens Aar 1266.

44a 1266. 3. November. Lübeck.

Ærkebiskop Hildebold af Bremen, Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund, Bisperne Peder 4. af Roskilde, Esger af Ribe, Johannes af Lübeck og Herman af Schwerin vidimerer et Brev af 8. Oktober 1261, hvormed Hertugerne Johan og Albert af Sachsen sælger Fogediet Boitin til Biskop Ulrich af Ratzeburg.

Original i Schwerin.

Hildebold, af Guds Naade Ærkebiskop i Bremens hellige Kirke, Jakob, Ærkebiskop i Lunds hellige Kirke, Bisperne Peder af Roskilde, Esger af Ribe, Johannes af Lübeck og Herman af Schwerin, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi har set og omhyggeligt undersøgt et Brev af de velbyrdige Fyrster Johan og Albert, Hertuger af Sachsen, Angern og Westfalen med deres sande og hele Segl, uskrabet, ufordærvet og ustunget og uden Skade i nogen Henseende, saaledes som det staar nedenfor. I den hellige og udelelige Treenigheds Navn. Johan og Albert, af Guds Naade Hertuger af Sachsen, Angern og Westfalen (o.s.v. = *Mekl. UB. II 190 Nr. 928*). Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet vore Segl hænge under nærværende. Givet i Lübeck den 3. November i det Herrens Aar 1266.

45 1266. 10. November. Lübeck.

Legaten Kardinal Guido paalægger Dominikanerne i Danmark at overholde det Interdikt, han har lyst over Danmark.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til alle Dominikanere i Danmarks Rige Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da Retfærdigheden har tvunget os til at lægge alle Danmarks Riges Lande under Interdikt og nogle Prælater, som vi med Sorg har erfaret, ikke lader dette Interdikt overholde i deres Kathedralkirker, retter vi vor Anmodning og indstændige Formaning til Eder, vise Brødre, idet vi med den Myndighed, vor Stilling giver os, paalægger Eder, at I — da I ikke bør efterligne de slette i deres Oprør og Forstokkethed, men snarere bør give alle et Eksempel paa Lydighed og Hellighed — overholder Interdiktet, uanset om Pavestolen har bevilget Eder, at I ikke skal iagttage et Interdikt, saalænge Kathedralkirken ikke iagttager det, da denne Bestemmelse ikke kan udvides til at gælde en ulydig og oprørsk Kirke. Givet i Lübeck den 10. November i 2. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

[Omkr. 1266. Midten af November. Lübeck].[1]) 46

Abbed Thure og Øm Kloster klager til Legaten Kardinal Guido over Biskop Tyge 1. af Aarhus' mange Overgreb og bønfalder Legaten om Retfærdighed og Beskyttelse.

Afskrift (Ømbogen).

Abbeden og det menige Konvent af Øm i Aarhus Stift bringer til Eders Kundskab, ærværdige Fader, at Aarhus Stifts Biskop Herr Tyge efter at have modtaget den biskoppelige Værdighed i Aarhuskirken paa mange Maader i alle mulige Henseender saa at sige uafbrudt har været meget fjendtlig og skadelig overfor nævnte Abbedi og de Personer, der tilhører det, gejstlige og læge, klostergivne og verdslige, idet han for det første af nævnte Abbed og menige Konvent har forlangt tre Ugers Gæsteri og ni Ugers Gæsteri for tre Aar, i hvilke Bispesædet i Aarhus havde staaet ledig, saaledes at Abbediet for al Fremtid rettelig skulde være pligtig at yde ham og hans Efterfølgere med lige saa mange Mænd og Heste, som han vilde føre med sig til Klosteret, tre Ugers Gæsteri aarlig. Og da Abbeden og det menige Konvent erklærede sig rede og parate til at skænke ham Gehør og beredvilligt at tjene ham i dette og i alle hans øvrige Beslutninger til deres Livs Ende — dog saaledes at han skulde tage dette som et Tegn paa Venskab og Velvilje og ikke fravriste det som en Ret, for at han ikke ved sin Handling i denne Sag skulde synes at gaa imod og modsige adskillige Pavers Bevillinger og Bestemmelser, der forbyder Cistercienserne, hver og en, at være underlagt nogen anden Dommers Retsmyndighed end

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Faderabbedernes og Pavens alene[2]) — og da Bispen efter sin Mening ikke var tilfredsstillet i denne Sag, medmindre Munkene indrømmede, at de var pligtige at yde ham med saa mange Mænd og Heste, som han vilde føre med sig, tre Ugers Gæsteri aarligt — og da Munkene ikke vilde forpligte sig til at paatage sig denne Byrde, navnlig da de aldrig havde været bundne ved nogen Pligt til denne eller en lignende Tjeneste over for hans Forgængere, og da Bispen truede med ufortøvet at ville gaa frem saa kraftigt som muligt mod de Personer, der var i Abbediet, medmindre de gjorde hans Vilje, appellerede Abbeden og det menige Konvent efter at have hørt denne Trusel eller Forurettelse eenstemmigt under gode Vidners Nærværelse til det apostoliske Sæde, velvidende, at de af Paverne havde faaet Privilegier, hvorefter de ikke for den nævnte Sag kunde bindes ved nogen Dom af nævnte Biskop.

Medens denne Appel over fornævnte Tynge og flere andre Ting var uafgjort, sammenkaldte nævnte Biskop alle klostergivne og verdslige, gejstlige og læge, som han kunde, til Dover Kirke, som ligger nærmest ved Abbediet, og med Tilsidesættelse af alle retlige Former udslyngede han sammesteds en Banlysningsdom mod Abbeden og det menige Konvent de facto, da han ikke kunde de jure. Siden lod samme Biskop de Abbediet undergivne Bryder og Landboer føle sin tunge Haand paa den Maade, at han lod alle de undergivne, som Abbediet havde i enhver Landsby, give Møde paa een og samme Dag for sig og sine Officialer, saaledes at Abbediets undergivne fra en Landsby skulde staa til Rette for en Official, fra en anden for en anden, fra en tredje for en tredje og saaledes videre i alle Landsbyer, hver for sine Dommere paa sine Steder, og svare paa de Beskyldninger, der blev rettet mod dem, og da enhver af de undergivne i hver enkelt Landsby fik forelagt en særlig Sag af Dommeren paa Bispens Vegne og afviste den mod ham rejste Sag paa det Sted, der var bestemt for Sagen, fastsatte Dommeren, at hver enkelt Mand fra den enkelte Landsby skulde indfinde sig paa samme Dag for at rense sig med tolv af sine Naboer[3]) paa et meget fjerntliggende Sted i Bispedømmet, saaledes at en af dem (skulde drage) mod Øst, en mod Vest, en anden mod Nord og en anden mod Syd, og han bestemte, at der altid mellem to og to Naboer skulde være en Dagsrejses Afstand eller mere, saa at alle Abbediets ulykkelige undergivne — naar enhver skulde rense sig ved sine Naboer, og alle Naboer ved dette Kneb og Bedrag befandt sig paa forkellige Steder, der paa fornævnte Maade laa langt fra hinanden — paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Grund af dette Bedrag undlod at rense sig. Paa Grund af denne Undladelse blev alle de anklagede ved Bispens Myndighed dømt skyldige i den Sag, de var beskyldt for, og efter Omfanget af deres Forbrydelse blev de — efter at Dommeren havde angivet dem overfor Bispen — efter hans Forgodtbefindende dømt til Skadeserstatning. Og saaledes blev der mod alle Abbediets øvrige undergivne i de forskellige Landsbyer gaaet frem ved forskellige Dommere paa Herr Bispens Vegne og med hans Myndighed.

En almindelig Afgørelse (blev) derfor (truffet) ved endelig Dom med Hensyn til alle Bryder og Landboer, der tilhørte Abbediet, at de enten skulde trække sig tilbage fra Klosterets Tjeneste eller yde Herr Bispen en saa stor Sum Penge, som det behagede ham, og hvis de ikke vilde indvilge i det ene af disse Alternativer, skulde de være lyst i Ban ved Aarhusbispens Myndighed. Og saaledes gjorde han mange Gange med samme undergivne, idet han afpressede dem mange Penge mod Gud og Retfærdighed og mod de Privilegier, der var tilstaaet Abbeden og det menige Konvent, indtil alle var saa forarmede paa Grund af den Afpresning, som han særdeles ofte gjorde sig skyldig i over for dem, navnlig ved Efteraarstide og paa andre Tider, paa hvilke de kunde tjene noget, saa at de var stedet i en saadan Nød, at de ikke kunde dyrke Abbediets Jord, men opgav at dyrke samme Jord.

Fremdeles trængte samme Biskop med Opgivelse af biskoppelig Værdighed og uden at overholde den Ærefrygt, der skyldes et helligt Sted, voldelig ind i Abbediet og til Foragt for Munkene, der viste og oplæste den af Pavestolen tilstaaede Bevilling, hvori stod, at samme Biskop ikke skulde have nogen Retsmyndighed mod dem, der hørte til Abbediet, lod han egenhændigt paa fjendtlig Vis Døren til Abbediets Hus bryde op. Fremdeles lod samme Biskop ved sine Drabanter Munken og Præsten Bjørn tage tilfange i Abbediets Gaard[4]) og med et skarpt Tov bundet om de nøgne Fødder og Ben under Bugen af en Hest bringe til et Pinested, hvor han lod samme Munk straffe med Lænker og Blokke i ca. 19 Uger, idet han pinte ham næsten til Døde i mange Henseender, paa umenneskelig Vis, og han lod ham berøve 3 Heste, kostbare Klæder, Kobberpenge og Sterling, et Klæde og talrige andre Ting til en Værdi af mere end 100 Mark, der alle blev sendt ved nævnte Broder for at blive ført til Venden til Indkøb af Korn til at underholde Gæster og fattige i Tilfælde af Dyrtid, naar de kom som Gæster til samme Abbedi for at lindre deres Nød. Fremdeles lod han tilligemed samme Munk to Lægbrødre, som han havde i sit Følge,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

banke og ligeledes berøve deres Klæder og blive liggende næsten nøgne til næste Dag.

Fremdeles lod han Munken og Præsten Skjalm tage tilfange ved sine Drabanter, idet han slog de Lægbrødre, der var i Gaarden, og røvede 4 Heste fra Gaarden og dræbte en femte.

Fremdeles lod han i en anden af Abbediets Gaarde Lægbroderen Tyge banke og tage tilfange, Husenes Døre bryde op og en Kiste med Klosterets Penge og alle dets Klæder røve, og Bispens Mænd tilføjede Lægbrødrene sammesteds stor Overlast ved at slaa dem, idet de tog en Hest fra dem, og de førte desuden alle samme Gaards Plovjærn og Landbrugsredskaber bort med sig.

Fremdeles stævner han Abbediets Abbed, Munke og Lægbrødre til sine Ting — som andre verdslige — ganske efter Forgodtbefindende. Fremdeles har han banlyst Abbediets Landboer og Bryder, medmindre de opgav at tjene Klosteret inden en af Bispen nærmere angiven Frist. Fremdeles straffer han Lægbrødrene paa Ladegaardene for en hvilkensomhelst Forseelse og undertiden ogsaa uden skellig Grund med en Pengebøde ligesom de verdslige Magthavere. Fremdeles har han banlyst Abbeden i flere gode Mænds Paahør, fordi han i sine Breve har kaldt sig Abbed, skønt han dog var valgt paa kanonisk Vis med Kapitlets eenstemmige Samtykke. Fremdeles har han banlyst Konventet, fordi det har kaldt ham Abbed. Fremdeles søger han paa alle Maader — hvad der maa anses for endnu mere utaaleligt — at bekæmpe og tilintetgøre de Privilegier, der er blevet tilstaaet og paa lovlig Vis uafbrudt har været hjemlet ikke blot hint Abbedi, men hele Cistercienserordenen af det apostoliske Sæde. Fremdeles har samme Biskop banlyst alle, der hører Munkene læse Messe uden for Klosteret. Fremdeles har han banlyst de verdensgejstlige, der tillader nævnte Abbedis Munke eller Lægbrødre at høre Messer i deres Kirker. Fremdeles truer samme Biskop Abbeden og det menige Konvent med at ville forfølge dem ganske ubarmhjertigt efter Herr Legatens Bortrejse.

Derfor bønfalder fornævnte Abbed og menige Konvent paa Grund af de fornævnte ulykkelige Overgreb og ogsaa paa Grund af flere andre, der skal blive omtalt paa rette Sted og Tid, og som nævnte Biskop og hans Mænd ofte paa ynkværdig Vis har tilføjet dem mod Gud og mod de Privilegier, som er blevet tilstaaet ham og hele Cistercienserordenen af det apostoliske Sæde med mange Pavers Myndighed — saa indstændigt de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kan og tør, Eder ærværdige Fader, om for Guds Skyld og den hellige Jomfrus Ære og Eders Sjæls Frelse at yde dem Retfærdighed for de Overgreb, som Bispen har tilføjet Abbediet og drage Omsorg for, at der i Fremtiden paa forsynlig Vis skaffes Abbediet Sikkerhed og nogen Lindring, saa at han ikke efter Eders Bortrejse atter skal begynde at forfølge Abbeden og det menige Konvent og deres undergivne, som han hidtil har gjort det.

1) Aktstykket er udateret; Reg. Dan. og Bull. Dan. daterer det til før 30. November 1266; begge disse Dateringer har Brevet 30. November 1266 (Nr. 47) til Udgangspunkt. Buchwald i Zeitschr. d. Gesellschaft f. Schlesw.-holst.-Lauenb. Geschichte VIII (1878) p. 21 daterer det til Begyndelsen af Oktober. Ømbogen fortæller, at Aktstykket blev læst op for Synoden i Lübeck, og at Guido straks Dagen efter drog videre til Bremen (Script. min. II p. 247 l. 26 f. p. 252 l. 15 f.); det er altsaa forelagt under Guidos første Ophold i Lübeck. Den 10. November udsteder han Brev i Lübeck, den 30. November i Magdeburg, — men forinden den 30. November har han været i Bremen, hvor han udsteder et Brev under Datoen: i Maaneden November (Hamb. UB. p. 586, se Guidos Itinerarium i Vidensk. Selsk. Skr. hist.-fil. Afd. 5. Række IV p. 344 ff.). Nærværende Aktstykke kan være forelagt den 10. November og er næppe forelagt meget senere end 15. November, da Guido skal naa over Bremen til Magdeburg inden 30. November. — 2) pavelige Privilegier paa Klosterfolks Fritagelse for den verdslige Gejstligheds Domsmyndighed er f. Eks. Innocens 4.s Bulle af 1251 20. Juni (Bull. Dan. Nr. 454) og Alexander 4.s Bulle af 1257 16. Juni (Bull. Dan. Nr. 533). Om Faderabbederne eller de fire første Abbeder se DRB II 1 Nr. 376 Note 1 samt den foreløbige Ordliste til samme Bind: Faderret. — 3) det synes heraf at fremgaa, at Mededsmændene har været Naboer. Ifl. Ømbogen skulde de, der boede i Djursland, møde i Virklund, de, der boede i Laasby, skulde møde i Grenaa o. s. v. — 4) i Horsens, jf. Referatet i Ømbogen.

1266. 30. November. Magdeburg. 47

Legaten Kardinal Guido paalægger den udvalgte Biskop Bonde af Slesvig at værne Øm Kloster og dets undergivne mod Overgreb og at straffe dem, der foruretter Klosteret.

Afskrift (Ømbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og det apostoliske Sædes Legat, til den ærværdige og gode Mand, den udvalgte Biskop i Slesvig, Hilsen med Gud.

Da Cistercienserordenen af sin ædle Urtegaard har ladet fremvokse mange Gudsfrygtens og Dydens Blomster og Frugter, og da Duften af dens prisværdige hellige Levned har bredt sig viden om, har det apostoliske Sæde med sin Myndighed og i den Tanke, at der ved Marthas Bekymringer skulde værnes om Marias Ro, for at den travle Tjenerinde Martha

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kunde styrkes ved Marias Bønner[1]), og for at intet uovervejet Anfald skulde forstyrre den hellige Sabbatsfred, skærmet Ordenen med Privilegier og Friheder. Men som vi med Smerte har erfaret, bliver de paa umenneskelig Vis forfulgt af nogle af dem, der burde omfatte dem med den inderligste Kærlighed i Kristus[2]) og vise dem deres største Gunst. Thi vi har af de heftige Klager fra Abbeden og det menige Konvent i Ømkloster af Cistercienserordenen i Aarhus Stift, tit faaet at høre, at Bispen i Aarhus og hans Tilhængere overmodigt lader haant om deres Privilegier og volder nævnte Kloster megen Fortræd baade ved Skade paa deres Ejendom og ved mangfoldige personlige Overgreb mod Munkene og deres Mænd eller Landboer paa en saa grusom Maade, at Landboerne ikke længere mægter at bære Forfølgelsens Byrde, men lader deres Jorder ligge udyrkede, saa at Klosteret, der er sønderlemmet af saa mange store Overgreb, synes den endelige Udslettelse nær, hvis man ikke hurtigt raader Bod paa dets Tilstand. Derfor paalægger vi Eder, vise Broder, ved den Myndighed, vi besidder, at I ved Forsvar og Hjælp bistaar den fornævnte Abbed og Klosteret og deres Mænd eller Landboer mod saadanne Forfølgere, idet I ikke maa taale, at de uretmæssigt forulempes paa deres Personer eller Ejendom, men at I med passende Straf tvinger de nævnte Voldsmænd og Ugerningsmænd til at yde en passende Erstatning for sket Skade og Overgreb. Og de Vidner, som maatte blive udmeldt, skal I, hvis disse maatte undslaa sig af Hensyn til Gunst, Had eller Frygt, med en lignende Straf tvinge til at vidne for Sandheden. Givet i Magdeburg i det Herrens Aar 1266 den 30. November i 2. Aar af den hellige Fader Clemens 4.s Pontifikat.

1) jf. Luc. 10, 38 f. — 2) Phil. 1, 8.

48 1266. 17. December.

Ridder Ove Thysæsk skøder sin Gaard i Svendsholm til Ribebispens Bord.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Ridder Ove kaldet Thysæsk til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud. Eftersom al den Vinding, som Mennesket skaffer sig i sine Livsdage, med Tiden gaar tabt for Mennesket, med Undtagelse af det, der skænkes Gud til Sjælenes Frelse i Haab om evig Gengældelse, ønsker vi, at tilkommende og nulevende skal vide, og erklærer ved dette Brev, at vi til Vor Frue Kirke i Ribe, fra hvilken vi har modtaget mange Æresbevisninger

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og mange Goder, har skødet til Brug for Bispens Bord vor Gaard i Svendsholm med Tofter, Huse og Frugthaver og Træer og med alle Enge og Jorder, som vi ejede nordøst for den Aa, der kaldes og benævnes Haslebæk, og med alle Agre og Græsgange, som vi har ejet, liggende mellem et Dige, som ligger vest for nogle Agre, der kaldes *Døvekith, og et Dige der ligger mod Vest lige ved Gaarden Ulkær, saaledes at Agrene strækker sig hen til den Vej, der skiller Agrene fra Tofterne, at tilfalde alle Bisper i Ribe, den ene efter den anden, med evig Ret efter vor Død, hvis vi ikke faar Børn med vor Hustru. Fremdeles ønsker vi, at de fornævnte Besiddelser, som vi har skødet, ikke bliver afhændet af Ribe Kirke eller solgt eller mageskiftet med andre Ejendomme, men at de til Erindring om den givne Gave og til Frelse for vor Sjæls Synder skal henlægges til Ribe Bispedømme med evig Ret til Nytte for alle Bisperne der til evig Tid. Fremdeles ønsker vi, at vor elskede Hustru Fru Ingrid, hvem vi skylder al Ærbødighed og Ære, efter vor Død, hvis hun overlever os, skal blive 40 Uger i den nævnte Gaard. Skødningen af de fornævnte Besiddelser skete i den ærværdige Faders, Ribebispen Herr Esgers, Kappe Aar 1266 første Fredag efter den hellige Jomfru Lucies Dag. Tilstede ved den nævnte Skødning var mange troværdige gejstlige og verdslige, af gejstlige Selve, Præst af Vorgod, Niels, Præst af Gudum, Mads, Præst af Bure, Bo, Præst af Husby, Svenning, Kapellan hos Bispen i Ribe, Peder Degn, vor Brorsøn, Sognepræst i Staby, Kotte Præst, og af verdslige vore to Søstre, vore Brorsønner Einar Asmundsen og hans Broder Øpe Asmundsen, Ove Stapel, Øpe Degn af Staby, Ove Tulesen, Vrage Næbe samt Ingrid, vor elskede Hustru. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet dette Brev besegle med vort Segl.

1266. Haderslev. 49

Kongens Kansler (Niels), Anders Pallesen og Provsten og Ærkedegnen i Slesvig dømmer som Voldgiftsdommere i en Sag mellem Kong Erik 5. Glipping og Biskop Bonde af Slesvig om fire sønderjyske Skiben (Referat).

1. Efter Hier. Cypræus:

Denne Biskop klagede for Kong Erik over Ledingspengene af Slesvig Kirkes 4 Skiben i Begyndelsen af sin Embedstid. Det fremgaar altsaa heraf, at hans Forgænger Niels intet har opnaaet, da han krævede Godtgørelse for de Bekostninger, der var anvendt uden at paahvile Kirken. Hans Frue[1]) var ham fjendsk: man finder intet om, at han er død eller begravet i Slesvig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Derfor enes Kongen og Bonde om at lade Sagen afgøre i Haderslev af Kong Eriks Kansler, Anders Pallesen, og af Provsten og Ærkedegnen i Slesvig, for at ingen af Parterne skal lide Uret. Disse, der var af Rigets og Bispedømmets første Mænd, var blevet opfordret til under Edsaflæggelse at fastslaa Sandheden og at fremstille deres Syn paa dette meget vanskelige Spørgsmaal. Derfor blev det næsten eenstemmigt fastslaaet, at al den Forplejning, som Bispen fik ind paa det Skib, hvor han selv sejlede, nemlig Kerharde[2]), det havde han brugt helt for sig selv. Men alt, hvad der blev taget ind af Forplejning paa de tre andre Skibe, det var samlet til Kongens Brug, medmindre Kongen som en Naade maatte bestemme, at en af de mægtige skulde have Del deri.

2. *Efter Povl Cypræus:*

Kong Erik og Biskop Bonde valgte sig omsider Voldgiftsmænd for i Haderslev at faa afgjort hin Tvist om de paa Skibene anvendte Penge. Voldgiftsdommere var Anders Pallesen, Kongens Kansler, fremdeles Provsten og Ærkedegnen i Slesvig, for at ingen af Parterne skulde klage over at være forfordelt. Det blev paalagt og befalet Voldgiftsmændene under Ed at erklære og fastslaa, hvad der syntes dem billigt og retfærdigt, og hvad der maatte anses for sikkert i denne Sag. Efter at have prøvet og overvejet Sagen afsagde de følgende Dom: Al den Forplejning eller Fetalje, som Bispen havde modtaget paa det Skib, hvorpaa han sejlede — det hed Kerker[3]) — det angaves at være anvendt til Bispens Brug, da han jo selv helt og holdent havde forbrugt det, og det skulde anses for hans at være. Den Forplejning, som var taget ind paa de øvrige Skibe, var samlet og ydet til Kongens Brug, og skulde saaledes anses, medmindre Kongen af særlig Naade vilde gøre en mægtig Mand delagtig deri.

1) Dronning Margrete. — 2) Teksten viser, at Cypræus ligefrem har tænkt sig et Skib; man maa dog erindre den administrative Inddeling i Skiben (skipæn) og 'Kerharde' saavel som den forvanskede Form Kerker i Povl Cypræus' Afskrift dækker over Navnet 'Kærherred'; Kirken har haft Udgifterne til de fire Skibe, men Kongen har taget Indtægterne. — 3) jf. Note 2.

50 1266. u. D. Perugia.

Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund vidimerer Pave Clemens 4.s Bulle af 1265 22. November, hvorved Klostre af Claras Orden fritages for at bidrage til Underhold af Legater og Nuntier.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, af Guds Barmhjertighed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set et Brev fra vor ærværdige Fader og Herre, Pave Clemens 4. med hel Bulle og Silkesnor, ikke forvansket[1]), ikke ødelagt, ej heller i nogen Del beskadiget, af følgende Ordlyd: Clemens, Biskop o. s. v. *(=Bull. Dan. Nr. 654)*. Dette er forhandlet i Perugia i det Herrens Aar 1266. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet dette Brev skrive og bekræfte med vort Segl.

1) usikker Oversættelse, efterdi det latinske Ord i Teksten selv er forvansket; det kan ogsaa betyde, at der ikke er rettet i Brevet.

1266. u. D. Viborg. 51

Biskop Niels 2. af Viborg, Kongens Kansler, vidimerer Pave Clemens 4.s Bulle af 1265 11. Oktober, hvorved der eftergives alle dem, der besøger Dominikanernes Kirker paa bestemte Dage, 100 Dages Kirkebod.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Niels, af Guds Naade Biskop i Viborg, Kansler hos Danmarks høje Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set et Brev fra den Herre Paven med fuldgyldig Skrift, Snor, Pergament og Bulle, ufordærvet, ej heller i nogen Del beskadiget, som Ord til andet lyder: Clemens, Biskop o. s. v. *(=Bull. Dan. Nr. 652)*.

Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1266.

1266. u. D. 52

Franciskanernes Minister for Danmarks Rige bekendtgør, at Franciskanerne i København og Svendborg er forligt med Staden Lübeck efter at have modtaget 50 Mark lybsk som Erstatning for de Tab, som Lübeck har paaført dem i Krigstid.

Original i Lübeck.

Franciskanerordenens Minister for Danmarks Rige til alle troende kristne, der ser dette Brev, Bønner med Vorherre Jesus Kristus.

Eftersom Menneskenes Hukommelse er svindende og svinder med den svindende Tid, maa det, som skal overholdes ubrødeligt til evig Tid,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nødvendigvis betros til Skriftens Vidnesbyrd. Derfor gør vi vitterligt for alle, nulevende og tilkommende, at vore elskede Brødre af Franciskanerordenen i København og Svendborg med Raad af deres Venner, nemlig vor elskede Broder og særlige Ven Jakob, forhenværende Guardian i Slesvig, Franciskanerbrødrene i Lübeck og andre gode Mænd, for Gud og Mennesker har erklæret Staden Lübeck for fri og løst at være fra alle Krav og Klager over de Tab, som fornævnte Stads Borgere og de, der stod i deres Tjeneste, har paaført Brødrene engang i Krigstid, saaledes at hverken de ofte omtalte Brødre eller nogen anden i deres Navn nogensinde i Fremtiden kan rejse Klage eller lade rejse Klage mod Staden Lübeck og dens Borgere i Anledning af nævnte Tab. Til Gengæld gav Staden Lübeck ovennævnte Brødre 50 Mark lybsk som Erstatning for det ofte omtalte Tab. Og for at denne Overenskomst kan staa ved Magt til evig Tid, har vi ladet dette Brev, der er skrevet paa begge Parters Foranledning som Udtryk for begge Parters Vilje, bekræfte og besegle med vort Segl og med Segl tilhørende Franciskanernes Kustos og Brødrene i København, Brødrene i Svendborg og Franciskanerbrødrene i Lübeck til tydeligt Vidnesbyrd. Givet i det Herrens Aar 1266.

53 **1266.**

Mogens, Præst i Roskilde, skøder en Gaard i Luderup til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Præsten Mogens i Roskilde skødede og overgav en Gaard paa 2 Øre skattepligtig Jord i Luderup, paa den Betingelse at der daglig til evig Tid skal læses Kollekten: Almægtige, evige Gud, til hvem man aldrig (henvender sig) uden Haab. 1266. Mangler Segl.

54 **1266.**

Fru Gunhild skænker sin Ejendom i Busene til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Fru Gunhild, Søster til Herr Anders Nielsen, hvis Bedstefader var Herr Alexander, Ærkebispen Herr Absalons Søstersøn[1]), og som var en særdeles velbyrdig og from Kvinde, Enke efter Herr Tyge kaldet Bost, Gerhards Søn, gav til sine Synders Forladelse til vor Frue Kloster i Sorø, hvad

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hun havde i Lille Busene med Huse og Marker, Græsgange og Skov og med hele det øvrige Tilliggende og paa Landsting lod hun det skøde ved sin Broder Herr Anders Nielsen i det Herrens Aar 1266.

1) Absalons Søster Ingefreds Søn.

1266. 55

Krestense, Anders Pedersens Hustru, skøder Jordegods til Tomarp Kloster.

1. Tomarp Klosters Registratur l. 6:

Fremdeles et Brev lydende paa, at Krestense, Anders Pedersens Hustru, har givet til Tomarp Kloster noget Jord og en Gaard i Bolshög. Under Datum 1266.

2. Anden Udfærdigelse:

Fremdeles et latinsk Brev om, at Fru Krestense har givet 3 Marks Værdi af Bolshög med andet mere til Tomarp Kloster.

[1266]. 56

Legaten Kardinal Guido bemyndiger Bispen af Ribe til at eftergive alle dem, der hører ham holde Højmesse og prædike i Ribe eller Ribe Stift, 200 Dages Kirkebod.

Registreret i Ribe Oldemoder.

Broder Guido, Kardinal, tilstod Ribebispen og alle hans Efterfølgere Fuldmagt til at eftergive 200 Dage af paalagt Kirkebod, hvergang han i sin Stad og i sit Stift højtideligholder Højmessen i Bispeskrud og forkynder Guds Ord sammesteds.

[1266]. 57

Legaten Kardinal Guido bemyndiger Ærkedegnen og Kapitlet i Ribe til at eftergive alle dem, der hører dem prædike første Søndag i Advent, Askeonsdag og 2. Paaskedag, 100 Dages Kirkebod.

Registreret i Ribe Oldemoder.

Han tilstod dem ogsaa Fuldmagt til at eftergive alle dem, der paa den første Adventssøndag, paa Askeonsdag og Dagen efter Herrens Op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

standelse kommer i nævnte Kirke for at høre Guds Ord af en hvilkensomhelst Kannik o.s.v., 100 Dage.

Brevet Reg. Dan. Nr. *434 er ikke udstedt af Kardinal Guido, men af 10 unævnte Bisper. Brevet er henført til Guido paa Grund af en Læsefejl hos Terpager, hvis Registratur af Brevet begynder saaledes: Decem episcopi, quibus relaxat; læs: Decem episcopi, quilibet relaxat etc.

58 [1266].

Legaten Kardinal Guido stadfæster Oprettelsen af et Priorat ved Vor Frue Kirke i Næstved.

Registratur i Næstved Gavebog.

Legaten Kardinal Guido bekræfter et Priorat ved Vor Frue Kirke, der skal opføres i Næstved, hvor Brødrene kan forrette Gudstjeneste.

59 [1266][1]).

Anders Skænk lover Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen at skøde sit Gods i Aversi til St. Clare Kloster i Roskilde, hvis Ærkebispen vil løse ham af Kirkens Ban.

Original i Universitetsbiblioteket.

Anders, de Danskes højbaarne Konges Skænk, til den ærværdige Fader og Herre i Kristus Jakob, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, Hilsen med al Hæder og Ærbødighed.

Efterdi jeg attraar at løses af det Kirkeban, som I har lagt mig i, og — for at dette kan ske, og Ærbødigheden for Eder ikke skal mindskes, — ikke vil sky nogen Møje eller Udgift, har jeg raadspurgt de meget kloge og gode Mænd, som jeg elsker med Kristus, nemlig Brødrene Karl, Lars og Aastred af Franciskanerordenen. Paa deres Raad vil jeg med vor Herre Jesu Kristi Hjælp, og om det behager Eder, til St. Clare Kloster i Roskilde Stift skøde mit Gods i Aversi, saafremt jeg ved denne Skødning kan løses af Eders Anklage og Kirkens Ban, dog saaledes at I overdrager Eders Myndighed i denne Sag til en anden, der kan give mig Afløsning, og at Afløsningen kan være gyldig og uomstødelig. Det nævnte Gods skøder jeg saaledes, at jeg, hvis jeg ønsker det, kan lade det nævnte Kloster nyde den rette Indtægt af andet Gods, som har samme Værdi, saafremt det billiges af de fornævnte Brødre og dem, som I paa Eders Vegne maatte lade deltage i denne Sags Ordning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles bør I vide, min Fader, at hvis denne Sag virkeliggøres saaledes, vil I altid finde mig rede til at tjene Eder og Eders paa alle Maader. Jeg ved endvidere forvist, at det hidtil ikke har været andet end mine Avindsmænds Nid, der har optændt Had hos Eder, og omvendt hos mig, og hvis jeg finder Naade hos Eder paa denne Maade, skal det aldrig ske mere fra min Side.

Iøvrigt beder jeg om, at I naadigst vil fæste Lid til det, som de fornævnte Brødre skriver Eder til om min Sag.

1) Anders Skænk kunde tænkes at være ramt af Banlysning for Overgreb paa St. Clare Klosters Gods (jf. hans Optræden ved Grevinde Ingerds Skifte, DRB II 1 Nr. 226). Nærværende Brev maatte da ligge forud for hans Brev af 1260 15. Juli (DRB II 1 Nr. 320), hvor han mageskifter Jordegods med Klosteret. Forud for Mageskiftet er Klosterets Gods sikkert ogsaa blevet anfægtet af Grevinde Ingerds Arvinger — hvilket utvivlsomt er Baggrunden for Vidimationerne 1258—59 af de Breve, der beskytter Klostrets Gods (DRB II 1 Nr. 263. 285. 286). Men en saadan Datering er mindre sandsynlig, da der i Brevet af 1260 hverken er Tale om Aversi eller Banlysning. En af Forudsætningerne for nærværende Brev synes imidlertid at være den, at Ærkebiskop Jakob Erlandsen ikke opholder sig i Landet. Brevet maa da være affattet efter 1264, da Ærkebispen gaar i Landflygtighed, og inden 1270, da Anders dør. Anders har da paadraget sig Banlysning af politiske Grunde som Kongens Mand (Ærkebispestriden), og det er derfor meget nærliggende at sætte Brevet i Forbindelse med Sjællandske Aarbogs Meddelelse, at Anders Skænk blev fængslet Aar 1266. Kongemagten kunde ikke tolerere, at en af dens mest betroede Mænd kapitulerede overfor Ærkebispen. Saaledes forklares ogsaa Brevets konfidentielle Karakter.

1267. Februar (Reg. Dan. Nr. 1151) se Nr. 61.

1267. 3. Februar. 60

Biskop Bonde af Slesvig paalægger Dominikanerprioren i Aarhus at stævne Biskop Tyge 1. af Aarhus til at møde for sig i Flensborg den 20. Februar.

Afskrift (Ømbogen).

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, til den gode Mand Dominikanerprioren i Aarhus, Hilsen evindeligt med Gud.

Vi har modtaget et Brev af den ærværdige Fader Guido, Kardinal, med følgende Ordlyd: Broder Guido, af Guds Barmhjertighed o. s. v. *(= Nr. 47)*. I Kraft af denne Befaling paalægger vi Eder under Trusel om Banlysning — som vi retter mod Eder med Virkning fra nu af, hvis I forsømmer at udføre vor Befaling — at I inden otte Dage efter at have læst dette Brev med een afgørende Stævning personligt stævner Herr Bispen af Aarhus til at møde for os i Flensborg første Lørdag[1]) efter den Søndag, da

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

man synger Messen Invocavit me, enten selv eller ved en tilstrækkeligt instrueret befuldmægtiget for retmæssigt at svare paa de Indlæg, som den nævnte Abbed og de nævnte Munke har fremsat imod ham. Til Bevis paa, at Stævningen er sket, skal I aflevere et Brev, forseglet med Eders Segl. Forhandlet i det Herrens Aar 1267 paa Martyren Blasius' Dag.

1) 12. Marts.

61 [1267. 3.—22. Februar][1]).

Danmarks Cistercienserabbeder bønfalder Kong Erik 5. Glipping om at foranledige, at Biskop Tyge 1. af Aarhus ophører med sine Overgreb mod Øm Kloster; hvis dette Skridt bliver frugtesløst, maa Kongen ikke harmes over, at Abbederne forfølger Sagen mod Bispen for den gejstlige Dommer.

Afskrift (Ømbogen).

Alle Abbeder af Cistercienserordenen i Danmark til den høje Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, deres Bønners frelsebringende Bistand med Hilsen nu og i Fremtiden.

Det sømmer sig for kongelig Majestæt at frigøre alle dem, der undertrykkes paa Trods af Retfærdighed, og den bliver snarere bønhørt af Gud, som laaner Øre til sine undergivnes Bønner. Da den ærværdige Herr Tyge, Biskop af Aarhus, under Tilsidesættelse af de Privilegier og Friheder, som det apostoliske Sæde har tilstaaet vor Orden, og med Foragt for vort Generalkapitels Bestemmelser, forulemper og hindrer vor elskede Medabbed Ture og det menige Konvent i Øm Kloster med forskellige Tynger, idet han kræver et uretmæssigt og overmaade stort Gæsteri af dem, idet han lægger Munke og Præster i Fangenskab, Lænker og Fængsel, idet han ikke blot hærger deres Ejendomme og Ladegaarde, men ogsaa alvorligt mishandler Lægbrødrene paa disse Ejendomme, og idet han øver mangfoldige Overgreb mod deres Bryder og Landboer i den Grad, at det menige Konvent inden længe maa opløses, og Abbediet sammesteds ophøre med at bestaa, hvis ikke I værdiges at yde det Bistand paa en eller anden Maade[2]). Men mere end alt dette smerter det os, at han søger at vende Eders (Naade)[3]) til Uvilje mod Abbeden og det menige Konvent, idet han siger, at de ved Herr Kardinalens Hof har nedbrudt Eders gode Omdømme, hvilket vi for den højeste Dommer bevidner at være usandt, da de kun har klaget over den Uret, som den nævnte Biskop har gjort dem, for Kardinalen som deres gejstlige Dommer. Vi bønfalder Eder derfor under Taarer om, at I af Kærlighed og til Ære

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for ham, der ved sin Dyd har bortført os som Fanger[4]), ved Eders Brev eller Udsendinge vil værdiges at formane Herr Bispen af Aarhus til at afstaa fra at forfølge den ofte omtalte Abbed og hans menige Konvent. Hvis han ikke vil det, maa I ikke tage det ilde op og afvise, at vi sammen med vor elskede Medabbed og hans menige Konvent vil forfølge Sagen for vor gejstlige Dommer eller de Dommere, der af ham er beskikkede i hans Sted, indtil de opnaar en retfærdig Bod for den Uret, de har maattet taale af den fornævnte Biskop Herr Tyge.

1) Brevet er udateret, men af Ømbogens Beretning fremgaar, at det er udfærdiget efter Nr. 60 og inden Modtagelsen af Nr. 65. Sagligt passer Brevet ogsaa ind i denne Periode. — 2) Eftersætningen mangler ogsaa i den latinske Tekst. — 3) Ordet mangler i den latinske Tekst. — 4) Ephes. 4, 8. Psalm. 68, 19.

1267. [5. Februar—8. Maj]. 62

Pave Clemens 4. paalægger Legaten Kardinal Guido at forlige den danske Kongemagt og de landflygtige Prælater, saaledes at Prælaterne med Skadeserstatning kan vende tilbage til deres Embeder, og Interdikt- og Banlysningsdommen over Danmark og danske Personer kan hæves; i modsat Fald skal Prælaterne fra Landflygtigheden kunne ordinere Præster og vie Bisper.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Samme til sin elskede Søn Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat.

Den Sag, som føres mellem den berømmelige Kong (Erik) og den berømmelige Dronning (Margrete) af Danmark som den ene og vore ærværdige Brødre Ærkebiskop (Jakob) af Lund, Biskop (Peder) af Roskilde og nogle Prælater og gejstlige i Danmark som den anden Part om forskellige Spørgsmaal, har vi ved vort Brev i en bestemt Form overdraget særlig til Dig, og Du er ogsaa gaaet til Udførelsen af det Dig saaledes overdragne Hverv og har efter Ærkebispens, Bispens, Prælaternes og de gejstliges indtrængende Bøn stævnet Kongen og Dronningen med een afgørende Stævning til personlig eller ved en egnet befuldmægtiget at give Møde for Dig paa nærmere angivet Tid og Sted. Da derfor samme Konge og Dronning ikke sørgede for paa angivet Tid og Sted ved en egnet befuldmægtiget at give Møde for Dig, har fornævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige blandt andet hos Dig andraget om og ogsaa indgivet et Klageskrift til Dig om, at Du, da de af samme Konge og Dronning eller deres Mænd var berøvet deres Embeder, Stillinger og Værdig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

heder og frataget deres Ejendomme og Rettigheder, vilde lade dem genindsætte i disse Embeder, Stillinger og Værdigheder, Ejendomme og Rettigheder efter at have fjernet alle, som indehaver eller bestyrer dem, saaledes at Du ved en endelig Dom dømmer fornævnte Konge og Dronning til dette. Og da det her omtalte der i Landet var saa notorisk[1]), at det ikke kunde skjules ved nogen Udflugt[2]), og Du ogsaa som Dommer var fuldt paa det rene dermed, har Du, som Retfærdigheden bød, til Forsvar for ovennævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige afsagt Din endelige Dom, og da fornævnte Konge og Dronning trodsigt nægtede at adlyde denne endelige Dom, lyst dem i Ban og lagt Riget under Interdikt, som vi har set det fremstillet i Dit Brev desangaaende. Kongen og Dronningen har imidlertid ved en dertil særlig beskikket Fuldmægtig i vor Nærværelse forsvaret deres Appel, som de hævder at have indgivet til det apostoliske Sæde, fordi de, stævnede til et utrygt Sted, har bedt Dig udpege et andet, og Du, skønt de ydmygt anmodede Dig derom, egenmægtigt har nægtet det. Da vi nu ønsker en rolig og lykkelig Tingenes Tilstand i dette Rige, har vi tænkt at ende denne Strid ved en Afgørelse, som kan være til Held for begge Parter. Derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vise Broder, at Du paa vore Vegne indtrængende skal formane og opfordre fornævnte Konge og Dronning til at lade nævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige vende tilbage til Riget og trygt blive der, og til at give dem sikkert Lejde, som skal edelig bekræftes af Kongen, Dronningen og tyve af Dig valgte Stormænd i Riget og gives dem ved et aabent Brev forsynet med Kongens, Dronningens og Stormændenes Segl, endelig ogsaa til fredeligt og roligt at genindsætte Ærkebispen, Bispen, Prælaterne og de andre fornævnte gejstlige i Besiddelse af deres Kirker og alle deres Embeder, deres faste Ejendomme og det løse Gods, som endnu forefindes, og de deraf oppebaarne Frugter. Naar Kirkens Ban og Interdikt er hævet, efter at dette sikre Lejde er givet, og efter at de er genindsat i deres Besiddelser, skal Du personlig eller ved een eller flere andre anstille Undersøgelser om, hvilket Gods og hvilke Frugter der er gaaet tabt og om muligt derom tilvejebringe et fredeligt Forlig mellem Parterne. Hvis et saadant Forlig ikke kan komme i Stand, skal Du herom bestemme, hvad Du finder kan tjene til Gavn og til Fred for saavel Riget som fornævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige. Fornævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige skal Du lade love skriftligt og edeligt, at de hverken personlig eller ved andre aabenlyst eller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hemmeligt vil volde nævnte Konge og Dronning eller deres Mænd nogen Overlast paa deres Personer, Ejendomme eller Rettigheder, ikke bringe Ufred over Riget og ikke, hverken aabenlyst eller hemmeligt, yde dem, der vil skade Kongen, Dronningen eller Riget, Raad, Støtte eller Gunst dertil. Skulde Ærkebispen, Bispen og de andre fornævnte ikke ville stole paa et saadant Lejde, skal Du i deres Navn genindsætte deres befuldmægtigede og med vor Myndighed tillade Ærkebispen og Bispen, at de i deres Landflygtighed udenfor det nævnte Rige maa ordinere deres gejstlige, Ærkebispen ogsaa, om det Tilfælde skulde indtræffe, indvie sine Lydbisper. Iøvrigt skal Du, naar Kirkens Ban og Interdikt som nævnt er hævet og Kongens og Dronningens Klager (afhjulpet), gaa frem paa den Maade, som vi i vort tidligere Brev herom har foreskrevet Dig, idet Du under Trusel om Kirkens Straf tugter Overtræderne med Udelukkelse af Appel, uanset at det apostoliske Sæde har bevilget nogle, at de ikke kan lægges under Interdikt, suspenderes eller banlyses ved apostolisk Skrivelse, medmindre den udtrykkeligt omtaler denne Bevilling. Givet i Viterbo i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. Nr. 39 Note 1. — 2) jf. Nr. 39 Note 2.

[1267. 12. Marts. Flensborg][1]. 63

Biskop Bonde af Slesvigs Protokol over det første Retsmøde i Sagen mellem Biskop Tyge 1. af Aarhus og Øm Kloster.

Regest i Afskrift (Ømbogen).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Vi Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, udpeget som eneste Dommer o. s. v., saaledes som det indeholdes i den originale Skrivelse[2]).

1) Ved Brevet 1267 3. Februar (Nr. 60) havde Biskop Bonde stævnet Biskop Tyge for Retten i Flensborg den 12. Marts. Nærværende Brev maa være udstedt samme Dag, da Nr. 82, der indeholder ovenanførte Regest, stiller dette første Møde i Modsætning til de følgende Møder derved, at man i de følgende Møder ventede udover den fastsatte Frist paa Biskop Tyge eller hans Repræsentant. Jf. det sidste Møde i Sagen: det var fastsat til 26. Juli (Nr. 74), men Mødets Acta er først dateret 3. August (Nr. 82). — 2) tabt.

[1267. 12. Marts. Flensborg][1]. 64

Biskop Bonde af Slesvig paalægger Abbed Jens af Løgum Kloster for anden Gang at stævne Biskop Tyge 1. af Aarhus til Retsmøde i Slesvig i Sagen angaaende Øm Kloster.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Regest i Afskrift (Ømbogen).

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, af den ærværdige Fader Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, udpeget (som Dommer), til den fromme og gode Herr Jens, Abbed i Løgumkloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift, Hilsen med Gud.

Eftersom den nævnte Herr Kardinal har betroet os Sagen mellem o. s. v., som det staar i det andet originale Brev[2]).

1) Brevet maa være samtidigt med Nr. 63. — 2) tabt.

65 1267. 22. Februar.

Hertug Erik 1. Abelsen af Jylland tager Øm Kloster, dets undergivne og Ejendom under sin Beskyttelse.

Afskrift (Ømbogen).

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

I skal vide, at vi har taget Øm Kloster og alle Klosterets undergivne sammen med alt deres Gods under vor særlige Beskyttelse, idet vi beder alle og enhver, der i vor Interesse vil gøre eller undlade noget, om ikke at driste sig til at øve Uret mod Klosteret eller nogen af Klosterets undergivne for vor Skyld, da det paahviler os at beskærme Enker, mindreaarige, faderløse og Klosterfolk i deres Ret. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1267 den 22. Februar.

66 1267. 29. Marts. Slesvig.

Biskop Bonde af Slesvigs Protokol over det andet Retsmøde i Sagen mellem Biskop Tyge 1. af Aarhus og Øm Kloster.

Regest i Afskrift (Ømbogen).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. I det Herrens Aar 1267 første Tirsdag efter Søndagen Letare i St. Peders Kirke i Slesvig i den første Time forlængede vi Fristen for Parterne.

67 [1267. 29. Marts. Slesvig].

Biskop Bonde af Slesvig paalægger Prior E. af Tvis Kloster for tredje Gang at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stævne Biskop Tyge 1. af Aarhus til Retsmøde i Slesvig i Sagen angaaende Øm Kloster.

Regest i Afskrift (Ømbogen).

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, udpeget som eneste Dommer af den ærværdige Fader Herr Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, til den fromme og gode Mand E., af Cistercienserordenen i Ribe Stift, Prior i Tvis, Hilsen. Eftersom nævnte Herr Kardinal o. s. v.

1267. 31. Marts. Brunsvig. 68

Markgreve Otto af Brunsvig kundgør den Deling af Land og Ejendom, som har fundet Sted mellem Greverne Albrecht og Johan af Brunsvig; bl. a. bestemmes: . . . paa lignende Maade skal de udelt have deres Gods i Danmark saavel som enhver Klageret, der kan tilkomme dem med Hensyn til Danmark.

Afskrift i Hannover.

1267. 9. April. Viterbo. 69

Pave Clemens 4. eftergiver alle dem, der hvert Aar besøger Viborg Domkirke paa Festdagene for Jomfru Marie, 100 Dages Kirkebod.

Afskrift af Bartholin.

Pave Clemens 4. eftergiver alle dem, der hvert Aar besøger Viborg Domkirke paa Festdagene for Jomfru Marie, 100 Dages Kirkebod. Givet i Viterbo den 9. April i hans Pontifikats 3. Aar.

1267. 27. April. Ribe. 70

Kong Erik 5. Glipping tillader Lübeckerne uhindret at bjerge deres Gods, hvis de lider Skibbrud i Danmark.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder alle, at vi med Raad af vort Riges bedste Mænd har vist vore elskede Borgere i Lübeck den særlige Naade, at de, hvis de inden for vort Riges Grænser ved en ulykkelig Hændelse skulde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lide Skibbrud og deres Gods, som paa Folkesproget kaldes Vrag, driver op paa Kysten, i alle Tilfælde skal have alt det nævnte Gods helt og udelt og kunne raade derover efter deres Forgodtbefindende. Vi forbyder saaledes under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden Mand, hvis fornævnte Ulykke skulde ske, paa Trods af dette Privilegium, som vi har givet de nævnte Borgere og deres Udsendinge, drister sig til eller paa nogen Maade vover at volde dem Skade, Uret eller Besvær ved Bjergningen af det nævnte Gods. Og hvis nogen i sin Forvovenhed skulde forsøge paa dette og bryde Lands Lov og Ret, vil han utvivlsomt ikke undgaa vor kongelige Hævn. Og for at denne Naade, som vi har tilstaaet dem, kan staa fast og i Tidens Løb ikke ophæves, har vi ladet dette Brev besegle med Segl af os og af de efterskrevne Herrer, nemlig den ærværdige Fader Jens, Biskop af Børglum, Grev Ernst, vor Kansler Niels, Niels Hak, forhenværende Marsk, Jens Kalv, Marsk, og Mads, vor Drost, som var tilstede, til sikkert Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1267 den 27. April.

71 1267. 28. April. Viterbo.

Pave Clemens 4. stadfæster Legaten Kardinal Guidos Forordning til Beskyttelse af skibbrudne i de nordiske Farvande (Nr. 1) og paalægger Bispen af Ratzeburg at varetage Forordningens Overholdelse.

Original i Lübeck.

72 1267. 7. Maj. Slesvig.

Broder Bjørn og Broder Jens, begge af Øm Kloster, bevidner, at Sognepræsten Bent til Østbirk ved Svejstrup i Dover Sogn har modtaget to Heste af dem.

Afskrift (Ømbogen).

Broder Bjørn, Munk og Præst i Øm Kloster, vidnede efter at være taget i Ed, at Præsten Bent til Østbirk med egen Haand har borttaget to af deres Heste, en sort og en anden, der var graa, af deres Fold[1]) ved deres Ladegaard, som kaldes Svejstrup, i Dover Mark Tirsdag i Paaskeugen.

Broder Jens kaldet Horsens, Munk og Præst af Øm Kloster vidnede efter at være taget i Ed, at Præsten Bent til Østbirk, med egen Haand har borttaget to af deres Heste, en sort og en anden, der var graa, af deres Fold[1]) ved deres Ladegaard, som kaldes Svejstrup, i Dover Mark, Tirsdag i Paa-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skeugen. Disse Vidneforklaringer blev afgivet i Slesvig i det Herrens Aar 1267 Lørdagen før Søndagen Jubilate i Franciskanernes Kirke.

1) Gengivelsen er usikker.

1267. 8. Maj. Viterbo. 73

Pave Clemens 4. paalægger Legaten Kardinal Guido at vende tilbage til Kurien, hvor hans Nærværelse paa Grund af de urolige Forhold vil være til stor Gavn.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat.

Der meldes os meget fra Danmark og ikke saa lidt fra Tyskland, som ikke svagt, men ganske kraftigt ryster vort Sind. At Du tager Dig det mere nær, finder vi undskyldeligt, da Du jo paa nært Hold ser og stadig føler den Vildskab, Du længst har lært at kende hos disse Folk, der mere end heldigt for dem holder fast paa deres Vildfarelser og hverken tager imod Irettesættelse eller Frelse. Da Herren har givet Dig et lærvilligt Hjerte fra Barndommen af, da Du, udgaaet fra Guds Hus og undervist af Herren, har undervist flere, og Din Haand har befæstet mange, som stod vaklende, anser vi det for at være Stoffets og ikke Kunstnerens Fejl, hvis Du ikke har udrettet saa meget, som Du havde tænkt Dig, hos dem, Du var sendt til. Thi heller ikke han[1]), der undertiden maatte kæmpe med vilde Dyr, og altid havde Viljen til at udrette noget for sig selv, men ikke evnede det hos alle, savnede Lønnen for et paaskønnet Arbejde, da han trofast forfulgte den Sag, som han havde paataget sig at bringe til Ende, og gjorde, hvad han formaaede uden at undlade noget af det, der paahvilede ham. Vi mener, det nu er Tid for Dig til at hvile ud fra Dine Anstrengelser, og at Du nu skal vende tilbage til ham, der nylig har udsendt Dig. Derfor paalægger vi Dig, vise Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du, saa snart det bliver belejligt for Dig, skal begive Dig tilbage til os, for sammen med Dine Brødre at bære det apostoliske Sædes daglige Byrder, der ved Sammenstød af forskellige Aarsager volder os saa stor Bekymring, at vi anser det for langt heldigere og langt nyttigere for flere, at Du bliver ved Kurien. Givet i Viterbo 8. Maj i vort Pontifikats 3. Aar.

1) Apostelen Paulus, 1. Korintherbrev 15, 32.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

74 1267. 25. Maj. Flensborg.

Biskop Bonde af Slesvig erklærer, at til det indvarslede Retsmøde i Sagen mellem Øm Kloster og Biskop Tyge 1. af Aarhus var Biskop Tyge ikke mødt, og hans fremmødte befuldmægtigede kunde ikke udføre Hvervet, da han var i Kirkens Ban; han fremstiller iøvrigt Forhandlingerne paa Mødet og indvarsler til nyt Møde den 26. Juli.

Afskrift (Ømbogen).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Lørdagen før Herrens Himmelfart skulde Herr Abbeden og Herr Bent, Aarhusbispens Kapellan, der optraadte som samme Biskops befuldmægtigede, møde for os Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, der af den ærværdige Fader Herr Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, var udpeget som eneste Dommer i Sagen mellem vor ærværdige Broder, Herr Tyge, Biskop af Aarhus, som den ene Part, og den fromme og gode Mand Herr Ture, Abbed af Øm, og samme Klosters menige Konvent som den anden Part. De skulde indfinde sig i Retten i Flensborg for at paahøre nogle Vidneudsagn fremsat mod nævnte Bent, nemlig at han ikke kunde være befuldmægtiget, da han var banlyst, og saaledes ikke kunde gaa i Rette, for at fremsætte Indsigelser mod Personerne og Vidneudsagnene og for at procedere yderligere, som der ifølge Retten skulde procederes. Den fornævnte Dag indfandt sig da paa nævnte Sted Herr Abbeden personlig for os, medens nævnte befuldmægtigede paa trodsig Vis holdt sig borte. Vi holdt imidlertid Raad med vore gode Mænd og lod Vidneforklaringerne oplæse; da de var aabnede og oplæste, saaledes som det med Rette burde ske, fandt vi, at lovlige Vidner havde afgivet Udsagn for Herr Abbeden paa rigtig og lovlig Maade for den fremsatte Indsigelse[1]). Da dette var sket, dømte vi Aarhusbispen in contumaciam, idet vi skriftligt ved Dom erklærede ham for pligtig til at udrede Processens Omkostninger til Modparten — ikke desto mindre fastsatte vi for Parterne, Aarhusbispen og Herr Abbeden, en Dag, nemlig Dagen efter den salige Apostel Jakobs Dag, til yderligere at procedere for Retten i Slesvig, saaledes som der med Rette skal procederes, og hvis Aarhusbispen trodsigt udebliver, vil vi — omend mod vor Vilje — afsige Banlysningsdom over ham og til Skade for ham. Forhandlet i Flensborg i det Herrens Aar 1267 den 25. Maj.

1) nml. Indsigelsen mod Bispens befuldmægtigede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1267. 26. Maj. Slesvig. 75

Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund paalægger Provst Peder af Roskilde, Roskildekanniken Jakob Tygesen og Ridderne Bo Dyre og Herlug Kjeldsen at foretage Undersøgelser af et Mageskifte mellem Roskilde Clare Kloster og den afdøde Kammermester Niels Pedersen, da Klosteret blev forurettet ved Mageskiftet, samt at opfordre Jens Ranesen og Anders Nielsen til at tilbagegive det Klostergods, som de besidder mod Lov og Ret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til sine elskede Venner i Kristus Peder, Provst i Roskilde, og Jakob Tygesen, Kannik sammesteds, Bo kaldet Dyre og Herlug Kjeldsen, Riddere i nævnte Stift, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

De fattige Fruer, Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde, har meddelt os, at Herr Niels Pedersen, forhenværende Kammermester, salig Ihukommelse, har foretaget et Mageskifte[1]) med Søstrene, hvorved de siges i ikke ringe Grad at være udsat for Skade og Bedrag. De nævnte Søstre har ogsaa personligt forebragt os, at Herr Jon Ranesen[2]) uretmæssigt har noget Gods i sin Besiddelse, som var overdraget deres Kloster af Herr Peder Olufsen[3]) til hans Synders Forladelse. Fremdeles er det blevet os meddelt af samme Søstre, at Herr Anders Nielsen[4]) voldeligt besidder en Gaard, som Fru Estrid havde skænket omtalte Kloster, til ikke ringe Skade og Tynge for Søstrene. De nævnte Søstre androg i øvrigt indtrængende om, at vi af Ærefrygt for Gud skulde overdrage nogle paalidelige Mænd at foretage en omhyggelig Undersøgelse af de nævnte Krænkelser og meddele os Sandheden om hvert enkelt Tilfælde. Idet vi nu retter al vor Opmærksomhed imod den Fare, som kan ramme dem som Følge af de fornævnte Forhold, og i særlig Grad har vor Opmærksomhed henvendt paa Sjælenes Frelse, paalægger vi Eder strengt i Kraft af Eders Lydighedspligt at foretage en omhyggelig og samvittighedsfuld Undersøgelse af de Ejendomme, der er mageskiftede mellem de ofte omtalte Søstre som den ene Part og Arvingerne efter Herr Niels Pedersen[5]), forhenværende Kammermester, som den anden Part, og hvad angaar Sagen mellem de nævnte Søstre og Herr Jon Ranesen en Undersøgelse af det Gods, denne paa uretmæssig Vis holder tilbage, samt at meddele os Resultatet, for at vi lettere efter at have forstaaet den rene Sandhed kan være i Stand til at fælde Dom eller skabe Forlig imellem de omtalte Søstre og de Mænd, der har gjort

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dem Uret. I skal ogsaa formane fornævnte Herr Anders Nielsen til frit at opgive og overlade Søstrene deres Gaard, som han voldeligt holder tilbage til Skade for sin Sjæl, og give dem passende Erstatning for de paaførte Tab; i modsat Fald vil vi gaa frem imod ham med den kirkelige Straf, som vi med Rette vil kunne anvende. Om de enkelte fornævnte Forhold skal I som lydige Sønner tilskrive os den uskrømtede Sandhed. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1267 den 26. Maj.

1) herom vides ellers intet. — 2) Fader til den bekendte Rane Jonsen. — 3) sikkert ham, der 1261 kalder sig 'af Karise'. — 4) Anders Nielsens Søster, Elisabeth, var gift med Jon Ranesen. — 5) Fader til den bekendte Drost Peder Nielsen.

76 [1267. 26. Maj—12. November][1]).

Cecilie, Enke efter Kongens Kammermester Niels Pedersen, tager Provst Peder Unnesen af Roskilde, Herr Peder Ødensen, Steffen Ødensen og Michael Henkelsen til Mæglere i en Strid mellem Fru Cecilie og hendes Sønner og St. Clara Kloster i Roskilde angaaende noget Gods, som Kammermester Niels Pedersen har mageskiftet med Klosteret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Cecilie, Enke efter Niels Pedersen, den højbaarne Konges forhenværende Kammermester, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Jeg gør vitterligt for Eder alle, at jeg har taget Herr Peder Unnesen, Provst i Roskilde, Herr Peder Ødensen, Steffen Ødensen og Michael Henkelsen til Mæglere mellem mig og mine Sønner som den ene Part og Fru Abbedissen for Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde som den anden Part angaaende noget Gods, som er mageskiftet i min Husbonds Dage, for at jeg — naar de fire ovennævnte Mæglere kommer til Enighed — kan anse for rigtigt og uomstødeligt, hvad de maatte beslutte at gøre paa mine egne og mine Sønners Vegne. Til Sandhedens Bekræftelse har jeg ladet dette Brev bekræfte med Herr Abbeden i Øm Tures og mit eget Segl.

1) I det foregaaende Brev (Nr. 75) skriver Ærkebiskop Jakob Erlandsen til Provst Peder m. fl., at Søstrene i St. Clara Kloster har klaget til ham over et ufordelagtigt Mageskifte med Kammermester Niels Pedersen, og kræver Sagen undersøgt. Nærværende Brev maa vel altsaa være udstedt efter 26. Maj. Peder Ødensen, der her omtales uden nogen Titel, omtales som Ærkedegn i Roskilde første Gang den 12. November samme Aar. Sandsynligvis er Brevet altsaa affattet inden denne Dato.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1267. 7. Juni. Aarhus Domkirke. 77

*Biskop Tyge 1. af Aarhus kundgør, at Anders, Broder til Herr Jens Malling, har skødet Jordegods i *Aggistorp til Ærkedegn Peder og Aarhus Kapitel.*

Afskrift (Aarhusbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at Anders, Broder til afdøde Herr Jens Malling, i vor Nærværelse har skødet til vore elskede Herrer Peder Ærkedegn og Kapitlet i Aarhus Kirke ti Mark Guld og to Mark Sølv i Jord i *Aggistorp Mark i Beder Sogn med Toft, Huse og alt rørligt Gods, som han ejede i *Aghistorp, at eje med evig Ret. Og den nævnte Ærkedegn og Kapitlet lovede at forsyne den nævnte Anders med en god Overklædning og seks Mark Penge, gængs Mønt, hvert Aar til Beklædning, uden nogen Indsigelse. Fremdeles skal Anders arbejde til Gavn for det fælles Bord efter Evne, saaledes som han maatte blive bedt.

Til Bevis for dette har vi efter Anmodning ladet vort Segl hænge under dette Brev. Denne Overenskomst er sluttet mellem det omtalte Kapitel og Anders Pinselørdag foran den hellige Jomfrus Alter i St. Clemens Kirke i Aarhus i det Herrens Aar 1267 den 7. Juni. Fremdeles er Kapitlets, Ærkedegnens og Provstens Segl sammen med vort hængt under dette Brev til Vidnesbyrd og Forvaring.

1267. 26. Juli (Bunge) = Reg. Dan. Nr. *437 (1266. 26. Juli) er uægte og bringes i Rækkens sidste Bind.

1267. 8. Juni. Nykøbing. 78

Kong Erik 5. Glipping giver Wismars Borgere Ret til ved Skibbrud frit at bjerge deres Gods og giver dem de samme Friheder, som er tilstaaet Lübecks Borgere i Skanør og det øvrige Danmark.

Afskrift i Wismar.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi bøjer os for vor elskede Frænde Herr Henrik af Meklenborgs Bønner[1]), og — idet vi viser hans Borgere i Wismar, nærværende Brevførere, en særlig Gunst — tilstaar dem den Frihed, at ingen af vore Fogeder eller Ombudsmænd eller nogen anden, hvis de rammes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Modgang nogetsteds i vort Rige og lider Skibbrud, maa hindre dem paa nogen Maade i fredeligt at besidde det af deres Gods, som de formaar at bjerge og samle fra det barske og oprørte Hav, og at nyde det frit og ubeskaaret. Fremdeles tilstaar vi gavmildt Wismars Borgere i Skanør og andensteds i vort Rige — som udførligere omhandlet i vort derom udfærdigede Brev — alle de Rettigheder og de samme Friheder, som Borgerne i Lübeck har faaet af vor elskede Bedstefader, den berømmelige Kong Valdemar[2]), salig Ihukommelse, og af andre af vore Forfædre[3]) samt af os selv, idet vi strengt under vor Naades Fortabelse forbyder, at nogen af vore fornævnte Fogeder eller Ombudsmænd eller nogen anden paa nogen Maade vover at forulempe eller plage de fornævnte Borgere i Wismar mod dette vort Privilegium. Hver den, der gør dette, vil visselig ikke undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse forsynet det med vort Segl. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1267 den 8. Juni i Nærværelse af Herr Ernst, Greve af Gleichen, og vor Drost Herr Mads.

1) jf. DRB II 1 Nr. 100. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 38 Note 3. — 3) jf. DRB II 1 Nr. 47. 100.

79 1267. 28. Juli. Vordingborg.

Kong Erik 5. Glipping kundgør, at al Strid mellem Jakob og Niels, Sønner af Grev Niels af Halland, og Grev Otto af Ravensberg om Arven efter Jon Lille er afsluttet.

Original i Münster.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, nulevende saavel som tilkommende, at Brødrene Niels og Jakob, Sønner af Grev Niels af Halland, i vor Nærværelse har erklæret og sagt, at de ingen Ret har i det Gods, som retteligt er tilfaldet den velbyrdige Mand, Grev Otto af Ravensberg ved Arv efter hans Broder Jon Lille, salig Ihukommelse, og efter vort Lands Love er tildømt ham paa skellig Vis. Men sandt er det, at de ofte har klaget til os over, at den allerede nævnte Herr Jon, da han var deres Formynder, har tilføjet dem alvorlige Tab paa deres Gods, hvorfor de ofte har rejst Krav imod den fornævnte Herr Greve, som har fornævnte Herr Jons Gods i sin Besiddelse. Men idet Herr Henrik, Prior af Antvorskov, vilde udslette alt Nag mellem

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den oftnævnte Greve som den ene Part og hans Brorsønner som den anden, har han med Herr Grevens Samtykke og Vilje i vor Nærværelse overdraget dem en Trediedel af det nævnte Gods for at erstatte det Tab, de sagde, at de havde lidt, og udslette enhver Søgsmaalsret, og derved har han ganske fjernet det mellem dem opstaaede Nag, og de ofte omtalte unge Mænd har i vor Nærværelse givet Afkald paa enhver Søgsmaalsret, som de har haft eller i Fremtiden kunde have, saaledes at Herr Greven skal have fri Adgang til uden Hindring at raade efter sit Forgodtbefindende over det Gods, som han nu af vor Naade har i sin Besiddelse eller senere kan søge tilbage efter vort Lands Love, dog undtaget de nævnte unge Mænds Del af det Gods, som endnu skal generhverves. Vidner til denne Handling er Herrerne Grev Ernst, Henrik, Prior af Antvorskov, Jon Lille, Niels Hak, forhenværende Marsk, Drosten Mads af Flaarup og mange andre af vort Riges bedste Mænd, gejstlige saavel som verdslige. Fremdeles: for at ingen Trætte i Fremtiden skal kunne opstaa om denne saaledes lovmæssigt ordnede Sag, har vi ladet dette Brev skrive om de fornævnte Forhold og til yderligere Stadfæstelse ladet det forsyne med vort Segl tillige med de fornævnte Vidners Segl. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1267 den 28. Juli.

1267. 1. August. Nykøbing. 80

Dronning Margrete (Sambiria) af Danmark skænker St. Olufs Kirke i Reval til Ciscterciensernonneklosteret sammesteds.

Afskrift i Vidisse af 1309 4. Oktober i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Frue til Estland, til alle og enhver, der ser dette Brev, Hilsen med Gud. For at det, som sker i Tiden, ikke med Tiden skal gaa Menneskene af Minde, plejer man at forevige det med Skriftens Vidnesbyrd. Vi gør vitterligt for tilkommende og nulevende, at vi — idet vi i levende Live agter at efterlade et Mindesmærke for os til Guds Ære og med denne Verdens forgængelige Gods ønsker ved Kristi Gavmildhed at fortjene, hvad evigt er — til samme Kristi og hans glorrige Moder Marias Ære samt til Lindring af Nøden hos de fromme Fruer Abbedissen og Søstrene i Klosterkonventet af Cistercienserordenen i Reval med dette Brev skænker dem den hellige Olufs Kirke i samme Stad med alle dens Rettigheder som Sognekirke paa det Vilkaar, at samme Fruer, hvis der i Øjeblikket af Herr Bis-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

pen, Høvedsmanden eller velbyrdige Mænd i Reval paa vore Vegne kan gives Herr Niels, Kirkens Sognepræst, en passende Erstatning med et andet Embede, som han vil modtage, straks kan tage den i deres rette og faktiske Besiddelse. I modsat Fald vil vi, at de efter fornævnte Herr Niels' Død straks og ufortøvet — som alt sagt — skal tage den i deres rette og uhindrede Besiddelse. For at det forudskikkede skal have Gyldighed til evig Tid, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Vidnesbyrd bekræftet det med vort Segl. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1267 den 1. August.

81 [Før 1267. 3. August. Slesvig][1]).

Abbed Ture af Øm Kloster beder Biskop Bonde af Slesvig om, at Biskop Tyge 1. af Aarhus maa blive idømt Kirkeban in contumaciam, at der maa blive sørget for, at Dommen overholdes, og at Øm Kloster ved Dom maa faa sine Udgifter til Processen refunderet af Biskop Tyge.

Afskrift (Ømbogen).

I Eders Nærværelse, ærværdige Fader Herr Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, som den ærværdige Fader Herr Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, har beskikket til Dommer, beder jeg, Broder Ture, Abbed i Øm af Cistercienserordenen i Aarhus Stift, paa hele mit Konvents Vegne i Overensstemmelse med den foregaaende Dags Handlinger, at Udgifterne til hele Processen[2]) refunderes mig af Herr Aarhusbispen, og jeg beder ydmygt om, at denne, fordi han ikke kom til nærværende Dag og — skønt lovligt indkaldt — trodsigt sad denne og de andre Terminer overhørig, til hvilke han skulde have indfundet sig, idømmes Kirkeban in contumaciam, og I skal paa det strengeste lade den derved fældede Dom overholde af alle og ved derom affattede Breve lade denne Proces forevige til evigt Vidnesbyrd om denne Handling under Eders Segl.

1) Nærværende Brev er udfærdiget før 3. August (se Nr. 82) og sandsynligvis efter 26. Juli, som var Terminen for det sidste Retsmøde i Sagen. — 2) hentyder til den lange Række af Retsmøder, fra hvilke Biskop Tyge er udeblevet; dette i Forbindelse med Skrivelsens Plads i Nr. 82 samt Slutningen af Brevet støtter denne Datering.

82 1267. 3. August. Slesvig.

Biskop Bonde af Slesvig dømmer Biskop Tyge 1. af Aarhus in contumaciam til kirkelig Banlysning og til at erstatte Øm Kloster dets Udgifter under hele dets Proces mod Tyge.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Ømbogen).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Da vi Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, har modtaget en gyldig og fejlfri Befaling af vor ærværdige Fader Herr Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, af følgende Ordlyd: Broder Guido — vend Bladet og Du finder det da Ord til andet (= *Nr. 47*) — har vi udført den, som vi burde, idet vi ved lovlige Stævninger, nemlig tre offentlige Indkaldelser[1]) — i Overensstemmelse med Retsordenen — kaldte Tyge, Biskop af Aarhus, til personligt eller ved en befuldmægtiget at give Møde paa et betrygget og velegnet Sted for at svare paa Anklagerne. Og efter den første Stævning sendte han en mindre egnet — nemlig en banlyst — Person, der ikke kunde gaa i Rette, hvilket blev indvendt mod ham og bevist ved egnede Vidner, ligeledes for os. Men efter de andre Stævninger hverken kom han selv eller sendte han en anden paa sine Vegne, skønt vi af Naade ventede paa ham i længere Tid, end Loven kræver.

Ordlyden af den første Stævning var denne: Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, til Dominikanerprioren i Aarhus o. s. v., vend Bladet *(= Nr. 60)*. Vi har modtaget et Brev af den ærværdige Fader Kardinalen Herr Guido af følgende Ordlyd (= *Nr. 47*). Men da Prioren ikke havde Mod til at stævne ham, blev Stævningen læst for Bispen i Aarhus af Broder Jens af samme Orden. Forhandlingerne paa den første Dag var disse: I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn. Vi Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, beskikket som eneste Dommer o. s. v., saaledes som det indeholdes i den originale Skrivelse *(jf. Nr. 63)*.

Den anden Stævning, der efter vor Formening udsendtes i Overensstemmelse med Retsordenen, havde denne Ordlyd: Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, af den ærværdige Fader Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina beskikket (som Dommer), til den fromme og gode Herr Jens, Abbed i Løgum Kloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift, Hilsen med Gud. Eftersom den nævnte Herr Kardinal har betroet os Sagen mellem o. s. v. som det staar i det andet originale Brev *(jf. Nr. 64)*.

Denne Dag fandt fortsatte Forhandlinger Sted. Af hvilke den første er følgende: I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. I det Herrens Aar 1267 første Tirsdag efter Søndagen Letare i St. Peders Kirke i Slesvig, i den første Time forlængede vi Fristen for Parterne *(jf. Nr. 66)*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den tredje Stævnings Ordlyd var denne: Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, beskikket som eneste Dommer af den ærværdige Fader Herr Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, til den fromme og gode Mand E., af Cistercienserordenen i Ribe Stift, Prior i Tvis, Hilsen. Eftersom nævnte Herr Kardinal o.s.v. *(jf. Nr. 67)*.

Og Forhandlingerne paa denne Dag var disse: I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn o.s.v. *(=Nr. 74)*.

Abbeden mødte lovmæssigt sammesteds og hans Vidneerklæringer, der blev aabnet og læst op, var følgende: Broder Bjørn o.s.v. *(=Nr. 72)*. Vidnerne forhørte vi omhyggeligt, i Overensstemmelse med alt, hvad der kan og bør spørges om efter de kanoniske Bestemmelser, og i Nærværelse af den ærværdige Mand Herr Esger, Biskop i Ribe, idet han — saavidt det stod i hans Magt — gav Raad under denne Handling. Men nu, efter at alt dette er foretaget paa rette Maade, i Overensstemmelse med Retsordenen, forlanger samme Herr Abbed, der forfølger sin Ret, indtrængende af os, at vi skal afsige Banlysningsdom over den trodsigt udeblevne og genstridige Mand, der foragter vore af Naade indrømmede eller ved Retten hjemlede Stævninger, og at vi, naar Dommen er afsagt, efter bedste Evne skal skaffe den nøje overholdt ved Paalæg af kirkelig Straf. Klagens Ordlyd er denne: I Eders Nærværelse, ærværdige Fader Herr Bonde *(=Nr. 81)*.

Da vi bør laane Øre til saa retfærdige Bønner og retteligt give efter for dem, og da vi ikke paa nogen Maade drister os til at modsætte os en saa retfærdig Klage, paa Trods af Lovens Strenghed, lyser vi Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, som vor ærværdige Fader Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, har beskikket til eneste Dommer i Sagen mellem Bispen i Aarhus Herr Tyge som den ene Part og Herr Abbeden i Øm og hans menige Konvent som den anden Part, uden Persons Anseelse, men idet vi af Frygt for Gud og Retten elsker Retfærdigheden højest, hvilket tydeligt ses af hele Processen, der er ført mellem dem og fremstillet ovenfor, samme Biskop i Aarhus, Herr Tyge, i Kirkens Ban for hans Overhørighed af Retten, i Kraft af den Myndighed, vi besidder, og ved dette Brev, og vi befaler i Kraft af samme Myndighed, at han omhyggeligt skal undgaas af alle, idet vi fremdeles dømmer ham til at betale Omkostningerne ved hele Processen til Modparten, nemlig Herr Abbeden og hans menige Konvent, saaledes som de under Ed er opgivet af de samme Mænd og senere

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

anslaaede af os med gode Mænds Raad. Til Bevis for dette har vi ogsaa ladet Dommen, der i Overensstemmelse med Retsordenen er afsagt i St. Peders Kirke i Slesvig — da vore ærværdige Fædre Jakob, Ærkebiskop af Lund, Peder, Biskop af Roskilde, og fremdeles Kapellaner sendt af dem personligt var tilstede ved nogle af de foranskrevne Forhandlinger — forevige, saaledes som Retsordenen kræver, med deres Segl sammen med vort Segl og følgende Herrers Segl: vore ærværdige Brødre og Herrer Magister Sasser, Provst i Lund, Troels Ærkedegn, Herr Peder Sæl, Herr Esbern Skatmester, Herr Gudman, Niels Dyancersen, Peder Bisp, Broder og Simon, Kanniker, og mange andre troværdige Mænd, til evigt Bevis paa denne Handling. Dette er forhandlet i St. Peders Kirke i Slesvig i det Herrens Aar 1267 den 3. August.

1) Hvis Indstævning paa sædvanlig Maade ikke kunde finde Sted, f. Eks. fordi indstævnte lagde Hindring i Vejen for Aflevering af Stævningen, var det en Betingelse for, at Kontumacialdom kunde afsiges, at Stævning havde fundet Sted ved offentlig Indkaldelse, hvilken kaldtes edictum.

1267. 16. August. 83

Biskop Bonde af Slesvig bevidner, at Herr Tydulv Vaarsild til Provst Grumme i Slesvig har skødet noget Gods i Sieseby og Ingerby.

Original i Slesvig.

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle gode Mænd skal vide, at Herr Tydulv Vaarsild i vor Nærværelse har erkendt at skylde Herr Grumme, Provst i Slesvig, firsindstyve Mark Penge, gængs Mønt, paa een Mark nær, dels som Sieseby Kirkes Gæld, dels som anden Gæld, han har paadraget sig for lange Tider siden, for hvilke Gældsposter han i Nærværelse af os og Herr Th., Ærkedegn i Slesvig, og Dominikanerbrødrene Jens Løjtnæs, Jens Holbøl og Engelbert har skødet alt sit Jordegods i Sieseby med en Æblegaard sammesteds og en halv Nidning[1]) i Ingerby med alt Tilliggende til den nævnte Jord og med al Ret. Men da denne Jord er pantsat, maa Herr Provsten løse den hjem for egen Regning. Til Vidnesbyrd om denne Skødning har vi bekræftet dette Brev med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1267 Dagen efter Marie Himmelfart.

1) jf. Treding og Tolfting; angiver muligvis Andel i Fællesmarken.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

84 **1267. 30. August. Lübeck.**

Legaten Kardinal Guido stadfæster Overdragelse af Provstiet i Hamborg til Johannes og paalægger Biskop Bonde af Slesvig at værne denne og hans Rettigheder.

Original i Hamborg.

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til den ærværdige Fader i Kristus Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, Hilsen med Gud.

Vor elskede Søn Johannes, Provst ved Kirken i Hamborg i Bremen Stift, har i sin Ansøgning til os paavist, at den ærværdige Fader Johannes, Biskop af Lübeck, med vor Myndighed har overdraget ham Provstiet i Hamborg, der var ledigt som Følge af, at Henrik, der tidligere havde været Provst ved samme Kirke, var død, hvilket Provsti vi har forbeholdt os Besættelsen af. Derfor har han ydmygt ansøgt om, at vi vilde lade denne Overdragelse faa den tilbørlige Bekræftelse. Vi stadfæster da, med den Myndighed, vort Embede giver os, denne Overdragelse, saaledes som den klogt er foretaget, eftersom vi anser den for rimelig og rigtig, og Eder, Fader, paalægger vi at værne denne Johannes i Besiddelsen af nævnte Provsti og ikke tillade, at han uforskyldt fortrædiges af nogen, saaledes at I med Kirkens Straf tugter dem, der gør sig skyldige i saadant. Givet i Lübeck den 30. August i 3. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

85 **1267. 2. September. Lübeck.**

Legaten Kardinal Guido stadfæster Biskop Bonde af Slesvigs Dom over Biskop Tyge 1. af Aarhus.

Afskrift (Ømbogen).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til den ærværdige Fader i Kristus Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, Hilsen med Gud.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. Idet vi derfor gerne bifalder Eders retfærdige Anmodninger, stadfæster vi i Kraft af den Myndighed, vi besidder, den Dom, som I med vor Myndighed har afsagt mod Tyge, Biskop af Aarhus, saaledes som det staar i det derom affattede Brev[1]), og bekræfter den med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette Brev. Intet Menneske maa bryde denne vor Stadfæstelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lübeck den 2. September i 3. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

1) jf. Nr. 82.

1267. 10. September. Lübeck. 86

Legaten Kardinal Guido paalægger Bispen af Lübeck og hans undergivne hver Søn- og Helligdag at lyse Kongen og Dronningen af Danmark og deres Tilhængere i Kirkens Ban.

Afskrift (Procesakterne).

Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til den ærværdige Fader Bispen af Lübeck og sammes Officialer og Vikarer Hilsen med Gud.

Kirkelige Personer bør under Udøvelsen af Retfærdighed og Forsvar af Kirkernes Frihed i disse Dage vise saa meget desto større Enighed, jo mere udbredt og heftigt Verdens Begærlighed raser mod Kirkens Rettigheder. Ganske vist har vi i sin Tid lyst Danmarks Konge og Dronning i Ban, da de ikke vilde adlyde vore Domme, som vi efter Retfærdighedens Raad har afsagt angaaende den Erstatning og Forvaring, som skulde ydes Ærkebispen af Lund, Bispen af Roskilde og nogle andre af samme Riges Prælater, og lagt deres Lande inden for vort Legationsomraade under gejstligt Interdikt, saaledes som vi har faaet det paalagt af Paven ved særlige Breve. Men da fornævnte Konge og Dronning gennem to befuldmægtigede, der var sendt med det Formaal for Øje, forfulgte en — ganske vist betydningsløs Appel — ved den pavelige Kurie, afsluttede den hellige Fader Clemens 4., ved Guds Forsyn Pave, efter med sine Brødre at have hørt vor Dom og det, som de fornævnte befuldmægtigede havde at sige, i Ønsket om at bevare fredelige og rolige Tilstande i Riget ved en for begge Parter nyttig Bestemmelse, dette Anliggende efter sine Brødres Raad, idet han skriftligt paalagde os, at vi paa hans Vegne virkningsfuldt skulde formane og lede fornævnte Konge og Dronning til at lade omtalte Ærkebiskop, Biskop og gejstlige vende tilbage til fornævnte Rige og sikkert forblive der og til i saa Henseende at yde dem en Sikkerhed, der skulde be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kræftes ved samme Konges og Dronnings og tyve af os i samme Rige udvalgte Stormænds Ed og ved aabne Breve, som var stadfæstet med Kongens, Dronningens og de nævnte Stormænds Segl, samt til at genindsætte Ærkebispen, Bispen og de fornævnte gejstlige i den fredelige og rolige Besiddelse af deres Kirker og alle Rettigheder og deres Gods, løst og fast, og de oppebaarne Frugter, og naar Sikkerhed var ydet og de gejstlige genindsat, skulde vi efter at have hævet Banlysningen og Interdiktet gaa over til ved Forlig eller Dom at afgøre andre Tvistepunkter, paa Grund af hvilke der er opstaaet Strid mellem fornævnte Konge og Dronning som den ene Part og de nævnte Prælater og gejstlige som den anden. Men skønt vi forlængst har sendt fornævnte Afgørelse til omtalte Konge og Dronning under Herr Pavens Bulle og ved vort Brev og troværdige Vidner formanet dem til at adlyde de apostoliske Forskrifter hellere end at gaa tilgrunde og erklæret, at ogsaa vi var rede til at yde dem Absolution efter det apostoliske Reskripts Indhold saavelsom til omhyggeligt at opfylde de andre Ting, der indeholdes i samme Reskript, lod omtalte Konge og Dronning os ikke give Svar desangaaende. Da Straffen bør vokse, naar Trodsigheden vokser, paalægger vi Eder i Kraft af Eders Lydighedspligt og under Trusel om Suspensionsstraf, som vi herved ønsker, at I uden videre skal ifalde, hvis I undlader at opfylde vor Befaling efter at have modtaget den, at I i alle Sogne i Eders Stift og Stad hver Søn- og Festdag lader fornævnte Konge og Dronning og deres Tilhængere, nemlig Bisperne Tyge af Aarhus, Jens af Børglum, Broder Aage, Provincialprior i Danmark, Bo, forhenværende Provst i Roskilde, Peder kaldet Abbed, Dominikanerne Niels Hors, Niels kaldet Kare, Aage kaldet Eldia, Erland, der giver sig ud for Ærkedegn i Lund, Niels Torkilsen og Tord, Kannik i Lund, Broder Henrik, Prior af Antvorskov Hospital af Johanniterordenen, Præsten Jakob og Broder Flemming af samme Orden, Magister Niels kaldet Jyde, Peder kaldet Aaby, Peder kaldet Simplex, Atte Degn, Jon kaldet Fut, Jens, Prior af Dalum, Jens, forhenværende Provst paa Femern, der alle ikke overholder vort Interdikt og ophidser og forfører andre til ikke at overholde det, hvorfor vi har lyst dem i Ban, offentlig erklære for banlyste ved slukkede Kerter og Klokkeringning. Thi vi har bestemt, at de Præster, der forsømmer eller opsætter at udføre Eders Befalinger i denne Sag, skal suspenderes med Virkning fra nu af fra deres Embede og Indtægter, hvilket I særligt og udtrykkeligt skal meddele dem. Givet i Lübeck den 10. September i 3. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1267. 10. September. Lübeck. 87

Legaten Kardinal Guido dømmer Kong Erik 5. Glipping og Dronning Margrete (Sambiria) til at yde Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund, Biskop Peder 4. af Roskilde, Provst Sasser af Lund, Kanniken Niels Gødesen af Roskilde, Kanniken Magister Ro af Ribe og Sognepræsten David af Rye, Erstatning for deres Tab og Forurettelser og lyser Kongen og Dronningen i Kirkens Ban, hvis de ikke yder denne Erstatning.

Afskrift i udateret Vidisse paa Universitetsbiblioteket.

I Herrens Navn Amen. Vi Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat, til Efterretning for nulevende og Erindring for tilkommende.

Da vi ifølge Retfærdighedens Krav ved vor Dom i Overensstemmelse med den apostoliske Befaling havde genindsat de ærværdige Fædre Jakob, Ærkebiskop af Lund, og Peder, Biskop af Roskilde, og nogle andre nedenstaaende Prælater og gejstlige i Danmarks Rige, der var blevet berøvet deres Sæde og Rettigheder, ikke af deres egen Dommer, og uden lovlig Proces, stævnede vi Erik, Danmarks høje Konge, og Fru Margrete, Danmarks høje Dronning, hans Moder, med een afgørende Stævning til paa nærmere angivet Sted og Tid selv eller ved egnede befuldmægtigede at indfinde sig hos os for at høre Vurderingen af det Beløb, som de bortførte Ting, de paaførte Tab og de tilføjede Overgreb beløb sig til, og som ovennævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige havde til Hensigt at kræve af dem. Men da paa fornævnte Sted og Tid ingen befuldmægtiget for Kongen og Dronningen viste sig undtagen Peder Aaby, spurgte vi ham, om han vilde svare for samme Konge og Dronning og desangaaende vise en Fuldmagt. Han svarede, at han ikke var kommet for at procedere eller svare i fornævnte Sag paa Kongens og Dronningens Vegne, men blot for at meddele os, at vi ikke skulde befatte os med de førnævnte Ting, der var taget fra de omtalte Bisper, Prælater og gejstlige, af en tredobbelt Grund: for det første, fordi de havde de nævnte Ting fra Kongen (som Len), og Dommen derfor tilkom ham og ikke os[1]), for det andet fordi Kongen havde appelleret fra os og fastholdt den allerede nævnte Appel, for det tredje fordi de nævnte Ting paa Grund af Prælaternes og de gejstliges store Forbrydelser allerede var tilfaldet og tillagt den kongelige Kasse — og desangaaende viste han os i Retten Breve stadfæstet med Kongens Segl og udførligt indeholdende det fornævnte.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter at have holdt Raad med gode og erfarne Mænd erklærede vi fornævnte Konge og Dronning for skyldige in contumaciam, og at vi fra nu af — saa snart det maatte synes os tjenligt — kunde gaa frem mod fornævnte Konge og Dronning i Sagen vedrørende Genindsættelse i og Vurdering af de fornævnte Ting og Godtgørelse for de lidte Tab og Overgreb, navnlig da Kongen i de omtalte Breve aabenlyst indrømmede, at disse Ting var berøvet de nævnte Prælater og gejstlige og tillagte den kongelige Kasse. Da vi længe havde ventet paa, at fornævnte Kong Erik og Dronning Margrete skulde genindsætte de omtalte Prælater og gejstlige i deres Rettigheder og Embeder og yde dem Godtgørelse for det fornævnte, og da vi ved vor Venten ikke har opnaaet noget Udbytte, men kun Haan og Foragt, har vi paahørt samme Ærkebiskops, Biskops, Prælaters og gejstliges Beregning eller Vurdering af de røvede Ting og de tilføjede Tab og Overgreb og efter deres Beregning fundet, at det, som ovennævnte Ærkebiskop forlangte som Skadeserstatning i sin og sin Kirkes Navn, beløb sig til en Sum af 10818 Pund gode og lovlige Sterling eller 16000 Mark og 227 Sterling, idet der regnes 13 Skilling 4 Penninge pr. Mark. Det, som Bispen af Roskilde krævede, beløb sig til 24045 Pund Sterling eller 36067 1/2 Mark Sterling, idet der regnes 13 Skilling 4 Penninge pr. Mark. Det, som Magister Sasser, Provst i Lund, krævede, beløb sig til en Sum af 225 Pund Sterling. Det, som Niels Gødesen, Kannik af Roskilde, krævede, beløb sig til en Sum af 357 Pund og 7 Skilling Sterling. Det, som Magister Ro, Kannik i Ribe, krævede, beløb sig til en Sum af 1000 Mark rent Sølv. Det, som Præsten David, Sognepræst for Kirken i Rye i Roskilde Stift, krævede, beløb sig til en Sum af 20 Pund Sterling. Efter en rimelig Nedsættelse af det fornævnte og efter at have holdt Raad med gode Mænd, saavel fra det fornævnte Rige som fra de andre Nabolande, henskød vi Eden[2]) til fornævnte Ærkebiskop inden for et Beløb af 10500 Mark Sterling, 13 Skilling og 4 Penninge regnet paa hver Mark, men til Biskoppen af Roskilde inden for et Beløb af 20500 Mark Sterling af samme Vægt og Værdi, til Lundeprovsten inden for et Beløb af 320 Mark Sterling af samme Vægt og Værdi, til Niels Gødesen inden for et Beløb af 430 Mark Sterling, til samme Niels som befuldmægtiget for fornævnte Magister Ro inden for et Beløb af 650 Mark rent Sølv, til Præsten David inden for et Beløb af 25 Mark Sterling af samme Vægt og Værdi som foroven. Men eftersom fornævnte Ærkebiskop, Biskop, Prælater og gejstlige har aflagt Eden og haardnakket forsikret, at Vær-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dien af de røvede Ting, Frugterne, Tabene og Skaderne uden Tvivl løber op til saadanne Summer og derudover, dømmer vi ved vor Dom fornævnte Kong Erik og Dronning Margrete til at yde dem Skadeserstatning paa følgende Maade: til Ærkebispen 10000, til Bispen 20000, til Provsten 300, til Niels Gødesen 400, til Præsten David 20 Mark gode og lovlige Sterling, idet hver Mark skal regnes for 13 Skilling og 4 Penning, og til Magister Ro eller fornævnte Niels Gødesen, samme Magisters befuldmægtigede, for Magister Ro 600 Mark rent Sølv. Vi forbeholder dog samme Prælater og gejstlige, at de kan tage Stilling til Spørgsmaalet angaaende Gods, der er røvet, tabt eller fortæret, og Indtægter, der er oppebaaret siden den første Beregning, de foretog i Staden Lübeck Dagen efter den hellige Evangelist Lucas' Dag i det Herrens Aar 1266[3]).

Vi banlyser fra nu af skriftlig fornævnte Konge og Dronning, medmindre de yder Ærkebispen, Bispen og de omtalte gejstlige Skadeserstatning med Hensyn til ovennævnte inden for nedenstaaende Frister, nemlig inden førstkommende Jul for en Tredjedel, inden næstfølgende Paaske for den anden Tredjedel og med Hensyn til hele Resten inden den første Fest for den glorrige Jomfrus Himmelfart.

Og for at alt det ovennævnte kan staa ved Magt, har vi ladet det nedskrive og offentliggøre ved nedenstaaende Notar Vilhelm og bekræfte med vort Segl. Denne Dom blev afsagt og forkyndt i skriftlig Form i Staden Lübeck ved nævnte Herr Kardinal i Nærværelse af de fornævnte Herrer Ærkebispen, Bispen, Prælaterne og de gejstlige og Herrerne Henrik, Scholastikus, Herman Kantor, Wolpod Kammermester, Nicolaus Præst og Magister Alexander, Kanniker i Lübeck, Johannes Provst og Martin Præst paa Rügen i Roskilde Stift, Niels kaldet Vind, Kannik i Roskilde, Magister Odo Læge, Kannik ved S.Géry i Cambrai, Johannes, Magister Milos Søn, Kannik i Breslau og Herr Johannes Præst, Kannik i Poznan, nævnte Herr Legats Kapellaner, Herrerne Jens, fornævnte Ærkebiskops Broder, og Henrik, Borger i Lübeck, og mange andre Vidner, der særlig er tilkaldte til dette Formaal og opfordrede dertil under det Herrens Aar 1267 i Septembermaaned den 10. Dag i den 11. Indiktion i 3. Aar af Pave Clemens 4.s Pontifikat. Og jeg Vilhelm af Alise, offentlig Notar med den hellige romerske Kirkes Myndighed, var nærværende ved Afsigelsen af fornævnte Dom, og jeg nedskrev den paa Befaling af fornævnte Herr Kardinal Guido, det apostoliske Sædes Legat, og med hans Myndighed, og jeg udfær-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

digede den som offentligt Dokument og satte efter Opfordring mit Mærke paa den.

1) jf. 6 X de foro competenti II 2. — 2) Ærkebispen skulde ved sin Ed ansætte Erstatningen til et Beløb, der ikke maatte overstige den fastsatte Sum. — 3) 19. Oktober 1266.

88 [Efter 1267. 10. September. Slesvig].

Biskop Bonde, Provst Grumme og Kapitlet i Slesvig Kirke samt Franciskanerguardianen Michael i Slesvig vidimerer Legaten Kardinal Guidos Brev af 1267 10. September (=Nr. 87).

Original paa Universitetsbiblioteket.

Bonde, af Guds Naade Biskop, Grumme, Provst, og Kapitlet i Slesvig Kirke, og Broder Michael, Guardian i Franciskanerklosteret i samme Stad, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

Vi har set, omhyggeligt undersøgt og Ord til andet gennemlæst et Brev af den ærværdige Fader Herr Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, under de her anførte Tegn og Ord, med Kardinalens ægte Segl hængende under Brevet, ufordærvet, ubrudt, ustunget og uden Skade i nogen Henseende; dets Ordlyd er følgende: I Herrens Navn Amen. Vi Broder Guido, af Guds Barmhjertighed Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat o. s. v. *(=Nr. 87)*.

For at der ikke skal opstaa nogen Tvivl om det fornævnte, har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev som et Vidnesbyrd til Værn for Sandheden.

89 1267. 24. September. Viterbo.

Pave Clemens 4. meddeler Provst Sasser i Lund, at han er udnævnt til Ærkebiskop af Uppsala.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Provst Sasser i Lund, udvalgt til Ærkebiskop i Uppsala. Den guddommelige Visdoms uudgrundelige Dybde, som har indsat den højhellige romerske Kirke i denne vide Verden, har med vidunderligt Fremsyn ordnet dens Ledelse og Styrelse saaledes, at flere skulde have Del i Omsorgen for den, for at Kirken kunde blive ledet saa meget desto bedre, men at kun een for at styrke Kirkens Enhed skulde have den fulde Magt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Han har nemlig villet, at der til Erstatning for dens Fædre skulde fødes Sønner, som kunde komme hans Navn i Hu og være navnkundige Forkyndere af det sande Evangelium. Derfor agter vi, som skønt uværdige er sat paa Kirkens højeste Post, med Guds Hjælp at udføre den os paalagte Tjeneste for de nærmeste Kirker saaledes, at vi heller ikke i dem, som vi paa Grund af deres Beliggenhed er langt borte fra, vil lade det mangle paa vor omhyggelige Omsorg. Da nu den Postulation af vor ærværdige Broder Biskop Finvid i Strängnäs, som var foretaget i Uppsala Kirke, der dengang var berøvet sin Hyrdes Trøst, var bleven forelagt os af Udsendinge fra vore elskede Sønner . . Provst og Kapitlet ved samme Uppsala Kirke, har vi af klare Grunde ikke antaget den[1]). Men da vi ønsker at undgaa de Tab for Kirken, der plejer at true Kirker i Enkestand paa Grund af lang Ledighed, og da vi — efter at have raadslaaet med vore Brødre — for Dine rosværdige og fortjenstfulde Egenskabers Skyld, hvorom Du har faaet Vidnesbyrd af troværdige Mænd, har kastet vort Blik paa Dig, har vi af apostolisk Magtfuldkommenhed sat Dig, som var Provst i Lund, i Spidsen for Kirken i Uppsala som Ærkebiskop og Hyrde og betroet Dig den fulde Ledelse af samme Kirke i aandelige og timelige Anliggender, ledede af den faste Tro, at Uppsala Kirke — da Du, efter hvad vi hører, udmærker Dig ved et hæderligt Liv, en hæderlig Vandel og ved boglig Lærdom saavel som ved Fremsyn i det aandelige og Omsigt i det timelige — naar Gud staar Dig bi, ved Din ivrige Virksomhed vil gaa frem i begge Retninger. Derfor retter vi vor Bøn og indstændige Anmodning til Dig, vise Broder, og paalægger Dig indtrængende ved denne apostoliske Skrivelse, at Du i Fromhed og Ærbødighed tager denne Byrde paa Dig og i Tillid til det apostoliske Sædes og vor Gunst med Guds naadige Velsignelse tiltræder denne Uppsala Kirke og i Styrelsen af den viser Dig saa omsorgsfuld, at den Hjord, der er betroet Din Omsigt, kan glæde sig ved i Dig at have fundet en Vejleder til Frelse, og saa at tilsidst den gode, evige Hyrde, der svarer enhver efter Fortjeneste, til Gengæld herfor kan give Dig den evige Saligheds Ære. Givet i Viterbo den 24. September i vort Pontifikats 3. Aar.

1) Naar den Person, som et Kapitel vilde vælge til Biskop, allerede var Biskop i et andet Stift, eller han ikke opfyldte de kanoniske Betingelser for at blive Biskop, kunde han ikke ligefrem vælges, men maatte postuleres. Postulationen foregik vel i samme Former som et Valg, men havde kun Betydning, naar Paven tillod det, idet han ved en Dispensation fjernede den tilstedeværende Hindring for Valg. Ordet Postulation sigter egentlig til den Anmodning, der maatte rettes til Paven om at give Tilladelsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

90 **1267. 25. September. Viterbo.**

Pave Clemens 4. paalægger Uppsalas Lydbisper at vise Lydighed mod Provst Sasser, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Lydbisperne under Uppsala Kirke. Den guddommelige Visdoms uudgrundelige Dybde o.s.v. indtil 'I modsat Fald'[1]) o.s.v. Givet i Viterbo den 25. September i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. nedenfor L. 24.

91 **1267. 27. September. Viterbo.**

Pave Clemens 4. paalægger Provsten og Kapitlet i Uppsala at vise Lydighed mod Provst Sasser, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til . ., Provst, og Kapitlet i Uppsala. Den guddommelige Visdoms uudgrundelige Dybde som i forrige Brev indtil 'paa Grund af lang Ledighed[1]), og da vi — efter at have raadslaaet med vore Brødre — for Dine rosværdige og fortjenstfulde Egenskaber'[2]) o.s.v. med passende Ændring af Ordene indtil 'i begge Retninger'.

Derfor retter vi vor Bøn til Eder alle o.s.v. indtil paalægger Eder indtrængende, at I med Fryd og Fromhed skal tage imod samme Eders udvalgte Ærkebiskop, naar han kommer til Eder, vise ham skyldig Lydighed og Ærbødighed som Eders Hyrde og paa virksom Vis rette Eder efter hans lykkebringende Paabud og Formaninger, saa der kan være fuldt op af Glæde mellem Eder og ham i det aandelige, og Lykken maa tage til og udvikle sig efter Ønske. I modsat Fald vil vi bekræfte den Dom, som han med Rette maatte afsige mod de genstridige, med Hensyn til hvilket vi i Kraft af nærværende giver ham Fuldmagt, og med Guds Hjælp lade Dommen overholde ubrødeligt, indtil han faar passende Erstatning, med Udelukkelse af Appel. Givet i Viterbo den 27. September i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. S. 83 L. 12. — 2) jf. S. 83 L. 14.

92 **[1267. September].**

Kong Erik 5. Glipping meddeler Legaten Kardinal Guido, at han sender Biskop

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Esger af Ribe til ham for at tilbyde Ærkebispen, Bispen og de andre gejstlige at vende tilbage med Sikkerhed og at lade deres Strid afgøre ved Nævningedom.

Afskrift (Procesakterne).

Skønt den Krænkelse og de grove Overgreb, hvormed Herr Ærkebispen af Lund og Herr Bispen af Roskilde paa mangfoldige Maader har fortrædiget os og vort Rige paa Trods af Gud og Retfærdighed, hvorom de fleste i vort Rige ikke er uvidende, næppe har kunnet undgaa Eders Opmærksomhed, da I jo i samme vort Rige har kunnet erfare og høre det af mange troværdige Øjenvidner — skønt vi fremdeles føler os tyngede mod al Retfærdighed ved den Stævning, hvormed I lod os stævne til et Sted, der var usikkert og af mange Grunde mistænkeligt, samt ved den Dom, som I siges de facto at have fældet over os og vort Rige — agter vi dog i Betragtning af den Fromhed og Lydighed, som vore Forfædre, Danmarks forhenværende Konger, udviste over for vor ærværdige Moder, den hellige romerske Kirke, idet vi ønsker at følge i deres Fodspor, at hædre vor Moder Kirken og Kirkens Mænd med al Ydmyghed og Fromhed og at anstrenge vore Kræfter for at værne deres Rettigheder, saavidt vi kan med Gud og Retfærdighed. Derfor sender vi den ærværdige Fader Herr Esger, Biskop af Ribe, til Eder, mægtige Fader, med det Hverv, at han paa vore og vor elskede Moders, Fru Dronningens, Vegne med Virkning skal tilbyde og stille fornævnte Ærkebisp, Biskop og deres Embedsbrødre, al den Sikkerhed, som vi efter Loven er pligtige at stille dem, at de kan vende tilbage til deres Kirker og Embeder og rejse gennem deres Provinser, skønt vi ikke har fordrevet dem eller ladet dem fordrive, og denne Sikkerhed er vi villige til at yde dem paa virksom Maade, dog at Ærkebispen og Bispen ikke maa føre udenlandske Personer ind i vort Rige, hvoraf eller ved hvis Virksomhed vort Rige kan komme i Oprør eller udsættes for Forstyrrelser. Og denne Sikkerhed beder vi ogsaa om fra Modpartens Side af Ærkebispen og Bispen for os og vore. Fremdeles skal der fra vor og deres Side blandt Rigets Indbyggere udnævnes kloge og gode Mænd, der med Gud for Øje og efter nøje Prøvelse af begge Parters Klagemaal kan bringe Afgørelse i Sagerne paa rette Maade, bistaaet af Eders Naade og Forsyn. Men hvis fornævnte Ærkebiskop og Bispen nægter at forsøge eller gaa ind paa det, som ovenfor er fremstillet, saa beder vi ydmygt Eder, vor Fader, om at I vil værdiges at fri os og vort Rige fra deres idelige Overgreb, derved at I efter Retfærdighedens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Krav tilbagekalder den Dom, som I siges de facto at have fældet over os. I modsat Fald føler vi, at vi paany fortrædiges, navnlig da vi ikke kan gøre mere[1]) for at bevise vor Uskyld (end at tilbyde Afgørelse ved Nævninger), og vi appellerer derfor atter skriftligt til Pavestolen, hvorhos vi ved dette Brev fornyer de tidligere indgivne Appelskrivelser.

1) Oversættelsen usikker.

93 1267. 11. Oktober. Ribe.

Ridder Jens Assersen sælger paa sin Broder Niels' Vegne hans Ejendom i Bedsted Terp, Arndrupmark, Alslevmark og Bovlundmark til Løgum Kloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Jens Assersen, Ridder, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser. Jeg gør vitterligt for alle, at jeg Jens, som Værge for min Broder Niels, der lider af svær Sygdom, med hans Samtykke til Munkene i Løgum Kloster har solgt og skødet den Gaard, som samme Niels havde i Bedstedterp[1]), hvortil hører 14 Øre rebdragen Jord, og to Ottinger i Arndrupmark[1]) og en Mølle sammesteds og en Eng vest for Møllen og en Ager med Forte og Fægang i Alslevmark og en Kvart Otting i Bovlundmark med Tilliggende med Undtagelse af Ager og Eng; for disse Ejendomme erkender jeg at have modtaget den rette Betaling, og jeg forpligter mig til at forsvare dem for de fornævnte Munke, og for de fornævnte Ejendommes Vedkommende lover jeg at fritage dem for hver Mands Tiltale. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1267 første Tirsdag efter St. Dionysius og hans Fæller.

1) jf. Nr. 33 og 34.

94 1267. 26. Oktober. Viterbo.

Pave Clemens 4. paalægger for anden Gang Legaten Kardinal Guido at vende tilbage til Kurien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat.

For nogen Tid siden skrev vi under en bestemt Form til Dig[1]), hvad der syntes os at være baade tjenligt og i Overensstemmelse med Dit eget

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ønske, at Du skulde vende tilbage til os for at hvile ud efter Dit besværlige Arbejde, men af Grunde, som vi antager, at Du snarere end vi maa kende, har Du dog endnu ikke gjort dette. Af nødvendige Grunde tvinges vi nu til at sende en Generallegat til Tyskland, og vi kan ikke udsætte det længer, eftersom Kongeætlingen Konradino er nær og, da han er kommet til Trento og ønsker at drage videre til Verona, allerede har vakt en stærk Storm ved Italiens Grænser. Derfor paalægger vi Dig, vise Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du skal tage Hensyn til Din egen Ære og komme Legatens Ankomst i Forkøbet, da det er mere ærefuldt, at han følger efter Dig, end at Du maa vige for ham. Givet i Viterbo den 26. Oktober i vort Pontifikats 3. Aar.

1) Nr. 73.

1267. 12. November. 95

Steffen Ødensen overlader Roskilde Clara Kloster en Gaard i Roskilde at beholde, indtil han overdrager Klosteret den Ejendom i Stubberup paa Møn, som han har skødet til Klosteret, eller tilbagebetaler Klosteret de Penge, som han har faaet for denne Ejendom.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Steffen Ødensen til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Det skal være vitterligt for Eder, kære Venner, at jeg overgiver den Ejendom, som jeg har i Roskilde Øst for den Gaard, hvor jeg bor, nemlig en Gaard med Hus, Bageri og Boder, saavel de, der er opført, som de, der vil blive opført, til den hellige Claras Kloster i Roskilde at besidde med dens aarlige Indtægter, indtil jeg overgiver dem frit at besidde de Ejendomme, som jeg har tilskødet samme Kloster paa Møn, nemlig de Ejendomme, som jeg besad i Stubberup, eller ogsaa indtil jeg tilbagebetaler det Sølv og de Penge, som jeg til eget Brug har modtaget fra Klostret for den fornævnte Jord paa Møn. Til Bevis for dette har jeg ladet nærværende Brev bekræfte med mit og med Herrerne Provst Peder Unnesens og min Broder Ærkedegnen Herr Peder af Roskildes Segl. Givet i det Herrens Aar 1267, Dagen efter Bekenderen St. Mortens Dag.

[Efter 1267. 12. November][1]). 96

Peder Erresen, forhenværende Drost, meddeler Mønboerne, at Steffen Ødensen har

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forsvaret sig mod Arnfast Gnemersen og Niels Gylle, der havde anfægtet hans Overdragelse af Jord paa Møn til Roskilde Clara Kloster, og i Peder Erresens og andres Nærværelse har skødet denne Jord til Klosteret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder Erresen, de Danskes Konges forhenværende Drost, til sine elskede Venner Indbyggerne paa Møn, Hilsen med Gud.

Nulevende og tilkommende skal vide, at Steffen Ødensen — da han efter Landets anerkendte Love havde forsvaret nogle Jorder og Ejendomme hos Eder paa Møn, i Anledning af hvilke han var blevet sagsøgt af Herrerne Arnfast Gnemersen og Niels Gylle, og da han efter Loven havde tilhjemlet sig dem[2]), — skødede han dem, da han nu havde faaet dem tilkendt og var Ejer af dem, i min og mange troværdige Mænds Nærværelse til Søstrene i St. Clara Kloster at eje til evig Tid og raade over efter deres Forgodtbefindende, og dette bevidner jeg med dette Brev.

1) nærværende Brev maa være senere end Nr. 95, da Overdragelsen til Roskilde Clarakloster ikke har kunnet finde Sted, før den af Arnfast Gnemersen og Niels Gylle rejste Sag er blevet afsluttet. — 2) nemlig ved med Mededsmænd at besværge sin Ret til Ejendommen, jf. Valdemars sjællandske Lov, yngre Redaktion III 8.

97 1267.

Peder Nielsen og hans Broder Ingemar giver Afkald paa al Ret, som de havde til den Ejendom, Niels Werrisund gav til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Peder Nielsen og hans Broder Ingemar gav i Kong Eriks Nærværelse Afkald paa al Ret, som de havde med Hensyn til det Gods, løst og fast, som deres Onkel Niels Werrisund[1]) gav og skødede til Klosteret. 1267.

1) jf. DRB II 1 Nr. 324. 450.

1267 u. D. Ny kgl. Samling fol. 561 p. 98 se Nr. 87.
Reg. Dan. Nr. *443 (uden Aar og Dato) se Nr. 62.

98 [1267?]

Kong Valdemar Birgersen af Sverige beder Alf Erlingsen og Audun Hestekorn om frit Lejde for sin undergivne Godekin fra Malmø.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Valdemar, af Guds Naade de Svenskes Konge, til de velbyrdige (Mænd) og Herrer Alf Erlingsen og Audun Hestekorn, Hilsen og Ønsket om, at Kærlighedens Baand, der ikke er kølnet, ikke vil kølnes.

I skal vide, at nærværende Brevfører Gødike hører til os og vor By Malmø[1]) som ved Arveret er vort Fædrenegods. Vi beder Eder derfor om, at I — da vi ikke har forset os mod Eder i nogen Henseende — for vor Skyld lader nærværende Brevfører rejse med sit Gods i Ro og Fred for Eder og Eders Mænd.

1) Hvis Godekin har tilhørt Kongen, maa han have været Træl, hvad ikke er utænkeligt. Derimod er det besynderligt, at Malmø By ogsaa skulle have ejet ham; Meningen er vel snarest den, at Godekin har staaet i Kongens Tjeneste i Byen Malmø.

1268. 1. Januar. 99

Uldan Nielsen skøder til Øm Kloster Jordegods i Horndrup og Havreballe.

Regest i Øm Klosters Inventarium.

Uldan Nielsens latinske Skøde paa al hans Ejendom i Horndrup Mark og hvad ham tilhører i Havreballe. Dateret 1268 1. Januar.

1268. 5. April. Taarnborg. 100

Kong Erik 5. Glipping tager Esrom Kloster under sin Beskyttelse og stadfæster dets Privilegier.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi tager nærværende Brevførere, vore elskede Venner i Kristus, de fromme Mænd i Esrom, under vor Beskyttelse for særlig at værne dem, og at vi i Fremtiden gerne under dem alle de Friheder for deres Gods og Personer, som hidtil gavmildt er givet og skænket dem af vore Forfædre og os[1]). Vi bekræfter samme Rettigheder i Kraft af nærværende, idet vi giver dem dette Brev under vort Segl til Vidnesbyrd. Givet paa Taarnborg i det Herrens Aar 1268, Skærtorsdag, i Nærværelse af Drosten Herr Mads.

1) jf. DRB II 1 Nr. 14. 15. 78. 79. 299. 488.

1268. 5. April. 101

Ærkebiskop Albert af Riga forlener Sucha eller Niels, en velbyrdig Mand

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fra Provinsen Lettonia (Letland), døbt i København, *med hans Fædrenearv, som han havde skænket til Kirken.*

Referat i Inventariet over Dokumenter i Krakaus Arkiv.

102 1268. 14. Maj. Næstved.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Stege Bys Privilegium paa at bruge Græsgangene i Kongens Skove omkring Stege.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi har tilstaaet nærværende Brevførere, vore Borgere i Byen Stege, at de i Fremtiden kan bruge Græsgangene i vore Skove, der ligger omkring deres By, til deres Trækdyr og Kvæg lige saa frit, som de vides at have haft dem paa vor elskede Bedstefaders afdøde Kong Valdemars Tid. Vi forbyder derfor, at nogen af vore Fogeder, som til enhver Tid maatte have Embede sammesteds, hindrer de nævnte Borgere i denne Naade, som vi har tilstaaet dem, saafremt de ønsker at undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Næstved i det Herrens Aar 1268 den 14. Maj med Drosten Mads som Vidne.

103 1268. 28. Maj. Börringe.

Abbedissen Estrid i Börringe Kloster erklærer, at hendes Gave til Roskilde Clare Kloster af Ejendomme i Kalvslunde og Gørslev staar ved Magt, og beder dem, der mod Lov og Ret indehaver dem, om at tilbagegive dem til Klosteret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Søster Estrid, Datter af Herr Niels Alexandersen, Priorinde for Nonnerne i Börringe, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen evindeligt med den sande Frelser.

Jeg ønsker, at det ved dette Brev skal komme til Eders Kundskab, kære Venner, hvad jeg i Sandhedens Navn erklærer, at jeg frit har givet og skødet at besidde til evig Tid mine Ejendomme Kalvslunde og Gørslev[1]), som jeg besad paa Sjælland, med hele deres Tilliggende til Søstrene af den hellige Claras Ordens Kloster i Roskilde, dog paa det Vilkaar, at af de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samme Ejendomme skal 200 Mark Penge betales til Klostre, Hospitaler og Kirker, at udbetale efter Anordning af min elskede Frænde, Broder Aastred af Franciskanerordenen. Og hverken har det været eller er det paa nogen Maade min Vilje, at der med fornævnte Ejendomme nogensinde skal ske andet eller træffes anden Bestemmelse af noget levende Menneske, end det, som jeg har foretaget og bestemt ved min Indgivelse eller dengang jeg anlagde Ordensdragt, da jeg endnu var fuldtud Herre over min egen sidste Vilje, hvilken Bestemmelse Ord til andet er udtrykt ovenfor i dette Brev. Men dem, som uretmæssigt og med Fare for deres Sjæle besidder fornævnte Ejendomme, beder jeg indtrængende, idet jeg bønfalder dem ved den korsfæstedes Blod, om at rette Blikket mod Herren, den retfærdige og strenge Dommer, og give de oftnævnte Ejendomme med hele deres Tilliggende ubeskaaret tilbage til det omtalte St. Clara Kloster, idet de for Fremtiden tillader Klosteret at besidde dem frit og fredeligt. Til større og tydeligere Sikkerhed for fornævnte har jeg ladet dette Brev besegle med mit Klostersamfunds Segl. Givet i Börringe i det Herrens Aar 1268, anden Pinsedag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 355.

1268. 28. Maj. Börringe. 104

Abbedissen Estrid i Börringe Kloster erklærer, at hendes Gave til Roskilde Clare Kloster af Ejendom i Kalvslunde og Gørslev staar ved Magt, og beder Herr Anders Erlandsen tilbagegive Klosteret den Del af Ejendommene, som han har bemægtiget sig mod Lov og Ret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Søster Estrid, Datter af Herr Niels Alexandersen, Priorinde for Nonnerne i Börringe, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med den sande Frelser[1]).

Jeg ønsker, at det ved dette Brev skal komme til Eders Kundskab, kære Venner, hvad jeg i Sandhedens Navn erklærer, at jeg frit har givet og skødet at besidde til evig Tid mine Ejendomme Kalvslunde og Gørslev, som jeg besad paa Sjælland, med hele deres Tilliggende til Søstrene af den hellige Claras Ordens Kloster i Roskilde, dog paa det Vilkaar, at af de samme Ejendomme skal 200 Mark Penge betales til Klostre, Hospitaler og Kirker, at udbetale efter Anordning af min elskede Frænde, Broder Aastred af Franciskanerordenen. Og hverken har det været eller er det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paa nogen Maade min Vilje, at der med fornævnte Ejendomme nogensinde skal ske andet eller træffes anden Bestemmelse af noget levende Menneske, end det, som jeg har foretaget og bestemt ved min Indgivelse eller dengang jeg anlagde min Ordensdragt, da jeg endnu var fuldtud Herre over min egen sidste Vilje, hvilken Bestemmelse Ord til andet er udtrykt ovenfor i dette Brev. Derfor beder jeg indtrængende Herr Anders Erlandsen, der uretmæssigt og med Fare for sin Sjæl besidder en Del af fornævnte Ejendomme, idet jeg bønfalder ham ved den korsfæstedes Blod, om at rette Blikket mod Herren, den retfærdige og strenge Dommer, og give den Del af de oftnævnte Ejendomme, som han besidder, med hele deres Tilliggende ubeskaaret tilbage til det omtalte St. Clara Kloster, idet han for Fremtiden tillader Klosteret at besidde dem frit og fredeligt. Til større og tydeligere Sikkerhed for fornævnte har jeg ladet dette Brev besegle med mit Klostersamfunds Segl. Givet i Börringe i det Herrens Aar 1268, anden Pinsedag.

1) jf. Nr. 103.

105 **1268. 30. Maj. Lübeck.**

Konrad af Mandern, Præceptor for den tyske Orden i Livland, kundgør, at Lybeckerne paa hans Bøn og ved Formidling af Danmarks høje Konges Udsendinge *er gaaet ind paa ikke at handle med Russerne fra Novgorod i et Aar, og at man har aftalt Fredsbetingelser.*

Original i Lübeck.

106 **1268. 4. Juni. Lund.**

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Væ Borgeres Ret til at fiske i Helgeå.

Dansk Oversættelse i det svenske Rigsarkiv.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge: vi under vore Borgere i Byen Væ, at de frit maa fiske i Helgeå for Fremtiden, saaledes som de forhen plejede at gøre fra Arilds Tid, og forbyder strengt, at nogen hindrer dem eller nogen af deres undergivne[1]) heri. Givet i Lund i det Herrens Aar 1268 den 4. Juni med Drosten Herr Mads som Vidne.

1) i Teksten bruges Udtrykket 'Husmænd'.

107 **1268. 7. Juni. Sigerslevøster.**

Kong Erik 5. Glipping fritager Esrom Klosters undergivne og Ejendomme for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Ydelser og Afgifter til Kongen med Undtagelse af Landeværn.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide[1]), at vi med Guds Gengældelse for Øje omfatter nærværende Brevførere, vore elskede Venner i Kristus, de fromme Mænd i Esrom, med vor særlige Naade, og at vi tilstaar dem alle deres Bryder og Landboer, deres Gaardsæder tilligemed deres Gods, saavel det, som de har i Købstaden eller i andre Købinger, som det, de har paa Landet, fri og undtagne at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige kongelige Krav, idet vi yderligere indrømmer dem, at samme Bryder, Landboer og Gaardsæder ikke er pligtige at deltage i Bygning, Istandsættelse og Befæstning af Købstæder, Borge og Taarne[2]), medmindre maaske engang hele Landet anmodes derom. Vi vil ogsaa, at deres Lægbrødre, der bor i deres Ladegaarde, uden videre skal være udelukkede fra de allerede nævnte Byrder. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet de nævnte fromme Mænd dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Sigerslev i det Herrens Aar 1268 den 7. Juni, med Drosten Herr Mads som Vidne.

1) jf. DRB II 1 Nr. 15. 299. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 3 Note 3.

1268. 7. Juni. Sigerslevøster. 108

Kong Erik 5. Glipping fritager Æbelholt Klosters Bryder, Landboer og Ejendom for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Afgifter til Kongen.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Da der paa Grund af Menneskenes kortvarige Hukommelse ofte opstaar Trætte om det, der sker i Rettens Tjeneste, har vise Mænd i deres Fremsynethed, dog ikke uden at være tilskyndet dertil ved guddommelig Styrelse, opfundet Skriftens Værn mod de Tab, som Glemsel volder. Derfor vil vi, at det skal være vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi tilstaar de fromme Mænd, vore elskede Kanniker i Æbelholt, deres Bryder og Landboer, deres Besiddelser og alle deres Ejendomme, der saavel i som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

uden for Købstaden tilhører dem, frie og fuldstændig undtagne at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav og enhver Byrde og Afgift, der er vor kongelige Ret, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse paa det strengeste forbyder, at nogen paa nogen Maade besværer dem i Anledning af den Immunitet og Frihed, som vi naadigt har skænket dem. Hvis nogen drister sig til at gøre det, skal han ikke undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Sigerslev i det Herrens Aar 1268 den 7. Juni.

1) jf. DRB II 1 Nr. 40. 77.

109 1268. 13. Juni. Roskilde.

Kong Erik 5. Glipping fritager Roskildekannikernes Bryder, Landboer og Gaardsæder for Leding, Inne, Stud og de andre Afgifter til Kongen, til Gengæld for hvilket Kannikerne til evig Tid forpligter sig til at læse en daglig Messe for de afdøde.

Original paa Universitetsbiblioteket[1]).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle troende kristne, der ser dette Brev.

Da der skyldes dem, som indlægger sig Fortjenester, god Gengældelse og taknemmelige Gaver, vil vi, at det skal være vitterligt for nulevende og ikke skjult for dem, der skal komme, at vi tilstaar vore elskede Herrer Kannikerne ved Roskilde Kirke alle deres Jorder, saavel de fælles, som ligger til deres fælles Bord, som de særlige og hver Kanniks egne, som er lagt til Præbenderne, og alle deres Landboer og Gaardsæder, som for Tiden dyrker og bor paa de nævnte Jorder, frie og undtagne at være for Leding, Inne, Stud og de øvrige Byrder, som er vor kongelige Ret, idet vi af særlig Naade indrømmer dem al vor Ret over deres Bryder, Landboer og alle deres undergivne, med Undtagelse af Vrag, Danefæ og de Sager, som kaldes Orbodemaal, hvilke fornævnte Sager vi ønsker os forbeholdt særlig, idet vi fremdeles af Naade tilstaar dem dette, at deres fornævnte Bryder, Landboer og øvrige undergivne, hvis de skulde begaa nogen Lovovertrædelse, for disse deres Lovovertrædelser eller deres Forbrydelser ikke skal svare nogen anden end de nævnte Herrer, forsaavidt angaar Kongens Ret. Derfor forbyder vi strengt under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Ombudsmænd eller deres Fuldmægtige drister sig til paa nogen Maade at forulempe de nævnte Kanniker eller nogen af deres undergivne i Anled-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ning af de Sager, som vort Gavebrev omfatter. Forøvrigt gør vi vitterligt for alle og enhver, at Kannikerne hver og en redeligt har lovet os, at de — hvilket er en Betingelse for denne Gave — i vor Levetid og efter vor Død med skyldig Ærbødighed skal lade læse en daglig Messe for de afdøde i den hellige Lucius' Kirke ved et særligt Alter paa egen Foranstaltning og for egen Regning, saaledes som tydeligt er skrevet i deres Brev om denne Sag. Og for at vor fornævnte Gave kan være sikker og uomstødelig, har vi ladet dette Dokument bekræfte med vort Segl. Forhandlet i Roskilde Aar efter Guds Byrd 1268 den 13. Juni.

1) Pergamentet er meget hullet og plettet, saaledes at Læsningen adskillige Steder er usikker, navnlig i Brevets Slutning. Hjælp ved Læsningen er Erik 4. Plovpennings Brev af 1241 2. Juli, hvorfra flere Sætninger er ført over i dette Brev, og en Afskrift i Langebeks Diplomatarium fra et Tidspunkt, da Diplomets Bevaringstilstand var bedre end nu. — Kapitlets Brev med Løfte om en evig Messe er ikke bevaret.

1268. 14. Juni. Roskilde. 110

Kong Erik 5. Glipping fritager Bryder og Landboer under Vor Frue Kloster i Roskilde for Leding, Befæstningsarbejde og al kongelig Ret samt forbyder, at nogen tilegner sig det Nonnerne tilhørende Tømmer, som maatte drive op paa Stranden, hvad enten der har fundet Skibbrud Sted eller ikke.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle[1]), at vi har givet vore elskede Nonner i Roskilde Frue Kloster Frihed og Immunitet med Hensyn til al deres Ejendom saavel i Staden Roskilde som paa Landet, saaledes at deres Bryder og Landboer skal være fritaget for enhver Byrde, saavel Ledingsbyrde som de Byrder, der er kommet til paa Grund af de onde Tider[2]), nemlig at de ikke sammen med andre er forpligtede til at grave eller skære Planker, idet vi dertil af særlig Naade føjer den Frihed, at deres Bryder og Landboer ikke skal svare andre end Klostret for deres Lovovertrædelser, forsaavidt den kongelige Ret angaar. Fremdeles tillader vi dem af særlig Naade, at hvis noget af Nonnernes Tømmer, som de til egen Brug for egen Regning og paa egne Skibe har ladet hidbringe, skulde drive op paa Stranden, maa, enten det er som Følge af Skibbrud eller ej, ingen paa nogen Maade driste sig til at tage det fra dem til Skade for Nonnerne og til Foragt for vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gave[3]). For at der med Hensyn til ovenstaaende ikke i Tidens Løb for de nævnte Nonner skal ske Skade, Klagemaal eller Uret, har vi givet dem dette Brev og bekræftet det med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1268, den 14. Juni, i Nærværelse af Herrerne Jon Lille og Drosten Mads.

1) jf. DRB II 1 Nr. 16. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 16 Note 1. — 3) Forlægget har 'Herskermagt'.

111 1268. 22. Juni. Slesvig.

Biskop Peder 4. af Roskilde vidimerer Pave Clemens 4.s Bulle til Franciskanerne af 1265 15. Juni.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør ved dette Brev vitterligt for Eder alle, at vi har gennemlæst og omhyggeligt efterset et Brev fra den Herre Paven, uskrabet, ufordærvet, ustunget, ej heller i nogen Del beskadiget, med Bulle og Silkesnor, af følgende Ordlyd: Clemens, Biskop o. s. v. *(= Bull. Dan. Nr. 644).*

Til Vidnesbyrd om dette har vi bekræftet nærværende Brev med vort Segls Vidnesbyrd. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1268, den 22. Juli.

112 1268. 29. Juni. Æbelholt.

Peder Esbernsen, der er blevet Klosterbroder i Æbelholt, skænker Ejendom i Herlev til Æbelholt Kloster.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Peder Esbernsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt ved dette Brev for nulevende og tilkommende, at jeg har skænket, overgivet og skødet alt Gods, løst og fast, som jeg har i Herlev ind mod København, nemlig en halv Mark skattepligtig Jord med Agre, Enge, Græsgange og alt andet i samme Mark, med alt Bohave af rørlig Ejendom, til Gud og St. Thomas' og Vilhelms Kirke i Æbelholt Kloster at besidde med fuld Ret og Fred til evig Tid, til Bod og Frelse for mine elskede Forfædres Sjæle og ogsaa paa Grund af det Broderskab, som jeg har modtaget af Brødrene i fornævnte Kloster ved at anlægge deres hellige Klosterdragt. For at altsaa ikke i Fremtiden nogen Trætte eller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Strid skal opstaa for de nævnte Brødre eller deres Efterkommere med Hensyn til fornævnte Gods, har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev, tillige med følgende gode Mænds Segl, nemlig Herr Troels, Sognepræst i Herlev, Tue Jensen, Raadmand i Slangerup, Peder Iversen og Lars Bondesen, Borgere sammesteds. Givet i Æbelholt i det Herrens Aar 1268 paa Apostlene Petrus' og Paulus' Dag.

1268. 5. Juli. Slagelse. 113

Kong Erik 5. Glipping tillader Lybeckerne i Skanør at lade Gældssager og Injuriesager paadømme af deres egen Foged samt tillader dem at lade deres Skibe losse Helligdage saavel som Hverdage.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Med den inderlige Kærlighed, vi af Hjerte føler for vore elskede lybske Borgere, og som Gengæld for deres store Hengivenhed, vil vi, at alle fremtidige og nulevende skal vide, at vi viser Borgerne den særlige Naade, naar de kommer til vort Marked i Skanør, at vi tilstaar dem selv i Markedstiden i Falsterbo fuld Jurisdiktion i Gældssager og saadanne Stridigheder, som kaldes Skældsord, mellem dem personligt, saa at de kan afgøres endeligt for deres Foged, som de selv har indsat sammesteds, idet vi desuden viser dem den særlige Naade, at de alle Dage, naar de lægger til Kysten med deres Skibe og Varer, hvad enten det er Søgn eller hellig, skal have fri Lejlighed til at losse Skibene og bringe deres Varer og andet i Land, i hvilken Frihed vi ønsker, at Købmændene eller andre, der bærer deres omtalte Varer, ikke hindres af nogen af vore Ombudsmænd. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse forsynet det med vort Segl. Givet paa Mødet i Slagelse i det Herrens Aar 1268 den 5. Juli i Nærværelse af Herrerne Tyge, af Guds Naade Biskop af Aarhus, Jens, af Guds Naade Biskop af Børglum, Niels, Gælker i Lund, Jon Lille, Niels Hak, forhenværende Marsk, Mads af Flaarup, vor Drost, og de øvrige af vort Riges bedste Mænd, vore Raader.

1268. 25. Juli. Næstved. 114

Oluf Rostok, Oluf Ranesen m.fl. bevidner, at Peder Udnyrding har pantsat to Gaarde paa Ærø til Roskilde Clara Kloster.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf kaldet Rostok, Oluf Ranesen, Magister Rane, Kannik i Roskilde' Peder Hind, Oluf Lunge og adskillige andre til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle og enhver, at Peder kaldet Udnyrding har pantsat sine to Gaarde paa Ærø til Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde for 60 Mark Penge i gængs Mønt, som han skyldte dem, dog saaledes at de nævnte Gaarde udløser sig selv gennem deres aarlige Frugter. Forhandlet i Næstved i det Herrens Aar 1268 paa Apostlen Jakobs Dag.

115 1268. 2. August. Bornholm.

Anders Erlandsen tilbagegiver til Roskilde Clara Kloster de Ejendomme i Kalvslunde og andetsteds paa Sjælland, som han uretmæssigt har bemægtiget sig.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Anders Erlandsen til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud. Jeg ønsker, at det med dette Brev skal komme til Eders Kundskab, at jeg fra nu af og i Fremtiden med Gud som den strenge Dommer for Øje frit giver Afkald paa det Gods beliggende i Kalvslunde paa Sjælland eller et hvilketsomhelst andet Sted, som Søster Estrid, Priorinde for Nonnerne i Börringe, min elskede Hustrus kødelige Søster, ved sin Indgivelse til Bod for sin Sjæl gavmildt har givet og skødet til St. Clara Kloster i Roskilde[1]), men som hidtil, hvordan det nu er gaaet for sig, utilbørligt har været tilbageholdt af mig eller i mit Navn, og tillige hele dets Tilliggende, og at jeg overlader det til omtalte Kloster, idet jeg ikke paa nogen Maade vil, at nogen for Fremtiden bemægtiger sig det allerede omtalte Gods helt eller delvis i mit Navn. Yderligere vil jeg, at I skal vide, kære Venner, at jeg ikke har oppebaaret Indtægter af samme Gods undtagen for et enkelt Aar, og for disse vil jeg endda i Løbet af en passende Tid med Guds naadige Bistand give Søstrene i fornævnte Kloster Erstatning. Til sikkert Vidnesbyrd herom har jeg ladet dette Brev besegle med mit eget Segl. Givet paa Bornholm i det Herrens Aar 1268 den 2. August.

1) jf. Nr. 103 og 104.

116 1268. 6. August. Viterbo.

Pave Clemens 4. eftergiver alle dem, der besøger Viborg Domkirke paa Aarsdagen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for Kirkens Indvielse, paa Festdagene for den hellige Jomfru og den hellige Augustin og paa Ottendedagen efter Vor Frues Himmelfart, 100 Dages Kirkebod.

Registreret af Bartholin.

Pave Clemens 4. eftergiver alle, der besøger Viborg Domkirke med Ærbødighed paa Aarsdagen for dens Indvielse og paa alle Festdagene for den hellige Jomfru og den hellige Augustin og paa Ottendedagen efter Vor Frues Himmelfart, 100 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Viterbo den 6. August i 4. Aar af hans Pontifikat.

1268. 6. August. Viterbo. 117

Pave Clemens 4. eftergiver alle, der besøger Viborg Domkirke paa St. Kjelds Festdag, 100 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Registreret af Bartholin.

Samme Pave[1]) opfordrer alle til at søge Viborg Domkirke, i hvilken den hellige Kjelds Legeme hviler; og paa dennes Festdag eftergiver han Stedets fromme besøgende 100 Dages Kirkebod. Givet i Viterbo den 6. August i 4. Aar af hans Pontifikat.

1) Clemens 4.

1268. 9. Oktober. Lund. 118

Ridder Jens og andre Arvinger efter Niels Stallers Enke Cecilie, der er optaget i Roskilde Clara Kloster, frasiger sig al Ret til de Ejendomme i Hellevmagle, som Cecilie har skænket til Klosteret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jens, Ridder, og de øvrige Sønner og Døtre, Arvinger efter Fru Cecilie[1]), Enke efter Herr Niels, forhenværende Staller, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindeligt med den sande Frelser.

Alt, hvad der fører til Ærefrygt for Gud, Foragt for Verden og Frelse for Sjælene, bør enhver ikke uden Grund omfatte med Velvilje og Gunst og efter Evne virke med Kraft for at fremme. Da vor højtelskede Moder opfyldt af den Helligaands Glød til Bod for sin Sjæl og, hvad det ikke turde være ubetimeligt at haabe, til aandelig Hjælp for vore Sjæle har til Hensigt at forlade Verdens forfængelige Glæder, Rigdom og Hæder for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den himmelske og evige Lyksalighed, idet hun følger den arme korsfæstedes Spor, og efter i Roskilde at have antaget St. Clara Ordensdragt og trukket sig tilbage med Søstrene sammesteds ydmygt vil tjene Skaberen under regelbunden Tugt Resten af sit Liv for i Fuldkommenhed at opnaa den attraaede Frelse, godkender vi velvilligt og giver vort fulde Samtykke til hendes Gave af det Gods, løst og fast, som hun besidder i Hellevmagle paa Sjælland, og som hun har skænket til St. Clare Kloster, saa at hendes Ankomst der ikke bliver byrdefuld for den nye og lidet velhavende Stiftelse, og vi giver nu og i al Evighed overfor fornævnte Klosters Søstre frit Afkald paa al den Ret, som vi hidtil har haft til fornævnte Gods og hele dets Tilliggende, tilfredse med vor Arvelod af hendes øvrige Ejendomme. Vi erklærer ogsaa enstemmigt, at det ofte nævnte Kloster og dets Personer til evig Tid med Hensyn til de nævnte Ejendomme bør være fritaget og sikkert overfor Krav fra os alle som fra enhver enkelt af os. Til sikkert Vidnesbyrd om dette og Bekræftelse paa dets evige Uforanderlighed, har vi ladet vor elskede Moders Segl hænge under dette Brev, og jeg Jens har med mine Brødres og Søstres Samtykke og paa deres Opfordring vedhængt mit eget Segl, da jeg alene af os for Tiden har eget Segl. Givet i Lund i det Herrens Aar 1268 den 9. Oktober.

1) jf. Nr. 119. 120.

119 1268. 21. Oktober. Roskilde.

Niels Stallers Enke Cecilie, der ønsker at indtræde i Roskilde Clara Kloster, skænker Klosteret alle sine Ejendomme i Hellevmagle og viser, at hun giver sine Arvinger mere Gods, end Loven forpligter hende til.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Cecilie, Enke efter Herr Niels, forhenværende Staller[1]), til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindeligt med den sande Frelser.

Det som handles i Tiden, plejer man at nedskrive til Hjælp for den menneskelige Hukommelse og til Sikkerhed for dets evige Uforanderlighed. Følgelig gør jeg ved dette Brevs Ordlyd vitterligt for Eder alle, at jeg frit har givet Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde at besidde til evig Tid og skødet i Roskildeprovsten Herr Peders Haand mit Gods, som jeg har besiddet i Hellevmagle med alt Tilliggende, løst og fast, til Bod for min Sjæl og med mine Børns og Arvingers Tilslutning og Vilje. Med Blikket vendt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mod den himmelske Frihed er det nu min Vilje at trække mig tilbage sammen med Søstrene, idet jeg efter den arme korsfæstedes Forbillede forlader Verdens Hæder og Rigdom for i større Frihed og Fred Resten af Livet at kunne tjene Skaberen under regelbunden Tugt til mine Synders Forladelse. Men fordi Svig og Ondskab i højeste Grad tager Tiden i sin Tjeneste, har jeg, for at ikke fornævnte Søstre eller deres Kloster for Fremtiden skal udsættes for Krav eller Besværinger i Anledning af de nævnte Ejendomme, i dette Brev ladet anføre det Gods, som jeg efterlader til Deling mellem mine Arvinger, saa at det kan være vitterligt og aabenbart for alle, at jeg efter Landets Lov tilbørligt kunde anvende endnu mere af mine Ejendomme til fromme Formaal, men til Trøst og Glæde for mine fornævnte Arvinger har jeg ladet mig nøje med denne beskedne Del. Det fornævnte Gods er følgende: Paa Sjælland Gunderød med Tilliggende og Egerup med Tilliggende, i Skaane Oxlöf med Borgen og alt dets Tilliggende og hele Görslöf med Møllen og hele det øvrige Tilliggende. Hvis disse Ejendomme blev takserede, vil den Andel, jeg selv har beholdt, synes beskeden. Til tydeligt Vidnesbyrd om og evig Uforanderlighed af det fornævnte, har jeg ladet dette Brev bekræfte med Roskilde Kapitels Segl, i hvis Nærværelse denne Gave og Skødning er foregaaet, og med mit eget Segl. Forhandlet i den allerede nævnte By i det Herrens Aar 1268 den 21. Oktober.

1) jf. Nr. 118. 120.

1268. 21. Oktober. Roskilde. 120

Niels Stallers Enke Cecilie bemyndiger sine Sønner Jakob og Erik til at skøde sine Ejendomme i Hellevmagle til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Cecilie, Enke efter Herr Niels, forhenværende Staller[1]), til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

Jeg gør ved dette Brev vitterligt for Eder alle, at jeg giver nærværende Brevførere, mine elskede Sønner Jakob og Erik, Fuldmagt til paa Tinge i mit og deres og mine andre Børns og Arvingers Navn at tilskøde mine Ejendomme i Hellevmagle paa Sjælland med alt Tilliggende, løst og fast, til Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde at besidde til evig Tid til Bod for min Sjæl. Til Vidnesbyrd om dette har jeg forseglet dette Brev med mit eget Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1268 den 21. Oktober.

1) jf. Nr. 118. 119.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

121 1268. [Før 18. November][1]).

Esbern Vagnsen tillader sin Hustru Gro at gaa i Kloster og meddeler, at hun indtræder i Roskilde Clara Kloster, til hvilket hun giver en Række Ejendomme.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Esbern Vagnsen, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud. Efterdi vi med Visdommens Øje har set Kødets ulyksalige Skrøbelighed og Verdens Ustadighed, har vi — jeg og min Hustru — enigt besluttet til en vis Grad at forlade denne urene Verden, førend den ganske svækker os, og at sørge for vore Sjæle Resten af Livet. Følgelig erklærer jeg for Eder, gode Mænd, at jeg har givet min elskede Hustru Gro fri Tilladelse til at gaa i Kloster med Samtykke af Aarhusbispen Herr Tyge og med hendes Frænders Vilje, nemlig Herr Gunde Kjeldsen, Herr Peder Pallesen, Herr Niels Pipping og hendes elskede Svoger Herr Niels Krog, som dengang var tilstede. I skal dertil vide, at hun opfyldt af den Helligaand overgiver sig til Gud og den hellige Claras Kloster i Roskilde med følgende Gods, en Gaard i Stevn, Borup Østergaard, en Gaard i Støvring med Møllen sammesteds og to Gaarde i Østerild; for at dette kan staa fast, har vi bekræftet dette Brev med mit og de fornævnte Herrers Segl. Givet i det Herrens Aar 1268.

1) det eneste Holdepunkt for en Datering er Gros Testamente (Nr. 123) af 1268 18. November, i hvilket der med Ordene 'med min elskede afdøde Mands fulde Tilladelse og velvillige Samtykke' maa hentydes til nærværende Brev; det er derfor affattet før 18. November.

122 [Før 1268. 18. November].

Esbern Vagnsens Enke Gros Testamente (1. Affattelse).

Original paa Universitetsbiblioteket.

Gro, Datter af Herr Gunde kaldet Vint, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Ingen klog Mand kan med Føje bebrejde en anden, at han vil bytte sig Evigheden til med Forgængeligheden, efterdi alle Mennesker dør, og ingen i det andet Liv modtager mere, end han hernede har bortgivet for Guds Skyld. Derfor gør jeg vitterligt for Eder alle med dette Brev, at jeg Gro, som var Herr Esbern Vagnsens Hustru, ikke tvunget af Frygt eller forledt gennem Overtalelse, men paa Helligaandens Indskydelse og med Guds

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Moders Marias Bistand af fri Vilje har fordelt min Ejendom paa efterskrevne Maade.

Til Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde har jeg skænket 5 Gaarde, nemlig min Gaard i Stevn, Gaarden i Borup, Gaarden i Støvring med Møllen sammesteds og to Gaarde i Thy i Landsbyen Østerild. Disse fem Gaarde med hele deres Tilliggende, løst og fast, og med ovennævnte Mølle har jeg skænket til det ovenfor omtalte Kloster. Om nogen frarøver Klosteret disse Ejendomme, maatte da Gud berøve ham et Liv i Naade nu og et Liv i Hæder i Fremtiden. Min elskede Søster Fru Margrete, Herr Iver Tagesens Enke, skylder mig 100 Mark Penge, som jeg frit overlader og skænker hende. Min anden elskede Søster, Fru Bodil, Niels Krogs Hustru, har jeg givet min Gaard i Buderup, som har en Værdi af hundrede Mark Penge, med Undtagelse af to lange Stuehuse, som jeg ikke har givet hende. Stuehuset vest for Gaarden skal Nonnerne i Aalborg have, den paa den modsatte Side Nonnerne i Hundslund. Og Niels Krog, min kære Svoger, har købt to Gaarde af mig, en i Buderup mod Øst og en anden i Gravlev for en passende Pris. En Gaard af mine i Gunderup har jeg givet til min Pige Karen, den er 50 Mark Penge værd. Tre af mine Gaarde, nemlig en i Borup og to i Viveterp, udsætter jeg til Betaling af min Gæld og mine Udgifter og min Moders Gæld. Af Prisen for de nævnte Gaarde udsætter jeg tyve Mark Penge til Betaling af min Moders Gæld og 14 Mark Penge skænker jeg til 14 Hospitaler i Jylland. Til Klosteret i Vestervig og Sebber, Ø Kloster, Vrejlev Kloster, Børglum Kloster, Klostrene i Aalborg, nemlig Nonnerne og Brødrenes, Klosteret i Glenstrup, Klostrene i Randers, Nonnernes og Brødrenes, Klostret i Essenbæk, Brødreklostret i Aarhus, alle Klostre i Viborg, nemlig Kannikernes, Dominikanernes, Franciskanernes og Nonnerne i Asmild hinsides Søen, Klostret i Alling, Klostret i Tvilum, Brødreklostret i Horsens, Klostret i Øm, Klostret i Vore, Klostret i Vissing, til de to Klostre i Hardsyssel, Stubber og Gudum — til hvert enkelt af de ovennævnte Klostre skænker jeg to Mark Penge af Prisen for de ovennævnte Gaarde, til Munkeklostret i Odense to Mark Penge, til Klostret i Dalum det samme, til Brødrene i Svendborg to Mark Penge, til Altret i Vile, som min Herre Esbern Vagnsen lod opføre, giver jeg to Mark Penge, til Grindeslev to Mark Penge, til Helligaandshospitalet i Roskilde giver jeg tre Mark Penge, til Klostrene i Roskilde — Dominikanernes og Franciskanernes — hvert to Mark Penge, til Brødrene i København to Mark Penge, til Brødrene i Næstved det samme, og til Brødrene i Kalundborg det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samme, til min elskede Broder Peder Pallesen Jord i Thy til en Værdi af 20 Mark Penge, min uægte Broder Torkil Gunnersen Jord i Thy som har en Værdi af 16 Mark Penge, min Frænde Gunde Kjeldsen tolv Mark Penge, til Østerild Kirke en Mark Penge, til Kirken i Gravlev en Mark Penge, til Kirken i Vive skænker jeg to Mark Penge.

Velsignet være Herren i alt i al Evighed. Amen. Hospitalsbrødrene i St. Hans Kloster i Antvorskov 8 Mark[1]).

1) Tilføjelsen 'Hospitalsbrødrene ... 8 Mark' foretaget med anden Haand.

123 1268. 18. November. Roskilde.

Esbern Vagnsens Enke Gros Testamente (2. Affattelse).

Original paa Universitetsbiblioteket.

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Efterdi det er den menneskelige Skrøbeligheds Vilkaar ustandseligt at glide hen imod Dødens Porte, og intet er mere uvist end Dødens Time, er det nyttigt, ja nødvendigt, med fast og stadig Haand uafladeligt at arbejde paa i Tide at samle gode Gerninger, saa at man i Evigheden kan modtage Sejrsprisen som Gengæld fra Gud. Idet jeg Gro, fordum Herr Esbern Vagnsens Hustru, derfor paa enhver Maade vil drage Omsorg for min Sjæls Frelse og med Foragt for Verdens forgængelige Rigdom i Fremtiden vil tjene min Skaber i den hellige Ordensdragt for at opnaa den evigt varende Lyksalighed, har jeg — i Besiddelse af min fulde legemlige og aandelige Karskhed med min elskede afdøde Mands fulde Tilladelse og velvillige Samtykke — besluttet at handle paa følgende Maade med det Gods, Gud har givet mig.

For det første skal alle vide, at jeg paa Himmersyssel Ting har sluttet den Overenskomst med mine paarørende, at de skulde holde sig for tilfredsstillede og offentligt og uden Forbehold love mig og alle mine Frihed i enhver Henseende for ethvert Krav fra deres Side for Fremtiden. Jeg giver og skænker frit mig selv og mine fem Gaarde med alt deres Tilliggende, løst og fast, af hvilke en ligger i Stevn, en anden i Borup mod Øst, en tredje i Støvring med Møllen sammesteds og de sidste to i Thy i Landsbyen Østerild, hvilke Gaarde jeg har skødet baade paa fornævnte Ting og over St. Claras Alter i Roskilde i Nærværelse af Herrerne Provst Peder, Ærkedegn Peder, Magister Vilhelm, Magister Niels Truedsen, Jakob Tygesen og Arvid, Kanniker i Roskilde, og mange andre gejstlige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og verdslige. Jeg har altsaa givet og skødet dette til det Kloster, der tilhører den hellige Claras Ordenssøstre i Roskilde, i hvis Kloster ogsaa jeg vil indtræde, og i hvis Ordensdragt ogsaa jeg Resten af mit Liv vil underkaste mig Klostertugten af Ærefrygt for Gud. Fremdeles er min elskede Søster Fru Margrete, Enke efter Herr Iver Tagesen, pligtig at betale mig 100 Mark gængs Mønt, som jeg frit overlader og skænker hende. Min anden elskede Søster, Fru Bodil, Niels Krogs Hustru, har jeg givet min Gaard i Buderup, som har en Værdi af 100 Mark Penge, med Undtagelse af to lange Stuehuse, som jeg ikke har givet hende; thi Stuehuset ved Gaardens vestlige Side skænker jeg Nonnerne i Aalborg, og den deroverfor beliggende til Nonnerne i Hundslund. Min elskede Svoger Niels Krog har købt to Gaarde af mig, en i Buderup mod Øst og en anden i Gravlev, for en passende Betaling. Min ene Gaard i Gunderup, som har en Værdi af 50 Mark gængs Mønt, har jeg givet min Pige Karen. Fremdeles skænker jeg til 14 Hospitaler i Jylland 14 Mark Penge, fremdeles til Vestervig Kloster to Mark Penge, til Sebber Kloster lige saa meget, til Ø Kloster ligesaa meget, til Vrejlev Kloster lige saa meget, til Børglum Kloster ligesaa meget, til Nonneklosteret i Aalborg ligesaameget, til Franciskanerne sammesteds ligesaameget, til Glenstrup Kloster to Mark Penge, til Nonneklosteret i Randers ligesaameget, til Franciskanerne sammesteds ligesaameget, til Essenbæk Kloster lige saa meget, til Dominikanerne i Aarhus lige saa meget, til Kannikernes Kloster i Viborg to Mark Penge, til Dominikanerne sammesteds lige saa meget, til Franciskanerne sammesteds lige saa meget, til Nonneklosteret sammesteds lige saa meget, til Asmild Kloster hinsides Søen ligesaa meget, til Alling Kloster ligesaa meget, til Tvilum Kloster to Mark Penge, til Franciskanerne i Horsens lige saa meget, til Øm Kloster lige saa meget, til Vissing Kloster lige saa meget, til hvert af Klostrene i Hardsyssel, Stubber og Gudum to Mark Penge, til Munkeklosteret i Odense to Mark Penge, til Dalum Kloster ligesaa meget, til Franciskanerne i Svendborg lige saa meget, til Altret i Vile, som min afdøde Mand Herr Esbern Vagnsen har bygget, to Mark Penge, til Grindeslev Kloster lige saa meget, til Helligaandshuset i Roskilde tre Mark Penge, til Dominikanerne sammesteds to Mark Penge, til Franciskanerne sammesteds lige saa meget, til Franciskanerne i København lige saa meget, til Franciskanerne i Næstved lige saa meget, til Franciskanerne i Kalundborg lige saa meget, til Johanniterne i Antvorskov 8 Mark Penge, til Østerild Kirke en Mark Penge, til Gravlev Kirke lige saa meget, til Vive

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirke to Mark Penge; til at udrede fornævnte har jeg givet og skødet tre andre Gaarde, en i Borup mod Vest og to i Viveterp til nævnte St. Clara Kloster, hvilke Gaarde nævnte Kloster har modtaget paa det Vilkaar, at af de aarlige Indtægter fra disse tre og de andre fem Gaarde, som jeg har givet Klosteret, skal mine Udgifter ved min Optagelse, min Gæld og min her optegnede Gave Aar for Aar udredes med Troskab, dog med Undtagelse af 12 Mark Penge eller deromkring, som skal tages af samme Indtægter og tilfalde Klosteret til mit Underhold. Og jeg vil ikke, at Klosteret skal indklages af nogen eller hindres i Anledning af, hvad her er optegnet, men som sagt skal alt Aar for Aar troligt betales, saavidt Klosterets Ydeevne rækker og Søstrenes Tarv tillader det, men ogsaa saaledes som Jorden giver Afgrøde. Af de nævnte tre Gaarde bestemmer jeg ogsaa 20 Mark Penge til Betaling af min elskede Moders Gæld. Iøvrigt giver jeg min elskede Broder Peder Pallesen Jord i Thy, som har en Værdi af 20 Mark Penge, min uægte Broder Torkil Gunnersen Jord i Thy, som har en Værdi af 16 Mark Penge, min Frænde Gunde Kjeldsen 12 Mark Penge. Herr Niels Krog, min Svoger, skylder mig 4 Mark Penge for Korn, af hvilke jeg giver to til min Amme Thyra i Thysyssel, de andre to til det hellige Kors i *Thostorp. Til større Sikkerhed for fornævnte og til Forvaring har jeg ladet dette Brev besegle med Segl tilhørende de fornævnte Herrer Provsten, Ærkedegnen, Kannikerne, de nævnte Søstre af St. Claras Orden i Roskilde og Franciskanerne sammesteds, og ogsaa med mit eget Segl. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1268 den 18. November.

124 1268. 20. November. Slesvig.

Erik 1. Abelsen, Hertug af Jylland, kundgør et Mageskifte mellem sig og Biskop Bonde af Slesvig.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

Vi gør vitterligt for Eder alle med dette Brev, at den ærværdige Fader Herr Niels, Biskop af Slesvig, har skødet os sin Gaard i Lille Gottorp og hele Landsbyen Store Gottorp med Skov, Mølle, Jord og Fiskevand liggende til fornævnte Gaard og fornævnte Landsby, og al hans Ejendom i Bojbøl, og vi har til Gengæld skødet ham disse Landsbyer *Brokeslot, Brodersby og Høgsmark paa Svans med hele deres Tilliggende af sam-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

me Guldvurdering med al Ret. Men eftersom de samme Landsbyer siges at være pantsatte til den velbyrdige Mand Herr Gerhard af Holsten, vor elskede Farbroder, har vi i deres Sted til den ærværdige Fader Herr Bonde, Biskop af Slesvig, skødet vore Ejendomme i Sønder Gøsherred, som kaldes Andel, uden Undtagelse med al Ret som Sikkerhed, indtil Landsbyerne frit kan tilfalde ham. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1268 den 20. November.

1268. 26. November. 125

Kong Erik 5. Glipping fritager alle Bryder og Landboer, som hører under Aarhuskannikernes Fællesbord og Kirkens Bygningsfond, for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Afgifter og Ydelser til Kongen.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi tilstaar vore elskede Herrer Kannikerne i Aarhus alle deres Bryder og Landboer, der hører under deres Fællesbord og Aarhus Kirkes Bygningsfond, frie og undtagne at være for Ledingstynge, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige Byrder og Afgifter, som er Kongens Ret, idet vi yderligere viser samme Herrer den særlige Naade, at deres nævnte Bryder og Landboer for alle og enhver af deres Forbrydelser, der hører under vor Retsforfølgning, ikke skal svare andre end de omtalte Herrer for det, som er vor Ret. Derfor forbyder vi strengt under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder, Ombudsmænd eller deres Fuldmægtige paa nogen Maade vover at hindre de nævnte Herrer Kanniker eller nogen af deres paa Trods af dette Privilegium. Den, der gør dette, maa vide, at han vil paadrage sig vor kongelige Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet dem dette Brev og bekræftet det med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1268 den 26. November paa Herr Kongens Befaling i Nærværelse af Herr Tyge af Aarhus og Uffe Drost.

[1268. Før 29. November]. 126

Pave Clemens 4. beder det danske Folk om at standse al Forfølgelse af Francis-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kanerbrødrene, som pligtopfyldende har overholdt det Interdikt, der af Legaten Kardinal Guido er lyst over Danmarks Rige.

Afskrift i Vatikanets Arkiv.

Til Menighederne i Danmarks Rige.

Den frelsebringende Lydigheds Dyd har ved Guds Naade saa stor Magt over vore elskede Sønner Franciskanerbrødrenes Sind, at de glæder sig ved med beredvillig Hengivenhed at udføre det, som de erkender at være rigtigt for Klosterfolk, gudvelbehageligt og ønskeligt for det apostoliske Sæde, idet de for Guds Skyld saaledes fuldstændig opgiver sig selv og hvad deres er, at de uden Modstand tager den hellige Lydigheds Aag paa sig, intet beholder tilbage af Egenvilje, men virkningsfuldt stræber efter at øve deres milde og ydmyge Klostersind, som de viser ved Aflæggelsen af den verdslige Dragt. Dette kan blandt andet klart ses deraf, at — da vor elskede Søn Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og dengang det apostoliske Sædes Legat i de Egne, af visse Aarsager havde lyst Interdikt over Danmarks Rige, — valgte, som vi ser det af deres Ansøgning, vore elskede Sønner Ministeren og Brødrene af ovennævnte Orden i Riget som lydige Sønner til deres Held at overholde Interdiktet, medens adskillige andre baade af verdensgejstlige og regelbundne ikke overholdt dette Interdikt. Men nogle Tjenere af vor elskede Konge af Danmark blev herover med Urette fortørnede paa denne Minister og disse Brødre, som de, om de var kloge, burde rose derfor, skiftede skammeligt Lovordene over deres Dyd om med nedsættende Udtryk og er ikke bange for at sige, at denne Minister og disse Brødre er banlyste og Forrædere mod Konge og Rige, idet de hindrer dem i at kunne bringe til Udførelse den Korstogsprædiken, som til Hjælp for det hellige Land er overdraget dem i dette Land af fornævnte Sæde. Men ikke engang hermed har de ladet sig nøje, men de skal ogsaa i dumdristig Forvovenhed have forbudt i nogle Dele af Riget, at nogen maatte driste sig til at overvære disse Brødres Prædikener eller give dem Almisser, med Tillæg af en bestemt Straf derfor. Og naar saa de troende i de Egne unddrager sig deres sædvanlige Fromhedspligt overfor Ministeren og Brødrene og ikke sørger for at give dem Almisser, som de plejer, saa følger deraf med Nødvendighed, at Ministeren og Brødrene bliver nødt til at drage bort fra Riget, hvilket ikke kan ske uden Vanære for Riget og dets Indbyggere, eller til at bryde Interdiktet, hvilket ikke kan ske uden Krænkelse af os og fornævnte Sæde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da nu fornævnte Minister og Brødre ikke af os har kunnet — som de heller ikke burde kunne — opnaa den Naadesbevisning, som de indtrængende har bønfaldet os om, med Hensyn til Ophævelse af Interdiktet, undskylder vi Ministeren og Brødrene paa dette Punkt hos Eder, oprigtige og ivrige Brødre, og retter vor Bøn og Opfordring til Eder alle, idet vi til Eders Synders Forladelse indtrængende paalægger Eder, at I klogt skal erkende, at Ministeren og Brødrene ikke derved, at de til Gavn for den frelsebringende Lydighed, hvortil deres Orden forpligter dem, overholder Interdiktet, bør lide nogen Slags Overlast, men snarere prises, som de har fortjent, og at I ikke derfor skal unddrage dem Eders sædvanlige fromme Gaver, men af Ærbødighed for Gud, det apostoliske Sæde og os have dem kraftigt anbefalede i Herren og vise Eder gunstige og bevaagne overfor dem med frivillig Ydelse af Almisser og andet, de nødvendigvis trænger til, saaledes at I derved af ham, der gengælder alt godt, kan faa den Løn, hvormed han lønner sine troende for deres Gerninger, og vi derved med Rette kan anbefale Eders Fromhed.

[1268. Før 29. November]. 127

Pave Clemens 4. truer Provincialprioren og Dominikanermunkene i Danmark med strengere Forholdsregler, hvis de fortsat undlader at overholde Interdiktet og endog hjælper med til at forfølge Franciskanermunkene, fordi de overholder det.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Provincialprioren og Brødrene af Dominikanerordenen i Danmarks Rige.

Naar ogsaa Lægfolks Formastelighed er os til Mishag, som dog paa en Maade kan undskyldes med den tøjlesløse og skadelige Frihed, de er vant til, og med deres Ukendskab til vore Breve er det med god Grund, vi vredes, naar der er Tale om Overtrædelser af alskens gejstlige, men især dog af Klosterfolk; thi idet de fremfor andre er sat til at bære det Aag, som Lydighed mod Gud paalægger dem, ser de i den hellige Skrift, hvad der er Herren velbehageligt, hvad der er dem selv til Gavn og deres Næste til Frelse. Vore elskede Sønner Ministeren og Brødrene af Franciskanerordenen i Danmark har ladet os meddele, at vor elskede Søn Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina og den Gang det apostoliske Sædes Legat i de Egne, af visse Aarsager har lagt dette Rige under Kirkens Interdikt. Skønt fornævnte Minister og Brødre med Ærbødighed over-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

holder Interdiktet, som Sønner, der efter Ordenens Bud er forpligtet til Lydighed, er der dog mange, baade verdensgejstlige og regelbundne i Riget, som undlader at overholde hans Interdikt. Og I, som er forpligtet til at staa dem bi af al Magt i denne Sag, da det tilmed gælder Bevarelsen af Kirkens Frihed, skader paa mangfoldige Maader fornævnte Minister og Brødre, fordi de overholder Interdiktet, og I paastaar ikke desto mindre, at de alligevel vil blive banlyst som Fjender af Danmarks høje Konge; ganske egenmægtigt hindrer I dem i deres Prædikener, selvom de af Sognepræsterne kaldes til at prædike, ja I har endog ladet nogle af disse Sognepræster, som havde givet Brødrene Lov til at prædike, afsætte fra deres Kirker, og ogsaa ellers har I paa forskellig Maade besværet baade dem og andre af disse Brødres Velgørere. Men ikke en Gang hermed lader I Eder nøje, men paastaar offentligt for Menigheden, at disse Brødre ikke kan høre Skriftemaal af dem, der vil skrifte deres Synder for dem, og at den Syndsforladelse, de tildeler dem for de begaaede Synder, ikke har noget at betyde. For at lægge de oftnævnte Brødre for Had hos Kongen, Stormændene og andre i Riget anstrenger I Eder ogsaa paa de forud nævnte og mange andre Maader for at bagvaske dem, og I hævder offentligt, at I paa en Maade ikke er forpligtet til at overholde samme Interdikt. Saaledes ser man da, om I vil lægge rigtig Mærke til det, Alter rejse sig mod Alter, Hus falde over Hus til gensidig Ødelæggelse, og Stjærnerne paa Himlen i forunderlige Baner tørne mod hinanden, naar Klosterfolk, som særlig skal bevare Aandens Enhed med Fredens Baand, støder sammen og vækker Forargelse ved gensidige Angreb paa hinanden. Sikkert er det, at den Slags Strid støder vore Følelser og bør aves med Pavestolens Kraft og Tugt. Thi naar de, der staar paa Beskuelsens Tinde, og til hvem verdslige Mennesker ser op til med Ærbødighed for deres Overholdelse af de Baand, Kærligheden paalægger, ikke kan holde Fred med deres Næste, hvor skal da de verdensgejstlige finde Forbilleder paa Fred og Enighed til egen Frelse? Kort sagt, da nævnte Minister og Brødre ikke af os har kunnet opnaa den Naadesbevisning med Hensyn til Interdiktets Ophævelse, som de indtrængende har bønfaldet os om, og som de heller ikke burde kunne opnaa, foreskriver og paalægger vi Eder alle strengt ved denne apostoliske Skrivelse — da vi klart erkender, at nævnte Minister og Brødre ikke, fordi de overholder Interdiktet og viser god og gavnlig Lydighed, paa nogen Maade bør lide Skade og Uret, men snarere faa de Lovtaler, de har fortjent — at I ganske afholder Eder fra fornævnte og hvilkesomhelst andre fornær-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

melige Overgreb. I modsat Fald er det vor faste Beslutning, at vi — hvis et saadant Rygte atter naar os og befindes sandt — ikke vil kunne skjule, at vi vil gaa alvorligt frem mod Eder.

1268. 128

Kong Erik 5. Glipping tager Åhus Hospital under sin Beskyttelse.

Åhus Hospitals Registratur.

Endnu et Værnebrev af Kong Erik paa Latin. Givet i Aaret 1268.

1268. 129

Kong Erik 5. Glipping giver Næstved St. Peders Kloster et Privilegium.

Næstved Klosters Registratur.

Erik gav os det samme Privilegium som fornævnte Erik. V[1]). 5. 1268. Vidisse heraf er Nr. 8 i Pergamentbogen.

1) henviser til Erik 6. Menveds Privilegium 1289, som er aftrykt tidligere i Gavebogen under Nr. V. (DRB II 3 Nr. 386). Privilegiet af 1268 anføres under Nr. VIII.

1268. 130

Ridder Frænde skøder Ejendom paa Falster til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Frænde skødede i Kongens Nærværelse og med Arvingernes Samtykke de fornævnte Ejendomme til os. 1268.

1268. 131

Kong Erik 5. Glipping overdrager en Gaard i Næstved til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Erik overdrager og skøder Klosteret sin Gaard i Næstved, der ejedes og indehavdes af Niels, Præst i Sandby. 1268.

1268. 132

Det anerkendes, at Roskilde Agnete Kloster besidder det Gods, som ligger i Stubberup, Jonstrup, Mannerup og Svinninge Fang. 1268.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Roskilde Agnete Klosters Registratur.

En Anerkendelse af det Gods, som ligger i Stubberup, Jonstrup, Mannerup og Svinninge Fang.

133 **1268.**

*Esbern Karlsen og Torben Saksesen bevidner, at de af Roskilde Kirke ved Provst Henrik har modtaget et Laan mod at pantsætte deres Gods i *Frethorp.*

Roskildegaard Registratur.

Esbern Karlsen og Torben Saksesens Brev paa 100 Mark, laante af Roskilde Kirke, ved Herr Henrik Provst sammesteds, for hvilken de har pantsat og til Pant skødet deres Gods i *Frethorp i Hammerherred til Roskildebispen.

134 **1268.**

Kong Erik 5. Glipping fastsætter Skellet for Sorø Klosters Ejendomme i Munke-Bjergby og Rude Eskildstrup.

Referat i Sorø Gavebog.

Der blev fastsat Skel paa Bjergby og Eskildstrup Marker af Herr Mads, Kong Eriks Drost, som paa samme kongelige Herres Befaling fjernede de uretmæssige Besiddere fra Stedet, nemlig Herr Absalon Gertsen og Asgod Torvardsen og hans Brødre, og afgrænsede dem med faste Skelsten paa de behørige Steder i Nærværelse af Herr Absalon Andersen, Esbern Karlsen, Oluf Ranesen, Anders Nielsen og andre troværdige Mænd. Dette Skel stadfæstede den nævnte kongelige Herre, idet han bestemte og befalede, at det skulde være evigt og uforanderligt. I det Herrens Aar 1268.

135 **1269. 25. Januar. Ribe.**

Kong Erik 5. Glipping forøger Løgum Klosters Ejendomme og Privilegier.

Udtog hos Hamsfort.

I det Herrens Aar 1269 den 25. Januar i Ribe forøger Kong Erik Løgum Klosters Privilegier og Ejendomme udover, hvad der fra gammel Tid er skænket Klosteret af hans Forfædre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1269. 2. Februar. Aalborg. 136

Kong Erik 5. Glipping fritager Vitskøl Kloster for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Ydelser og Afgifter til Kongen og overdrager Klosteret Retsforfølgningen af dets undergivne i alle 40- og 3-Markssager

Afskrift (Vitskølbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

For at den dybe Hengivenhed og Kærlighed, som vi føler over for vore elskede Munke i Vitskøl, skal vise sig frugtbringende for dem, vil vi, at alle saavel fremtidige som nulevende skal vide, at vi tager Munkene med alt deres Gods og de Personer, der hører dem til, under vor særlige Beskyttelse og villigt forunder dem alle de Immuniteter og Friheder, som de frit har faaet af vore Forfædre[1]), Danmarks forhenværende høje Konger, og stadfæster dem med dette Brev, idet vi tilstaar dem alt deres Gods, som de har og besidder som retmæssig Ejendom, frit og undtaget at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de andre Byrder, som er vor Ret, og idet vi yderligere viser dem den særlige Naade, at de over for alle deres Bryder, Landboer og alle deres undergivne frit maa have Forfølgningen af fyrretyve Marks og tre Marks Sagerne, og at deres undergivne for deres Forbrydelser, hvad angaar vor kongelige Ret, ikke skal svare nogen anden end Abbeden eller en anden Forstander for det nævnte Kloster. Vi forbyder strengt ved vor Naade, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden paa nogen Maade forsøger at hindre de nævnte Munke eller nogen af deres undergivne i de Friheder og Immuniteter, som vi har givet dem. Men hvis nogen i ubesindig Forvovenhed maatte driste sig til at forsøge det, vil han uden Tvivl faa vor kongelige Hævn at føle. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dem dette Brev og beseglet det med vort Segl. Givet i Aalborg i det Herrens Aar 1269 paa Marie Renselsesfest med Herr Jens, Biskop af Børglum, og Herr Uffe Drost som Vidner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 12. 67. 94 (med Note 2). 310.

1269. 9. Februar. Kiel. 137

Enkedronning Mechtilde faar af Franciskanerne i Slesvig overladt en Grund i Slesvig til Bebyggelse, saaledes at Grund og Bygninger efter hendes Død igen skal tilfalde Franciskanerne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Kiel.

Mechtilde, af Guds Naade fordum Danmarks Dronning, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Vorherre Jesus Kristus.

Vi gør vitterligt for Eder alle, at vi med Broder Niels, Franciskanernes Provincialminister i Kirkeprovinsen Danmark, om en Grund i Slesvig, beliggende øst for Franciskanernes Kirke, har truffet følgende Overenskomst. Med vore egne Midler skal vi lade opføre Bygninger, som er tjenlige for os, paa den fornævnte Grund, og vi skal fredeligt besidde Nytten af Bygningerne og Grunden i vore Livsdage, men efter vor Død overlader vi fuldt og helt Bygninger og Grund til Brug for Brødrene i det fornævnte Kloster. For at vore Arvinger efter vor Død ikke skal kunne hindre den fornævnte Gave paa noget Punkt, har vi ladet dette Brev besegle med vort og vor højtelskede Broder Grev Gerhards og vore kære Sønners Segl til Forvaring. Givet i Kiel i det Herrens Aar 1269 den 9. Februar.

138 [1269. 24. Februar—7. April].

Karen, Uldan Nielsens Hustru, stadfæster det Gods, hendes Ægtefælle har skødet til Øm Kloster.

Regest i Øm Klosters Inventarium.

Fru Karens, Uldans Hustrus, latinske Stadfæstelse paa det Gods, som han fordum havde skødet til Øm Kloster i Horndrup og Havreballe[1]).

1) jf. Nr. 99.

139 [1269. 16. Marts—1. April][1]). Gottorp.

Peder Jensen skøder Jordegods, bl. a. i Varnæsmark, til Hertug Erik 1. Abelsen af Sønderjylland.

Original i Rigsarkivet.

Peder Jensen, den højbaarne [... til alle, der ser dette Brev]

Jeg vil, at tilkommende og nulevende skal vide, og bevidner med dette Brev, at [...

jeg den [16. Marts—1.] April har skødet til den stormægtige Fyrste min Herre Erik [...

i Ager, Eng, Skov, Fægang og Fiskevand med alt sit [Tilliggende...

som jeg har ejet i Varnæsmark samt min Lod i [...

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af hvilke] Ejendomme jeg tidligere havde skødet nogle til min elskede Hustru for Ejendomme [...
jeg lover at yde til fuld Erstatning og Gengæld [...
For at der derom ikke skal opstaa] Tvivl, har jeg ladet dette Brev bekræfte med mit Segl til Vidnesbyrd [...
de ærværdige] Fædre og Herrer Esger, Biskop af Ribe, Bonde, Biskop af Slesvig [...
...] Esger Bonde, Niels Lende, Jens Pedersen, Jens Hvidding [...
til klarere Sandheds Bevis. Handlet i Gottorp, Aar og [Dag som ovenfor?]

1) Paaskriften fra ca. 1600 ansætter Brevet til 1269. Da dette Aarstal blev paaskrevet, var Brevet sandsynligvis fuldstændigere bevaret.

1269. 2. April. Nyborg. 140

Kong Erik 5. Glipping og Dronning Margrete (Sambiria) meddeler Pavestolen, at de bemyndiger Kansleren Magister Niels og Ærkedegnen Peder af Aarhus til paa deres Vegne at indgaa Forlig i Striden mellem den danske Trone og de landflygtige danske gejstlige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, og hans Moder, Dronning Margrete, til den hellige Fader og Herre . . [1]), den højhellige romerske Kirkes øverste Biskop, med Ydmyghed og Lydighed fromme Kys paa hans Helligheds Fod.

Eders Hellighed maa vide, at baade vi begge i Fællesskab og vi fornævnte Konge har givet Overbringerne af nærværende, vor Kansler Magister Niels og Ærkedegnen Peder i Aarhus, Fuldmagt i forskellige af vore Anliggender og særlig i de Sager og Anliggender, som er Genstand for Strid mellem os og nogle Prælater og gejstlige Personer, nemlig de ærværdige Fædre Herrerne Jakob af Lund, Ærkebiskop, Peder af Roskilde, Biskop, Sasser af Lund, Provst, Magister Ro, Kannik i Ribe, og Sognepræsten David i Rye i Roskilde Stift. Alt dette erklærer vi for at staa ved Magt og Gyldighed, og vi agter ikke at tilbagekalde noget deraf, men giver tværtimod Kansleren og Ærkedegnen og hver enkelt af dem Fuldmagt til at gaa ind paa Fred, Forlig eller Voldgift, med eller uden Pengebøde, som de finder det heldigt, og til i vort Navn at indvilge i eller underkaste sig den Afgørelse eller til i vort Navn at gaa ind paa den nøjagtige An-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ordning, Voldgift[2]) eller Kendelse, som I eller den, hvem I overdrager fornævnte Spørgsmaal eller en enkelt Del deraf, maatte afsige, og til ligesaa i vort Navn at foretage i og angaaende det fornævnte alt, hvad der efter Vedtægt eller Lovens Bogstav er hensigtsmæssigt, eller som de eller den ene af dem finder heldigt, selv om det kræver særlig Fuldmagt. Vi lover at give fast Bekræftelse paa alt, hvad de eller den ene af dem foretager, udfører, besørger eller gaar ind paa i fornævnte Sager eller en Del deraf.

Til Vidnesbyrd herom har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl.

Givet og forhandlet i Nyborg i det Herrens Aar 1269 den 2. April.

1) Pavestolen er vakant paa dette Tidspunkt. — 2) Teksten er usikker.

141 1269. 10. April.

Troels Arnketilsen skænker Sorø Kloster en Ejendom i Solbjærg ved sin Indtræden i Klosteret.

Referat i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige Mand Troels kaldet Arnketilsen indtraadte fromt som Broder i Vor Frue Kloster i Sorø og skænkede til sine Synders Forladelse Klosteret en Øre skattepligtig Jord beliggende i Solbjerg i det Bol, som hedder *Wimundebool, til evig Besiddelse. I det Herrens Aar 1269 den 10. April.

142 1269. 12. April.

Biskop Esger af Ribe transsumerer Kardinal Guidos Brev af 1266 23. August (=Nr. 27) og beder Pavestolen stadfæste dette Brevs Stadfæstelse af Kong Abels Donation til Løgum Kloster af Ejendom i Svanstrup og Præsentationsretten til Brede Kirke.

Afskrift (Løgumbogen).

Esger, af Guds Barmhjertighed Biskop i Ribe, til den hellige Fader i Kristus og Herre af Guds Naade, den højhellige romerske Kirkes øverste Biskop, ydmyge Kys paa hans Helligheds Fod.

Eders Hellighed skal vide, at vi har set et Brev af den ærværdige Fader Herr Guido, Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sædes Legat, ustunget, ufordærvet og uden Skade paa noget Punkt, under hans ægte og ubeskadigede Segl og af følgende Ordlyd: Broder Guido o. s. v. *(= Nr. 27)*. Vi bønfalder derfor ydmygt Eder, vor hellige Fader, paa alle Maader, som er mulige og tilladelige, om at I med Eders apostoliske Myndighed vil værdiges at stadfæste den oftnævnte Herre og Konge Abels fornævnte Gave, som er godkendt af os og stadfæstet af Ærkebispen og af den ærværdige Fader Guido, af Guds Naade Kardinalpresbyter ved S. Lorenzo in Lucina, det apostoliske Sædes Legat. Givet i det Herrens Aar 1269 den 12. April.

1269. 1. Maj. 143

Fyrst Henrik af Meklenborg skænker Ejendom til Rehna Kloster i Nærværelse af Vidnerne Ridderne af Gadebusch, Herr Maltzan, Herr Ulrich af Blücher, Herr Bernhard af Gützkow, Herr Niels af Eckernförde, Herr Gerhard af Vitense, Johan af Bülow og hans Brødre og flere andre troværdige Mænd. Givet ved vor Notar Johannes', Præst i Bukows, Haand i det Herrens Aar 1269 paa Apostlene Filips og Jakobs Dag.

Original i Schwerin.

1269. 24. Maj. Rostock. 144

Fyrst Valdemar af Rostock tillader Dronning Margrete (Sambiria) af Danmark at købe fire Ploves Jord med fuld Ejendomsret i hans Land.

Original i Rostock.

Valdemar, af Guds Naade Herre til Rostock, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

For at Kendskab om Begivenheder ikke — mens Tiden løber — skal hylles i Glemselens Taage, plejer man at forevige dem ved Breve, for at der for de kommende Slægters Øje kan fremlægges et uforgængeligt Mindesmærke. Derfor ønsker vi, at nulevende skal vide, og at det ikke skal være skjult for tilkommende, at vi naadigt opfylder det Ønske, som den højbaarne Fyrstinde, vor Frue Dronningen af Danmark, har fremsat, og giver hende fri Myndighed til at købe saa mange Agre, som svarer til fire Ploves Drift, inden for vort Herredømmes Grænser, hvorsomhelst hun kan og maa ønske det, idet vi oplader i vor Frues Hænder enhver Ejendom eller Ret, som tilkommer os med Hensyn til de nævnte Agre, i Bøder, Tiende, Skov,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Eng, Græsgang, Vand og Fiskevand og alt andet, med hvad Ord og Navn det nævnes kan, og som er vor Ret, saaledes at hun med fuld Frihed kan raade og bestemme over dem som sine egne efter sit Forgodtbefindende. Til Vidnesbyrd herom har vi givet hende dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort, vore Riddere Herr Gothans, Herr Georg af Jorks og Herr Gerhard af Rostocks Segl. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1269 den 24. Maj.

145 **1269. 26. Juni. Nyborg.**

Ribe Stadsret.

Original paa det kongelige Bibliotek.

I Aaret 1269 efter Guds Byrd, den 26. Juni, er af den højbaarne Herr Erik, de Danskes Konge, Søn af den Herre Kong Kristoffer, i nævnte Herre Kong Eriks 12. Regeringsaar, følgende Love og Bestemmelser givet Borgerne i Ribe paa Hoffet i Nyborg og bekræftet med den Herre Kongens Segl, idet Rigets bedste Mænd gav deres Samtykke dertil.

⟨1⟩ Naar nogen inden for vor Stads Markeskel uden Grund dræber en Mand og bliver overbevist derom, skal han have sit Liv forbrudt; hvis han flygter, skal han miste sin Fred, og hans Frænder skal intet betale for ham.

⟨2⟩ Naar nogen i vor Stad, i et Hus eller paa Gaden, ved Nat eller Dag, dræber en Mand og ikke bliver grebet paa fersk Gerning, skal 12 Naboer fra begge Sider af det Sted, hvor der er sket Manddrab, stævnes for Fogeden og Raadmændene for at træffe Afgørelse om Manddrabet, og de er forpligtede til at udfinde, hvem der er skyldig i hans Død, og hvis nogen af de tolv ikke vil deltage i Afgørelsen, skal de betale 40 Mark Penge til Fogeden og Staden, af hvilke Halvdelen skal tilfalde Fogeden og Halvdelen Staden. Men hvis de 12 ikke kan blive enige, skal Flertallet gøre Udslaget, og hvad det under Ed beslutter, skal være gyldigt. Og hvis nogen af dem handler herimod og uretfærdigt, skal han straffes med 40 Mark og ikke mere have Adgang til at dømme og vidne.

⟨3⟩ Naar nogen øver Vold imod en Kvinde og bliver overbevist derom med de 12 nærmeste Naboer der, hvor Voldtægten fandt Sted, skal han have sit Liv forbrudt.

⟨4⟩ Naar nogen gæster anden Mand med en væbnet Skare og øver Vold imod ham og opbryder hans Hus og vil saare Husbonden eller hans Svende uforskyldt, og Husbonden paa Grund af Fare for sit Liv forsvarer sig, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sagsøgeren sammesteds bliver saaret, saa skal han være udelukket fra Erstatning og Bøde, uanset hvilken Skade han derved har lidt. Men hvis nogen med Vold og Magt trænger ind i anden Mands Hus og handler ilde med ham i hans eget Hus, skal han, hvis han bliver overbevist med 8 gode Mænd, der har Bopæl i Staden, eller med 8 gode Mænd og uberygtede Naboer, som var tilstede, bøde 40 Mark Penge til Husbonden, 40 Mark Penge til Fogeden og ligesaa til Staden.

⟨5⟩ Naar nogen saarer anden Mand med dødbringende Vaaben og bliver overbevist derom med 8 gode Mænd, der har Bopæl i Staden, er det Ret, at hans Haand afhugges, medmindre der med den skadelidtes Samtykke gennem Fogeden og Raadmændene kan stiftes venskabeligt Forlig imellem dem.

⟨6⟩ Naar nogen Borger bærer Vaaben paa sig, undtagen naar han efter at have haft Forretninger udenfor Staden vender hjem til sit Herberg, og bliver paagrebet med dem, skal han bøde en halv Mark Penge til Fogeden og ligesaa meget til Staden. Men hvis det er en fremmed Gæst, skal han, saasnart han kommer til sit Herberg, give Vaabnene i Forvaring hos sin Vært; hvis han derefter bærer dem paa sig, skal han bøde Fogeden en halv Mark Penge og Staden ligesaa meget, eller han skal med Haanden paa Relikvierne rense sig for at have været vidende om, at det var forbudt. Fremdeles skal Husbonden fortælle den fremmede Gæst, at det er forbudt at bære Vaaben i Staden; hvis han undlader det, skal han betale Byen en halv Mark Penge og Fogeden ligesaa meget. Men hvis den fremmede Gæst trods Paamindelse alligevel bærer Vaaben, skal hans Haand gennembores med samme Vaaben, det være sig en Dolk, et Sværd eller et Spyd.

⟨7⟩ Ingen af vore Borgere — de være ved deres Fornufts Brug eller ligge paa deres yderste — maa testamentere eller sælge urørligt Gods, beliggende i vor Stad, til Kirker eller Klostre, Bisper eller Riddere. Men hvis nogen vil testamentere (saadant Gods), skal han sælge det til sine Medborgere for Penge og testamentere disse til Kirker eller Klostre. Den som bryder dette, skal betale Staden 6 Mark Penge og Fogeden 6 Mark Penge, og alligevel skal det urørlige Gods sælges til Borgerne.

⟨8⟩ Naar nogen bryder, hvad Staden har forordnet at overholde, skal Raadmændene dømme herom, og hvad Bøde der end maatte blive vedtaget, skal Staden oppebære Halvdelen og Fogeden Halvdelen.

⟨9⟩ Naar nogen med Overlæg slaar anden Mand med Stok, skal han,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvis den slagne undslipper Døden, miste sin Haand; men hvis den slagne dør deraf, skal han, som slog ham, have sit Liv forbrudt. Men hvis han ikke bliver grebet paa fersk Gerning og nægter, skal han — hvis han kan — værge for sig ved tolv Mand, der bor ved det Sted, hvor Slagsmaalet foregik.

⟨10⟩ Men hvis nogen bliver stævnet til at træffe Afgørelse om Saarene og ikke indfinder sig, skal han straffes med tre Mark. Paa samme Maade skal der forholdes ved Røveri.

⟨11⟩ Hvis der pludselig opstaar Trætte eller Strid mellem to Mænd paa Gaden eller paa en offentlig Plads eller maaske ved Drikkelag, og de der griber Knipler og Stokke til gensidig Legemsbeskadigelse, og det kan godtgøres ved to gode Mænd, som var tilstede, at det ikke skete efter forudgaaende Overlæg, men saa at sige i Hidsighed, skal (Fredsforstyrreren) betale den skadelidte 6 Mark Penge, Staden 6 Mark Penge og Fogeden 6 Mark. Men hvis det kan godtgøres ved gode Mænd, at der forinden var Strid imellem dem, og den ene havde lagt Baghold for den anden og saaret ham, skal han, hvis den skadelidte redder Livet, betale ham 40 Mark Penge, og ligeledes Staden og Fogeden 40 Mark; men hvis han dør deraf, skal han have sit Liv forbrudt.

⟨12⟩ Naar nogen giver anden Mand en Kindhest eller paa offentlig Plads eller paa Gaden eller hvorsomhelst ellers i Staden uden Grund støder voldeligt til anden Mand, skal han, hvis det kan godtgøres ved to gode Mænd, der var tilstede, betale den skadelidte 3 Mark, Fogeden 1 Mark og Staden 1 Mark.

⟨13⟩ Hvis nogen under Trætte med anden Mand kalder ham Tyv, Røver, Falskner, Meneder, Morder, liderlig, Horeunge eller Løgner til Skam og Vanære for ham, og ikke kan bevise, at det forholder sig saaledes, skal han godtgøre ham, som han har rettet Beskyldningen imod, 3 Mark, Fogeden 1 Mark og Staden 1 Mark. ⟨14⟩ Og naar Kvinder kommer i Klammeri indbyrdes, er det Ret, at de skal bære Sten om Halsen op og ned ad Stadens Gader.

⟨15⟩ Naar nogen drager sit Sværd eller sin Dolk af Skeden for at saare anden Mand, eller ryster ham voldsomt, skal han, hvis han bliver overbevist om dette med to gode Mænd, der har deres Bopæl i Staden, betale den skadelidte 3 Mark Penge, Fogeden 3 Mark og Staden 3 Mark. Men den, som har villet saare anden Mand med Dolk, hans Haand skal gennembores med Dolken.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

⟨16⟩ Naar nogen i vor Stad bliver overbevist om en høj Sag, som gælder Halsen, og flygter, skal han miste sin Fred, hvor han end kommer og bliver paagrebet. Og naar nogen bliver forvist og har frasvoret sig Borgerskab og atter vender tilbage uden Raadmændenes Tilladelse, skal han have sit Liv forbrudt.

⟨17⟩ Hvis nogen her tager en Kvinde til Ægte og andetsteds har haft en Ægtehustru, som han har forladt, skal han, hvis han bliver overbevist om det, give Afkald paa den sidste og være uden Del i hendes Ejendom, men udjages af Staden og for sin skændige Gerning betale sin halve Formue til Fogeden og Staden. Men hvis nogen lokker anden Mands Ægtehustru og tager hans Gods og flygter fra Staden med hende, skal han, hvis han bliver paagrebet, have sit Liv forbrudt.

⟨18⟩ Naar nogen i Handel udgiver ikke lødigt Sølv, og Møntmesteren erklærer, at det er falsk, men han forsikrer, at han har faaet det ved sine Handeler, da er han nærmere til at værge sig end Møntmesteren. Men hvis han med Vidende har givet falskt Sølv ud og bliver grebet i det, skal han have sit Liv forbrudt. Hvis en Bonde i Uvidenhed bliver grebet med falske Penge, skal han bøde Staden 1 Mark Penge og Fogeden 1 Mark Penge. Og den, som bliver grebet ved Ambolt og Blok, skal straffes paa Livet.

⟨19⟩ Hvis nogen findes med forfalsket Honning, skal Købmanden, hvis han er en fremmed Gæst, rense sig med sine Skibsfæller. Men er det en Borger, skal han forsvare og rense sig med 12 Naboer fra begge Sider (af hans Bopæl); og hvis denne eller hin ikke kan rense sig, skal han have sit Liv forbrudt, og Honningen skal brændes og fortæres af Ilden, det samme skal ske med forfalsket Voks og ligeledes med alt forfalsket, som skal ødelægges.

⟨20⟩ Hvis nogen har et falsk Skæppemaal og bliver paagrebet med det, skal han bøde Staden 1 Mark Penge og Fogeden 1 Mark Penge, og Bunden i Skæppemaalet skal slaas ud og Skæppemaalet ophænges paa Torvet. Paa samme Maade skal ske med Bismere, Alen og Vægte. Men intet Skæppemaal eller Maalebaand eller Alenmaal kan blive Genstand for Klage, medmindre det paagribes under Udmaalingen. Men hvis nogen har to af dem, nemlig et større, med hvilket han modtager, og et mindre, med hvilket han maaler ud, skal han, hvis han bliver paagrebet med dem, dømmes som Tyv.

⟨21⟩ Hvis nogen bliver paagrebet med et falsk Maal til Vin, Mjød eller Øl, skal han betale Fogeden 1 Mark Penge og Staden 1 Mark Penge. Og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvis han har ærligt Maal, men ikke fylder det, skal han betale Fogeden 1 Øre Penge og Byen 1 Øre Penge.

⟨22⟩ Naar nogen bliver stævnet til at vidne om Sandheden i en Sag og bliver grebet i falsk Vidnesbyrd, skal han bøde Fogeden 3 Mark Penge og Staden 3 Mark, og han skal udelukkes fra Vidneførelse og aldrig senere tillades at vidne om nogen Sag.

⟨23⟩ Naar nogen lægger Baghold for anden Mand ved Nat eller ved Dag, og frarøver ham hans Ejendele, skal han, hvis han bliver overbevist med 12 Naboer, have sit Liv forbrudt.

⟨24⟩ Hvis nogen bliver grebet med Tyvekoster til en Værdi af en halv Mark Penge, skal han som Tyv straffes med Hængning. Men hvis Vurderingen viser mindre Værdi, da skal han have Tyvsmærke, og hvis han efter dette bliver grebet med Tyvekoster af mindre eller større Værdi, skal han hænges.

⟨25⟩ Hvis nogen kalder anden Mand for Tyv og intet har grebet hos ham, skal han rense sig med 12 Naboer fra begge Sider (af hans Bopæl) og saaledes være fri (for Tiltale). Og naar en Kvinde fortjener at hænges for Tyveri, skal hun, for den kvindelige Æres Skyld, begraves levende.

⟨26⟩ Hvis nogen, hvad Gud forbyde, begaar Selvmord eller bliver halshugget ved lovlig Dom, skal hans Arvinger beholde hans fulde Arv udelt. Men hvis nogen bliver hængt for Tyveri, skal Staden have den ene Halvdel af Tyvens Ejendele og Fogeden den anden Halvdel.

⟨27⟩ Hvis en Mand paagribes med anden Mands Ægtehustru, er det Ret, at han af ham trækkes op og ned ad Stadens Gader ved Lemmet, og hvis det træffer sig, at Ægtemanden efter at have medtaget Vidner dræber Horkarlen eller begge i Horsengen, skal han hverken betale Erstatning eller Bøde. Og hvis en Pige mod Forældrenes Samtykke aabenlyst og af fri Vilje ulovligt tager sig en Mand, skal hun miste hele sin Formue.

⟨28⟩ Naar et Tilsagn er bestemt og givet for Raadmændene eller for de Mænd, der blot er udpegede til Raadet, skal samme Tilsagn overholdes som gyldigt, og hvis de Raadmænd, i hvis Nærværelse Tilsagnet er givet, træder frem for de andre Raadmænd med Forsikring om, at det Tilsagn er sandt og er gaaet saadan for sig, saa skal Tilsagnet holdes for retsgyldigt saavel af dem, som da først paahørte det, som af dem, der tidligere havde paahørt det.

⟨29⟩ Hvert Aar skal der skiftes Raadmænd, saaledes at 4 af de tidligere

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Raadmænd skal blive tilbage i Embedet i det Aar og først fratræde i det andet Aar[1]).

⟨30⟩ Hvis nogen forser sig mod Raadmændene eller deres befuldmægtigede uden Skyld fra deres Side, i Ord eller Gerning, og bliver overbevist derom med to gode Mænd, som var til Stede og hørte derpaa, skal han bøde dobbelt, det vil sige betale dem mere i Bøde, end hvis det drejede sig om en anden Mand, og desuden skal han som Tegn paa Ærbødighed give hver af Raadmændene en halv Mark.

⟨31⟩ Naar nogen taler imod Raadmændenes og Fogedens Ordre og ikke vil rette sig efter den, skal han bøde Staden 3 Mark og Fogeden 3 Mark, og ikke desto mindre rette sig efter den af dem forinden givne Ordre.

⟨32⟩ Enhver Sag, som Raadmændene bliver enige om med Fogeden, skal overholdes som gyldig og retskraftig uden nogen Protest fra Borgere eller andre.

⟨33⟩ Naar nogen raaber op paa Tinge eller fremfører en Sag dér uden Raadmændenes og Fogedens Tilladelse, skal han bøde Fogeden og Staden 1 Øre Penge.

⟨34⟩ Naar Raadmændene sender Stadens Bud til nogen for at oppebære de Bøder, han har paadraget sig, og han ikke frivilligt betaler ham, men nægter, skal han bøde Fogeden 1 Øre Penge og Staden 1 Øre Penge. Men hvis Raadmændene personligt indfinder sig for den Slags Overtrædelser og vender tomhændede tilbage, skal han bøde Fogeden 1 Mark og Staden 1 Mark.

⟨35⟩ Naar nogen af Raadmændene aabenbarer Raadets Planer, en saakaldt Raadsrøber, eller sælger Stadens Retshaandhævelse for Penge, skal han, hvis han bliver overbevist om det, udstødes af Raadet og aldrig senere tages til Raadmand.

⟨36⟩ Naar nogen bygger paa egen Grund, og anden Mand ved et Uheld eller et Tilfælde, uden nogens Indgriben rammes af Skade fra den Bygning, skal Ejeren af Bygningerne ikke være pligtig at svare den skadelidte nogetsomhelst.

⟨37⟩ Hvis nogen af en hvilkensomhelst Grund gaar ind i anden Mands Hus, og dér paa hvilkensomhelst Maade bliver saaret af et Trækdyr eller Kvæg eller en Hund, er Husets Herre ikke pligtig at udrede den skadelidte noget.

⟨38⟩ Hvis Kvæg eller Trækdyr eller Hest, hvilke Dyr man lovligt kan holde, saarer nogen Mand dødeligt, skal Ejeren have Valget imellem at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

udlevere ham det Stykke Kvæg som Bøde eller at beholde det og bøde den skadelidte 9 Mark Penge. Og hvis det samme atter hænder med samme Dyr, skal han bøde den skadelidte 18 Mark, Fogeden 6 Mark og Staden 6 Mark.

⟨39⟩ Hvis Kvæg tilføjer nogen Mand Saar uden varig Skade, skal Ejeren enten overlade det Stykke Kvæg og skille sig af med det til den skadelidte, eller han skal bøde ham 2 Mark. Men hvis det samme atter hænder med samme Dyr, skal han bøde den skadelidte 4 Mark og Fogeden 3 Mark og Staden 3 Mark.

⟨40⟩ Naar nogen raner nogen Ting fra anden Mand uden dennes Samtykke og Vilje, skal han, hvis han bliver overbevist med 2 gode Mænd, som var tilstede, bøde ham 3 Mark, Fogeden 1 Mark og Staden 1 Mark.

⟨41⟩ Hvis nogen klager over anden Mand, fordi han har lidt Skade gennem ham, skal denne fastsætte Tabet[2]) og give ham Erstatning, eller han skal rense sig ved egen Ed alene, aflagt paa Relikvierne.

⟨42⟩ Hvis en af Borgerne uden for Staden uden Skyld maatte blive Genstand for Overlast fra anden Mand, og efter at være vendt tilbage rejser Anklage mod sin Medborger for at være den skyldige, skal denne give den skadelidte Erstatning eller med Ed bekræfte, at det ikke er sket ved hans Skyld.

⟨43⟩ De, som skal bevise eller aflægge Vidnesbyrd om det sande Forhold i en stor Sag, skal have deres Bopæl indenfor Byens Befæstning; hvis de ikke har det, kan de ikke vidne.

⟨44⟩ Brud paa den Fred, som kaldes Guds Fred, og Blodsudgydelse[3]) kan bevises ved hvemsomhelst, blot de er uberygtede Mænd og som Vidner paahørte Sagen.

⟨45⟩ Naar en Mand aflægger en Tilstaaelse paa Tinge, kan han ikke med nogen Ret rense sig derfor, naar baade Fogeden og Raadmændene har hørt derpaa og 2 gode Mænd, der har Bopæl i Byen, har aflagt Ed derpaa, selvom ogsaa det drejer sig om hans Hals.

⟨46⟩ Naar nogen rejser Klage mod anden Mand for en eller anden Sag, og den anden nægter for Fogeden og Raadmændene, men ikke vil aflægge Ed paa det og hellere vil betale end sværge, skal han betale Fogeden 2 Øre Penge og Staden 2 Øre Penge, fordi han først nægtede.

⟨47⟩ Naar nogen laaner en anden Mand noget, og det ved en eller anden Hændelse gaar til Grunde, er denne med Ed pligtig at betale ham[4]).

⟨48⟩ Naar nogen giver anden Mand en Ting i Forvaring eller sætter en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ting i Pant og Tingen gaar til Grunde, skal denne med sin egen Ed alene, aflagt paa Relikvierne, rense sig for, at Tingen er gaaet til Grunde ved Forseelse eller Forsømmelighed fra hans Side.

⟨49⟩ Naar nogen vil sælge sine Ejendomme, skal han under Medtagelse af 2 gode Mænd, som har Bopæl i Byen, første, anden og tredie Gang paa Tinge tilbyde dem til sine Slægtninge, og hvis disse vil købe og tilbyde ligesaa meget derfor som fremmede, saa skal de have Ret til at købe; men hvis de ikke vil, saa skal det tillades ham at sælge til hvem han vil efter Stadens Ret.

⟨50⟩ Naar nogen har Ejendomme, hvoraf der betales Leje aarligt, og han, som har lejet dem, ikke betaler Lejen inden 15 Dage efter Betalingsfristen, nemlig efter St. Hans Dag og St. Andreas Dag, skal han, hvis Husbonden vil klage over ham, betale Husbonden 4 Ørtug, Fogeden 4 Ørtug og Staden 4 Ørtug.

⟨51⟩ Naar nogen lejer anden Mands Hus og flytter ind, og Huset senere brænder ned, er han pligtig at betale Leje for et halvt Aar, og hvis han har boet mere end et halvt Aar i Huset, er han pligtig at betale Leje for et helt Aar. Hvis nogen vil sætte anden Mand ud af et lejet Hus, skal han, som har lejet det, med sin egen Ed alene, aflagt paa Relikvierne, kunne beholde det for et Aar, hvis han er flyttet ind for at bo i Huset. Men hvis han ikke er flyttet ind, skal Husets Ejer have Medhold.

⟨52⟩ Naar nogen vil besætte[5]) en andens Ejendele og ikke kan faa Fogedens Bud med, skal Besættelsen, hvis han har taget 2 gode Mænd med sig, staa ved Magt, indtil han kan sikre sig Tilstedeværelsen af Fogedens Bud. Og hvis nogen vil besætte en Ting, skal han begive sig til den Gaard, hvor Tingen er, og da skal Besættelsen staa ved Magt.

⟨53⟩ Naar to Mænd er Ejere af eet Hus og ikke vil eller kan bo sammen der, er det ikke nødvendigt, at de sælger eller nedbryder det, men den ene kan blive i Huset et Aar eller to, som de vil, og derefter den anden efter Tur.

⟨54⟩ Naar nogen ved Nattetid strejfer om i Stadens Gader og bliver grebet af nogen og tilbyder den, der griber ham, Penge og ikke bliver ført for Dommeren og Raadmændene, og dette kan bevises, skal den, der har grebet den anden, betale Fogeden 6 Mark og Staden 6 Mark.

⟨55⟩ Naar nogen har udbetalt en Helligaandspenning[6]) i Nærværelse af to gode Mænd, der har deres Bopæl i Byen, ved Indgaaelse af en Kontrakt eller en Handel, og hvis en af dem fortryder Købet, førend man er

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gaaet hver til sit, kan han tilbagegive Helligaandspenningen eller faa den igen; men hvis de er gaaet hver til sit, kan ingen af dem gøre det.

⟨56⟩ Naar en Dreng under ni Aar skader anden Mand, saa Blodet flyder, skal Drengen intet bøde Staden eller Fogeden, undtagen i Tilfælde af Manddrab, hvorfor han er pligtig at bøde.

⟨57⟩ Naar nogen vil bygge en Svinesti eller en Hemmelighed, er det ham ikke tilladt at bygge nærmere Gaden end i 5 Fods Afstand, eller nærmere sin Nabo end i 3 Fods Afstand, eller nærmere Kirkegaarden end 7 Fods Afstand eller 5 Fods, hvis det er nødvendigt.

⟨58⟩ Alle vore Borgeres Grunde, udenfor som indenfor Staden, skal skødes paa almindeligt Ting i Nærværelse af Fogeden og Raadmændene. Og naar nogen har haft saaledes skødede Ejendomme i fredelig Besiddelse i Aar og Dag, skal det ikke være tilladt nogen, som i den Tid bor indenfor Staden, paa nogen Maade for Fremtiden at anfægte disse Besiddelser, men der skal vindes Hævd i Løbet af et Aar. Men naar nogen har haft (saadan Ejendom) i fredelig Besiddelse i 3 Aar, skal det ikke være tilladt nogen, der i den Tid har opholdt sig i Kongeriget eller udenfor Kongeriget, at anfægte den.

⟨59⟩ Naar nogen bliver stævnet for Raadmændene og ikke indfinder sig ved første Stævning, skal han betale Staden en halv Øre Penge og Fogeden en halv Øre Penge; hvis han ikke indfinder sig ved anden Stævning, skal han betale Staden 1 Øre og Fogeden 1 Øre Penge; men hvis han ikke indfinder sig ved den tredie Stævning, skal han betale Staden 2 Øre og Fogeden 2 Øre Penge, og han skal betragtes som skyldig i den Sag, som er rejst imod ham. Og Stadens Bud er pligtig at stævne dem.

⟨60⟩ Naar nogen anlægger Sag mod anden Mand for et Tilgodehavende paa ti Mark Penge eller derunder, er han, hvis det er vitterligt ved 2 gode uberygtede Mænd, som har saa meget Formue, at de kan svare for Tilgodehavendet, pligtig at betale inden 15 Dage, hvis han ikke har villet det forinden. Men hvis nogen anlægger Sag mod anden Mand for et Tilgodehavende, der overstiger 10 Mark Penge, er han, hvis det er vitterligt ved 2 gode Mænd, der har Bopæl i Staden, og hvis Formue og Bolig er saa stor, at de kan svare for det Tilgodehavende, hvorom Trætten drejer sig, pligtig at betale inden 15 Dage, hvis han ikke har villet det forinden, og hvis han svigter ved Betalingsfristen og ikke betaler sin Gæld, eller ogsaa hvis han ikke overdrager ham Ejendom af lige Værd med Gælden, skal han inden nævnte Frist betale Staden 4 Ørtug og Fogeden 4 Ørtug. Lige-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ledes er dette Tilfældet, hvis Sagen om samme Tilgodehavende (paany) rejses paa nærmest følgende Ting og paa det næste igen[7]). Men hvis han ikke har betalt inden det tredie Ting, erklæres han for dømt og berøvet og udelukket fra enhver Ret, og skal bøde ham, som har fældet ham, 1 Mark, Fogeden 1 Mark og Staden 1 Mark. Men hvis han heller ikke saa sørger for at betale sin Gæld, skal Fogeden og Raadmændene have fri Myndighed til at holde ham i Fængsel, indtil han har betalt sin Gæld.

Disse ovenfor skrevne Love og Rettigheder giver vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, de nævnte Borgere i Ribe og bekræfter dem ved dette Brev, idet vi giver dem dette Brev under vort Segl til Vidnesbyrd herom. Givet fornævnte Aar, Dag og Sted.

1) Der var vistnok ialt 12 Raadmænd, af hvilke til enhver Tid kun 8 var i Funktion, idet der hvert Aar fandt en Omskiftning Sted, hvorved 4 af de foregaaende Aars Raadmænd forblev i Embede, medens de 4 andre udtraadte og erstattedes med de fire, som Aaret forud ikke havde fungeret. Hvert Hold paa 4 fungerede to Aar i Træk og var ude af Embede i det tredje. Det er maaske de sidste, der i § 28 sigtes til ved 'Mænd, der blot er udpegede til Raadet', men denne Oversættelse er usikker. — 2) uden Tvivl under Ed. — 3) i Landskabslovene 'Blodvide', egtl. Bøden derfor. Der sigtes formentlig til Tilføjelse af Saar, der stilles i Modsætning til de i § 43 nævnte større Sager. — 4) d. v. s. han skal i alle Tilfælde erstatte Tingen, men kan fastsætte Erstatningens Størrelse med sin Ed, jf. Note 2. — 5) 'besætte' er det gamle danske Udtryk for at gøre Arrest i Gods. — 6) en Art Haandpenge, som Modtageren ikke beholdt, men skænkede til gudeligt Brug. Den kaldtes ogsaa Gudspenning. — 7) d. v. s. der skal paany betales de nævnte Bøder, hvis Paakrav uden Resultat rejses paa de to følgende Ting.

1269. 29. Juni. 146

Jens Assersen erklærer, at han til Løgum Kloster har solgt to Ottinger Jord paa Arndrup Mark og til Steffen Vrang kun saa meget, som fra gammel Tid laa til hans Gaard Vestergaard.

Afskrift (Løgumbogen).

Jens Assersen til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Vorherre. Da der er opstaaet Trætte mellem Lodsejerne i Arndrup Mark[1]) om den Jord, som jeg har solgt sammesteds, gør jeg vitterligt for alle, at jeg til de fromme Mænd Munkene i Løgum Kloster har solgt og skødet to hele Ottinger i den nævnte Mark uden nogensomhelst Afkortning, som jeg hjemler Munkene, hvor de maatte ønske det, og det maatte synes dem tjenligt. Men til Steffen kaldet Vrang har jeg ikke skødet og hjemler jeg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke mere end, hvad der vitterligt fra gammel Tid har ligget til min Gaard, som kaldes Vestergaard. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet dette Brev bekræfte med mit Segl. Givet i det Herrens Aar 1269 paa Apostlene Petrus' og Paulus' Dag.

1) jf. Nr. 33. 34. 93.

147 1269. 30. Juni. Nyborg.

Kong Erik 5. Glipping tager Løgum Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav og de øvrige Afgifter til Kongen og overdrager det Forfølgningen af dets Bryder og Landboer.

Afskrift (Løgumbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle Anliggender, som betroes til Breve og til Vidners Røst, modtager af begge urokkelig Bekræftelse. Derfor gør vi vitterligt med dette Brev for nulevende og tilkommende, at vi har taget vor elskede Abbed og det menige Konvent i Løgum Kloster med deres Gods og undergivne i vor særlige Beskyttelse, idet vi tilstaar dem alt deres Gods saavel i Tiender som i andre fromme Almisser, som barmhjertigt er givet dem af Pavestolen, Ærkebisperne i Lundekirken[1]), Bisperne af Ribe[2]) og Slesvig samt af vore Forfædre[3]), saavel i vort Hertugdømme som i Riget[4]), frit og undtaget at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav og andre Byrder og Afgifter, som er vor Ret, og idet vi yderligere viser dem den særlige Naade, at deres Bryder og Landboer af deres Forbrydelser ikke skal svare nogen anden for Kongens Ret end Herr Abbeden selv eller hans ovennævnte Munke, hvem han maatte overdrage et saadant Hverv. Vi forbyder derfor, idet vi under vor Naades Fortabelse befaler, at ingen maa driste sig til i ubesindig Forvovenhed at hindre den nævnte Abbed og hans Brødre mod vort Beskyttelsesbrev og den Frihed og Naade, vi har skænket dem. Den, der gør dette, vil ikke undgaa vor Vrede og Hævn. Til Vidnesbyrd herom og til evig Erindring har vi givet dem dette Brev og til yderligere Bekræftelse vedhængt vort Segl. Givet paa Hoffet i Nyborg 1269[5]) den 30. Juni i Nærværelse af Rigets bedste Mænd.

1) jf. DRB II 1 Nr. 173. — 2) jf. Nr. 56. 58. 59. — 3) jf. Nr. 61. — 4) Den danske Konge kan ikke tale om 'vort Hertugdømme' i Aaret 1269; dette er overtaget fra Abels

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Kristoffer 1.s Breve (DRB II 1 Nr. 37. 73). — 5) En anden Afskrift (Løgumbogen) har 1279; dette maa være fejlagtigt, da der ikke holdtes Hof Aar 1279. Derimod holdtes Hof 1269.

1269. 11. Juli. 148

Hertug Erik 1. Abelsen af Jylland stadfæster Faaborg Bys Privilegier.

Dansk Oversættelse i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Vorherre Jesus Kristus.

Viden om Begivenheder anses for sikrest, naar de styrkes ved skriftligt Vidnesbyrd til evig Tid. Derfor vil vi, at alle skal vide, at vi med dette vort Brev forunder vore Borgere i Faaborg al den Ret og al den Frihed, som de har haft i vor salig Herr Faders Tid, og stadfæster den, idet vi med dette vort Brev strengt forbyder, at nogen drister sig til imod fornævnte Naade at gøre vore frie Borgere Fortræd, saafremt han vil undgaa vor Hævn og Straf. Til yderligere Vidnesbyrd og Stadfæstelse forsyner vi dette vort Brev med vort Segl. Givet i Aaret 1269 den 11. Juli.

1269. 9. August. Pedersborg. 149

Kong Erik 5. Glipping fritager Bryder og Landboer under Sorø Kloster for Befæstningsarbejder.

Afskrift (Sorøbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

Vi gør vitterligt for alle, at vi erklærer dem, der er undergivet vore elskede Munke i Sorø, nemlig deres Bryder og Landboer — som Tak for Munkenes hengivne Tjenester — for fri og fuldstændig undtagne at være for Arbejder, Tjenester eller Afgifter til Udbedring af vore Befæstninger og Borge, der paalægges andre i vort Land, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt befaler, at ingen af vore Ombudsmænd maa nøde eller tvinge fornævnte Bryder eller Landboer til saadanne Tjenester. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse vedhængt vort Segl. Givet i Pedersborg i det Herrens Aar 1269 Dagen før den hellige Laurentius' Dag med Herr Uffe Drost som Vidne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

150 1269. 21. Oktober. Lund.

Ærkedegn Erland Erlandsens Testamente.

Afskrift (Lundebogen).

Da Gud vil, at Dagen, da han kalder, skal være uvis for alle, og for at ikke vor sidste — og uigenkaldelige — Viljes fromme Ønske ved dens bratte Komme skal hindres i at bortgive, hvad den barmhjertigt har besluttet at bortgive, opsætter jeg Erland, Ærkedegn i Lund, i Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn mit Testamente paa følgende Maade.

Til Opførelse af et Alter i St. Laurentii Kirke, hvor Kapitlet i Lund skønner det passende, og til Underhold for den Præst, der skal betjene Altret, giver og testamenterer jeg først et helt Bol i Fjälie, som jeg har (faaet) gennem min Broder Felix, og som beboes af Bryden Trued, med alt løst og fast, som tilhører mig i det nævnte Bol; fremdeles tre Fjerdinger i Önnarp, som indehaves af Bryden Aage, beliggende i Landsbyens østlige Del, med alt rørligt Gods, som tilhører mig sammesteds; fremdeles et helt Bol, som jeg ejer i Öster Skräflinge, og i hvilket er to Bryder, med alt rørligt Gods, som tilhører mig sammesteds; fremdeles min Gaard i Lund, som jeg købte af Tue Præsts Arvinger, og en Grund, paa hvilken ligger en Badstue, i hvilken jeg plejede at bade med mine Fæller og undergivne, tillige med alle og ethvert af Husene, som ligger paa begge Grundene — hvilket alt testamenteres paa det Vilkaar, at den nævnte Præst eller hans Stedfortræder, undtagen naar han maatte være hindret af en lovlig og kanonisk Hindring, paa alle Søndage skal være pligtig at læse Messe for den hellige Treenighed, paa alle Mandage skiftevis for Englene og for Apostlene, paa alle Tirsdage skiftevis for den hellige Laurentius, den hellige Stefan og den hellige Vincentius, paa alle Onsdage skiftevis for den hellige Nicolaus og den hellige Frans, paa alle Torsdage (skiftevis) for den hellige Katerina og den hellige Margrete, paa alle Fredage skiftevis for Verdens Synd og de hedengangne og paa alle Lørdage for Guds hellige Moder Jomfru Maria, og at den nævnte Præst ved alle Fester og Højtider skal besøge Koret og være tilstede ved Morgensangen, Højmessen og begge Aftengudstjenesterne. Fremdeles bestemmer jeg, at den nævnte Præsts Beskikkelse ved det omtalte Alter skal tilkomme den, der til enhver Tid maatte være Ærkedegn. Fremdeles bortgiver og testamenterer jeg en Fjerding Jord, som jeg har købt i Flädie af Sægod med alt rørligt Gods, som tilhører mig sammesteds, fremdeles en Halvfjerding i Tottarp med alt rør-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ligt Gods, der tilhører mig sammesteds, paa det Vilkaar, at der fra Indtægterne af de nævnte Jordstykker forlods skal udredes en Mark Penge til Lundekannikernes Bespisning paa min Aartid, en halv Mark til Offer, og en Mark Penge skal saa ligeligt som muligt uddeles mellem Vikarerne og Peblingerne, der har været tilstede ved Messen paa min Aartid, og 13 Øre ønsker jeg uddelt mellem Dominikanerne, Franciskanerne, de Spedalskes Hospital, Helligaandshuset og andre trængende paa den Maade, som den, der maatte være Dekan, skønner retfærdig, og jeg overdrager de nævnte Jordstykker til hans Bestemmelse paa den Maade, som sagt er, og hvis de giver mere, end jeg har sagt, ønsker jeg, at det overskydende tilfalder Dekanen. Fremdeles testamenterer jeg en Mølle, som jeg har i Flädie, til Kannikernes Bord, og et Stod, som jeg har sammesteds, til Ærkebisperne. Alle de Enge, som tilhører mig i Stångby, testamenterer jeg til St. Peders Nonnekloster i Lund, og fremdeles den Eng, som jeg har faaet af Magister Felix, og som ligger mellem de Enge, der hører til Store Råby, til Dekanatet. Fremdeles Söfdered, som ligger i Veinge Sogn i Halland, testamenterer jeg Herrisvads Brødres Bord. Fremdeles gør jeg vitterligt for alle, at al den Jord, som jeg har købt i Fjälie, nemlig to Bol og en Tredjedel Bol, og fremdeles al den Jord, som jeg har købt i Önnarp, og som omfatter fem Fjerdinger, er købt for Penge, som tilhører Ærkebispesædet, hvorfor jeg bestemt ønsker, at de tilfalder Ærkebispesædet. Fremdeles testamenterer jeg til Kirkefondet i Lund 4 Mark Penge, til Allehelgens Kirke to Mark Penge, til Nonneklosteret i Lund to Mark Penge, til Dominikanerbrødrene to Mark Penge, til Franciskanerbrødrene i Lund to Mark Penge, til Helligaandshospitalet to Mark Penge, til de Spedalskes Hospital to Mark Penge, til hver Sognekirke i Lund en Øre Penge, til hver Sognepræst i Lund to Øre Penge, til Kirken i Flädie fire Mark Penge, til Præsten sammesteds en Mark, til Kirken i Fjälie to Mark, til Præsten sammesteds en Mark Penge, til den øvre Kirke i Malmø to Mark Penge, til den nedre Kirke i Malmø fire Mark Penge, til Kirken i Kyrkheddinge to Mark Penge, til Klosteret i Dalby to Mark Penge, til Tomarp to Mark Penge, til Öved to Mark Penge, til Bækkeskov to Mark Penge, til Sireköpinge to Mark Penge og til Klosteret i Ås i Halland to Mark Penge.

For at hver og en af de foranskrevne Bestemmelser kan staa ved Magt og være lovkraftige, og for at der ikke af Mangel paa Bevis og Vidner, naar Vidnerne gaar bort, skal opstaa Trætte i Fremtiden om det foranskrevne, har jeg ladet dette mit Testamente besegle med Lundekapitlets,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herr Jon Lilles og mit eget Segl og Herr Jakob Brandsens, Peder Torlaksens, min elskede Broder Niels' og andre af mine Venners Segl. Forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1269 den 21. Oktober. Til at fuldbyrde mit Testamente indsætter jeg Herr Jon Lille og mine elskede Medkanniker Magister Niels Torkilsen og Magister Trued Tygesen.

151 **1269.**

Kong Erik 5. Glipping giver Ingemar Skjalg alt sit Gods i Kimmerslev.

Antvorskov Klosters Registratur.

Kong Erik gav Ingemar, som kaldtes Skjalg, alt sit Gods i Kimmerslev.

152 **1270. 13. Januar.**

Fru Kristine, Enke efter Niels Kammermester, testamenterer Gods til Dalum Kloster.

Udtog af Hamsfort.

I det Herrens Aar 1270 ... Den velbyrdige Fru Kristine, Enke efter den højbaarne Mand Niels Kammermester, havde i sit Testamente skænket noget Gods til Dalum Kloster Ottendedagen efter Helligtrekonger; Vidner var Drost Tue og Valdemar, Prior i Odense Knudskloster. Dette Gods overdrager Henrik Kræmmer, Borger i Odense, og Jakob Tagesen, Kannik, til Klosteret i dette Aar.

1270. 7. Marts.

Reg. Dan. Nr. *452. Det er af indholdsmæssige og stilistiske Grunde meget usandsynligt, at dette Brev er udstedt af den danske Konge. Se uægte Breve ved Slutningen af DRB 2. Række.

153 **1270. 2. Juni. Næstved.**

Benediktinerbrødrene i Næstved tillader Franciskanerne at tage Ophold i denne Stad og meddeler Aftalerne om de to Ordeners indbyrdes Forhold i Næstved.

Afskrift hos Peder Olsen.

Benediktinermunkenes Kapitel i Næstved til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterligt for Eder alle og erklærer med dette Brev, at skønt vi i sin Tid har modsat os, at de fromme Mænd Franciskanerbrødrene fik Bosted i vor Stad Næstved efter Pavens Befaling, giver vi dog efter modnere Overvejelse og for den Sjælefrelses Skyld, som vi haaber vil udspringe af deres Nærværelse, samt for at bevare vor indbyrdes Kærlighed i Fremtiden, frit og villigt vor Tilladelse til, at de i den nævnte Stad maa faa et passende Sted at bebo, hvor de kan tjene Herren efter deres Ordens Regel. Da der fremdeles af de nævnte Brødre er givet os den Godtgørelse, vi ønskede, for Jens Lærkes Toft og den nævnte Boligs øvrige Tilliggende, giver vi eenstemmigt vort Samtykke til, at de af de omliggende Tofters yderste Stykker frit kan erhverve dem, som de kan faa med Ejernes gode Vilje, og — om nødvendigt — Ler til Fremstilling af Mursten, hvor de nemmest kan faa det, idet de dog skal have vor Tilladelse, samt andre Velgerninger, som vi kan vise Brødrene for Guds Kærligheds Skyld og til vore Sjæles Frelse. Og hvis de i Fremtiden skulde erhverve et Stykke Jord, hvoraf vi plejer at have Indtægt, skal de give Erstatning for dette ligesom for de tidligere købte Stykker. Til Gengæld herfor giver de fornævnte Brødre et bindende Løfte om, at de trofast vil gøre for os, hvad de kan uden at krænke Gud eller Ordenens Renhed.

Til Vidnesbyrd herom og som et sikkert Vidnesbyrd om Samdrægtigheden og Kærligheden mellem os har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Vidner til denne Handling er de, hvis Segl hænger herunder.

Forhandlet i Næstved i det Herrens Aar 1270 den 2. Juni i vor Kapitelsal i Konventets Nærværelse. Fremdeles skal Brødrene ogsaa love, at de paa de store Kirkehøjtider og paa andre Festdage ikke vil driste sig til at hindre vore Ofre med deres Prædikener.

1270. 7. Juni. 154

Kong Erik 5. Glipping forbyder, at nogen hindrer Øm Klosters Forstander paa en Gaard i Purup.

Regest i Øm Klosters Inventarium.

Kong Eriks latinske Forbud mod, at nogen hindrer eller fortrædiger Øm Klosters Forstander paa Gaarden i Purup. Dateret 1270 den 7. Juni.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

155 **1270. 8. Juli. Wismar.**

Fyrst Henrik af Meklenborg skænker Jordegods til Rehna Kloster; blandt Vidnerne: Niels af Eckernförde.

Original i Schwerin.

156 **1270. 19. Juli. Nyborg.**

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Herresteds Love og Rettigheder som Købstad.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi ogsaa for Fremtiden[1]) skænker nærværende Brevførere, Indbyggerne i Byen Herrested, de Love og Købstadrettigheder, som de ved Sædvane har haft fra Arilds Tid, og stadfæster dem med dette Brev, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse paa det strengeste forbyder, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden drister sig til i Fremtiden at rejse Klage mod Borgerne angaaende disse Købstadsrettigheder, som de hidtil har besiddet, eller paa nogen Maade at være dem til Hindring, saafremt de sætter Pris paa vor Naade og Gunst. Til Erindring om dette har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1270 den 19. Juli med Herrerne Uffe Drost, S. Vilhelmsen og Vide Degn som Vidner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 256.

1270. 22. September. Rostock.

Reg. Dan. Nr. 1194* er en Forfalskning for baade Brevets og Seglets Vedkommende. Se uægte Breve ved Slutningen af DRB 2. Række.

157 **1270. 19. Oktober.**

Anders, Søn af Anders Skænk, Junker Niels og Fru Margrete, Anders Skænks Enke, skøder som Arvinger efter Anders Skænk hans testamentariske Gave af Ejendom i Sandby til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Den udmærkede Mand Herr Anders Skænk, Søn af Herr Oluf Skænk af Bavelse, Søn af Ebbe Olufsen, der var af Herr Sunes Slægt, gav ved sit Testamente vor Frue Kloster i Sorø sin bedste Gaard i Sandby,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det vil sige en Fjerdedel af hele Landsbyen, for sine Synders Forladelse. Denne Gave overgav og bekræftede hans Arvinger Herr Anders, hans Søn, og Junker Niels, Grev Niels' Søn, og Fru Margrete, hans Enke, til Klosteret at besidde evindelig hans Sjæl til Frelse. I det Herrens Aar 1270 Dagen efter den hellige Lukas Evangelistens Dag.

1270. 20. December se Nr. 305.
1270. u. D. (Reg. Dan. Nr. 1195) se Nr. 332.

[Ca. 1270].

Hans. UB. I 239 Nr. 675 m. Anm. 2. Det er meget usikkert, om denne plattyske Oversættelse gaar tilbage til et ægte dansk Kongebrev. Om Udstederen er en Kong Erik (Ms.: Heynrich), er lige saa usikkert som Datoen (Ms.: 1221). Se uægte Breve ved Slutningen af DRB 2. Række.

[1270?][1]). 158

Lübeck Stad beder Kong Erik 5. Glipping og Dronning Margrete (Sambiria) om at foranledige, at Lübeckerne Henrik, Lambert og Arnold samt Danskeren Jon Ingversen faar Erstatning af Jens Vitte af Grenaa, der har taget sit Skib fra dem, inden den Tid, for hvilken de havde fragtet det, var udløbet.

Original i Lübeck.

Staden Lübecks Foged, Raad og menige Almue erklærer sig over for den berømmelige og højbaarne Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, og den berømmelige Frue Dronning Margrete, hans Moder, villige til med oprigtig Hengivenhed at fremme alt, hvad der tjener deres Fremgang, Hyldest og Ære.

Vore Medborgere Henrik, Lambert og Arnold, nærværende Brevvisere, traadte frem for os og meddelte os, at de selv og Jens Ingversen, Borger i Eders Land, af Jens Vitte fra Grenaa havde fragtet et Skib, der skulde lægge ud fra vor Havn og igen vende tilbage til samme Sted, hvilket de beviste med Vidnesbyrd af gode Mænd baade fra vor Stad og fra Eders Land. Og da de var kommet til Grenaa og — efter at have tilendebragt deres Forretninger — vilde drage tilbage til os i Overensstemmelse med de Vilkaar, paa hvilke de havde fragtet Skibet af ham, bortfragtede han mod Lov og Ret og under Volds Anvendelse det nævnte Skib til andre og paaførte dem herved et Tab paa 40 Mark Sølv og mere til, fordi de ikke kunde faa noget andet Skib, og saaledes gik hele den Tid af Aaret, paa hvilken man kan drive Handel, til Spilde for dem. Derfor bøn-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

falder vi Eder, høje Konge, paa en saa indtrængende Maade, som vore Bønner formaar, om at Eders Højbaarenhed, af Hensyn til vore velvillige Tjenester, vil befale, at der gives vore Medborgere og Jens fra Eders Land en passende Bod for de lidte Tab, da I nøje kan erfare Sagens sande Sammenhæng af det aabne Brev, som de har, idet I i denne Sag for vor Kærligheds Skyld handler paa en saadan Maade, at vi som Følge deraf kan være Eders Stormægtighed særlige Tjenester skyldige.

1) Brevet er bibeholdt paa den Plads, hvor det anbringes af Reg. Dan. Nr. *453, der følger Hans. UB. I 243 Nr. 688 (ca. 1270). Til Støtte for denne Datering anføres, at gotlandske Købmænd i Tiden 1267—72 led under Sørøveri. Men i nærværende Brev er der ikke Tale om Sørøveri; det handler om Kontraktbrud i Forbindelse med Vold. I Virkeligheden kan Brevet anbringes paa ethvert Tidspunkt af Aarene 1259—83 (med Undtagelse af Aarene 1261—64).

159 **1270.**

Herr Strange Andersen skøder Gods til Roskilde Kapitel.

Registreret af Lucoppidan.

Herr Strange Andersen skøder sit Gods, som er i Volderup.

160 **1271. 22. Februar.**

Hertug Erik 1. Abelsen af Sønderjylland slutter en Overenskomst med Biskop Bonde af Slesvig om 4 sønderjydske Skiben.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at der i Slesvig i det Herrens Aar 1271 den 22. Februar mellem den ærværdige Fader Herr Bonde, Biskop af Slesvig, som den ene Part og os som den anden i den Strid, som angik Besiddelsen af 4 Skiben[1]), et i Kærherred, et i Nørregøsherred, et i Nyherred og et i Sundeved, blev udmeldt Voldgiftsmænd, nemlig den ærværdige Fader Esger, Biskop af Ribe, Grumme, Provst af Slesvig, Troels, Ærkedegn sammesteds, Tyge Kantor sammesteds, Jakob, Provst af Vidaa, Bertel, Provst af Langeland, Kanniker i Slesvig, til hvilke vi har føjet Peder Mule og Jens Hvidding, vor elskede Drost, og efter at de havde undersøgt Sagen nøje, blev der sluttet følgende Forlig: hvergang og hvert Aar Leding udbydes og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

udgaar, skal Herr Bispen af eet Skiben — det i Kærherred — modtage Proviant og de andre Rettigheder for sig alene. Af de tre andre Skiben skal vi have den ene Halvdel af Provianten og Bispen af Slesvig den anden Halvdel. Fremdeles skal Herr Bispen af de nævnte tre Skiben nyde alle de Rettigheder, som andre Styresmænd[2]) vides at have i deres Skiben. Om Leding udbydes og Ledingsafløsning[3]) modtages, skal vi af de tre nævnte Skiben have den ene Halvdel af Ledingsafløsningen og den, som maatte være Biskop af Slesvig, den anden Halvdel og desuden hele Ledingsafløsningen af sit Skiben i Kærherred. For at der ikke i Fremtiden skal kunne opstaa nogen Trætte om det fornævnte for os og vore Efterfølgere, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl tilligemed Segl af de fornævnte og Slesvig Kapitel. Forhandlet og givet paa Tid og Sted[4]) som ovenfor.

1) Skiben (skipæn) var et Lægd af Bønder til Udrustning af et Ledingsskib med Mandskab og Forsyning. — 2) Embedet som Styresmand, Skibets og Mandskabets Fører, var arveligt indenfor visse Stormandsslægter og var forbundet med Rettigheder til at opkræve Afgifter af Skibenets Bønder til Afholdelse af Styresmandens Udgifter. I Slutningen af det 13. Aarhundrede var disse Styresmandsembeder i udstrakt Grad ved at gaa over paa Kongens og Kirkens Hænder. — 3) Ledingsafløsning, en Afgift af Skibenets Bønder, som erlagdes i det Tilfælde, hvor Krigsherren, skønt berettiget dertil, ikke forlangte Ledingsbøndernes Deltagelse i et Krigstogt. — 4) refererer sig til den Linje i Teksten, hvor Stedet har været nævnt; den er beskadiget, saa Stednavnet kan ikke læses.

1271. 29. Marts. Nykøbing. 161

Dronning Margrete (Sambiria) tillader Kristian af Scherenbeke, hans Hustru, hans to Sønner og hans Arvinger at besidde Landsbyerne Maardu, Sarnä og Abneeme som Len.

Afskrift i Vidisse af 1318 15. Marts i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Vi vil, at nulevende og tilkommende skal vide, at vi har tilstaaet nærværende Brevførere Herr Kristian af Scherenbeke, hans Hustru Helene, deres Sønner Henrik og Bernhard og deres Arvinger de tre Landsbyer Maardu, Sarnä og Abneeme med Tilliggender, som samme Herr Kristian for egne Penge efter Lands Lov og Ret havde købt af Niels Moltke og hans Brødre, saavel Ager, Eng og Skov som Fiskevand, at besidde frit efter deres egen Vilje som Len til evig Tid. For at der ikke i Fremtiden skal rejse sig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nogen Trætte for dem med Hensyn til fornævnte Gods, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1271 paa Palmesøndag i Nærværelse af Herr Henrik af Meklenborg, Herr Helf, Herr Arnold, Herr Kristian af Scherenbeke, Herr Frederik kaldet Klench sammen med hans Broder Kerchan, Herr Bent af Rodenbeke, Herr Henrik Preen, Herr Niels Moltke, Herr Niels Vagnsen og mange andre.

162 **1271. 6. April. Aalborg.**

Kong Erik 5. Glipping tillader Borgerne i Ribe at udføre Varer til Flandern og det øvrige Udland.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi giver vore elskede Borgere i Ribe som Tak for deres tro og hengivne Tjenester Tilladelse og fuld Frihed til at udføre til Flandern eller andetsteds uden for vort Rige, hvorhen det er dem mest fordelagtigt, Flæsk, Korn, Heste og andre Varer, som de har købt i Handelsøjemed og ønsker at udføre. For at de ikke alle eller enkeltvis skal kunne hindres af nogen i denne særlige Naade, som er tilstaaet dem, har vi givet dem dette Brev under vort Segl til Vidnesbyrd om dette og til Forvaring. Givet i Aalborg i det Herrens Aar 1271 anden Dag Paaske i Nærværelse af Herrerne Uffe, vor Drost, Lars Tygesen, og Gødike, Foged i Ribe.

163 **1271. 6.—11. April. Aalborg.**

Kong Erik 5. Glipping fritager Borgerne i Ribe for Torvegæld og Told.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Viden om Begivenheder anses for sikrest[1]), naar den styrkes af skriftligt Vidnesbyrd. Derfor gør vi vitterligt for nulevende som for tilkommende, at vi til nærværende Brevførere, vore elskede Borgere i Ribe, som Tak for deres Ydelser og Fortjenester gennem lang Tid har givet den særlige Frihed, at vi, hvorsomhelst de inden for vort Riges Grænser maatte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

komme for at handle med deres Varer, erklærer dem for frie og undtagne at være for Betaling af Told og Torvegæld. Vi forbyder paa det strengeste ved vor Naade, at nogen af vore Ombudsmænd eller deres Fuldmægtige drister sig til paa nogen Maade at hindre vore fornævnte Borgere med Hensyn til den Frihed, vi naadigt har givet og tilstaaet dem. Hvis nogen i Ubesindighed forsøger at gøre dette paa Trods af vort Forbud, maa han vide, at han vil paadrage sig vor kongelige Vrede. Givet i Aalborg i det Herrens Aar 1271 i Paaskeugen i Nærværelse af Herrerne Uffe Drost, Lars Tygesen og Gødike, Foged i Ribe.

1) jf. DRB II 1 Nr. 1. 68.

1271. 27. April. Odense. 164

Kong Erik 5. Glipping tillader Kristian af Scherenbeke, hans Hustru, hans to Sønner og hans Arvinger at besidde Landsbyerne Maardu, Sarnä og Abneeme som Len.

Afskrift i Vidisse af 1318 15. Marts i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug i Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi tilstaar nærværende Brevførere Herr Kristian af Scherenbeke, hans Hustru Helene, hans Sønner Henrik og Bernhard og deres Arvinger de tre Landsbyer Maardu, Sarnä og Abneeme med Tilliggender, som Herr Kristian for egne Penge efter Lands Lov havde købt af Niels Moltke og hans Brødre, saavel Ager, Eng og Skov som Fiskevand, at besidde efter deres egen Vilje som Len til evig Tid, paa samme Maade som vor elskede Moder og Frue Dronningen vides at have overladt dem de nævnte Ejendomme med sit aabne Brev[1]). For at der ikke i Fremtiden skal opstaa Trætte for dem med Hensyn til fornævnte Gods, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl til Vidnesbyrd om denne Handling. Givet i Odense i det Herrens Aar 1271 den 27. April i Nærværelse af Herr Henrik af Meklenborg og Uffe Drost.

1) jf. Nr. 161.

1271. 27. Maj. Dortmund. 165

Provst Eustatius i Weddinghausen bilægger en Strid mellem St. Katerina Kloster i Dortmund og to Dortmundborgere; blandt Vidnerne: Bertel af København.

Original i Dortmund.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

166 1271. 21. Juli. Sengeløse.

Kong Erik 5. Glipping tilstaar Trued Romeldsen og Tue Arnfastsen et Møllested uden for Roskilde, der er overdraget dem af Borgerne i Roskilde.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi forunder nærværende Brevvisere Herr Trued Romeldsen og Tue Arnfastsen det Møllested i Roskilde, som Borgerne sammesteds har overdraget dem, og ved dette Brev tilstaar dem dette til evig Tid efter deres Forgodtbefindende[1]). Givet i Sengeløse i det Herrens Aar 1271 den 21. Juli paa Befaling af den Herre Kongen og i Nærværelse af Drosten Herr Uffe og Herr Oluf Haraldsen.

1) jf. DRB II 3 Nr. 427.

167 1271. 23. Juli. Amager.

Kong Erik 5. Glipping kundgør, at Stig, Ærkedegn i Roskilde og Provst i Randers, til Aarhuskannikernes Fællesbord har skødet en Gaard i Forsinge og en Gaard i Eldrup paa den Betingelse, at Kannikerne holder Stigs Aartid.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Herr Stig, Ærkedegn i Roskilde og Provst i Randers, i vor Nærværelse til de ærværdige Mænds, de Herrer Aarhuskannikers, Fællesbord har givet og skødet Peder, Ærkedegn i Aarhus, tilhænde to Gaarde, en i den nordlige Del af Landsbyen Forsinge og en anden i Eldrup i Gesing Sogn, Aarhus Stift, med alt Tilbehør, løst og fast, at eje med evig Ret, dog at der af de Herrer Kanniker paa Herr Stigs Aartid skal holdes en højtidelig Sjælemesse. Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi til Bekræftelse ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet paa Amager i det Herrens Aar 1271 den 23. Juli i Nærværelse af den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Børglum, Herr Jens, Provst paa Falster, Herr Jon Lille, Herr Uffe, vor Drost, og Herr Oluf Haraldsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1271. 2. August. København. 168

Jakob, Søn af Grev Niels af Halland, stadfæster sin afdøde Broder Niels' testamentariske Gave til Esrom Kloster af Ejendom i Skallerød.

Afskrift (Esrombogen).

Jakob, Søn af Grev Niels af Halland, til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at — da min elskede Broder, salig Ihukommelse, Junker Niels paa sit yderste ved Testamente har skænket de fromme Mænd, Munkene i Esrom, alt hvad vore Forgængere vides at have haft i Skallerød, saavel i Jorder som i Skove og alle andre Tilliggender — forunder jeg dem gerne den nævnte Besiddelse, og Gaven, som skelligt og lovligt er udført, anerkender jeg som fuldt gyldig og bekræfter den ved dette Brev. For at der ikke af nogen skal kunne rejses Modsigelse eller Trætte angaaende dette, har jeg ladet mit Segl og min kære Broder Anders' Segl hænge under dette Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1271 den 2. August.

1271. 29. Oktober. Søborg. 169

Kong Erik 5. Glipping mageskifter med Esrom Kloster saaledes, at han faar Klostrets Ejendomme i Lille Værløse til Gengæld for Sode Mølle.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Vi vil, at det skal være vitterligt for nulevende, og at tilkommende ikke skal være uvidende om, at vi efter vore tro Mænds Raad med vore elskede Venner, de fromme Mænd Herr Esbern, Abbed i Esrom af Cistercienserordenen i Roskilde Stift, og hele det menige Konvent sammesteds foretager et Mageskifte af visse Ejendomme, saaledes som det indeholdes nedenfor. Vi har modtaget og med retmæssig Skødnings Adkomst faaet af dem alle Besiddelser, som de med retmæssig Adkomst i lang Tid har besiddet i Lille Værløse, med Toft og Ager, Eng og Græsgang, Skov og Dam og Rørskær, med alle andre tilliggende dyrkede og udyrkede Jorder sammesteds og med alt Tilbehør af løs og fast Ejendom, at besidde med Rette til evig Tid. For disse Ejendomme har vi, saavel til Vederlag for de fornævnte Besiddelser som til Bod og Frelse for vor Sjæl, paa vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Side skødet dem vor Mølle ved deres Kloster, som kaldes Sode, med dens Toft, Dam og Damsbaand og hele Floden og det oversvømmede Omraade, som kaldes Flodemaal, med alt Rørskær mellem Møllen og deres Kloster, som i sin Tid tilhørte os, og med alle Veje, der fra gammel Tid fører til nævnte Mølle, og foruden disse Veje har vi overladt dem en særlig Vej paa seks Alen i Bredde, der fører fra Klostret over vor Jord til den alfare Vej, som er under den Høj, som kaldes Sodebjerg, at bruge frit til evig Tid. Denne Vej har vi ved Herr Jon Lille, Medlem af vort Raad, der særlig var udpeget til dette, ladet dem overdrage, dog under den Forudsætning, at de ikke ved deres fornævnte Mølle svigagtigt holder Vandet tilbage til Skade for vor nedenfor beliggende Mølle. Ved dette Mageskifte er ogsaa fastsat det Vilkaar mellem os og dem, at ingen af vore Fogeder maa tvinge nogen af vore undergivne, som plejer at faa malet der, til at søge Mølle andetsteds, og ikke maa de mellem nævnte Mølle og vor nedenfor beliggende Mølle, som kaldes Hulerød, opføre nogen Bygning eller Dæmning eller i selve Hulerød Mølle hæve eller forhøje Hovedstokken[1]) eller Dæmningen til Skade og Tynge for den ovenfor liggende Mølle og Klosteret. For at ikke dette fornævnte Mageskifte, som er foretaget mellem os og dem og bekræftet paa skellig Vis, ved os eller nogen af vore Efterkommere i Fremtiden skal kunne anfægtes, har vi givet dem dette Brev under vort Segl til Vidnesbyrd og fyldigere Bevis for dette.

Givet og forhandlet i Søborg i det Herrens Aar 1271 den 29. Oktober. Nærværende ved denne Handling var den ærværdige Fader Herr Jens, af Guds Naade Biskop i Børglum, Grev Otto af Ravensberg, Junker Erik, Broder til Sveriges Konge, Absalon Andersen, Jon Lille, vor Drost Uffe Nielsen, Oluf Haraldsen, Junker Erik, Søn af Hertug Knud, Jens, Provst paa Falster og vor Notar, vor Kapellan Erik, Kannik i Lund, og Povl Hvid, dengang vor Foged i Søborg, med mange andre troværdige Mænd, gejstlige og verdslige.

1) d. v. s. den bærende Planke i Dæmningen tværs over Aaen.

170 [1271—1276].

Pave Gregor 10. stadfæster Odense St. Knuds Klosters Privilegier.

Registratur af Hamsfort.

Romerske Paver, som har stadfæstet St. Knuds Klosters Privilegier, Ejendomme og Friheder: Gregor X.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1272. 20. Februar. Odense. 171

Ulv Sab skøder Ejendom i Kirkendrup og Esholte til Antvorskov Kloster.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Ulv kaldet Sab til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle, at jeg til Prioren og Brødrene i den hellige Johannes Døberens Kloster i Antvorskov har skødet paa Odense Ting Halvdelen af det Gods med hele dets Tilliggende, som min Hustru arvede i Kirkendrup og Esholte efter sin Broder. Fremdeles ønsker jeg, at min Maag Niels eller Svend Tokkesen paa mine Vegne skal skøde det til de nævnte Brødre paa Flakkebjerg Herredsting, hvis jeg selv ikke kan komme tilstede. Til Bevis paa dette (har jeg ladet)[1]) nærværende Brev (besegle)[1]) med Segl af Herr Jens, Prior i Dalum, Niels, Kantor i Slesvig, Jens, Provst i Odense, Niels kaldet Snække, Albert, Præst i Sanderum, hellig . . . (til)[1]) Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Odense i det Herrens Aar 1272 Lørdag før Septuagesima.

1) Ordene i Parentes er bortfaldet i Teksten; efter 'hellig . . .' maa endnu flere Ord formodes at være bortfaldet, i al Fald mangler en Bestemmelse til 'hellig'.

1272. 25. Februar. Grevesmühlen. 172

Hertug Erik 1. Abelsen af Jylland lover Fyrst Nicolaus af Werle, dennes Søn Henrik, Grev Gunzelin af Schwerin og Fyrst Valdemar af Rostock at hjælpe dem mod deres Angribere, saaledes at han, hvis de kommer i Strid med Kong Erik 5. Glipping af Danmark, først skal forsøge Mægling og, hvis dette brister, bistaa dem med Vaabenmagt.

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi med de velbyrdige Mænd, vore elskede Svogre Herr Nicolaus af Werle, Herr Henrik, hans Søn, Herr Gunzelin, Greve af Schwerin, og Herr Valdemar af Rostock med Haandslag har sluttet den Overenskomst, at vi skal bistaa dem mod alle deres Angribere nu og i Fremtiden. Men hvis der mellem den højbaarne Fyrste Herr Erik, Konge af Danmark, og de ovennævnte Herrer maatte opstaa nogen Strid, skal vi hjælpe Herrerne, saa at Striden bilægges ad Rettens Vej eller ved venskabeligt Forlig. Men hvis vi ikke formaar dette, skal vi bistaa de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Herrer med Vaabenmagt af al vor Evne, indtil Striden bliver bilagt. Men hvis de fornævnte Herrer ønsker vor Hjælp, skal de afholde Udgifterne for os og vore Mænd. Og Navnene paa dem, der aflagde Løftet sammen med os, er Herr Pape Wolf, Herr Markvard af Parkentin, Herr Hartvig af Reventlow, Herr Ludolf af Küren, Herr Emeke af Sandberg, Herr Otto af Bederkesa og Herr Henrik af Eck, Riddere. For at der ikke i Fremtiden skal opstaa nogen Trætte om denne Handling, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Grevesmühlen i det Herrens Aar 1272 den 25. Februar.

173 **1272. 1. Marts.**

Fru Juliane, Tule Bosens Datter, opretter sit Testamente.

Referat i Sorø Gavebog.

Den velbyrdige og meget hæderværdige Kvinde Fru Juliane, Tule Bosens Datter, har — medens hun endnu var karsk og sund — opsat et Testamente, som skulde staa ved Magt og have Gyldighed, hvis hun døde inden tre Aar efter Dagen for Testamentets Affattelse, og ellers ikke. Først valgte hun sig Gravsted hos sine Forældre i Vor Frue Kloster i Sorø, hvor hun agtede at afvente den yderste Dag. Fremdeles har hun til det samme Kloster i Sorø foruden sine andre Gaver ved Testamente givet alle sine Besiddelser i Suserup og Topshøj til evig Almisse, paa disse nærmere Vilkaar, at for det første Munkene i Sorø paa egen Bekostning skulde sende en Mand til Jerusalem i det hellige Land og en til St. Peter i Rom og en til St. Nicolaus[1]). Fremdeles skulde de betale og udrede alle de Gaver, der i hendes Testamente var givet i rede Penge, samt den Del af Gaven i hendes Faders og hendes Broders Testamenter, der vedkom hende. Fremdeles skulde de hver Dag i eet Aar synge en Messe til Ære for St. Nicolaus. Og alt, hvad der af det fornævnte Gods maatte blive tilovers efter Betalingen af saadanne Gaver, det overdrog og skænkede hun Klosteret som evig Ejendom for at erhverve sit Gravsted og for at opnaa Forladelse for sine og sine Forældres Synder, i det Herrens Aar 1272 paa Dagen for den hellige Albinus, Biskop og Bekender. Tilstede ved dette Gavebrevs Udstedelse var Herr Peder Larsen, Ridder, samt hendes Husbond og hendes Søn, der begge gav deres Samtykke.

1) der tænkes paa den hl. Nicolaus' Grav i Bari (Syditalien), der var et søgt Valfartssted.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1272. 12. Marts. Odense. 174

Jens 2., Biskop af Børglum, bevidner at have været tilstede, da Frøken Agnes, Datter af Kong Erik 4. Plovpenning, erklærede, at hun af egen Drift indtraadte i Dominikanernes Orden, at hun gav alle sine Ejendomme til St. Agnete og St. Dominikus og ønskede Klostertomten og Kirkegaarden til Roskilde St. Agnetekloster konsekreret og sine Dispositioner stadfæstet, og at han ogsaa var tilstede, da Jutta, Agnes' Søster, erklærede, at hun ligeledes af egen fri Vilje indtraadte i samme Orden.

Afskrift af Bartholin.

Jens, af Guds Naade Biskop i Børglum, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi Sandheden, efterhaanden som Tiden gaar, plejer at hylles i Glemselens Taage, hvis den ikke paa en eller anden Maade foreviges ved skriftligt Vidnesbyrd, aflægger vi, der ved vor personlige Nærværelse lærte Sandheden at kende — hvilken vi hverken vil benægte eller vover at benægte — ved dette Brev vort Vidnesbyrd, idet vi erklærer over for Eder alle, at Frøken Agnes, Datter af de Danskes forhenværende Konge, den højbaarne Herr Erik, salig Ihukommelse, i sin Alders femtende Aar, da hun iklædt Dominikanerordenens Nonnedragt, som hun havde modtaget af den gode Mand Broder Herman af den nævnte Orden, Herr Pavens Pønitentiar og Kapellan, over et Aar havde levet efter Ordensreglen, offentligt blev adspurgt af den ærværdige Fader Herr Tyge, Aarhuskirkens Hyrde, der nylig havde modtaget en apostolisk Skrivelse[1]) om Grundlæggelsen af det nye Kloster, som nævnte Frøken vilde bygge, i Nærværelse af den højbaarne Fru Margrete, de Danskes Dronning, og af mange andre gejstlige og verdslige Personer, og at hun svarede, at hun ikke af nogen anden Grund, men kun med sin egen Frelse for Øje af egen Drift og efter modent Overlæg havde taget Ordensdragten, og stadig stod fast ved sit Forsæt; vi bevidner fremdeles, at hun overgav sig selv og alt sit Eje frit til den hellige Jomfru, til den hellige Martyr og Jomfru Agnete samt til den hellige Dominikus, idet hun indtrængende bad om, at Klostrets og Kirkegaardens Grund maatte blive konsekreret, og at Grunden og alt hendes fædrene Gods af den nævnte Herr Biskop maatte blive stadfæstet for hende og hendes Søstre, som hun havde valgt sig til Medtjenerinder i Guds Tjeneste.

Og da paa samme Vis hendes kødelige Søster Jutta, som havde levet blandt de nævnte Søstre et Aar, efter at hendes nævnte Søster havde aflagt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Klosterløftet, og nøje havde prøvet deres Liv og Levevis, i sin Alders to-ogtyvende Aar valgte sig de fornævnte Søstres Samfund og Ordensdragt, var vi nærværende, ogsaa da hun gav sig selv og alt sit Eje sammen med sine mange Medtjenerinder til Gud, idet hun af egen Drift og med egen Haand skødede det til vor Herre Kong Erik og i Nærværelse af mange gejstlige og verdslige Personer højtideligt lod samme Skødning fuldbyrde ved Kongens Haand paa det nævnte Klosters Alter; siden levede hun i dette Kloster efter Ordensreglen og fik ved kanonisk Valg paa Grund af sine Fortjenester en Priorindes Stand og Stilling. Til Vidnesbyrd om dette og alt det foregaaende har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Odense i det Herrens Aar 1272 paa den hellige Pave Gregors Dag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 385.

175 1272. 16. Marts. Nyborg.

Kong Erik 5. Glipping tager Roskilde Clara Kloster under sin Beskyttelse, fritager Nonnernes Gods for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser og Afgifter til Kongen og overdrager Nonnerne Brydernes og Landboernes Tremarksbøder.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi tager Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde med alt deres Gods og deres undergivne under vor særlige Beskyttelse og Varetægt, og at vi tilstaar dem alt deres fornævnte Gods frit og undtaget at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de andre Afgifter og Ydelser, som er vor kongelige Ret, idet vi tilføjer den særlige Naade, at deres Bryder og Landboer for Tremarksbøderne ikke skal svare andre end Klosteret selv. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden drister sig til at hindre Fruerne med Hensyn til den Frihed, vi naadigt har skænket dem, saafremt han ønsker vor Naade uforstyrret. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1272 den 16. Marts, i Nærværelse af Herr . . .[1]).

1) Vidnets Navn mangler.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[1272. Foraar][1]). Nyborg. 176

Kong Erik 5. Glipping paalægger Slesvigs Borgere at adlyde deres Raadmænd.

Original i Kiel.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til sine elskede Borgere i Slesvig kærlig Hilsen.

Med Eders fælles Tarv for Øje paalægger vi Eder alle og enhver, at I omhyggeligt vil overholde, hvad Eders Stads Raadmænd maatte bestemme og fastsætte til alles Gavn, og at I gør, hvad Raadmændene maatte forlange af Eder, saafremt I skøtter om vor Gunst.

Givet i Nyborg i den Herre Kongens Nærværelse.

1) Nærværende Brev, som er skrevet med samme Haand som Nr. 166, maa henføres til Foraaret 1272. I Maanederne Marts—Maj udstedte Kong Erik flere Breve i Nyborg; samtidig var Hertug Erik 1. af Sønderjylland død, og Kongen overtog Formynderskabet for hans Sønner, hvilket er Baggrunden for Brevet.

1272. 4. April. Munkholm. 177

Sognepræsten Frederik i Haraldsted gentager sin Gave til Roskilde Agnete Kloster af Ejendom i Særløse og Kirke-Skensved, da Gaven har været anfægtet af hans Slægt.

Original i Rigsarkivet.

Frederik, Sognepræst i Haraldsted, til alle troende kristne, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg erklærer for Eder alle, at jeg — idet jeg sund og karsk og fri for Sygesengen tænkte paa min Sjæls Frelse — har givet som Gave i levende Live og offentligt skødet St. Agnete Nonnekloster i Roskilde alt mit Gods, løst og fast, som jeg havde i Særløse og Kirke Skensved med alle Rettigheder og Tilliggender i Nærværelse af min Frue Dronningen og Herrerne Bispen af Aarhus og Bispen af Børglum, Broder Augustin, dengang Provincialprior, Broder Hemming, dengang Prior for Dominikanerklosteret i Roskilde og mange andre gejstlige og verdslige, til Bod for min Sjæl, at besidde med evig Ret. Jeg har ogsaa sat nævnte Kloster i legemlig Besiddelse af alt det fornævnte Gods lang Tid og mange Aar før min Død, for at mit Minde kan leve evigt der, i Døden og i Livet. Men fordi jeg er blevet stævnet for min Dommer af nogle Slægtninge angaaende nævnte Gave, Skødning og Indførelse i Besiddelsen, gør jeg vitterligt for Eder alle, at jeg for Retten har godtgjort, at jeg helt og holdent har udredt hele Be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

talingen for de nævnte Ejendomme, der enten stod i Forbindelse med Købet af dem eller paa enhver anden Maade berører dem, og at jeg lovligt har udført alt, hvad der med Rette og efter Lands Lov hørte til nævnte Gave, Skødning og Indførelse. Til Bevis for denne Handling har jeg, idet jeg bekræftede dette Brev ved mit Segls Værn, ogsaa bedt om, at min Frue Dronningen og de omtalte Herrer Bisper og Brødre vilde vedhænge deres Segl til evig Forvaring. Givet i Munkholm i det Herrens Aar 1272 paa den hellige Ambrosius' Dag.

178 **1272. Maj. Nyborg.**

Kong Erik 5. Glipping erkender at have laant 2000 Mark Sølv af Lübeckerne Jan Mønk, Vromold, Sigvard af Brügge og Henrik Grawerker.

Afskrift i udateret Vidisse i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi med dette Brev erkender af vore elskede Venner Herrerne Jan Mønk, Vromold, Sigvard af Brügge og Henrik Grawerker, Borgere i Lübeck, at have modtaget to Tusind Mark i lødigt Sølv som Laan, hvilket Beløb vi har lovet at betale til de samme Borgere 14 Dage efter St. Mikkels Dag paa den Maade, som de ønsker, om hvilket tredive af vore Riddere — saaledes som det udvises af deres Brev om denne Sag under deres Segl — redeligt aflagde dette Løfte: hvis de nævnte Penge ikke er blevet betalt den fornævnte Termin til de ovennævnte Borgere, skal de inddrage i Rostock, hvis de kan faa Sikkerhed dertil for deres Personer og Gods; i modsat Fald skal de 14 Dage efter den fornævnte Termin inddrage i en saadan sikker Stad eller en saadan sikker Købing i vort Rige, som de fornævnte Borgere i Lübeck maatte anvise dem, hvis Pengene ikke bliver betalt. Det er fremdeles vor Vilje, og vi afgiver redeligt det Løfte, at vi vil holde de nævnte Borgere skadesløse paa enhver Maade, hvis der maatte mangle dem noget i Betalingen af Pengene fra vore Riddere, der gaar i Borgen for dem. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1272 i Maj Maaned.

179 **1272. 3. Maj. Nyborg.**

Danske Riddere erklærer at ville gaa i Indlager i Rostock eller Wismar, hvis

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kong Erik 5. Glipping ikke 14 Dage efter Mikkelsdag 1272 har betalt de lybske Borgere Jan Mønk, Vromold, Sigvard af Brügge og Henrik Grawerker sin Gæld paa 2000 Mark Sølv.

Afskrift i udateret Vidisse i Lübeck.

Niels, Gælker i Lund, Niels Hak, forhenværende Marsk, Jon Lille af Skaane, Jens Kalv, forhenværende Marsk, Absalon Andersen, Strange, hans Broder, Stig Andersen, Lars Tygesen, Oluf Haraldsen, Anders Pallesen, Uffe, Herr Kongens Drost, Niels Hallandsfar, Peder Porse, Mogens Skaaning, Gregers Withskutlæ, Anders Nielsen, Niels Mogensen, Oluf Ranesen, Tyge Jurissøn, Oluf Tagesen, Anders Pedersen, Gødike, Foged i Ribe, Jakob Hamundsen, Jens Baardsen, Jens Nielsen, Niels Eskildsen, Peder Henriksen, Niels Mogensen Karlsen, Niels Tagesen, Jens Trosen og Jens, Provst paa Femern, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Vi gør vitterligt for alle[1]), at vi angaaende de to Tusind Mark lødigt Sølv, der er givet som Laan til den højbaarne Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, af de hæderlige Mænd og Herrer Jan Mønk, Vromold, Sigvard af Brügge og Henrik kaldet Grawerker, Borgere i Lübeck, og som 14 Dage efter førstkommende St. Mikkels Dag skal betales til de samme Borgere paa den Maade, som de ønsker, redeligt med samlet Haand har aflagt det Løfte, at vi, hvis de nævnte Penge ikke bliver betalt den fornævnte Termin til de ovennævnte Borgere, bør inddrage i Rostock eller Wismar, hvis vi kan opnaa Sikkerhed dertil for vore Personer og vort Gods. I modsat Fald bør vi 14 Dage efter den fornævnte Termin inddrage i en saadan sikker Stad eller en saadan sikker Købing i Danmarks Rige, som de fornævnte Borgere i Lübeck, der har udlaant Pengene, maatte anvise os dér, hvis Pengene ikke bliver betalt, og hvis vi ikke af dem kan faa længere Henstand med de fornævnte Penges Betaling. Til Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1272 paa det hellige Kors' Dag.

1) jf. Nr. 178.

[Efter 1272. 3. Maj]. 180

Biskop Johannes af Lübeck, Lübecks Raadmænd, Domkapitlet i Lübeck, Dominikanerne og Franciskanerne sammesteds vidimerer Kong Erik 5. Glippings Brev (Nr. 178) og hans Mænds Brev (Nr. 179).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Lübeck.

Ogsaa vi Johannes, af Guds Naade Biskop i Lübeck, og vi Raadmændene i Lübeck Stad, erklærer, at vi har set det efterskrevne Brev[1]). Provsten, Dekanen og hele Kapitlet ved Kirken i Lübeck, Prioren og de øvrige Brødre af Dominikanerordenen i samme Stad, Guardianen og hele Franciskanerbrødrenes menige Konvent i samme Stad til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Vi erklærer ved dette Brev, at vi har set et aabent Brev af Herr Erik, de Danskes og Venders stormægtige Konge, og hans Riddere, nemlig et af Herr Kongen selv, befæstet med hans Segl, og et andet af hans nævnte tro Mænd, bekræftet med deres Segl, ustunget, ufordærvet og uden nogen Skade paa noget Punkt, men helt og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade o.s.v. = Nr. 178. Herefter følger det andet: Niels, Gælker i Lund, o.s.v. = Nr. 179.

1) Ogsaa ... Brev: er skrevet senere end det øvrige.

181 1272. 14. Maj. Agersborg.

Kong Erik 5. Glipping fritager Ø Klosters Gods og Bryder, Landboer og Gaardsæder for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Ydelser og Afgifter til Kongen og giver Klosteret Birkeret.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har tilstaaet nærværende Brevførere, vore elskede Nonner i Kristus fra Ø, alt deres Gods tilligemed deres Bryder, Landboer og Gaardsæder frie og undtagne at være for al Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav og de øvrige Afgifter, der er vor kongelige Ret, idet vi af særlig Naade indrømmer dem, at de nævnte Bryder, Landboer og Gaardsæder fra Ø, hvergang de forser sig indbyrdes, for saadanne Forbrydelser, som det tilkommer os at forfølge, ikke skal drage hinanden for Retten andensteds end paa deres eget Ting paa Øen, som de bebor, saaledes som de har haft for Skik paa vor elskede Bedstefaders, den berømmelige Kong Valdemars, Tid; de skal heller ikke svare nogen anden for disse Forseelser end nævnte Søstres Forvalter. Vi forbyder strengt under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Ombudsmænd eller deres Fuldmægtige vover

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

uretmæssigt at hindre nævnte Fruer eller nogen af deres undergivne mod vort givne Privilegium, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Agersborg i det Herrens Aar 1272 den 14. Maj med Herr Børglumbispen som Vidne.

1272. 20. Maj. 182

Biskop Esger af Ribe vidimerer Kong Abels Brev af 1252 5. April (DRB II 1 Nr. 61.)

Afskrift i Løgumbogen.

Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle og erklærer ved dette Brev, at vi Ord til andet har set og læst efterskrevne Brev af den højbaarne Herr Abel, fordum Konge, ustunget, ufordærvet, under ægte Segl og uden nogen Skade; det lyder saaledes: Abel, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 61)*. Da man ikke uden Fare kan føre Privilegier bort fra Klosteret til fjerne Steder paa Grund af Vejenes Farer og forskellige andre Hændelser, og for at Sandheden ikke skal skjules, har vi beseglet dette Brev med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Forhandlet i det Herrens Aar 1272 den 20. Maj.

1272. 2. Juni. Nykøbing. 183

Dronning Margrete (Sambiria) af Danmark skænker Landsbyen Schmarl til Helligkors' Nonnekloster i Rostock.

Original i Rostock.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

For at Handlinger og Tildragelser ikke skal glemmes og gaa til Grunde i Tidens Løb, plejer gode Mænd i deres Visdom at forevige dem med Breve. Derfor ønsker vi, at nulevende skal vide og tilkommende ikke være uvidende om, at vi til Ære for vor Herre Jesus Kristus og til Frelse for vor Sjæl til det hellige Korses Nonnekloster i Rostock har overdraget vor Landsby, som paa Folkemaalet kaldes Schmarl, liggende under vor elskede Frændes, Herr Valdemar af Rostocks, Herredømme, og som har

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jord til fire Ploves Drift, med hele dens Tilliggende, saavel Ager, Eng, Græsgang, Skov, Vand og Fiskevand som Tiender og Afgifter og alt andet, med hvad Ord og Navn det end kan nævnes, og som er vor Ret i samme Landsby, at besidde med evig Ret, at styre frit og raade over i alt, saaledes som de finder for godt, og at udvide til deres egen Gavn, saaledes som de bedst kan det. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dette Brev til det nævnte Kloster under vort Segls Værn. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1272 paa Kristi Himmelfartsdag.

184 1272. 20. Juni. Løgum.

Biskop Esger af Ribe kundgør, at Erik Eskildsen i hans Nærværelse har skødet en Eng i Hestholm til Løgumkloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder alle, at Erik Eskildsen i vor Nærværelse har skødet til Løgumkloster (nogle) Enge, nemlig seks Aasteder i Hestholm, som Besiddelse. For at der ikke i Fremtiden skal kunne opstaa Trætte om denne Skødning for det nævnte Kloster, har vi givet Klosteret dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Nærværende ved denne Skødning var Herr Jens Pave, Oluf Dal, Mogens Bentsen, Vide Præst, vor Kapellan, og mange andre troværdige Mænd, verdslige saavel som gejstlige. Givet i Løgum i det Herrens Aar 1272 Dagen efter Trinitatis.

1272. 3. Juli (Reg. Dan. Nr. 1208) se Nr. 199.

185 1272. 10. Juli. Løgumkloster.

Biskop Esger af Ribe erklærer, at han har overdraget Løgumkloster Brede Kirke, fordi Klosteret blev præsenteret til den af Kong Abel, og at Præsentationen blev bekræftet af Kong Kristoffer 1., ligesom Esgers Overdragelse blev stadfæstet af Kardinal Guido.

Afskrift (Løgumbogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi Danmarks Konge Abel, salig Ihukommelse, for os har præsenteret Klosteret og det menige Konvent i Løgum af Cistercienserordenen, Ribe Stift, til Brede Kirke[1]), for at vi skulde overdrage samme til det fornævnte menige Konvent, har vi — idet vi forstaar, at den samme nævnte Konge er og har været, ligesom hans Forfædre før ham har været, i Kvasibesiddelse af Patronatsretten til den fornævnte Kirke — med Samtykke og Raad af Kapitlet paa kanonisk Vis overdraget Kirken i Brede til det fornævnte menige Konvent i Løgum, før og efter Sognepræstens Død, at eje med evig Ret. Og den Præsentation, der tidligere er sket ved Kong Abel, har Kong Kristoffer, hans Broder, der efterfulgte den samme Kong Abel i Riget, anerkendt over for det menige Konvent ved sit aabne Brev, og vor Overdragelse har den ærværdige Fader Herr Guido, Kardinalpresbyter til Kirken S. Lorenzo in Lucina, Pavestolens Legat til Danmark, stadfæstet selv og ved aabent Brev med Pavestolens Myndighed. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev besegle med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1272 paa de hellige syv Brødres Dag, i Løgumkloster.

1) jf. DRB II 1 Nr. 61.

1272. 10. Juli. Løgum. 186

Biskop Esger af Ribe forbyder enhver Vikar i Brede Kirke at lade sig kalde af andre end Løgumkloster eller at overgive Kirkens Indtægter til andre end Klosteret.

Afskrift (Løgumbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe, til den nuværende Vikar i Brede Kirke og alle fremtidige Vikarer sammesteds Hilsen evindelig med Gud.

Med biskoppelig Myndighed paalægger vi Eder alle og enhver og befaler Eder strengt under Eders Embedes Fortabelse, at I ikke maa love nogen anden end Abbeden og Klosterkonventet i Løgum at betjene Brede Kirke eller overlade nogen anden end Munkene i Løgum Kloster Kirkernes Indtægter. Hvis nogen af Eder overtræder denne Befaling, vil han ved denne Handling i Kraft af dette Brev være suspenderet fra Embede og Indtægt. Givet i det Herrens Aar 1272 paa de syv Brødres Dag i Løgum.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

187 **1272. 11. Juli. Løgum.**

Biskop Esger af Ribe kundgør, at Frelle Thomsen i hans Nærværelse som Erstatning for sin Uret mod Løgum Kloster har overdraget Klosteret al sin Ejendom i Borg Mark med Undtagelse af den Toft, han selv bor paa, til Erstatning for hvilken han har lovet Klosteret en anden Toft.

Afskrift (Løgumbogen).

Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at Frelle Thomsen i vor Nærværelse har afhændet alle de ham tilhørende Jorder, som enten er Købejord eller paa anden lovlig Maade er erhvervet af Arvingerne i Borg Mark, med Undtagelse af den Toft, hvor han nu bor, til Abbeden Herr Jens og Klosterkonventet i Løgum som Erstatning for den Skade, han har gjort Brødrene i det nævnte Kloster. Fremdeles har samme Frelle som Erstatning for den ovennævnte Toft lovet det nævnte Kloster en anden Toft[1]) ligesaa god i Længde og Bredde, at udlægge med fuldt Reb, efter Abbedens Ønske, og samme Herr Abbed og hele hans Klosterkonvent har erklæret den oftenævnte Frelle for fri og befriet for deres fornævnte Krav, ligesom Frelle gav det ubrødelige[2]) Løfte, at han aldrig selv eller gennem andre vilde rejse nogen Trætte mod Herr Abbeden og Klosterkonventet paa noget Punkt. Givet i Løgum i det Herrens Aar 1272 paa den hellige Kjelds Dag.

1) det derefter staaende Ord 'Fortfallen' er antagelig en Fejlskrivning. — 2) Oversættelsen er usikker.

188 **1272. 20. Juli.**

Gunde Pedersen skænker en Gaard i Hvidovre til Æbelholt Kloster.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Gunde Pedersen til alle, der hører dette Brev læse, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg erkender til de fromme Mænd, Kannikerne i den hellige Vilhelms Kloster i Æbelholt, at have givet og hjemlet alle mine Besiddelser i Hvidovre hver og en til evig Tid, nemlig en Gaard og hele dens Tilliggende, med Ager og Eng og de øvrige Græsmarker tillige med Fiskestederne, alt tilhørende nævnte Gaard, til Bod og Frelse for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

min Sjæl. Til Bevis for dette og til sikrere Forvaring er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1272 paa den hellige Jomfru og Martyr Margretes Dag.

1272. 29. Juli. Orvieto. 189

Biskop Peder 1. af Odense medbesegler Notaren Ramitius af Beneventos Transsumpt af Alexander 4.s Bulle af 1259 14. Marts: Til større Kraft og sikrere Bevis for denne Transsumpt lod den ærværdige Fader Herr Peder, Biskop af Odense, gavmildt sit Segl hænge under denne Transsumpt.

Afskrift af Bartholin.

1272 (omkr. 15. September). Citeaux. 190

Biskop Peder 1. af Odense vidimerer Pave Gregor 9.s Bulle af 1234 23. Januar.

Afskrift (Løgumbogen).

Peder, af Guds Barmhjertighed Biskop i Odense, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi i Citeaux har set Pave Gregor 9.s Privilegium, som han fordum har givet til Cistercienserordenen, helt, uskadt og med Bulle i Silkesnor og Ord til andet lydende saaledes: Gregor, Biskop o. s. v. *(= Bull. Dan. Nr. 246)*. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Citeaux i det Herrens Aar 1272 under Generalkapitlet.

1272. 17. Oktober. 191

Guardianen for Roskilde Clara Kloster Ønder Fadersen opsætter sit Testamente.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Ønder, fordum Søn af Fader fra Kastrup, nu kaldet Guardian for de Franciskanere, der bor hos Søstrene, som har trukket sig tilbage til St. Clara Kloster i Roskilde, til alle hæderlige og gode Mænd, der hører dette Brev læse, Hilsen evindelig med alles Frelser.

Efterdi slette Menneskers Ondskab plejer at fordunkle de troendes Handlinger, medmindre de modtager Bekræftelse ved skriftligt Vidnesbyrd, ønsker og attraar jeg, at det skal komme til alles Kundskab, saavel tilkom-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mendes som nulevendes, at jeg paa et Tidspunkt, da jeg endnu var i verdslig Stand og Dragt, da jeg var ved mine Sansers fulde Brug, og da jeg ikke var hindret af Besvær, Skade, eller Sygdom, men som jeg haaber alene ved den gode Guds Naade og Mildhed kaldet til Klosterlivet, har bestemt og besluttet om min timelige Ejendom, som er givet og tilstaaet mig af Gud og tilfaldet mig ved Arv efter mine Forældre, salig Ihukommelse, saaledes som det indeholdes i nedenstaaende. For det første har jeg givet min Broder Knud, salig Ihukommelse, og skødet ham ihænde, hvad jeg havde i Kastrup, nemlig Jorden og Husene uden Kvæg og Husgeraad. Min Søn Ove har jeg givet alt, som var mit i Løserup og Uglerup, Jorden og Husene med Kvæget og alt Husgeraad, som fandtes der. Til Søstrene, som har trukket sig tilbage til St. Clara Kloster i Roskilde, har jeg til Bod for min Sjæl testamenteret al den Jord, jeg besad i Gurede, nemlig ti Ørtug Skattejord, og jeg har skødet det til en af deres Bryder ved Navn Peder Bosen, men Husene sammesteds og anden rørlig Ejendom har jeg solgt fornævnte Søstre for en Sum Penge, med hvilke jeg har betalt den Gæld, jeg havde paadraget mig. Alt dette har jeg givet, handlet og skødet paa een og samme Dag, uden at nogen gjorde Indsigelser eller Ophævelser, idet mange gode, hæderlige og troværdige Mænd var tilstede som Vidner paa Tudse Herredsting. For at nu ikke noget Angreb eller nogen Besværing skal kunne opstaa imod de fornævnte Søstre angaaende denne Gave, hjemler og stadfæster jeg dem fornævnte Gods til fri Raadighed efter deres Forgodtbefindende. Forhandlet i det Herrens Aar 1272 Dagen før den hellige Evangelist Lukas. Til Bekræftelse af og Bevis for denne Handling giver jeg omtalte Søstre dette Brev og til yderligere Stadfæstelse forsyner jeg det med Fogeden i Roskilde Herr Niels Absalonsens og mit personlige Segl, baade det jeg havde i verdslig Stand, og det, jeg nu har som Guardian.

192 1272. 17. Oktober. Ribe.

Ebbe Ugodsen sælger sin Ejendom i Rørkær til Biskop Esger af Ribe.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Ebbe Ugodsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser. Jeg gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg til den ærværdige Fader Herr Esger, Biskop i Ribe, har solgt alt det Gods, som jeg havde i Rørkær, nemlig tre Ottinger i Jejsing Mark med Mølle, Græs-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gange og det hele Tilliggende at eje med evig Ret, for hvilket han har betalt mig hundrede Mark Penge, gængs Mønt, efter mit Ønske. Til Vidnesbyrd om dette har jeg ladet dette Brev besegle med mit Segl til Forvaring. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1272 første Mandag efter den Søndag, paa hvilken synges Messen: Da pacem, domine.

1272. 18. Oktober. Orvieto. 193

Pave Gregor 10. giver Løgumkloster Bekræftelse paa Patronatsretten til Brede Kirke, som de har faaet af Kong Abel.

Afskrift (Løgumbogen).

Gregor, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner, Abbeden og det menige Konvent i Løgumkloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift med den apostoliske Velsignelse.

Det er rimeligt, at vi uden Indvending giver vort Samtykke til de bedendes berettigede Bønner og opfylder de Ønsker, der ikke afviger fra Fornuftens Vej, saa de naar at virkeliggøres. I den Ansøgning, I har forebragt os, udtales, at Abel, Danmarks Konge, salig Ihukommelse, fromt og klogt har skænket Eder og Eders Kloster den Patronatsret, som han havde til Brede Kirke i Ribe Stift[1]), saaledes som det siges at staa udførligere i Kongens Brev desangaaende, der er bekræftet med samme Konges Segl, idet Stiftsbispen gav sit Samtykke dertil. Idet vi altsaa bøjer os for Eders Bønner, erklærer vi det, som af samme Konge fromt og klogt er gjort i denne Sag, for rimeligt og rigtigt og bekræfter det med vor apostoliske Myndighed og styrker det ved dette Brevs Værn. Intet Menneske maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Orvieto den 18. Oktober 1272 i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. DRB II 1 Nr. 61.

1272. 18. Oktober. Orvieto. 194

Pave Gregor 10. paalægger Provst Grumme i Slesvig at beskytte Løgumkloster mod Overgreb fra Røvere og Ransmænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Løgumbogen).

Gregor, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin elskede Søn, Provst (Grumme) ved Slesvig Kirke med den apostoliske Velsignelse.

Det anses for en from Handling, naar vi mod dem, der praler af deres Ondskab, yder Modstand paa en saadan Maade, at deres Angreb knuses, og de, som lever deres Liv i Guds Tjeneste, frit kan glæde sig ved at overholde Herrens Bud. Da nu altsaa vore elskede Sønner Abbeden og det menige Konvent i Løgumkloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift, efter hvad vi har erfaret, forstyrres ved mangfoldige Overgreb og Tab, som paaføres dem af nogle, som glæder sig, naar de har handlet ilde, og som praler af deres slette Gerninger, vil vi sørge for samme Abbeds og menige Konvents Ro og imødegaa de rænkefuldes Anslag, hvorfor vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig, vise Broder, at bistaa Abbeden og det menige Konvent med virksomt Værn mod Ransmænds, Røveres og Fredsbryderes Frækhed og ikke at lade dem fortrædige paa Liv eller Gods, idet Du med Udelukkelse af Appel tugter alle, som fortrædiger dem, med Kirkens Straf, uanset om det er blevet bevilget nogle af det apostoliske Sæde, at der ikke kan lyses Interdikt, Suspensionsdom eller Ban over dem ved et apostolisk Brev, der ikke udtrykkelig omtaler denne Bevilling, og idet Du omhyggeligt sørger for ikke at befatte Dig med de Ting, der kræver en Retskendelse eller ikke angaar Liv og Gods. Thi hvis Du vover at handle anderledes, erklærer vi, at saavel dette Brev som den Proces, Du maatte iværksætte i Kraft af dette, skal være uden Retsvirkning og ikke have nogen Gyldighed. Dette vort Paabud skal Du udføre med saadan Klogskab og Troskab, at Du ikke paa nogen Maade overskrider dets Grænser, idet nærværende Skrivelse ikke paa nogen Maade skal have Gyldighed efter tre Aar. Givet i Orvieto den 18. Oktober i vort Pontifikats 1. Aar.

195 1272. 18. Oktober. Orvieto.

Pave Gregor 10. paalægger Provst Grumme i Slesvig at forsvare Løgumkloster mod Krænkelse af dets Privilegier.

Afskrift (Løgumbogen).

Gregor, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin elskede Søn, Provst (Grumme) ved Slesvig Kirke, med den apostoliske Velsignelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dem, der iført deres Ordensdragt beflitter sig paa at leve et fromt Liv, bør vi vise en saadan Naade, at der — naar de udfører Guds Vilje — ikke skal kunne lægges dem Hindringer i Vejen fra slette Menneskers Side. Da nu nogle, som ikke betænker sig paa at tage Herrens Navn forfængeligt, tilføjer vore elskede Sønner Abbeden og det menige Konvent i Løgumkloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift mangfoldige Overgreb og Tab, efter hvad vi har erfaret, vil vi sørge for samme Abbeds og menige Konvents Ro og imødegaa de rænkefuldes Anslag, hvorfor vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig, vise Broder, at bistaa og værne Abbeden og det menige Konvent med Din Naades Gunst og ikke at lade dem fortrædiges paa utilbørlig Maade imod de af det apostoliske Sæde tilstaaede Privilegier, idet Du med Udelukkelse af Appel tugter alle, som fortrædiger dem, med Kirkens Straf, uanset om det er bevilget nogle af det apostoliske Sæde, at der ikke kan lyses Interdikt, Suspensionsdom eller Ban over dem ved et apostolisk Brev, der ikke udtrykkelig omtaler denne Bevilling, og idet Du omhyggeligt sørger for ikke at befatte Dig med de Ting, der kræver en Retskendelse og ikke angaar saadanne Privilegier. Thi hvis Du vover at handle anderledes, erklærer vi, at saavel dette Brev som den Proces, Du maatte iværksætte i Kraft af dette, skal være uden Retsvirkning og ikke have nogen Gyldighed. Dette vort Paabud skal Du udføre med saadan Klogskab og Troskab, at Du ikke paa nogen Maade overskrider dets Grænser, idet nærværende Skrivelse ikke paa nogen Maade skal have Gyldighed efter tre Aar. Givet i Orvieto den 18. Oktober i vort Pontifikats 1. Aar.

1272. 18. Oktober. (Orvieto). 196

Gregor 10. stadfæster Løgum Klosters Privilegier.

Registratur hos Hamsfort.

Pave Gregor 10. stadfæster Løgumklosters Privilegier i sit Pontifikats 1. Aar.

1272. 6. November. Orvieto. 197

Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund anmoder Kong Erik 5. Glipping og Dronning Margrete (Sambiria) om at faa Tilsagn om personlig Sikkerhed, saa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at han kan vende tilbage til sin Kirke, og lover den danske Krone paa egne og andre landflygtige gejstliges Vegne at ville indgaa paa Forlig, for hvilket han fastsætter de nærmere Vilkaar.

Afskrift i Gregor 10.s Brev af 1275 21. Marts.

Jakob, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til alle, som ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med alles Frelser.

I skal vide, at vi med Forstandens Øje betragter den Fare, der truer vor Kirke, som — efter hvad vi hører — baade i det aandelige og det timelige paa Grund af vor langvarige Fraværelse skal have lidt et alvorligt Sammenbrud, samt at vi i Fremtiden vil imødegaa Sjælenes Fare og med Guds Hjælp søge at bringe Kirken paa Fode igen og med aarvaagen Iver for Fremtiden tage os af de os betroede Sjæles Frelse; men da vi af Frygt for vor Herre, de Danskes og Venders høje Konge Erik og hans Moder, den høje Dronning, ikke kan vende tilbage til vor Kirke, før vi af dem har faaet tilstrækkelig Sikkerhed, og der er givet og tilstaaet os sikkert Lejde, beder vi ydmygt Kongen og Dronningen om og kræver indtrængende af dem, at de vil tillade os at komme tilbage til deres Rige og vor Kirke og trygt at blive der, og at de hertil vil give os Lejde, som er bekræftet af dem selv og tyve Stormænd i Riget ved Ed og ved et aabent Brev, der er forsynet med Kongens, Dronningens og Stormændenes Segl, og at de vil give os Adgang i Fred og Ro til vor Kirke, vort Embede, vor Stilling, alle vore Rettigheder og Beneficier og alle vore faste Ejendomme og vort endnu eksisterende rørlige Gods, og de endnu forhaandenværende Frugter, der er oppebaaret deraf.

Vi erklærer ogsaa og lover ved nærværende saavel for os selv som for vor ærværdige Broder Herr Peder, Biskop i Roskilde, Sasser, Provst i Lund, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift, med Hensyn til alle Klagemaal eller Klager, Forurettelser, Krænkelser og Tab, som tidligere har været mellem afdøde Kong Kristoffer, salig Ihukommelse, eller som nu er rejst, eller som der staar Strid om mellem fornævnte Herre Kong Erik og Dronningen som den ene og os og vore Kirker som den anden Part, at henvise dem til Afgørelse af gode Mænd i Riget, som skal udnævnes med begge Parters Samtykke, for Sager angaaende Kirkens timelige Forhold gejstlige eller verdslige, men for Sager angaaende dens aandelige Forhold Kirkemænd, som skal være juridisk uddannet, for at de med Gud for Øje skiftevis kan høre og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

undersøge Parternes Klager og Stridsspørgsmaalene mellem dem og bilægge dem enten ved Voldgift, hvis Overtrædelse efter Parternes Samtykke skal straffes, eller paa anden Maade ved venskabelig Overenskomst og efter god Skik og Brug der i Landet og tilvejebringe en venskabelig Overenskomst mellem Parterne, som de finder det passende og heldigt for begge Parter og deres Fred og Ro.

Skulde, hvad Gud forbyde, de fornævnte, som skal udnævnes til mulig Bilæggelse af fornævnte Stridigheder, ikke inden seksten Maaneder, efter at vi er kommet tilbage til vor Kirkeprovins, kunne blive enige om Vilkaarene eller om en Dom, da bør Sagen oplyst af disse Mænd, der skal udnævnes, med Parternes Samtykke og gode Vilje forelægges Paven, for at han enten ved en Kardinallegat eller ved en anden Udsending til fornævnte Rige eller ved et paveligt Reskript til Dommere, valgt af Parterne i Fællesskab, kan faa den bilagt ved Overenskomst eller ved Dom.

Visselig maa man, da Sjælen er langt kosteligere end Legemet, gaa saa meget forsigtigere frem der, hvor det gælder Fare for Sjælene.

Da vi nu erfarer, at nogle gejstlige, efter at vi var draget bort fra vor Kirke, har tiltaget sig Præbender ved vor Domkirke og andre kirkelige Embeder i Lunds Stad og Stift og endnu beholder dem, har vi i Ønsket om ikke at forurette nogen af dem heri, men ubrydelig at skaffe hver enkelt hans Ret, herom bestemt, at vi efter Tilkaldelse af kloge og gode Mænd vil tillade hver den af dem, som tror, at han har Ret til disse Embeder, for os og fornævnte Mænd at give en Fremstilling af sin Ret, og saa skal vi være rede til med fornævnte Mænds Raad at gøre, hvad Retfærdighed paabyder og Retsordenen tilsiger, og skulde maaske nogen af dem mærke eller tro, at de besværes af os, hvilket vi dog ikke agter at gøre, skal de frit kunne appellere til en højere Dommer.

Derfor nægter vi dog ikke, at vi agter at vise os naadige mod dem, vi kan vise os naadige mod, naar det ikke er til Vanære for Kirken.

Tillige lover vi, at vi, hvis paa Grund af Tidens Knaphed eller paa Grund af nogle Personers Fraværelse ikke alle de fornævnte adeliges Segl første Gang skulde kunne sættes under fornævnte Lejdebrev, ikke desmindre samtykker i dette Lejdebrev, naar det blot overgives os forseglet med Kongens, Dronningens og ti adeliges Segl, og antager det og vil overholde alle fornævnte Bestemmelser, dog med det Vilkaar, at de manglende Segl, naar vi kommer tilbage til Riget, skal sættes under Brevet.

Til Vidnesbyrd herom har vi overgivet Magister Niels, nævnte Herr

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Konges Kansler og hans Prokurator ved den romerske Kurie, nærværende Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl.

Givet i Orvieto i det Herrens Aar 1272, paa Søndagen efter Allehelgensdag.

198 1272. 20. November.

Herr Jakob, Søn af Grev Niels, stadfæster som Arving efter Anders Lille hans testamentariske Gave af en Ejendom i Sneslev til Sorø Kloster (Referat).

1. Efter Sorø Gavebog fol. 26r:

Den velbyrdige Mand Anders kaldet Lille, Søn af Herr Anders Skænk, døde i Horsens i Jylland og skænkede til Klosteret ved testamentarisk Gave sin Gaard i Sneslev paa en Mark skattepligtig Jord med hele dens Tilliggende som evig Almisse til Frelse for sin Sjæl, og Herr Jakob, Søn af Grev Niels, stadfæstede dette for Klosteret, idet han fremdeles udtrykkeligt skænkede Klosteret den Lod, der retteligt tilkom ham i de samme Ejendomme, med det Ønske, at Klosteret skulde eje alt dette uden nogen Trætte til evig Tid. I det Herrens Aar 1272 den 20. November.

2. Efter Sorø Gavebog fol. 26r:

Den velbyrdige Mand Herr Anders, Søn af Herr Anders Skænk, testamenterede til Vor Frue Kloster i Sorø alt sit Gods i Sneslev, Flakkebjerg Herred, hvilket ogsaa Herr Jakob, Søn af Grev Niels og Broder til samme Anders, godkendte, idet han ønskede, at Klosteret maatte besidde dem uden nogen Trætte til evig Tid.

199 1272. D.? Slesvig.

Kong Erik 5. Glipping fritager Borgerne i Slesvig for Arnegæld.

Original i Kiel.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har erklæret nærværende Brevførere, vore elskede Borgere i Slesvig for fri og undtagne at være til evig Tid for Ydelse af Arnegæld som Løn for deres tro og hengivne Tjenester, idet vi forbyder, at nogen af vore Ombudsmænd for Fremtiden stævner eller besværer Borgerne i Anledning af denne Ydelse, saafremt de vil undgaa vor kongelige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Straf. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev til større Forvaring. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1272, Dagen efter den hellige Jomfrus Dag[1]).

1) det nævnes ikke, hvilken hellig Jomfrus Dag der sigtes til; hvis det er Jomfru Maria, der sigtes til, savnes en nærmere Angivelse af, hvilken af hendes Dage der menes.

1272. u. D. Ringsted. 200

Kong Erik 5. Glipping tildømmer Niels Hermansen et Møllested, som denne har købt i Roskilde St. Mortens Sogn af Roskilde Borgere.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, saavel nulevende som tilkommende, at vi tilkender nærværende Brevviser Niels Hermansen den Grund og det Møllested, som han med vort Samtykke har købt i Roskilde St. Mortens Kirkesogn af Borgerne sammesteds at besidde med Rette til evig Tid og at forvalte frit efter sit Forgodtbefindende, idet vi ved dette Brev hjemler ham Grundstykket, saavidt det staar til os, frit for Krav fra nogen Side. Vi forbyder ogsaa, at nogen for Fremtiden drister sig til at ændre denne Bestemmelse, som vi ønsker overholdt af alle, eller at hindre nævnte Niels i den Anledning, saafremt man ønsker at bevare vor Naade ubeskaaret. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Ringsted i det Herrens Aar 1272 paa Herr Kongens Befaling.

1272. u. D. Fyn. 201

Edele, Aastred Rigesens Hustru, skøder Ejendom paa Lolland til Roskilde Clara Kloster.

Tre Originaler paa Universitetsbiblioteket.

Edele, Hustru til Aastred Rigesen af Fyn, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle, at jeg efter moden Overvejelse og med min elskede Mands og mine Sønners fælles Vilje og Samtykke til Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde for tyve Mark Penge gængs Mønt, som jeg var forpligtet til at betale dem som Følge af et Gældsforhold, i Kraft af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette Brev skøder og overdrager en Arv, bestaaende af saavel løst som fast, der tilhørte mig paa Lolland efter en vis Peder Udnyrdings Død, at besidde frit og ubeskaaret og til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev. Givet paa Fyn i det Herrens Aar 1272.

1272. u. D. (Reg. Dan. 1216* = Nr. *462) se Nr. 190.
1272. u. D. (Hvitfeld II 242) se Nr. 253.

202 [1272].

Danmarks Cistercienserabbeder beder Kong Erik 5. Glipping om at hindre, at Løgumklosters Adkomst til Patronatsretten i Brede Kirke bliver anfægtet af Kongens Mænd.

Afskrift (Løgumbogen).

Alle danske Abbeder af Cistercienserordenen til den højbaarne Herr Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, deres og deres undergivnes fromme Bønner i Kristus med Ærbødighed og Ære.

Eftersom Eders Majestæt — hvilket vi ofte har erfaret og prøvet — altid har været naadig og velvillig mod Klosterfolk, saaledes som en Konge bør, henvender vi tillidsfuldt vor Bøn til Eder, høje Konge, og bønfalder Eder ydmygt i Herren om ikke længer at taale, at Abbeden og det menige Konvent i Løgum fortrædiges af Eders Mænd i deres Besiddelse af Patronatsretten til Brede Kirke, da Eders Forfædre i Betragtning af den trofaste Hjælp og de frivillige Tjenester, som Klosteret i Fredstid og i Krigstid havde ydet dem, overdrog Klosteret al den Ret, de havde i samme Kirke[1]), som fri Ejendom, og I skal handle saaledes i denne Sag, at vore Bønner finder Vej til Eders Øre, og Kongens Velvilje til Gengæld for denne og andre Velgerninger kan anbefales desto varmere til Ordenens Bønner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 61. 276.

203 1273. 14. Januar. Aarhus Domkirke.

Aarhus Kapitel vælger Ærkedegn Peder til Biskop af Aarhus.

Afskrift (Aarhusbogen).

I Herrens Navn Amen. I Aaret efter Guds Byrd 1273 den 13. Januar, da Aarhus Kirke var berøvet sin Hyrde derved, at den ærværdige Fader

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herr Tyge, Kirkens forhenværende Biskop, var død, og da hans Legeme var bragt til Graven under de Æresbevisninger, som skyldtes ham, og da man havde fastsat Dagen efter Ottendedagen efter Helligtrekonger[1]) til Kapitlets Valg af den fremtidige Biskop og indkaldt alle og enhver, som burde, vilde og kunde være tilstede uden Vanskelighed i Kathedralkirken, anraabte man om den Helligaands Naade, og alle Kapitlets Medlemmer enedes om at forsyne den enligt stillede Kirke med Hyrde ved indirekte Valg[2]), og saaledes blev der med alles Samtykke og Vilje ud af Kollegiet valgt tre troværdige Mænd nemlig Herr Stig, Provst i Randers, Herr Mogens Knudsen og Herr Otto, Sognepræst, hvem man paa alles Vegne overdrog Myndighed til at forsyne den nævnte Kirke med en Hyrde. Efter at disse havde forhandlet omhyggeligt, samledes de i Enstemmighed og Samdrægtighed om Herr Peder, samme Kirkes Ærkedegn, en lærd, klog og god Mand, som er velbevandret i timelige og aandelige Anliggender, og som evner og formaar at varetage Aarhus Kirkes Rettigheder. Derfor har fornævnte Provst Stig af Randers paa alle Valgmændenes Vegne og paa Befaling af hele Kapitlet — ifølge den ham givne Myndighed — postuleret nævnte Herr Ærkedegn til Hyrde for den ovennævnte Kirke. Denne Postulation antog alle Kapitlets Medlemmer eenstemmigt og samdrægtigt, og snart efter forkyndte Provsten den offentligt for Menigheden paa alle deres Vegne, som var enedes om ham, — saaledes som det var blevet ham paalagt. Jeg Tyge, Provst i Aarhus, var tilstede ved denne Postulation, gav den mit Samtykke og har underskrevet med egen Haand, *og paa samme Maade har otte andre Kanniker underskrevet med egen Haand*[3]), *og derefter fortsætter Brevet paa følgende Maade:* For at denne vor eenstemmige Handling skal nyde Tiltro og ikke betvivles, har vi ladet denne vor Beslutning besegle med vort Kapitels Segl. Forhandlet i Aarhus i det Herrens Aar og paa den Dag, som ovenfor er nævnt.

1) 14. Januar. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 110 Note 2. — 3) Afskriveren har her udeladt de otte Kannikers Underskrift. Brevets originale Ordlyd genoptages med: For at denne vor eenstemmige Handling. De kursiverede Ord angiver Aarhusbogens Referat.

[1273. Efter 14. Februar][1]). 204

Thomas Mule som Formynder for Iver Tagesens Datter erkender at have modtaget den resterende Betaling for det Gods, som Iver Tagesen har skødet til Ribebispen og Ribe Kirke, og lover at overdrage Godset til disse.

Referat i Ribe Oldemoder.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Herr Thomas Mule, paa daværende Tidspunkt Formynder for nævnte Ivers Datter, vedgaar at have modtaget, hvad der manglede i Betalingen, idet han kvitterer i sit Brev og lover under Kaution af sit Gods at ville hjemle Bispen og Kapitlet nævnte Gods.

1) nærværende Brev kan tilnærmelsesvis dateres ved Hjælp af Nr. 205, hvori meddeles, at Thomas Mule har faaet de Penge, for hvilke der gives Kvittering i dette Brev, af 'Tyge, udvalgt Biskop'. Tyge fulgte efter Esger, som døde 1273 den 14. Februar.

205 [1273. Efter 14. Februar][1]).

Kong Erik 5. Glipping kundgør Thomas Mules Kvittering for den resterende Betaling for det Gods, som Iver Tagesen har skødet til Ribebispen og Ribe Kirke, og hans Løfte om Overdragelse af Godset til disse.

Referat i Ribe Oldemoder.

Og dette fremgaar ogsaa af Kongen Herr Eriks Brev, for hvem den samme Thomas vedgik og lovede dette; han vedgaar, at han har faaet Betalingen af Herr Tyge, udvalgt Biskop, og af Kapitlet.

1) se Nr. 204 Note.

206 [1273. Efter 14. Februar][1]).

Raadmændene i Ribe bevidner, at Fru Ave, Enke efter Henrik Møntmester, har overdraget en Gaard til Tyge, udvalgt Biskop af Ribe som delvis Dækning for Bispens Tilgodehavende af Ribe Mønt.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Raadmændene i Ribe Stad til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Herren.

Alle skal vide, at vi har overværet, at Fru Ave efter hendes Husbonds, Møntmester Henriks Død frit har afhændet den Gaard, som samme Henrik, hendes Husbond, besad, til den ærværdige Fader Herr Tyge, udvalgt Biskop af Ribe, fordi hun erkendte, at det Beløb, hendes nævnte Husbond var skyldig, og som var lovet den udvalgte Herr Biskop af hans Mønt, langt overskred, hvad Gaarden er værd. Denne Gaard har hendes nævnte Husbond Henrik pantsat til samme Herr Tyge, udvalgt Biskop, i vor og mange andre troværdige Mænds Nærværelse for hans Mønt, med hele Gaardens Tilliggende og alle hans andre Ejendomme, løst og fast, og hun erkendte fremdeles, at Herr Tyge, udvalgt Biskop af Ribe,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var Gaardens rette Ejer, idet hun gav Afkald paa al Ret, som hun havde i den nævnte Gaard.

Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev besegle med vor Stads Segl til Forvaring. Nærværende ved denne Handling var, foruden mange andre troværdige Mænd, Herrerne Grumme, Provst i Slesvig, Niels, Ærkedegn i Ribe, Rige Præst, Magister Jakob af Farup, Magister Jens Hvid, Magister Peder, Vide Præst, Kanniker i Ribe, Niels Truedsen, Poul Hvid, Foged i Ribe, hvis Segl alle er hængt under dette Brev.

1) jf. Nr. 204 Note.

[1273. Efter 14. Februar][1]). 207

Provst Niels Kølleskov af Jellingsyssel skænker en Gaard i Ribe til Vor Frue Kirkes Bygningsfond.

Referat i Ribe Oldemoder.

Niels kaldet Kølleskov, Provst af Jellingsyssel, gav og skødede sin Gaard i Ribe ved Siden af Nicolai Kirke med hele dens Tilliggende til Bygningsfonden for Vor Frue Kirke i Ribe, saaledes som det fremgaar af den udvalgte Biskops, Kapitlets og Stadens Segl.

1) Provst Niels er nævnt i Brevet 1263 1. April (DRB II 1 Nr. 370). Da der i nærværende Registratur tales om 'den udvalgte Biskop', og da den eneste Vakance i Ribe Bispestol i Tiden mellem 1246 og 1288 falder i Aaret 1273, hører Brevet sikkert til dette Aar. Den omtalte udvalgte Biskop maa da være den senere Biskop Tyge.

1273. 24. Februar. Nykøbing. 208

Kong Erik 5. Glipping tiltræder Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsens Brev om Indgaaelse af Forlig.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland, samtykker i denne fornævnte Overenskomst[1]) og lover at overholde den.

Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev.

Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1273 paa Apostel Mathias' Dag.

1) Nr. 197.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

209 **1273. 28. Februar.**

Fyrst Vizlav 2. af Rügen stadfæster et Ejendomskøb, som er gjort af Klosteret Neuencamp . . . blandt Vidnerne: Herr Anders den Yngre af Bornholm.

Original i Stettin.

210 **1273. Efter 9. April. Roskilde.**

Staden Roskilde tilstaar Niels Hermansen og hans Efterkommere Ejendomsretten til et Møllested i St. Mortens Sogn i Roskilde.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Raadmændene og de øvrige Borgere i Roskilde til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Alle skal vide, saavel nulevende som tilkommende, at nærværende Brev viser Niels Hermansen, vor Medborger, efter Lov og Ret med vort Samtykke har tilholdt sig og efter sin Død sine Arvinger den Grund og det Møllested, som han har i St. Mortens Sogn. Derfor erklærer vi offentligt, at han og hans Arvinger kan besidde nævnte Grund med Rette til evig Tid og frit raade over den efter deres Forgodtbefindende, idet vi ved dette Brev hjemler dem Grunden, saa vidt det staar til os. Vi vil ogsaa, at ingen for Fremtiden drister sig til at ændre denne Bestemmelse eller fortrædige Niels og hans Arvinger i denne Anledning. Til Vidnesbyrd herom og til fyldigere Bevis for dette har vi ladet vort Borgerskabs Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1273 efter Paaske.

211 **1273. 30. April.**

Provst Grumme af Slesvig forbyder, at man anfægter Løgum Klosters Adkomst til Patronatsretten i Brede Kirke og Stiftsbispens Overdragelse af samme Kirke, idet han vidimerer og paaberaaber sig pavelige og kongelige Adkomstbreve.

Afskrift (Løgumbogen).

Grumme, Provst i Slesvig, af det apostoliske Sæde udvalgt til Konservator af de Privilegier, der tilhører Abbeden og det menige Konvent i Løgum af Cistercienserordenen i Ribe Stift, til alle, der ser dette Brev, Hilsen i al Evighed.

Vi vil, at det skal bringes de nulevende i Erindring og komme til de fremtidiges Kundskab, at vi med nøje Omhu og aarvaagen Opmærk-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

somhed har gennemgaaet nogle Privilegier tilhørende Abbeden og det menige Konvent i fornævnte Kloster, og disse Privilegier var ufordærvede, ustungne og uskadte i enhver Henseende samt havde følgende Ordlyd: Abel, af Guds Naade o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 61)*, Kristoffer, af Guds Naade o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 276)*, Erik, af Guds Naade o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 314)*, Gregor, Biskop o. s. v. *(= DRB II 2 Nr. 193)*, Gregor, Biskop o. s. v. *(= DRB II 2 Nr. 194)*, Gregor, Biskop o. s. v. *(= DRB II 2 Nr. 195)*. I Kraft af den Myndighed, som er givet os ved denne det apostoliske Sædes Beskikkelse, forbyder vi, at nogen i letsindig Forvovenhed drister sig til at hindre Abbeden og Munkene paa noget af de Punkter, hvor de nyder apostoliske Privilegier og er værnede af apostoliske Transsumpter, hverken hvad angaar Patronatsretten til Brede Kirke eller hvad angaar Stiftsbispens Overdragelse af samme Kirke, som senere stadfæstedes af Herr Ærkebispen. Den, som drister sig til at gøre dette, skal som Følge af dette fra nu af i Kraft af dette Brev være lyst i Ban med pavelig Myndighed og undgaas af alle. Givet i det Herrens Aar 1273 Dagen før Apostlene Filips og Jakobs Dag.

1273. 23. Juni. Søborg. 212

Kong Erik 5. Glipping fritager Esrom Kloster for alle Afgifter og Ydelser til Kongen og bestemmer, at Klosterets Bryder og Landboer i saavel Fyrremarkssager som i mindre Sager kun skal staa til Ansvar for Munkene i Esrom.

Afskrift (Esrombogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi — idet vi følger i vore Forfædres fromme Fodspor — har tilstaaet vore elskede Munke i Esrom den Frihed, at de maa have deres Bryder, Landboer og Gaardsæder og deres Jorder og Besiddelser, som de har erhvervet fornylig og i fordums Tid[1]), fri og undtagne at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige Ydelser og Byrder, som er vor kongelige Ret. Vi tillægger samme Munke den særlige Naade, at deres fornævnte Bryder og Landboer saavel for Forseelser, der medfører 40 Marksbøder, som for dem, der medfører lavere Bøder til os, ikke skal svare andre end dem. Derfor forbyder vi strengt, at nogen af vore Fogeder eller Ombudsmænd eller deres Stedfortrædere drister sig til paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nogen Maade at besvære de nævnte Munke eller nogen, der hører dem til, i Anledning af denne Frihed, som vi naadigt har givet dem. Den, der i ubesindig Forvovenhed forsøger dette, skal utvivlsomt ikke undfly vor kongelige Hævn. Til Bevis for dette har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse forsynet det med vort Segl. Givet i Søborg i det Herrens Aar 1273 St. Hans Aftens Dag paa Herr Kongens Befaling i Nærværelse af Herrerne Jens, Provst paa Falster, Ingemar Skjalg og Jon Reb.

1) Ifølge Jyske Lov III 9 skulde Klostermænd betale Ledingsskat af Jord, som var købt efter det 4. Laterankoncilium 1215. Privilegiet gør en Undtagelse herfra. Konciliet havde iøvrigt kun bestemt (34 X de decimis III 30), at der skulde betales Tiende af senere erhvervede Jorder.

213 1273. 29. August. Nykøbing.

Dronning Margrete (Sambiria) stadfæster Kong Valdemar 2.s Privilegier til Borgerne i Reval, giver dem lybsk Ret og forordner Bøder for Tilføjelse af Saar inden for Byfreden.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning og Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Vorherre Jesus Kristus.

Idet vi med dette Brev stadfæster de Friheder, som er givne vore Borgere i Reval af den glorrige Herre Kong Valdemar, salig Ihukommelse, saavel med Hensyn til Ager, Eng og Skov som til Vand, giver vi dem alle de Rettigheder, som Lübecks Borgere har, at bevare med Rette til evig Tid.

Fremdeles vil vi, at den, der indenfor Byfredens Grænser saarer en anden, skal bøde tre Mark Sølv og to Øre Penge, hvoraf den ene Mark skal tilfalde Borgfogeden, den anden Mark den saarede, den tredje Mark Staden til Udbedring af Bymuren og to Øre Penge til Byfogeden. Fremdeles skal hver Estlænder, der bor paa vor Grund, og som saarer en Mand indenfor Byfreden, betale en Mark Sølv og to Øre Penge, hvoraf en Trediedel tilfalder Borgfogeden, en Trediedel den skadelidte, en Trediedel Staden og de to Øre Byfogeden. Fremdeles skal hver den, som saarer en Estlænder, der bor paa vor Grund, indenfor Byfreden, bøde paa samme Maade. Men hver den, der — som sagt — saarer en anden inden-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for Byfredens Grænser og ikke har Midler at bøde med, skal miste en Haand. Hver den, der dumdristigt forsøger at handle mod denne vor Bestemmelse, skal vide, at han uden al Tvivl vil paadrage sig vor Vrede. Til Bevis for dette har vi givet samme Borgere af Reval dette Brev og vedhængt vort Segl til Bekræftelse. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1273 paa Dagen for den hellige Johannes Døbers Halshugning.

1273. 20. September. Nykøbing. 214

Dronning Margrete (Sambiria) stadfæster alle de Rettigheder, som fremmede i Reval har haft siden Kong Valdemar 2. og forordner, at alle, der ønsker at opholde sig i Reval, skal overholde Stadens Love og Sædvaner.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning og Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med ham, der er alles Frelser.

Vi gør vitterligt for alle, der søger Reval, at vi ønsker at stadfæste for Eder enhver Ret, der ikke strider mod Sømmelighed og Frihed, og som I har haft fra salig Valdemars, de Danskes højbaarne Konges, Tid og under hans Efterfølgere, fra Herre til Herre i Estland, idet vi vil forøge den til det bedre. Vi tilføjer ydermere den Bestemmelse, at alle, som ønsker at være i Reval Stad, skal iagttage Stadens foranskrevne Ret og Sædvane, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt befaler, at ingen maa driste sig til at gøre eller sige noget i Strid med denne Bestemmelse. Til Erindring om dette har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1273 Aftenen før den hellige Apostel Mathias' Dag.

[1273 eller senere]. 22. September. 215

Anders Nielsen godkender Ebbe Ugodsens Salg af Ejendom i Rørkær.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Anders, Søn af den forhenværende Kammermester Niels, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Jeg gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at alt, hvad min elskede (Sviger)fader Herr Ebbe Ugodsen[1]) har solgt af Jord og anden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ejendom, tilhørende min elskede Hustru, hans Datter, i Rørkær, godkender jeg og holder for rimeligt at være, da jeg var personligt tilstede. Givet paa Dagen for Mauritius og hans Fæller.

1) jf. Nr. 192 (1272 17. Oktober), der godkendes ved nærværende Brev. Dette Brev maa altsaa være udstedt tidligst 1273, da Dagen for Mauritius er 22. September.

216 1273. 27. September. Ribe.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Ribe Kapitels Privilegier.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi tilstaar og med Glæde forunder de ærværdige Mænd, vore elskede Kanniker i Ribe deres Friheder, hver og en, som er givet dem af vor elskede Fader Kong Kristoffer[1]) og vore andre Forfædre, Danmarks Konger, idet vi ved dette Brev med Hensyn til alt deres Gods og de Personer, der tilhører dem, bekræfter de samme Friheder og under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt forbyder, at nogen af vore Ombudsmænd eller nogen anden drister sig til at hindre dem i Anledning af disse Friheder, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1273 paa Martyrerne Cosmas' og Damianus' Dag.

1) DRB II 1 Nr. 74.

217 1273. 10. Oktober. Horsens.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Dronning Margretes Stadfæstelsesbrev og Forordning af 1273 29. August (Nr. 212).

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug i Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi ønsker, at nulevende og tilkommende skal vide, at vi ved dette Brev med Glæde forunder og stadfæster de Friheder, som er givne og tilstaaede vore elskede Borgere i Reval af den glorrige Fyrste afdøde Kong Valdemar, vor Bedstefader, salig Ihukommelse, saavel med Hensyn til Ager, Eng, Græsgang og Skov som til Vand og Stadens øvrige Tilliggende,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

idet vi tilstaar dem lybsk Ret, som vor elskede Moder Dronningen, Frue til samme Land, vides at have tilstaaet dem ved sit Brev. Fremdeles vil vi, at de af Borgerne trufne Bestemmelser skal overholdes, saaledes som den er fremsat i samme Frues, vor Moder Dronningens Breve, nemlig, at den, der saarer en anden indenfor Stadens Grænser og Omraade, skal bøde tre Mark Sølv og to Øre Penge, hvoraf den ene Mark Sølv skal tilfalde Borgfogeden, den anden Mark den saarede, den tredje Mark Staden til Udbedring af Bymuren og to Øre Penge til Byfogeden. Fremdeles skal hver Estlænder, der bor paa vor Grund, og som saarer en Mand indenfor Byfredens Omraade, betale en Mark Sølv og to Øre Penge, hvoraf den ene Trediedel tilfalder Borgfogeden, den anden Trediedel den skadelidte, den tredje Trediedel Staden og de to Øre Byfogeden. Fremdeles skal hver den, der saarer en Estlænder, som bor paa vor Grund, indenfor Byfreden, bøde paa samme Maade. Men hver den, der saarer en anden indenfor den nævnte Byfreds Grænser, og som ikke har Midler at bøde med, skal miste en Haand. Hver den, der dumdristigt forsøger at handle mod denne vor Bestemmelse, maa vide, at han vil paadrage sig vor Vrede. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet samme Borgere af Reval dette Brev og vedhængt vort Segl til Bekræftelse. Givet i Horsens i det Herrens Aar 1273 den 10. Oktober.

1273. 10. Oktober. 218

Kong Erik 5. Glipping stadfæster alle de Rettigheder, som fremmede i Reval har haft siden Kong Valdemar 2., og forordner, at alle, der ønsker at opholde sig i Reval, skal overholde Stadens Love og Sædvaner.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle Eder, som søger Reval, at vi ønsker at stadfæste for Eder enhver Ret, der ikke strider mod Sømmelighed og Frihed, og som I har haft fra salig Valdemars, de Danskes højbaarne Konges, Tid og under hans Efterfølgere, fra Herre til Herre i Estland, idet vi vil forøge den til det bedre. Vi tilføjer ydermere den Bestemmelse, at alle, som ønsker at være i Reval Stad, skal iagttage Stadens foranskrevne Ret og Sædvane, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt befaler, at ingen maa driste sig til at gøre eller sige noget i Strid med denne Be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stemmelse. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1273 den 10. Oktober.

219 **1273.**

Biskop Bonde af Slesvig lægger Bispetienden af Aller Sogn til Vor Frue Kirke i Haderslev og bestemmer, at Kirkens Kantor skal administrere denne Indtægt.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, til Indbyggerne i Barvedsyssel, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi har givet Bispetienden af Aller Sogn til Hjælp for Gudstjenestens Afholdelse i Vor Frue Kirke i Haderslev, saaledes at Tienden deles i fire lige store Dele, af hvilke Kirkens Kantor hvert Aar oppebærer den ene, Diakonen og Subdiakonen, som forretter Tjeneste i Kirken, den anden, Klokkeren den tredje, medens den fjerde Del skal tjene til Forøgelse af Kirkens Belysning med Vokslys, beslutter og ønsker vi, at den nævnte Kirkes Kantor nu og i Fremtiden skal have Beføjelse til frit at bestyre den nævnte Tiende, saaledes at den behørige Del tildeles hver af de fornævnte Personer. Derfor forbyder vi strengt under Straf af Kirkens Ban, at nogen uden hans Samtykke befatter sig med Styrelsen af den fornævnte Tiende. Givet i det Herrens Aar 1273.

Omkr. 1273 (Reg. Dan. Nr. *466) se Nr. 204. 205.

220 **[1273—88].**

Biskop Tyge af Ribe kundgør et Forlig mellem sig og Herr Jon Iversen, hvorved Bispen erhverver Jord i Favrholt og Seemmark gennem Mageskifte med anden Jord i Ildenbakke og Havrebjerg.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at der mellem os som den ene Part og Herr Jon Iversen som den anden, med vort Kapitels Samtykke, er sluttet det Forlig, at den fornævnte Herr Jon for en Toft, der ligger op til vor Gaard i Favrholt mod Øst, i Ildenbakke skal have to Reb for eet, og for Jorderne i Seem Mark ved Siden af vor Gaard skal han i Havrebjærg have Reb for Reb, og hvis de ovennævnte Jorder ikke er nok som Vederlag for

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de fornævnte Jorder, lover vi ham at yde fuldt Vederlag, efter Skøn af de Mænd, som tidligere har været valgt til Forligsmænd i dette Anliggende. Til Vidnesbyrd om dette og fyldigere Bevis har vi givet ham dette Brev og til yderligere Stadfæstelse beseglet det med vort og vort Kapitels Segl.

[1273—88]. 221

*Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Sønnerne af Niels Vind og af Steffen i Ellum i hans Nærværelse har samtykket i, at Arvingerne efter Niels Okholm og Steffen skal generhverve, hvad deres Fader ejede i Ellem og *Patriesholm.*

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen og Kærlighed.

Vi gør vitterligt for Eder alle, at i Kraft af det, som vor Herre Kongen baade skriftligt og mundtligt havde befalet og Herr Hertugen ogsaa med sin Myndighed har paalagt, har Niels Vinds Sønner og Sønnerne af Steffen i Ellum[1]), som i Dag endnu ikke er kommet til Skelsaar og Alder, i Nærværelse af og med Samtykke af Langsom Ebbesen, som da var Værge for Niels' Sønner, i vor Nærværelse givet deres Samtykke til, at Niels Okholms Arvinger og Steffens Arvinger i Fremtiden frit igen skal eje alt, som tilhørte deres Fader i Ellum og *Patriesholm. Og for at ingen skal vove at afkræfte denne Overenskomst, som er sluttet paa Befaling af vore Herrer i vor Nærværelse, erklærer vi højtideligt, at den er blevet sluttet med begge Parters Samtykke.

1) Ordene 'og Sønnerne af Steffen i Ellum' synes ved en Fejltagelse at være kommet ind i Brevet (eller i Afskriften af det) paa dette Sted.

[1273—88]. 222

Ejendomme i Landtingmark pantsættes til Biskop Tyge af Ribe.

Referat (Ribe Oldemoder).

Derefter følger mange troværdige Mænds Vidnebrev om Pantsættelse af Ejendomme i Landtingmark til Herr Tyge, Biskop af Ribe, for 60 Mark.

1274. 6. Februar. Holstebro. 223

Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Fru Lucie har skødet sin Gaard i Vinderup

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til forhenværende Marsk Herr Jens Kalv paa den Betingelse, at der af Gaarden ydes Vin og Oblater til Stubber Nonnekloster og Kirkerne i Ginding og Hjerm Herreder, og at der holdes Aartid for Fru Lucie og Messer for afdøde troende.

Afskrift i Vidisse af 1376 20. Marts.

Tyge, af Guds Naade udvalgt og stadfæstet som Biskop af Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at Fru Lucie i vor Nærværelse har skødet til Herr Jens Kalv, forhenværende Marsk hos de Danskes højbaarne Konge, sin Gaard i Vinderup med hele dens Tilliggende at eje med Rette til evig Tid paa det Vilkaar, at nævnte Herr Jens Kalv og hans Arvinger efter ham for samme Gaard til evig Tid skal forsyne Nonneklosteret i Stubber samt alle Kirker i Ginding og Hjerm Herreder med Vin og Oblater til Afholdelse af Messer, og de skal hvert Aar højtideligholde nævnte Fru Lucies Aartid med Messer, Psalmer og Vigilier og hver Uge lade holde en Messe for afdøde troende, og hvis noget af dette forsømmes af nævnte Herr Jens eller i Fremtiden af hans Arvinger, skal den, der til enhver Tid maatte sidde som Biskop, lade alt foranstalte, saaledes som sagt er, med Indtægterne af den nævnte Gaard. Til Bevis for dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl, nævnte Herr Jens Kalvs og den ofte nævnte Fru Lucies Segl. Givet i Holstebro i det Herrens Aar 1274 den 6. Februar.

224 1274. 9. Februar. Slagelse.

Junker Jakob, Søn af Grev Niels af Halland, erkender at skylde Grev Otto af Ravensberg 180 Mark Penge.

Efter Lameys Tryk og Afskrift i Hannover.

Jakob, Søn af Grev Niels, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi erkender med dette Brev, at vi skylder vor elskede Onkel Herr Otto, Greve af Ravensberg, 180 Mark Penge i Hallandsk Mønt, som skal betales til næste Aars Paaske efter hans eget Ønske. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Slagelse i det Herrens Aar 1274 den 9. Februar.

225 1274. 16. Februar.

Grev Didrik af Cleve beder Fogeden i Holbæk om at lade Arven efter sin Under-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saat Albrecht Weiss, der er død i Holbæk, udlægge til hans Arvinger Didrik og Didrik.

Original i Lübeck.

Didrik, Greve af Cleve, til den gode og hæderlige Mand . ., Foged i Holbæk, Hilsen og oprigtig Kærlighed.

Da Albrecht kaldet Weiss fra vort Land hos Eder er gaaet al Kødets Gang, og alt hans Gods, som han efterlod sig ved sin Død, ved Arv er tilfaldet Didrik og Didrik, nærværende Brevvisere, bønfalder vi paa det indstændigste Eder, gode Mand, om at I med Retten for Øje og af Hensyn til vor Tjeneste lader det nævnte Gods ubeskaaret overgive til nærværende Brevvisere og formaner nævnte afdødes Skyldnere til at stræbe efter at svare til deres Gæld. Vi erklærer nemlig med dette Brev, at de nævnte Didrik og Didrik er sande og lovlige Arvinger efter den nævnte afdøde, og alle dem, der overgiver dem nævnte Gods, erklærer vi for frie og løste til evig Tid. Givet i det Herrens Aar 1274 paa Jomfru Julianes Dag.

1274. 16. Februar. 226

Grev Didrik af Cleve beder Raadet og Borgerne i Holbæk om at lade Arven efter hans Undersaat Albrecht Weiss, der er død i Holbæk, udlægge til hans Arvinger Didrik og Didrik.

Original i Lübeck.

Didrik, Greve af Cleve, til de gode og hæderlige Mænd Raadmændene og de øvrige Borgere i Holbæk Hilsen og oprigtig Kærlighed.

Da Albrecht kaldet Weiss fra vort Land hos Eder er gaaet al Kødets Gang, og alt hans Gods ved Arv er tilfaldet Didrik og Didrik, nærværende Brevvisere, bønfalder vi Eder, gode Mænd, om at I med Retten for Øje og af Hensyn til vor Tjeneste lader det nævnte Gods overgive til nærværende Brevvisere. Vi erklærer nemlig med dette Brev, at de er sande og lovlige Arvinger til den nævnte afdøde, og alle dem, der overgiver dem nævnte afdødes Gods, erklærer vi for frie og løste til evig Tid. Givet i det Herrens Aar 1274 paa Jomfru Julianes Dag.

1274. 16. Februar. 227

Grev Didrik af Cleve beder Kong Erik 5. Glipping om at lade Arven efter sin

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Undersaat Albrecht Weiss, der er død i Holbæk, udlægge til hans Arvinger Didrik og Didrik.

Original i Lübeck.

Didrik, Greve af Cleve, til den højbaarne, velbyrdige Mand Herr Erik, Konge af Danmark, Hilsen og al mulig Hyldest, Ærbødighed og Hæder.

Da Albrecht kaldet Weiss fra vort Land i Holbæk er gaaet al Kødets Gang, og alt hans Gods ved Arv er tilfaldet Didrik og Didrik, nærværende Brevvisere, med retmæssig Adkomst, bønfalder vi Eder kærligt om, at I velvilligt med Retten for Øje og af Hensyn til vor stadige Tjeneste, vil lade det fornævnte Gods overgive til nærværende Brevvisere, da de er sande og lovlige Arvinger, og ved Eders aabne Brev give Eders Undersaatter den Befaling, at den afdødes Skyldnere til de omtalte Arvinger skal betale den Gæld, som de havde til den nævnte Albrecht. Thi vi erklærer med dette Brev, at de ofte omtalte Didrik og Didrik er retmæssige Arvinger til den omtalte Albrecht, og vi erklærer offentligt alle dem, der overgiver dem det nævnte Gods, for frie og løste at være. Givet i det Herrens Aar paa Jomfru Julianes Dag.

228 1274. 1. April. Dortmund.

Beginen Sofie af Schwerte skænker en Ager til Helligaandshuset i Dortmund; efter nævnte Sofies Død skal nævnte Hus til evig Tid betale to Skæpper Byg og tre Skæpper Rug til Beginernes Hus i København og Jomfruerne, der bor i dette.

Original i Dortmund.

229 1274. 6. Maj. Langesøhus.

Fru Cecilie, Peder Ebbesens Datter, skænker Jordegods i Kollerød til Esrom Kloster.

Afskrift (Esrombogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Cecilie, Peder Ebbesens Datter, til alle troende kristne, saavel nulevende som tilkommende, der faar dette Brev at se eller hører det læse, sand og evindelig Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efterdi jeg af det timelige Gods, som er tilstaaet mig i rigelig Mængde af Gud, paa helsebringende Maade vil drage Omsorg for min Sjæls Frelse, giver og skænker jeg — medens jeg endnu er i Besiddelse af min aandelige og legemlige Sundhed — efter tilstrækkelig Overvejelse, med Samtykke af min elskede Husbond og Herre Absalon og mine elskede Frænder, af samme Gods til Esrom Kloster af Cistercienserordenen i Roskilde Stift, hvilket Kloster jeg fremfor de øvrige Klostre omfatter med Kærlighed, Landsbyen Kollerød med dens Tofter, Huse, Agre, Enge, Skove og Lunde og al rørlig og urørlig Ejendom, som tilhører mig der, for at mit Minde skal leve evigt paa Grund af mine Velgerninger mod Brødrene i nævnte Kloster og deres fromme Forbønner, og for at der af denne min Gave med Guds Miskundhed kan gives nævnte Kloster et Tillæg, hvis der — hvad jeg dog hverken tror eller haaber — maaske ved en Skødesløshed er noget tilbage, som ikke er betalt efter — salig Ihukommelse — min Moders eller mine Brødres og Søstres Testamenter. Og for at de ofte nævnte Brødre mere sikkert kan opnaa det fornævnte Gods og besidde det frit til evig Tid uden Indsigelse eller Hindring fra nogen Side, har jeg tilskødet samme Klosters Abbed og Brødre nævnte Landsby med fornævnte Tilliggende i Nærværelse af min Herre, Kong Erik, de Danskes højbaarne Konge, efter Landets Sædvane og Love, og til større Styrke og Bekræftelse har jeg ladet dette Brev omhyggeligt bekræfte med min fornævnte Herre Kong Eriks Segl og hans Moders, min Herskerindes, den højvelbaarne Dronning Margretes Segl og med min elskede fornævnte Mands og mine elskede Slægtninges Segl, nemlig Herr Jon Lille og Herr Oluf Haraldsen og Fru Cecilie, Søster til fornævnte Herr Jon. Givet i det Herrens Aar 1274 paa Langesøhus til Ære for vor Herre og Frelser Jesus Kristus og hans hellige og glorrige Moder Maria, den evige Jomfru, paa lille St. Hans Dag.

1274. 10. Maj. Ringsted. 230

Biskop Peder 4. af Roskilde erklærer sig og Roskilde Kirke forligt med den danske Krone.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Peder, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, som ser denne Skrivelse, Hilsen med den sande Frelser.

Vide skal saavel nulevende som tilkommende, at i det Herrens Aar

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1274 i Maj Maaned er al den Strid venskabeligt bilagt, stillet i Bero og bragt til endelig Afslutning, som fra afdøde Kong Kristoffers Tid, salig Ihukommelse, og indtil nu har staaet mellem den glorrige Fyrste, vor Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, og hans ærværdige Moder, vor Frue Dronningen, som den ene Part og os og Roskilde Kirke som den anden Part, saa vel ved den romerske Kurie som i Danmarks Rige, hvorfor vi paa vore egne og paa vor Kirkes Vegne erklærer fornævnte høje Konge og Dronning for fuldt undskyldte i alle de fornævnte Sager og Stridsspørgsmaal, der hidtil har været os imellem, og dette erklærer vi offentligt ved nærværende Brev.

Til Vidnesbyrd herom og større Sikkerhed har vi hængt vort Segl under nærværende Brev.

Givet i Ringsted i det ovennævnte Herrens Aar paa vor Herres Himmelfartsdag.

231 1274. 23. Maj. Søborg.

Biskop Peder 4. af Roskilde meddeler Pavestolen, at han og Roskildekanniken David, Sognepræst i Rye, tiltræder Forliget mellem den danske Krone og de landflygtige danske gejstlige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Peder, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til den højhellige Fader og Herre i Kristus, den hellige romerske Kirkes Yppersteepræst, med from Lydighed Kys paa hans Helligheds Fod.

Den ærværdige Fader Herr Jakob, fordum Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, salig Ihukommelse, havde, mens han opholdt sig ved Eders Helligheds Hof, med Hensyn til alle de Sager og Klager, der længe havde staaet Strid om mellem vor Herre de Danskes høje Konge og hans høje Fru Moder Dronningen som den ene Part og samme Ærkebiskop, mig og nogle gejstlige i samme Rige som den anden Part, i sit eget, mit og de nævnte gejstliges Navn sluttet Forlig med Kongens befuldmægtigede og beseglet det med sit Segl[1]), og tillige havde han med Hensyn til de Bans-, Suspensions- og Interdiktsdomme, der tidligere i Anledning af nævnte Sager eller Klagemaal var afsagt af den ærværdige Fader Herr Guido, Kardinalpresbyter af S. Lorenzo in Lucina, salig Ihukommelse, dengang det apostoliske Sædes Legat i hine Egne, i de sammes Navn givet sit Samtykke til en Ordning, der ved de ærværdige Fædre og Herrer Kardinal-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

diakonerne Ubertus af S. Eustachio og Mathæus af Sta. Maria in Portico var truffet med samme befuldmægtigede i Kardinalernes egen Nærværelse, og beseglet den med sit Segl[1]). Derfor meddeler jeg herved Eders Helligh-hed, at alt, hvad der i mit Navn er handlet af samme Ærkebiskop, anser jeg for rimeligt og rigtigt, og jeg lover ubrydeligt at overholde det. Og derfor tilbagekalder jeg ganske og aldeles min Fuldmagt, som Magister Ro siges at have i mit Navn til at foretage Retshandlinger og til i nævnte Sager eller Klager at foretage andre Ting i mit Navn, og jeg erklærer herved, at den ikke har Gyldighed i nogen Henseende. Fremdeles vil jeg, at alle skal vide, at Herr David af Rye, Kannik i vor Kirke i vor Nærværelse erkendte, at han uformelt gav sit Samtykke til alt det ovenfor omtalte.

Til Bevis for dette har jeg ladet nærværende Brev bekræfte med mit Segl.

Givet i Søborg i det Herrens Aar 1274 den 23. Maj.

1) Dokumentet kendes ikke.

1274. 29. Maj. Lyon. 232

Vitskøl Kloster og St. Marie Kapitel i Viborg, der er i Retsstrid om et Kapel paa Læsø, enes om at lade Sagen afgøre ved Voldgift, saaledes at begge Parter forbeholder sig deres Stilling, hvis Voldgiftsforsøget skulde briste.

Original i Rigsarkivet.

I Herrens Navn Amen. Da der i sin Tid var opstaaet Strid mellem de fromme Mænd . . Abbed og det menige Konvent i Vitskøl som den ene Part og Jens, Provst for Kapitlet i Viborg St. Marie Kirke, som den anden Part om et Kapel, som nævnte Abbed og menige Konvent havde rejst paa Læsø til Skade for Provsten og Kannikerne, efter hvad disse forsikrede, har nævnte Provst og Kanniker med Hensyn til samme Kapel paa Læsø imod fornævnte Abbed og menige Konvent opnaaet et Pavebrev om Beskikkelse af Dommere. Og da disse havde ført den dem betroede Sag et Stykke frem, appellerede Abbeden og det menige Konvent, efter hvad de anfører, fra dem til det apostoliske Sæde paa Grund af en bestemt Besværing. Allerede tidligere havde imidlertid nævnte Provst personligt for sig og sine Kanniker og Abbeden for sig og sit menige Konvent ved særlige Udsendinge og befuldmægtigede, der mødte paa Gene-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ralkonciliet i Lyon, valgt at gaa frem ad den venskabelige Forhandlings Vej i fornævnte Sag frem for at indvikle sig selv og sine Brødre, for hvem Fred og Ro i et og alt er saare nyttig og nødvendig, i en vidtløftig Retsstrid, hvorfor begge Parter efter at have plejet Raad med deres Venner i god Tro lovede, at de, naar de var vendt hjem til deres eget, skulde udnævne gode Mænd, som Parterne gav fuld og uhindret Myndighed til endeligt at afgøre Sagen eller Striden ved venskabeligt Forlig efter forudgaaende Overvejelse inden den følgende Mortens Dag om Vinteren, saaledes at ingen af Parterne i Mellemtiden overhovedet foretager sig noget til Skade for den anden Part i denne Sag. Men hvis muligvis de fornævnte beskikkede Mænd, der skal afgøre denne Sag, ikke kan blive enige inden fornævnte Frist, da skal begge Parter, efter at Sagen er bragt tilbage til dens nuværende Stilling, have fri Lejlighed til at forfølge deres Sag, saaledes som det synes dem gavnligt, saaledes at den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Børglum, ikke maa yde nogen af Parterne Forsvar, Raad eller Hjælp, hverken aabent eller hemmeligt, i denne Sag. Dog hvis Parterne vil føre Sagen om fornævnte Kapel paa Læsø for ham som deres ordinære Dommer, skal dette overlades til deres frie Vilje. Forhandlet i Lyon i Nærværelse af de ærværdige Mænd, Herrerne Peder, Ærkedegn og udvalgt Biskop i Aarhus, Niels, Sognepræst i St. Peders Kirke i Viborg, og Vilgrip, Kannik i Aarhus, der var kaldede og opfordrede til at bevidne dette. Til Vidnesbyrd om dette har fornævnte Herr Ærkedegn og udvalgte Biskop i Aarhus, Magister Niels, Kansler hos de Danskes høje Konge, Vilhelm, Prior i Odense, og Niels, Kantor i Slesvig, paa Parternes Opfordring hængt deres Segl under dette offentlige Dokument i det Herrens Aar 1274, i den anden Indiktion, den 29. Maj, i 3. Aar af den Herre Pave Gregor 10.s Pontifikat.

Og jeg Giovanni kaldet Ricco de Guartino, ved den hellige romerske Kirkes Myndighed notarius publicus, har paa fornævnte Provsts og befuldmægtigedes Opfordring skrevet og offentliggjort dette og efter Opfordring signeret det fornævnte Aar, Maaned, Dag og Indiktion (Notarialmærke).

233 **1274. 23. Juli. Lyon.**

Pave Gregor 10. stadfæster over for Biskop Tyge af Ribe hans Adkomst til Halvdelen af Kongens Indtægt i Ribe Stad.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Gregor, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder, Bispen af Ribe, med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. I Eders Ansøgning til os staar, at i sin Tid Knud, de Danskes og Venders Konge, salig Ihukommelse, for sin og sine Forfædres Sjælefrelses Skyld fromt og klogt har besluttet at overdrage til Bispesædet i Ribe[1]) Halvdelen af alle kongelige Indtægter i Staden Ribe, med Undtagelse af de Indtægter, der paa Folkemaalet hedder Forban, Vrag og Fyrremarksbøder, saaledes som det siges at staa udførligere i et med nævnte Konges Segl beseglet Brev desangaaende. Idet vi altsaa bøjer os for Dine Bønner, erklærer vi for gyldigt, hvad der klogt er gjort i denne Sag, bekræfter det med pavelig Myndighed og stadfæster det ved nærværende Skrivelse. Intet Menneske maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lyon den 23. Juli i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. Ribe Oldemoder Nr. 1.

1274. 16. August. Lyon. 234

Lundekanniken Niels Torkilsens Testamente.

Afskrift (Lundebogen).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Jeg, Niels Torkilsen, kaldet Magister, Kannik i Lund, sund paa Sjæl og karsk paa Legeme, opsætter mit Testamente paa følgende Maade: Først testamenterer jeg 20 Mark Penge til det hellige Land, til Lundekirkens Bygningsfond seks Mark Penge, til Lundekannikernes fælles Bord 20 Mark Penge af det rørlige Gods, som jeg har i Åby, udover den Virning, som jeg er skyldig at yde af Ejendommene sammesteds til Kannikerne i Lund. Til Underhold for en Præst, der skal søge Koret paa Højtiders og Festers Dage og Nætter, testamenterer og skøder jeg ved dette Brev al den Jord i Saxtorp, som tilfaldt mig ved Arv efter min elskede Onkel Herr Tyge Kristiansen, og Halvdelen af den Jord sammesteds, som jeg har faaet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

efter Herr Torkil Bille, for at den nævnte Præst hver Uge skal holde tre Messer for de hedengangne, saaledes at han den ene Dag holder Messe for min Sjæl, den næste Dag for min elskede Faders Herr Torkil Billes og Herr Tyges og Herr Ebbes, mine Onklers Sjæle, og paa den tredje Dag for min elskede Moders, Fru Bentes, og mine Søstres, Fru Margretes, Fru Cecilies og Fru Johannes Sjæle, og det foran den hellige Marie Magdalenes Alter og den hellige Nicolaus i Krypten, hvis Lundekapitlet tillader det. Og jeg ønsker og bestemmer, at den nævnte Præst før hver Messes Begyndelse kærligt og ydmygt skal opfordre de omstaaende til at læse et Fadervor for de Sjæle, for hvilke han skal holde Messe. Jeg ønsker fremdeles, at den nævnte Præst paa de andre tre Dage skiftevis hver Uge skal holde Messe for den hellige Maria, den hellige Michael, den hellige Marie Magdalene, den hellige Nicolaus, den hellige Katarina og den hellige Margrete, naar han finder Lejlighed dertil. Og for Landgildet af Resten af Jorden, som jeg har i Saxtorp, ønsker jeg, at man hvert Aar i Koret i Lund holder Aartid for mig, min Fader og min Moder, saaledes at der ved hver Aartid som Offer gives en halv Mark Penge, som jeg ønsker delt mellem Kannikerne og Vikarerne, som har været med ved Vigilierne og Messen, paa den Maade, som maatte forekomme Herr Dekanen og Kapitlet den retfærdigste. Fremdeles ønsker jeg, at der af Landgildet til Kannikernes Maaltid paa min Aarsdag for mig skal gives en halv Mark Penge, til fattige Peblinge to Øre Penge og til andre fattige to Øre Penge. Og hvis der bliver noget tilovers af det omtalte Landgilde, ønsker jeg, at de anskaffer mig, hvad der er nødvendigt til Altret[1]). Fremdeles til Allehelgens Kirke en Mark Penge, til St. Peders Nonneklosters Kirke en Mark Penge, til Dominikanernes Kirke en Mark Penge, til Franciskanernes Kirke en Mark Penge, til Udsmykning af det hellige Kors, som er i Krypten, fire Mark Penge, til hver Sognepræst i Lund en Øre Penge, til Kirken i Dalby to Mark Penge, til Kirken i Tomarp to Mark Penge, til Kirken i Brösarp en Mark Penge, til Kirken i Vemmerlöf en Mark Penge, til Kirken i Saxtorp en Mark Penge, til Kirken i Halmstad i Halland en Mark Penge og til Sognepræsten en halv Mark. *Af dette Testamente kan jeg ikke læse mere, undtagen faa Ord hist og her. Slutningen lyder saaledes:* Givet i Lyon i det Herrens Aar 1274 Dagen efter den hellige Jomfrus Himmelfart.

1) Meningen med denne Sætning er dunkel; der er ikke tale om noget enkelt Alter i det foregaaende.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1274. 16.—21. August. Nakskov. 235

Kong Erik 5. Glipping giver Nakskov de samme Love og Rettigheder, som haves af Næstved og andre sjællandske Købstæder.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi ved dette Brev forunder og giver vore elskede Borgere i Nakskov alle de Love og Rettigheder, som Byen Næstved og andre Købinger paa Sjælland vides at have faaet af os og vore Forfædre, idet vi tager dem alle og enhver tilligemed deres Gods i vor Fred, vort Værn og vor særlige Beskyttelse og strengt forbyder, at nogen drister sig til paa Trods af dette Brevs Ordlyd ubesindigt at hindre dem i denne Naade, der er vist dem af os, saafremt han ønsker at undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Nakskov i det Herrens Aar 1274 i Ugen efter vor Frue Himmelfart paa Herr Kongens Befaling.

1274. 17. August. Lyon. 236

Pave Gregor 10. stadfæster Valget af Ærkedegn Folke i Uppsala til Ærkebiskop af Uppsala, da Domprovst Sasser i Lund har afslaaet at modtage denne Post ved pavelig Provision.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Folke, udvalgt Ærkebiskop i Uppsala. Da vi skønt uværdige efter Herrens Vilje befinder os paa den højeste Værdigheds Tinde, ængstes og hjemsøges vi jævnlig af Bekymringer for, at de Kirker, der har mistet deres Hyrder, kan besættes med saadanne Personer, hvis Iver og Dygtighed kan bevare Kirkernes Rettigheder og Friheder, betrygge Præstestandens Stilling og glæde Menigheden med Frelsens Goder og Glæder.

Da nu fornylig Uppsala Kirke blev berøvet sin Hyrde og den nye Biskops Indsættelse var tilfaldet det apostoliske Sæde, lod vor Forgænger Pave Clemens, salig Ihukommelse, vor elskede Søn Sasser, som var Provst i Lunds Domkirke og opholdt sig i de Egne, indsætte som Biskop i Uppsala Kirke. Men nævnte Provst nægtede, da han hørte, at han var blevet indsat, at tage imod Indsættelsen og at give sit Samtykke til den, og han gav udtrykkeligt Afkald, som det staar i det Brev, vi har faaet fra ham[1]). Da vi saa med Bekymring tænkte paa, hvordan det skulde gaa med Indsæt-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

telse af Bispen i Uppsala, og ønskede, at der i Spidsen for Kirken i Uppsala blev sat en Biskop, under hvis Styrelse den kunde faa en lykkelig Udvikling, har vi kastet vore Øjne paa Dig, Folke, som da var Ærkedegn i Uppsala, og som troværdige Mænds Vidnesbyrd har anbefalet til os og vore Brødre paa Grund af Din boglige Kundskab, Din Modenhed, Din Kløgt i det aandelige og Din Klogskab i det timelige, og efter disse Brødres Raad har vi sat Dig i Spidsen for fornævnte Kirke i Uppsala som Ærkebiskop og Hyrde i det faste Haab og med den faste Tro, at Kirken med Guds Hjælp ved Din nidkære Dygtighed og omsigtsfulde Iver vil blive bevaret for Skade og gaa frem baade i det aandelige og det timelige. Tag derfor med Ydmyghed paa Dine Skuldre det Herrens Aag, der er lige saa let som det er sødt at bære, og vogt i Herrens Kærlighed hans Hjord, beskærm den med Iver og Omhu ved Nattetid, saa Angriberen ikke frit kan naa frem til den, og Herren, naar han kommer i den Time, Du ikke kender, og finder Dig i Færd med at handle saaledes — efter at Du har fuldkommet det Løb, der er sat for Dine Anstrengelser, og bevaret Troskaben overfor det, der betros til Din Omsorg — hvis han finder Dig tro i det lidet, kan sætte Dig over meget og føre Dig ind til sin Saligheds attraaede Boliger. Givet i Lyon 17. August i vort Pontifikats 3. Aar.

1) kendes ikke.

237 1274. 18. August. Lyon.

Pave Gregor 10. meddeler Folke, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala, at han vil blive viet til Ærkebiskop og modtage Palliet af Biskop Peder af Aarhus.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Folke, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala. Da vi ved vort Brev har paalagt vor ærværdige Broder Peder, Biskop af Aarhus, at han med Tilkaldelse af to eller tre Bisper skal meddele Dig, som vi nylig har sat i Spidsen for Uppsala Kirke som Ærkebiskop og Hyrde, Indvielsens Naadegave, har vi — for at det ikke skal være nødvendigt for Dig at drage ned til det apostoliske Sæde for af det at opnaa Palliet, som er Ærkebispeværdighedens Symbol, eller sende en Udsending derned og derved paadrage Dig Besvær eller Udgifter — bøjet os for Dine Bønner og ved Roger, Kannik i Uppsala Kirke, sendt Bispen i Aarhus Palliet, hvorom Du saa indtrængende, som det sømmede sig, har bedt os, og som er taget fra den hellige Petrus' Legeme[1]), for at samme Biskop i Aarhus kan tildele og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

overgive Dig det, naar Du har modtaget Indvielsen, efter den Formular, som vi oversender ham lukket med vor Bulle, og han paa vore og den romerske Kirkes Vegne kan modtage Din Troskabsed efter den Formular, som vi under samme Bulle meddeler ham.

Det er dog vor Vilje, at der ikke herved gøres Indgreb i Lundekirkens Ret, under hvilken fornævnte Kirke i Uppsala siges at staa.

Du skal bruge Palliet i Din Kirke paa de Dage, som er nærmere angivet i Kirkens Privilegier.

For at nu Symbolet ikke skal være i Modstrid med den, der har faaet det, men for at Du i Din Tanke kan bevare, hvad Du bærer udvortes, retter vi vor indstændige Formaning og Opfordring til Dig, vise Broder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig, at Du med den Guds Hjælp, som giver sine Gaver og uddeler sine Belønninger, søger at iagttage Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og fremmer den, der iagttager dem, og at drage omhyggelig Omsorg for, at Kirken i Uppsala, Din Brud, kan gaa frem baade i det aandelige og det timelige. Givet i Lyon den 18. August i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. DRB II 3 Nr. 25 Note 2.

1274. 18. August. Lyon. 238

Pave Gregor 10. paalægger Biskop Peder 4. af Aarhus at vie og edfæste den udvalgte Ærkebiskop Folke af Uppsala og at overgive ham Palliet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Bispen af Aarhus. Vor elskede Søn Folke, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala, har ydmygt ansøgt os om, at vi vilde meddele ham, som vi nylig efter vore Brødres Raad har sat i Spidsen for Uppsala Kirke som dens Ærkebiskop og Hyrde, Indvielsens Naadegave der i Landet.

Idet vi bøjer os for den udvalgte Ærkebiskops Ønske, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vor Broder, at Du med Tilkaldelse af to eller tre Bisper uden Hensyn til de Vanskeligheder, der kunde komme i Vejen derfor, skal meddele den udvalgte Ærkebiskop fornævnte Indvielses Naadegave.

Men for at det ikke skal være nødvendigt for fornævnte udvalgte Ærkebiskop at drage ned til det apostoliske Sæde for af det at opnaa Palliet, som er Ærkebispeværdighedens Symbol, eller sende en Udsending derned

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og derved paadrage sig Besvær eller Udgifter, bøjer vi os for den udvalgte Ærkebiskops Bønner og sender Dig ved Roger, Kannik i Uppsala, Palliet, hvorom han saa indtrængende, som det sømmede sig, har bedt os, og som er taget fra den hellige Petrus' Legeme, for at han kan modtage det af Dig og Du, naar han har faaet fornævnte Indvielse, kan overgive det til ham efter den Formular, som vi oversender lukket med vor Bulle, og modtage hans Ed paa vore og den romerske Kirkes Vegne efter den Formular, som vi under samme Bulle meddeler Dig.

Det er dog vor Vilje, at der ikke herved gøres Indgreb i Lundekirkens Ret, under hvilken fornævnte Kirke i Uppsala siges at staa.

Formularen for den Ed, han skal aflægge, skal Du søge at sende os ved en særlig Udsending snarest muligt Ord til andet i hans aabne Brev, forseglet med hans Segl.

Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 237.

239 1274. 20. September. Lyon.

Pave Gregor 10. paalægger sine Tiendekollektorer at indsamle den Tiende, der er paalignet alle kirkelige Indtægter af Lyonkonciliet for en Periode af seks Aar til Fordel for det hellige Land samt at tage deres Underkollektorer i Ed efter en samtidig meddelt Formular; for Danmarks og Sveriges Vedkommende rettes dette Brev til: Magister Bertrandus Amalrici, vor Kapellan, Kannik i Reims, til alle Egne af Danmark og Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

240 1274. 21. September.

Abbedissen Gertrud og Klosterkonventet i St. Johannes' Kloster i Lübeck kundgør, at Margrete af Kusfeld har skænket Jordegods til Klosteret; i Brevet bl. a.: de hæderlige Mænd Henrik af Næstved og Markvard af Kusfeld, Borgere i Lübeck, anbragte i Landsbyen Sürstorf 120 Mark Penge lybsk Mønt, som de havde faaet overdraget til Erhvervelse af Renter[1]), paa den Betingelse, at vi . . . skulde være pligtige at yde . . . Henrik og Markvard af vort Kloster 8 Mark Penge aarlig paa St. Mortensdag.

Original i Lübeck.

1) Retshandelen er aabenbart et Rentekøb. I Almindelighed er Forholdet et Køb og Salg, hvorved Ejeren af Grundstykket, her Klosteret, sælger en Rente af det.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1274. 29. September. Nykøbing. 241

Dronning Margrete (Sambiria) tilstaar Jens, Søn af Yndelempe, et Len i Puiatu og den befæstede Stad Reval.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har indrømmet nærværende Brevfører Herr Jens, Søn af Yndelempe, et Allodialgods[1]) i den Landsby, som kaldes Puiatu, og en Gaard i den befæstede Stad Reval, som hans Fader, salig Ihukommelse, ved Navn Yndelempe tidligere havde faaet som Len af Kongeriget Danmark, med alle dens Tilliggender saavel i Agre, Enge, Græsgange og Skove som i Vandløb eller Fiskesteder, at besidde efter sit Forgodtbefindende som Len til evig Tid. Til Bevis for dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1274 paa Mikkelsdag.

1) dette Ord, der som Regel udtrykker en Modsætning til Len, synes i Estland at betegne Jord, som Godsejeren selv havde ladet opdyrke eller havde erhvervet fra Bønderne og drev for egen Regning, altsaa omtrent det samme som Herregaard.

1274. 2. Oktober. Lyon. 242

Pave Gregor 10. paalægger Dominikanernes Provincialprior for Kirkeprovinsen Danmark at udbetale 34 Pund Sterling af de til det hellige Land indsamlede Penge til Provsten i Viborg, Ralice, Præst og Kannik i Ribe, og Vilgrip, Subdiakon og Kannik i Aarhus, da Paven af Viborgkanniken Algod, der opholder sig ved Kurien har modtaget 34 Pund Sterling til Videreforsendelse til de tre nævnte danske gejstlige, men har tilbageholdt dem til Hjælp for det hellige Land[1]).

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Dominikanerordenens Provincialprior i Kirkeprovinsen Danmark. Vor elskede Søn Algod, Kannik i Viborg, der opholder sig her ved det apostoliske Sæde, har ydmygt ansøgt os om, at vi vilde lade udbetale i hans Navn til vore elskede Sønner Provst .. i Viborg, Præsten Ralice, Kannik i Ribe, og Subdiakonen Vilgrip, Kannik i Aarhus eller een af dem 34 Pund gode og lovlige Sterlinger, som vi lod indbetale af ham.

Imidlertid har vi i Betragtning af, at det hellige Lands ynkværdige Stil-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ling indtrængende kræver, at der ydes det hurtig Hjælp, ladet det indbetalte Beløb anvende til Støtte for det hellige Land.

Derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vise Broder, at Du uden Ophævelser af nogen Art skal sørge for af de Bidrag, der til Hjælp for det hellige Land hidtil er indsamlet eller fremtidig vil blive indsamlet i Danmark, i Algods Navn at indbetale fornævnte Pengesum til Provsten og Kanniken eller een af dem inden en Maaned efter Modtagelsen af denne Skrivelse enten personlig eller ved een eller flere, som er udpeget til at indsamle denne Hjælp, saaledes at Du fra Provsten og Kanniken faar en saa nøjagtig Kvittering for, hvad Du betaler dem, at ingen for Fremtiden kan besværes med Hensyn til de saaledes modtagne Pengebeløb.

Den Kvittering, som Du faar for fornævnte Indbetaling, skal Du ved en særlig Udsending tilstille os til Henlæggelse i vort Kammer, og Du skal ved Brev, som indeholder alt dette, give os Meddelelse om, hvad Du har ladet foretage med Hensyn til det foran omhandlede.

Givet i Lyon den 2. Oktober i vort Pontifikats 3. Aar.

1) Brevet viser, hvorledes Kurien har fungeret som Bank. Anderledes Krarup, Bull. Dan. Nr. 719.

243 1274. 23. Oktober. Lyon.

Pave Gregor 10. sender sine Tiendekollektorer et Regulativ for Opkrævning af den Tiende, som er paalignet af Lyonkonciliet til Hjælp for det hellige Land, for Danmarks og Sveriges Vedkommende til Bertrandus Amalrici[1]).

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1) i de pavelige Kopibøger, hvor dette Brev er overleveret, er Bertrandus Amalrici ikke nævnt. Efter Brevet findes her et Spatium paa 6 Linier, hvor en Række Adressater skulde have været nævnt; at Bertrandus har været blandt disse, fremgaar af en Sammenligning med Nr. 239.

244 [1274]. 6. November. Lyon.

Generalmagisteren for Dominikanerordenen Johannes meddeler Provincialprioren for Danmark Absalon de Dispositioner, der er trufne mellem Dominikanerne og Franciskanerne for at undgaa Strid og Rivalisering mellem de to Ordener.

Afskrift i Vidisse af 1275 u. D. i det svenske Rigsarkiv (Nr. 266).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Broder Johannes, Dominikanerordensbrødrenes uværdige Tjener, til sin højtelskede Broder i Kristus Absalon, Dominikanernes Provincialprior for Kirkeprovinsen Danmark, Hilsen med oprigtig Kærlighed.

For at den hellige Tros Urtegaard kan give fyldigere og for den guddommelige Tunge sødere Frugter, skal den ikke blot overrisles med frelsebringende Formaning og Opmuntring, men der kræves ogsaa til dette, at Urtegaardsmandens lugende Haand med nidkær Tugt bortskærer den menneskelige Skrøbeligheds Spirer, som ofte skyder op i Urtegaarden paa foruroligende Vis, for at de ikke — hvad Gud forbyde — ved en eller andens Forsømmelighed paa faretruende Maade skal vokse op og blive Kviste, og til stor Skade blive en Hindring for det, for hvis Fremgang der længe er slidt og stræbt. Men se, o elskede Broder: Guds grænseløse Kærlighed, som kommer for at frelse Syndere, og som ikke vil, at nogen skal fortabes, og som ønsker, at Folket skal blive velbehageligt for den, uden en Plet eller skæmmende Rynke — den har i de seneste Tider samtidig sendt de højhellige Mænd Dominicus og Franciscus til Verden som flittige Arbejdere og bestemt dem til samme Hverv; begge har de, oplyst af Helligaandens Lue og optændt af dens Glød, for at Sønner skulde fødes dem til at vandre i Fædrenes Fodspor, grundlagt en Orden, hvis mægtige Forkyndere i Gerning og Tale kunde bekæmpe de vindige Magter under Klosterløftets frelsebringende Symboler, frygtløst slaa Fjendernes Angreb tilbage, gøre de onde Aanders Magt til intet og ivrigt hige efter at føre Synderne bort fra Vildfarelsens Vej samt lede de omvendte ind paa Frelsens Sti.

Men eftersom det vilde blive til Fare for Brødrene af begge Ordener, til Forargelse for andre og til mangfoldig Skade for Sjælene, hvis der mellem dem, som bør forene de stridende i Enighedens Pagt, skulde opstaa noget Emne til Uro, har den ærværdige Fader Hieronymus, Generalminister for den fornævnte Franciskanerorden, og jeg besluttet at følge i de højhellige Fædres Fodspor, de som altid ved Fredens Baand skabte Aandens Enhed mellem Brødrene af begge Ordener, og hvis Efterfølgere vi, skønt uværdige, er i Kraft af det os paalagte Embede. Idet vi ønsker ved belejlige Bestemmelser at træde op mod det, der kunde hindre de ædle Træers Vækst i vore Ordners Urtegaard, at varetage vor fælles Fred og vort fælles Omdømme og at sørge for andres Fremgang, har vi derfor truffet den Beslutning efter Raadslagning med de bedste Brødre af begge Ordener at foreskrive det nedenfor anførte: Efterdi det vides at være far-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ligt at drøfte de helliges Fortjenester og at forøge eller forklejne noget med Hensyn til dem, som dette har bragt Helgenkronen, og da det vides at være forvovent at nedsætte dette over for Mængden, skal hver den, der bevidst eller offentligt drister sig til at hæve sin Røst for at forklejne en anden Ordens hellige Mænd eller Ordenens almindelige og hele Stilling, straffes strengt, og desuden skal han af sin foresatte tvinges til at tilbagekalde sine Ord i Overensstemmelse med hvad der besluttes af Prioren eller Guardianen for det Kloster, hvor Forargelsen derover maatte være opstaaet, eller yde Bod paa anden Maade. Ogsaa dette bør man af al Magt undgaa, at ingen af Iver efter at bringe en Novice ind i sin Orden virker for hans Udtræden af den Orden, vedkommende allerede har antaget, og hvis nogen lokket og paavirket paa denne Maade forlader sin Orden, maa han indenfor et Aar ikke optages i den Orden, til Gunst for hvilken han brød ud, uden Tilladelse fra den Orden, som han forlod. Da der fremdeles mellem den Guds Tjenere, der ikke er Tvistens, men Fredens, enten ingen Retsstrid bør føres, eller den bør afsluttes saa hurtigt som muligt, skal Priorer og Provincialministre og deres Generalvikarer ikke opsætte at yde Retfærdighed til de fremmede Ordensbrødre, der klager over Brødre, der er overgivet til deres Forsorg, for at de forurettede ikke paa Grund af disses Svigten med Vanære for begge Ordener skal tvinges til at henvende sig til fremmede Dommere. Og eftersom det, der sker i den romerske Kurie bliver bekendt nær og fjærn, skal begge Ordeners befuldmægtigede, der opholder sig der for at værne Ordenernes fælles Rygte, ikke rejse Klage mod den anden Orden paa Anmodning af enkelte Brødre eller af eet Kloster eller tillade, at den rejses af nogen Broder, eller at de erhverver Breve, medmindre Klagernes Provincial, hvem det paahviler at beslutte, om der skal føres Proces angaaende det, Sagen drejer sig om, herom sender særligt Brev til sin Ordens Prokurator. Eftersom man fremdeles skal adlyde de apostoliske Formaninger og Forbud, maa ingen af de to Ordeners Brødre til Opførelse af et Kloster, en Kirke eller et Kapel driste sig til at vælge en Plads, der ligger i Nærheden af den anden Ordens Brødre inden for den af Pavestolen fastsatte Afstand paa hundrede og fyrre Alen, uden deres Tilladelse og Billigelse. Vi beder dog om, at de ikke gør Vanskelighed ved at vise en saadan Gunst, naar der paa Grund af Stedets naturlige Beliggenhed ingen eller kun ringe Skade forvoldes dem. Da iøvrigt enhver bør vogte sig for at gøre mod nogen, hvad han ikke ønsker gjort mod sig selv, maa heller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ingen driste sig til selv eller gennem andre at foranledige, at nogen Persons Valg af Gravsted hos Brødre af den anden Orden — herfra undtages dog vedkommendes Fader og Moder, Broder og Søster — bliver ændret, eller at testamentariske Gaver til dem bliver forringet. Hver enkelt skal fremdeles tage vare paa, at han ikke, idet han overilet værner sin Ordens Ære, i Kappestrid eller af Avind afbryder eller hindrer andres Tale. Da fremdeles det Raad er bedst, og den Dom den fasteste, som finder Medhold hos de fleste, skal man, hvad angaar Overholdelsen af Banlysnings- og Interdiktdomme, som er afsagte af andre end af Paven og Pavestolens Legater, for hvilke man uden videre maa bøje sig, og som drages i Tvivl, efter at der forud er sket omhyggelig Drøftelse mellem Brødrene af begge Ordener, og man om fornødent har søgt de retskyndiges Raad, uden Forskel overholde dem, naar Samvittigheden maatte tillade det. Da fremdeles alt, hvad der forøves mod Kristentroens Renhed, er til Skade for alle, maa ingen hindre eller forstyrre Inkvisitorer af kættersk Vranglære, men de skal snarere utrætteligt bistaa hverandre og andre skal yde dem Hjælp i Udførelsen af deres Hverv.

Da vi ønsker at drage nøje Omsorg for ovenstaaende med virkningsfulde Formaninger og belejlig Revselse paa en saadan Maade, at man hurtigt og forsigtigt afholder sig fra, hvad I maatte finde paabegyndt, og saa at ingen i Fremtiden vover at forsøge noget lignende — og for at ovenstaaende hos de Brødre, der er betroet Eders Ledelse, hurtigt kan opnaa den ønskede Virkning, skal I til alle Konventer i Eders Provins sende en Afskrift af nærværende og til yderlige Stadfæstelse bekræfte det med Eders Segl, idet I skal vide, at omtalte Fader, Generalministeren, har sendt lignende Breve til sin Ordens Provincialministre. Levvel og bed for mig. Givet i Lyon den 6. November.

1274. 12. November. Lyon. 245

Pave Gregor 10. hæver Interdikt- og Banlysningsdommene over Danmark og danske Personer og fastsætter Vilkaarene for Afslutning af Forlig mellem den danske Kongemagt og de landflygtige danske gejstlige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til evig Amindelse. Af det Ugræs, som Menneskehedens Fjende har udsaaet, er der fornylig i Danmarks Rige fremspiret en alvorlig Split-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

telse, idet vor højtelskede Søn i Kristus Erik, de Danskes høje Konge, og vor højtelskede Datter i Kristus Margrete, de Danskes høje Dronning, klagede over, at der var tilføjet dem Forurettelser og svære Tab af Ærkebiskop Jakob i Lund, salig Ihukommelse, og vor ærværdige Broder Biskop Peder i Roskilde, medens Ærkebispen, Bispen og tillige Provst Sasser i Lund, Magister Ro, Kannik i Ribe, og Sognepræsten David i Rye i Roskilde Stift alvorligt beklagede sig over, at de af fornævnte Konge og Dronning var blevet fordrevet fra deres Embeder og Stillinger, berøvet deres Gods, og at de havde lidt andre uhyre Forurettelser og svære Tab, og at Kirkens Frihed i Riget var bleven traadt haardt under Fødder. I Anledning af dette er der i længere Tid ført en Retssag saavel for vore Forgængere, de romerske Paver Urban og Clemens, salig Ihukommelse, som for Guido, Kardinalpresbyter af S. Lorenzo in Lucina, salig Ihukommelse, dengang det apostoliske Sædes Legat og Nuntius i hine og andre Egne; der er af dem foretaget adskillige Undersøgelser, og der er tilsidst af Kardinalen afsagt forskellige Domme, fordi fornævnte Konge og Dronning ikke inden en bestemt Frist, der efter Kardinalens eget Sigende var forud angivet af ham, tilstod ovennævnte Ærkebiskop, Biskop, Provst, Kannik og Sognepræst passende Sikkerhed for fuldt Lejde for deres Personer, som de kunde slaa sig til Ro med, og disse Domme gik ikke blot ud paa Banlysning af Kongen og Dronningen og Interdikt over Riget, men tillige paa Banlysning og Suspension af adskillige andre Personer, fordi de ikke overholdt Interdiktet og fik andre til ikke at overholde det.

Men Gud, som bevirker Fred, bøjede de stridende Hjerter mod Freden, og det skyldes formodentlig hans Velgerning, naar der mellem nævnte Ærkebiskop i hans eget og foran anførte Biskops, Provsts, Kanniks og Sognepræsts Navn som den ene Part, og vor elskede Søn Magister Niels, Rigets Kansler og Kongens og Dronningens befuldmægtigede paa deres Vegne som den anden Part er sluttet en fredelig Aftale, som baade Kongen, Dronningen og Ærkebispen sluttede sig til; efter Aftalen var der saa godt som sikkert Haab om at kunne løse de vigtigste Stridsspørgsmaal, saa at blot Uenighed om fornævnte Domme endnu stod tilbage, idet nogle hævdede, at Dommene var afsagt paa rette Vis og ikke burde hæves uden i Overensstemmelse med Kirkens Fremgangsmaade, medens andre sagde, at de var ganske betydningsløse, da de var kundgjort efter lovlig Appel, og at derfor navnlig Kongen og Dronningen ikke var bunden af denne Bansdom, da den var afsagt over dem, som ovenfor angivet, og at Riget

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

heller ikke var underlagt Interdiktet; thi da Dommene af Kardinalen, som ovenfor anført, var fældet under den Forudsætning, at Kongen og Dronningen ikke inden en bestemt Frist gav Ærkebispen, Bispen, Provsten, Kanniken og Sognepræsten passende Sikkerhed for fuldt Lejde for deres Personer, som de kunde slaa sig til Ro med, men Kongen og Dronningen, som det synes at fremgaa af Kardinalens Optegnelser, indenfor den foreskrevne Frist gav denne Sikkerhed, er det klart, at den Forudsætning, hvorunder Dommen over Kongen, Dronningen og Riget er fældet, er bristet, og at følgelig Dommene har været ganske uden Virkning.

Da vi i dette Tvivlsmaal med Hensyn til alle disse Domme ønsker paa frelsebringende Maade at drage Omsorg for fornævnte Konge, Dronning og Rige saa vel som for Ærkebispen, Bispen, Provsten, Kanniken og Sognepræsten og de andre Personer i Riget, ophæver vi Dommene, for saa vidt de har affødt nogen Virkning, for at skaffe dem Sikkerhed og fjerne al Betænkelighed, som Tvetydigheden kunde give Anledning til.

Dersom nogen i Anledning af Dommene maatte have paadraget sig Irregularitetens Lyde, giver vi dem af vor Magtfuldkommenhed Dispensation herfor af særlig Naade.

Men da denne oven omtalte fredelige Aftale ved Ærkebispens indtrufne Død ikke var naaet til endelig Udførelse, da det navnlig ikke var sikkert, om Ærkebispen havde faaet Fuldmagt af Bispen, Provsten, Kanniken og Sognepræsten til at gaa ind paa Overenskomsten, giver vi den nuværende Ærkebiskop i Lund og nævnte Biskop, Provst, Kannik og Sognepræst frit Valg mellem enten i Løbet af fire Maaneder, efter at de har faaet nærværende Brev, at samtykke i fornævnte fredelige Aftale eller, om de vil, lade være, saaledes at Hovedstridsspørgsmaalene i Tilfælde af deres Samtykke ad fredelig Vej skal bringes til Afslutning efter Aftalen mellem Ærkebispen og den befuldmægtigede, da samme Kansler, fornævnte Konges og Dronnings befuldmægtigede, som dertil havde tilstrækkelig Fuldmagt fra Kongen og Dronningen og gav sig ind under vor Bestemmelse med Hensyn til vort Forbehold vedrørende ovennævnte Valg, udtrykkelig gav sit Samtykke til vor Bestemmelse, der var truffen efter vore Brødres Raad.

Men hvis fornævnte Ærkebiskop, Biskop, Provst, Kannik og Sognepræst eller nogen af dem indenfor den angivne Frist ikke skulde samtykke i denne fredelige Aftale, saa skal fra da af baade den eller de, som ikke samtykker, frit have Ret til at forfølge Hovedstridsspørgsmaalene ad Ret-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tens Vej over for Kongen og Dronningen ved det apostoliske Sæde eller andetsteds for den eller dem, til hvem vi overdrager disse Spørgsmaal, og paa samme Maade Kongen og Dronningen overfor den eller dem, der ikke samtykker.

Men hvis en eller flere af de fornævnte, inden dette Brev naar frem til dem, efter denne fredelige Aftale eller paa anden Maade maatte have sluttet Forlig med Kongen og Dronningen, er det vor Vilje, at dette Forlig ikke paa nogen Maade skal svækkes ved det angaaende Valget trufne Forbehold, men at Forliget skal staa ved Magt. Intet Menneske maa bryde denne Eftergivelses-, Dispensations- og Forbeholdsskrivelse eller i ubesindigt Vovemod gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Lyon den 12. November i vort Pontifikats 3. Aar.

246 **1274. 13. November. Lyon.**

Pave Gregor 10. paalægger Dominikanernes Provincialprior for Danmark at lade prædike Korstog i sin Ordensprovins indenfor en Periode af 3 Aar og meddeler, hvilken Aflad og hvilke Begunstigelser der gives Korsfarerne og dem, der støtter Korstoget.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

247 **1274. 13. November. Lyon.**

Pave Gregor 10. paalægger Franciskanernes Provincialminister for Danmark at lade prædike Korstog i sin Ordensprovins indenfor en Periode af 3 Aar og meddeler, hvilken Aflad og hvilke Begunstigelser der gives Korsfarerne og dem, der støtter Korstoget.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

248 **1274. 21. November. Dortmund.**

Ridder Bernhard af Hörde, hans Hustru, hans Brødre og Søstre sælger to Ejendomme til Magdalenehospitalet i Münster. Blandt Vidnerne: Bertel af København.

Afskrift i Magdalenehospitalets Brevbog i Münster.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1274. 249

Ejendomsbrev paa Hestvangsmølle.

Aalborghus Registratur.

En Vidisse af et Ejendomsbrev paa Hestvangsmølle med dens Flodsted.

1274. 250

Bispen af Viborg overdrager Antvorskov Kloster sine Rettigheder i St. Hans Kirke i Viborg.

Antvorskov Registratur.

Bispen af Viborg gav til Antvorskov Kloster alle Rettigheder og Indkomster til St. Hans Kirke i Viborg. Aar 1274.

1274. 251

Tyge, Provst i Aarhus, skøder Attrup Mark til Øm Kloster (?).

Skanderborgske Registratur.

Et latinsk Pergaments Skødebrev af Provsten i Aarhus ved Navn Tyge N. udstedt paa Attrup Mark. Dateret 1274.

1275. 29. Januar. Hjortholm. 252

Biskop Peder 4. af Roskilde giver Københavns Borgere en Række Privilegier.

Afskrift i Vidisse af 1279 13. December (Nr. 390).

Peder, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Idet vi bøjer os for de Bønner, som er fremsat af vore elskede Borgere i København, har vi ment at burde indrømme dem visse Særrettigheder, nemlig at de, der sejler fra København til Malmø, maa være frie for enhver Told, naar blot omvendt samme Ret fuldt ud indrømmes dem, der vil sejle fra Malmø til København. Fremdeles giver vi fornævnte Borgere i København fuld Myndighed til at fastsætte, bestemme og begrænse de Udgifter, som plejer at anvendes paa Bryllupshøjtideligheder, efter hvad der almindeligt overholdes i Ribe og Lund, og enhver, der gaar imod for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Bestemmelse, skal bøde os tre Mark Penge og Staden lige saa meget. Vi indrømmer ydermere saavel rige som fattige i fornævnte Stad, at de paa Højtids- og Helligdage — de store Højtider dog undtagne, medmindre virkelig Nødvendighed kræver det — kan bringe deres Varer fra Dæk eller Skib uden Fare for nogen Straf, naar blot de til Underhold af de spedalske, som lever sammesteds, lægger en Skilling i St. Olufs Bøsse. Fremdeles vil vi, at Skibe og alle andre Ting, som ofte kommer i Fare paa Grund af Havets Oprør og Stormens Styrke mellem København, Amager, Hvidovre og Skovshoved, ikke skal anses for ved Skibbrud tabt Gods, som paa Dansk hedder Vrag. Ydermere lover vi, at Raadmændene i København skal være fri for at sidde Ret, fælde (Døds)dom eller anden Dom over Tyve og Røvere. Fremdeles lover vi, at de ikke skal kunne tvinges til i nogen Sag at rense nogen ved Ed, idet vi tilføjer, at for enhver Handling, Sag eller Overenskomst, om hvilken der foreligger Vidnesbyrd af to Raadmænd fra fornævnte By, kan ingen forsvare sig ved Lov[1]). Vi tillader ogsaa, at grundejende Borgere i Byen, der staar i Begreb med at sejle ud, og som bliver stævnet for Ombudsmanden i Anledning af en eller anden Sag, og som forsøger at forsvare og undskylde sig med Lov, ikke maa forhindres i at sejle, medens Fristen for Edens Aflæggelse løber, dog efter at de forinden har søgt Tilladelse hos Ombudsmanden. For at ikke disse Bestemmelser i Tidens Løb skal tilbagekaldes som ugyldige, har vi givet dette Brev og til yderligere Stadfæstelse ladet det bekræfte med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet paa Hjortholm i det Herrens Aar 1275 den 29. Januar.

1) d. e. Partsed med Ed af Mededsmænd.

1275. 12. Februar. Under denne Dato bringer Langebeks Diplomatarium Nr. 181.

253 1275. 20. Februar. København.

Biskop Peder 4. af Roskilde vidimerer Københavns Stadsret af 1254 13. Marts (= DRB II 1 Nr. 138).

Original i Københavns Stadsarkiv.

Peder, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi omhyggeligt har gennemset og læst et Brev fra den ærværdige Fader Herr Jakob, af Guds Naade Biskop i Roskilde, salig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ihukommelse, hvilket Brev var ustunget, ufordærvet og uden Skade i nogen Henseende og af følgende Ordlyd: Hvis enhver o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 138)*. Idet vi anser fornævnte Indrømmelser og Bestemmelser for gyldige, fornyer vi dem i Kraft af dette Brev. Til yderligere Vidnesbyrd og Bevis for dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort og fornævnte Stads Segl. Givet i København i det Herrens Aar 1275 den 20. Februar i Nærværelse af de gode og hæderlige Mænd Herrerne Jens, Provst i Roskilde, Peder kaldet Galle, Jens kaldet Ryde, Niels kaldet Pipping, Magister Jens Ade, Kannik i København, og Henrik Arlugsen, vor Staller, Eskil kaldet Krage, vor Foged i København, og Oluf kaldet Gude, Anselm, Adam, Alard kaldet Grønning, Borgere i København og mange andre gejstlige og verdslige, som særlig var opfordrede og anmodede om dette.

1275. 21. Marts. Lyon. 254

Pave Gregor 10. stadfæster og transsumerer de Breve, hvorved den danske Krone og de landflygtige danske gejstlige slutter Forlig.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til alle troende kristne, som faar dette Brev at se. Vi har optaget i nærværende Brev Ord til andet Ordlyden af forskellige Breve fra Ærkebiskop Jakob i Lund, salig Ihukommelse, og vor ærværdige Broder Biskop Peder i Roskilde, hvori det ses, hvorledes den Uenighed og Strid, der fornylig var opstaaet mellem dem, Provst Sasser i Lund, Magister Ro, Kannik i Ribe, og David, Sognepræst i Rye i Roskilde Stift som den ene Part, og vor højtelskede Søn i Kristus Erik, de Danskes høje Konge, og vor højtelskede Datter i Kristus Margrete, de Danskes høje Dronning, som den anden Part om forskellige Rettigheder og Punkter nu tydeligt er stilnet af, og hvorledes nævnte Ærkebiskop skulde gaa frem overfor de gejstlige, som i Mellemtiden havde tiltaget sig Præbender ved Domkirken og andre Beneficier i Lunds Stad og Stift, samt hvorledes Kongen og Dronningen har givet deres befuldmægtigede, vor elskede Søn, deres Kansler, Magister Niels, og Ærkedegnen Peder i Aarhus og hver især af dem paa begges Vegne Fuldmagt til at gaa ind paa Fred, Forlig og Voldgift samt foretage, hvad de ellers maatte anse for gavnligt i denne Sag. Nu er det vor Vilje og Bestemmelse, at den anførte Ordlyd heraf skal have samme Betydning og Retskraft i alle Maader, som de originale Breve vides at have, saaledes at man skal fæste samme Lid til Gengivelsen som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til de originale Breve, selv om Originalerne skulde blive ødelagt eller ikke paa nogen Maade kunne skaffes til Veje. Den fornævnte Ordlyd er følgende:

Jakob, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse o. s. v. *(= Nr. 197)*.

Vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland o. s. v. *(= Nr. 208)*.

Peder, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til den højhellige Fader i Kristus, den hellige romerske Kirkes Yppersteepræst o. s. v. *(= Nr. 321)*.

Peder, af Guds Barmhjertighed Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, som ser dette Brev, o. s. v. *(= Nr. 230)*.

Jakob, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse o. s. v. *(= Nr. 197)*.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland, og hans Moder, Dronning Margrete, til den højhellige Fader og Herre .. den hellige romerske Kirkes Yppersteepræst o. s. v. *(= Nr. 140)*.

Givet i Lyon den 21. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

255 1275. 24. Marts. Lübeck.

Ærkebiskop Johannes af Livland, Estland, Preussen og Riga udsteder en Forordning til Beskyttelse af skibbrudne indenfor hans Jurisdiktion og stadfæster Legaten Kardinal Guidos Forordning om samme Sag (DRB II 2 Nr. 1).

Original i Lübeck.

256 1275. Omkr. 31. Marts.

Herr Anders Nielsen mageskifter sit Gods i Ørslevvester med Sorø Klosters Gods i Stubberup ved Fakse.

Referat i Sorø Gavebog.

Herr Anders Nielsen, hvis Bedstefader var Herr Alexander, Ærkebiskop Absalons Søstersøn, afhændede og skødede til Klosteret alt sit Gods i Ørslevvester, nemlig syv Øre og to Penninge Skattejord med alt, hvad der retteligt tilhørte ham sammesteds, idet han af Klosteret modtog Gods i Stubberup eller Fakse med hele deres Tilliggende og 40 Mark Penge gængs Mønt. I det Herrens Aar 1275 omkring Paaskedag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1275. 27. Marts. Reval. 257

Eilard, Høvedsmand i Reval, tildømmer Dünamünde Kloster noget Jord mellem Saha og Puiatu.

Afskrift i Vidisse af 1298 24. Februar i det svenske Rigsarkiv.

Eilard, Høvedsmand i Reval, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Herren.

Efterdi Menneskenes Hukommelse er skrøbelig, begraves den let i Glemselens Taage. For at derfor ikke de Handlinger, der er sket i Tiden, skal tilbagekaldes i Tidens Løb, bør de, saaledes som de gamle klogt har bestemt, betroes enten til Skriftens Vidnesbyrd eller til Vidners Udsagn eller til begge Dele, saa at de ved begge Dele kan opnaa urokkelig Styrke. Følgelig gør vi vitterligt for alle, nulevende som tilkommende, at nærværende Brevførere, Munkene fra Dünamünde, efter Lands Lov, nemlig ved Jernbyrd, fredeligt og frit til retmæssig Besiddelse i evig Tid har erhvervet et Stykke Jord mellem Saha og Puiatu, om hvilken Jord der stod en stor Strid mellem Munkene og Fru Elisabet, Enke efter Herr Odvard, der blev dræbt paa Isen. For at de ikke i Fremtiden skal udsættes for Trætte angaaende fornævnte Jord, har vi ladet dette Brev overgive dem til Vidnesbyrd og Forvaring og ladet det bekræfte med vort Segl og andre tilstedeværende Herrers Segl, nemlig Odvard af Lode, Johan af Loyse, Henrik af Oelsen, Johan af Wesenberg, Segebod og Konrad af Estorp. Givet i Reval i det Herrens Aar 1275 Onsdag før Judica.

1275. 28. April. Hillerødholm. 258

Anders Pedersen Vædder fuldbyrder den af Cecilie, Datter af Jon Regmodsen, foretagne Overdragelse af Ejendom i Pederstrup og Øverup til Esrom Kloster.

Afskrift (Esrombogen).

Anders Pedersen Vædder til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Herren.

Jeg gør vitterligt ved dette Brev, at jeg med Billigelse og Samtykke af Herrerne Anders Nielsen, Ingemar Skjalg og Jens Sundesen har overgivet det Gods, løst og fast, i Pederstrup og Øverup, som Fru Cecilie, Datter af Jon Regmodsen, salig Ihukommelse, har overdraget Klosteret Esrom, og at jeg godkender og billiger alt, hvad nævnte Frue har overdra-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

get Klosteret. Til Erindring om dette har jeg ladet nærværende Brev bekræfte med mit Segl. Givet paa Hillerødholm i det Herrens Aar 1275 den 28. April.

259 1275. 22. Maj. Rostock.

Rostock Stad bemyndiger Broder Eberhard til at indsamle Almisse til Helligaandshuset i Rostock; de, som yder Hjælp til Helligaandshuset, faar eftergivet Kirkebod af Ærkebisper og Bisper; blandt disse nævnes: Herr Peder af Viborg, Ærkebisp, 40 Dage.

Afskrift i Rostock.

260 1275. 24. Maj. Lübeck.

Grev Helmold af Schwerin stadfæster sin Faders Privilegier til Lübeckerne; blandt Vidnerne: Henrik af Næstved.

Original i Lübeck.

261 1275. 12. Juni. Roskilde.

Provst Jens og Roskilde Kapitel bestemmer, at der skal holdes Aartid for Roskildeborgeren Niels Hermansen, der har skænket Roskilde Kirke noget Gods i Nørre-Hyllinge.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Provst Jens og Kapitlet i Roskilde til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

Efterdi ifølge de hellige det, som er givet af Kærlighed, ikke gengældes bedre eller smukkere end ved Gengældelse af Kærlighed, indrømmer vi ved dette Brev Niels Hermansen, Borger i Roskilde — som tilskyndet af Fromhed har overdraget og ved Skødning overgivet til vor Kirke et Bol Jord paa 10 Øre med alt dets Tilliggende i den Landsby, som hedder Nørre-Hyllinge, saaledes at Halvdelen aarligt deraf skulde tilhøre Kirkens Bygningsfond, Halvdelen anvendes efter vort Forgodtbefindende — at hans Aartid til evig Tid skal fejres i denne Kirke med Messe, Vigilier og de andre fromme Handlinger, som plejer at finde Sted i samme Kirke for dens særlige Velgørere, og for at der ikke i Fremtiden skal opstaa nogen Tvivl an-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gaaende dette for ham og hans Arvinger, har vi ladet ham overgive dette med Roskildebispen Herr Peders Segl tilligemed vort Kapitels Segl bekræftede Brev. Forhandlet i Roskilde den 12. Juni i det Herrens Aar 1275.

1275. 28. Oktober. 262

Asser Helfsens Enke Kristine giver sin Søn Jens fri Raadighed over hans Gods i Hammerum Herred.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Kristine, Enke efter Asser Helfsen, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Herren.

I skal vide, at jeg til min elskede Søn Jens, gejstlig, har givet fri Myndighed til at afhænde, mageskifte samt pantsætte alt hans Gods i Hammerum Herred, idet jeg oprigtigt lover at ville anse alt, hvad der af ham bliver gjort med det nævnte Gods, for ret og rimeligt at være. Til Bevis for dette har jeg ladet følgende Herrers Segl hænge under dette Brev: Herr Johannes, Prior i Ørslev Kloster, Herr Palle Nielsen og Herr Kristian Ovesen. Forhandlet i det Herrens Aar 1275 paa Apostlene Simons og Judas' Dag.

1275. 11. November. Laholm. 263

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Strange Andersens Overdragelse af Ejendom i Nordrup, Slagelse Herred, til Antvorskov Kloster og tildømmer Klosteret den.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Efterdi Herr Strange Andersen paa Sjællands Landsting har overdraget, skødet og overgivet alt sit Gods i Nordrup i Slagelse Herred med alt dets Tilliggende til Prioren og til St. Hans Kloster i Antvorskov at eje med evig Ret til Frelse for sin Sjæl, sin Moders og Faders samt sine andre Forfædres Sjæle, stadfæster vi denne Skødning med dette Brev og tildømmer dem nævnte Gods som evigt Eje og som undergivet deres Raadighed, idet vi forbyder, at nogen fordrister sig til at omstøde den nævnte Skødning, saafremt han ønsker at bevare vor Naade. Til Vidnesbyrd om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Laholm i det Herrens Aar 1275 Mortensdag.

264 1275. December. Slesvig.

Biskop Bonde af Slesvig vidimerer Anders Nielsens Brev (= Nr. 214).

Referat (Ribe Oldemoder).

Bonde, Biskop i Slesvig, bevidner ved Brev at have set det ovenfor anførte Brev uden Beskadigelser o. s. v. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1275 i December Maaned.

265 1275. Sønderborg.

Kong Erik 5. Glipping lover at hjælpe Hertug Magnus Birgersen af Sverige og hans Broder Junker Erik med 100 bevæbnede Mænd, for hvilket han modtager 6000 Mark Sølv og faar stillet en Borg i Pant.

Afskrift og Referat af Ericus Olai.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at der mellem os som den ene Part og de velbyrdige og stormægtige Mænd Herr Magnus, Hertug af Sverige, og Junker Erik, hans Broder, som den anden Part er aftalt med Haandslag og truffet den Overenskomst: at vi bør støtte dem kraftigt for at opretholde deres Magt o. s. v. Og der blev udvirket, at han da stillede 100 bevæbnede Mænd med fuldt Krigsudstyr, for hvilke hine lovede 6000 Mark lødigt Sølv og som Pant en Borg efter hans eget Valg, til hvis Bevarelse, Vedligeholdelse og Hævdelse de lovede at yde 1000 Mark aarligt. Givet i Sønderborg i Aaret 1275.

266 1275. u. D. Skara.

Dominikanernes Provincialprior for Danmark Absalon sender Sigtuna Dominikanerkloster et Transsumpt af Nr. 244 med Paalæg om at adlyde de deri givne Befalinger.

Original i det svenske Rigsarkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Broder Absalon, Dominikanerordensbrødrenes uværdige Tjener i Provinsen Danmark, til sine højtelskede Sønner i Kristus, Guds Søn, Prioren og de øvrige Brødre af Dominikanerordenen i Sigtuna Kloster, Hilsen evindeligt med Herren.

I skal vide, at jeg har modtaget et Brev fra den ærværdige Fader vor Ordensmester Broder Johannes af følgende Ordlyd: Broder Johannes, Dominikanerbrødrenes uværdige Tjener, til sin højtelskede Broder i Kristus Absalon, Dominikanernes Provincialprior for Kirkeprovinsen Danmark, Hilsen o. s. v. *(= Nr. 244)*.

Idet jeg, som det sømmer sig, ønsker at adlyde den ærværdige Fader, Ordensmesterens Befaling, oversender jeg Eder, kære Venner, dette med vort Segl beseglede Brev, idet jeg retter min Bøn og Formaning til Eder, kære Brødre, og til Eders Synders Forladelse paalægger Eder, at I med nøje Omhu søger at udføre, hvad der staar i det nævnte Brev, saa at Eders Lydighed efter Fortjeneste kan være anbefalet nævnte Fader Ordensmesteren og mig. Levvel og bed for mig. Givet i Skara i det Herrens Aar 1275 paa vort Provinskapitel.

1275. u. D. Thott fol. 730 f. 76 se Nr. 235.

1276. 13. Marts. Greifswald. 267

Fyrst Vizlav 2. af Rügen stadfæster Klostret Eldenas Ejendomsret til Redewiz. Blandt Vidnerne: Herr Anders af Bornholm.

Original i Stettin.

1276. 20. Marts. Brede Kirke. 268

Biskop Tyge af Ribes Protokol over det første Retsmøde i Processen mellem Løgum Kloster og Ærkedegnen Mogens af Aarhus om Patronatsretten til Brede Kirke.

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at i det Herrens Aar 1276 paa Fredagen efter Søndagen Lætare Jerusalem i Sagen mellem Abbeden og det menige Konvent af Løgum Kloster som den ene Part og Herr Mogens Ærkedegn af Aarhus som den anden Part angaaende Brede Kirke i Ribe Stift begge Parter gav Møde for os i nævnte Kirke, og at der — efter at Klage-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skriftet var blevet fremlagt og offentlig oplæst — blev svaret paa følgende Maade:

Til den første Paastand, at da Munkene var i Kvasibesiddelse af Brede Kirke, eftersom de var præsenterede af den rette Patron Kong Abel, og endelig havde erhvervet den ved biskoppelig Kollats, blev der svaret, at Herr Kongen aldrig havde været den rette Patron, da han hverken har bygget Kirken eller givet Grunden eller doteret den, og saaledes var den Kollats, der fulgte efter en saadan Præsentation fuldstændig ugyldig.

Fremdeles: selvom samme Herr Konge havde været den rette Patron, saa har han dog aldrig — hvad der fremgaar af hans Privilegium — præsenteret dem til fornævnte Kirke, men overdraget dem Patronatsretten (hvis han da havde nogen). Da der maa være en Forskel paa den præsenterede og den præsenterende, har de ikke kunnet præsentere sig selv og følgelig heller ikke paa denne Maade haft Besiddelsen af samme Kirke.

Fremdeles: forudsat, at nævnte Herr Konge havde haft sand Patronatsret og havde præsenteret paa det lovlige Tidspunkt, og Kollatsen var paafulgt før Sognepræstens Død, maa man mene, at fornævnte Kollats ikke kan fratage den verdslige Patron Retten til at ændre sin Indstilling. Da altsaa Erik, de Danskes berømmelige Konge, hvem Patronatsretten var tilfaldet ved Forgængernes Død, hvis de da havde nogen, straks efter at samme Kirkes Sognepræst var død, præsenterede en anden, ses det, at den første Præsentation er ugyldig.

Fremdeles: forudsat, at alt det fornævnte var skelligt udført, er der en Ting, som udelukker Munkene helt fra at forfølge Sagen, nemlig at de ikke kan besidde Kirker. Og skønt det over for en Dommer er overflødigt at anføre, hvad der er Ret, da han har alle Retsregler i sit Hjertes Kammer, anføres dog i denne Forbindelse Bestemmelsen om Munke og regelbundne i Kapitlet Recolentes[1]). Forudsat ogsaa, at de paa en eller anden Maade kunde besidde en Kirke, saa søger de forgæves og mod al Ret denne Kirke, fordi de maa formodes (allerede) at have flere Kirker og uden Dispensation.

Da Sagen saaledes var indledet paa lovlig Vis, og Hovedpersonerne paa begge Sider havde afgivet Ed om at ville tale Sandheden, fremlagde Munkene for at underbygge deres Standpunkt et Dokument, der var forseglet med den ærværdige Fader Herr Esgers, den forhenværende Ribebiskops Segl; dets Indhold var følgende: Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe o. s. v. (= *Nr. 185*). Da dette Dokument var læst op, insisterede Modparten ikke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

desto mindre paa de første Afsnit (af sine Anbringender), paa hvilke der fra Munkenes Side blev svaret, at hvis Kong Abel ikke havde Præsentationsretten og heller ikke Erik, der nu regerer, saa synes de omtalte Munke alligevel at have Ret i samme Kirke, fordi en Kollats af Stiftsbispen fulgte, og ifølge Retten en Kollats har større Vægt end en Præsentation, og dermed synes der svaret tilstrækkeligt paa den anden Indvending, der siger, at Munkene har præsenteret sig selv.

Fremdeles blev der svaret paa den tredje Indvending, ved hvilken det skal bevises, at Munkene ikke kan besidde en Kirke, at dette ikke staar noget Sted i den kanoniske Ret.

Paa det fjerde Argument, nemlig at, hvis Munkene kan have flere Kirker, kan de dog ikke have disse uden apostolisk Dispensation, blev der svaret, at denne Indvending ikke kan tillades, fordi Ærkedegnen led af den samme Svaghed.

Da disse Svar var afgivne, erklærede Munkene, at de om fornødent vilde begrunde deres Ret yderligere med Dokumenter og troværdige Vidner, og Fredagen efter Trinitatis Søndag blev fastsat som Dag for Drøftelsen af ovenstaaende, hvis den ikke er Helligdag; hvis dette er Tilfældet, udskydes Sagen til nærmest paafølgende Søgnedag. Ribe blev fastsat som Stedet for Forhandlingerne. Forhandlet og givet ovennævnte Aar, Dag og Sted.

1) Der sigtes til en Bestemmelse i den kanoniske Ret (c. 3 X de statu monachorum et regularium III 35), ifølge hvilken det bestemmes, at Cisterciensere ikke maa besidde Kirker.

1276. 13. Maj. Brunsvig. 269

Hertugerne Albrecht og Johan af Brunsvig overdrager deres Gods i Ørnehoved, i Kristrup og Vorning til Grev Albrecht af Eberstein.

Original i Rigsarkivet.

Albrecht og Johan, af Guds Naade Hertuger i Brunsvig, til alle i Evindelighed.

Trofast Vidnesbyrd afgiver Skriften, der indprenter Efterkommerne Erindring, udrydder Uvidenhed og bekræfter Sandheden. Nærværende og tilkommende skal altsaa vide, at vi med vor gode Vilje og med Samtykke af alle dem, hvis Bifald hertil med Rimelighed skulde indhentes, har givet og skødet til vor elskede Frænde Grev Albrecht af Eberstein og hans

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arvinger vort Gods i Ørnehoved og vore øvrige Ejendomme, hver og en, som vi har haft i Sognene Kristrup og Vorning med al Ret og alle Tilliggender i Marker og Vande, Enge og Græsgange og Skove, at besidde evindelig med samme retmæssige Adkomst, med hvilken vi hidtil har besiddet dem. Og for at ikke enten Glemsel skal ødelægge denne vor Gave, eller et slet Menneske skal bryde den, har vi givet samme vor Frænde nærværende Brev desangaaende og vedhængt vore Segl til Forvaring. Vidner til denne vor Gave og nærværende var Henrik, vor førstefødte, den velbyrdige Mand Burchard af Meinersen, Bernhard af Dannenberg, Greverne Herman af Woldenberg og Hoyer af Sternberg, Brødrene Baldwin og Henrik af Neuencamp, Brødrene Ludolf, Baldwin og Henrik af Wenden, Ludolf af Weverling, Brødrene Anno og Heine af Heimburg og talrige andre troværdige Mænd. Givet i Brunsvig i det Herrens Aar 1276 den 13. Maj.

270 1276. 28. Maj. Vordingborg.

Kong Erik 5. Glipping tillader Borgerne i Stralsund selv at indsætte Foged paa Skaanemarkederne til Paadømmelse af de Retssager, som ikke udtrykkeligt hører under Kongens Foged.

Original i Stralsund.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi — idet vi bøjer os for de Bønner, vore elskede Borgere i Stralsund har fremsat — i Kraft af nærværende Brev tilstaar dem, at de, hvergang der paa Skaanemarkederne maatte opstaa Aarsag til Klage mellem dem indbyrdes eller mellem dem og andre, naar blot vedkommende Klage ikke hører under vor til enhver Tid fungerende Fogeds Omraade, angaaende saadanne Klager kan og bør sagsøge og svare for deres egen Foged som for en Domstol og afgøre Sagen endeligt, saaledes som vi og vore Forgængere har tilstaaet Lybecks og Rostocks Borgere. Til Vidnesbyrd herom har vi givet dem nærværende Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1276 den 28. Maj.

271 1276. 23. Juni. Hjortholm.

Biskop Peder 4. af Roskilde stadfæster Københavns Kapitels Privilegier, fritager

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det for alle Ydelser til Bispen og overdrager det Jurisdiktionen over dets egne undergivne.

Afskrift af Bartholin.

Peder, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

(I skal alle vide i Kraft af dette Brev, at vore elskede Venner i Kristus, de gode Mænd Dekanen og Kapitlet i København i vor Nærværelse har ladet os meddele, at nogle Mennesker, ophidsede af Hovmod og Ondskab — idet de misunder dem de saavel af vore Forgængere som af os tilstaaede Friheder og Privilegier — ikke betænker sig paa i dumdristig Formasteligh-hed paa alle Maader at bekæmpe og formindske nævnte Privilegier og Friheder til Fare for deres Sjæl, til Forargelse for mange og til ikke ringe Skade og Tynge for nævnte Dekan og Kapitel; derfor anmoder de os paa det indstændigste om hurtigt at hjælpe dem i denne Sag. Vi, hvem det ifølge vort Embede paahviler at forsvare vore undergivne i deres Ret og saa vidt muligt at afvise Vold og Overgreb imod dem, erklærer — da man ikke skal give efter for Menneskenes Ondskab, men modvirke deres daarlige Tilbøjeligheder, Sletheder og Fejlgreb — som vor Vilje, Forskrift og Befaling, at vore Forgængeres og vore egne Privilegier og Friheder skal forblive urokkede af alle og vare evigt, idet vi i Kraft af nærværende indrømmer fornævnte Dekan og Kapitel, at alle deres Besiddelser, Grunde, Bryder og Landboer og deres øvrige undergivne skal være fuldstændig frie og undtagne for alle Krav og Afgifter fra vor Side. Ydermere føjer vi til ovennævnte Indrømmelse eller Naade, at de nævnte Herrers undergivne, hvergang en af dem — af hvad Kaar eller Stand han end maatte være — forser sig ligegyldigt i hvilket Tilfælde eller hvilken Sag, for saadan Forbrydelse eller Forseelse skal stævnes for de nævnte Herrer og ikke for nogen anden, og hos dem skal man kræve, at Bod og Retfærdighed ydes og sker, og deres Dom, Bestemmelse og Afgørelse skal afventes i Overensstemmelse med, hvad anerkendt Sædvane og Retsordenen kræver. For at alle de fornævnte Privilegier og Friheder kan støtte sig til stærkere Beskyttelse og Værn, paalægger vi alle vore Fogeder, Ombudsmænd og Officialer i Kraft af deres strenge Lydighedspligt, at de ikke maa driste sig til mod saadanne Friheder og Begunstigelser i nogen Henseende at forstyrre, bekæmpe eller angribe fornævnte Herrer, deres Besiddelser og undergivne, men at de snarere skal forsvare, øge og bistaa deres Rettigheder, Friheder og under-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

givne i alt, hvad de kan. Hvis nogen drister sig til at gaa imod nærværende eller et paa denne Gave følgende Brev eller forsøger at tilbagekalde det, skal han rammes af den evige Forbandelse og vide, at han utvivlsomt vil udsætte sig for Gud den almægtiges og hans Moders og alle helliges Vrede. Til Bevis for dette, til Sikkerhed for nulevende og Erindring for tilkommende er vort Segl vedhængt nærværende Brev[1])). Givet paa Hjortholm i det Herrens Aar 1276 Dagen før St. Hans.

1) suppleret efter et Brev af 1327 23. Marts.

272 1276. 1. Oktober. Lübeck.

Biskop Burchard og Domkapitlet i Lübeck bekendtgør den Eftergivelse af Kirkebod, der gives alle, som yder Hjælp til Opførelse af Domkirken; fra dansk Side eftergives følgende Kirkebod: Herr Ærkebispen af Lund og Sveriges Primas 40 Dage . . . Herr Bispen af Ribe 40 Dage og en Karene. Herr Bispen af Slesvig 40 Dage og en Karene. Herr Bispen af Viborg 40 Dage og en Karene. Herr Bispen af Roskilde 40 Dage og en Karene. Herr Bispen af Odense 40 Dage.

Original i Lübeck.

273 [1276][1]). 26. December. Nykøbing.

Dronning Margrete (Sambiria) paalægger Høvedsmanden Eilard i Reval at afstaa fra yderligere Forfølgning af de Lübeckere, hvis Gods Eilard har taget.

Original i Lübeck.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders forhenværende Dronning, Frue til Estland, til den gode Mand, Herr Eilard, sin Foged i Reval, Hilsen med den sande Frelser.

Paa Opfordring af de gode Mænd, Borgerne i Lübeck, hvis Bønner i dette Anliggende det er vor Pligt og Vilje med Glæde at høre, retter vi vor Formaning og kærlige Bøn til Eder, at I vil afstaa fra Forfølgelse af de nævnte Herrer med Hensyn til de Ting og det Gods, I har taget fra dem, forudsat at I vil kunne staa til Ansvar for Gud og Mennesker med god Samvittighed. Givet i Nykøbing paa den hellige Stefans, den første Martyrs, Dag.

1) Brevet maa ligge forud for Nr. 314 og 315; da Udstedelsesdagen er 26. December, maa Aaret være 1276.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1276. **274**

Et Brev om nogen Ejendom i Torkilstrup.

Roskilde Clara Klosters Registratur.

Overdragelse af Gods i Torkilstrup. 1276.

1276. **275**

Biskop Bonde af Slesvig eftergiver alle dem, der besøger Klosterkirken i Loccum bl. a. paa dennes Indvielsesdag, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Loccum.

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig Kirke, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Da — saaledes som Sandheden havde forudsagt — manges Kærlighed allerede er kølnet, idet Uretfærdigheden tager overhaand, er det nødvendigt, at de sløves Hjerter ved lokkende Gaver, nemlig ved Eftergivelser og Aflad, opildnes til Generhvervelse af Naaden. Da vi nu har erfaret, at Klosterkirken i Loccum af Cistercienserne Orden i Minden Stift i nær Fremtid skal indvies, og da vi ønsker at gøre Menigheden velbehagelig for Gud og gudhengiven, eftergiver vi barmhjertigt alle dem, der viser sand Anger og bekender deres Synder, og som samles der ved Indvielsen, paa Ottendedagen og paa de enkelte i Aarets Løb tilbagevendende Mindefester, med Stiftsbispens Samtykke og med Gud den Almægtiges og de salige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed 40 Dage og en Karene af den dem paalagte Kirkebod, idet vi tilstaar Kvindekønnet samme Naade, naar det til de nævnte Tider samles ved Klosterets Porte; ligeledes delagtiggør vi i samme Naade alle, der lider af en legemlig Svaghed, og som ønsker at komme derhen paa de fornævnte Dage, men — da de ikke kan komme selv — sender deres Ønsker og Almisser. Givet i det Herrens Aar 1276 i vort Bispedømmes . . . Aar[1]).

1) Tallet mangler i Ms.

1277. 13. Januar. Viterbo. **276**

Pave Johannes 21. stadfæster Valget af Lundekannikken Trued til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Trued af Lund. Den guddommelige Visdoms uudgrundelige Dybde, som har indsat den højhellige romerske Kirke i denne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vide Verden, har med vidunderlig Forudseenhed ordnet dens Ledelse og Styrelse saaledes, at flere skulde have Del i Omsorgen for dens Styrelse, for at den kan blive ledet paa frelsebringende Maade, men kun een have den fulde Magt, for at Kirkens Enhed derved kan befæstes.

Han har nemlig villet, at der til Erstatning for Fædrene skulde fødes Sønner, som kunde komme hans Navn i Hu og som navnkundige Herolder forkynde Evangeliets Sandhed. Derfor agter vi, som — skønt uværdige — er bleven sat paa Kirkens højeste Tinde med Guds Hjælp at varetage den os paalagte Tjeneste for de nærmeste Kirker saaledes, at heller ikke de Kirker, som vi paa Grund af deres Beliggenhed er langt borte fra, skal savne vor Omsorg, naar Lejligheden kræver det.

Det os forelagte Valg af Dig, som da var Kannik i Lundekirken, der dengang var berøvet sin Styrers Ledelse, har vi omhyggeligt prøvet, og endelig har vi efter vore Brødres Raad bekræftet Valget, eftersom vi har fundet, at det er foregaaet i Overensstemmelse med kanonisk Ret og faldet paa en egnet Person. Vi betror Dig den fulde Styrelse af denne Kirke saavel i aandelige som i timelige Anliggender efter egenhændigt at have meddelt Dig Indvielsens Naadegave og endelig tildelt Dig Palliet, Ærkebispeværdighedens Symbol.

Thi vi har den faste Tro til Dig, at Kirken, da Du er viis og forudseende og tillige er os anbefalet ved gode Sæder, rosværdig Vandel og boglig Kundskab, med Guds naadige Bistand ved Din Virksomhed vil ledes til Frelse og øges i Lykke.

Derfor retter vi vor Bøn og indstændige Anmodning til Dig, vor Broder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse indtrængende paalægger Dig, at Du med vor naadige Velsignelse tiltræder denne Kirke og uafladelig viser Dig saa omsorgsfuld med at øge dens Ære og fremme dens Tarv, at Din Berømmelse maa lyse hos nær og fjærn ved det, Du opnaar, og vi maa kunne glæde os ved, naar Tiden kræver det, at vise Dig den Naade, Du fortjener, og give gunstigt og velvilligt Svar paa Dine berettigede Ønsker. Givet i Viterbo den 13. Januar i vort Pontifikats 1. Aar.

277 1277. 13. Januar. Viterbo.

Pave Johannes 21. meddeler Kapitlet i Lund, at han stadfæster Valget af Lundekannikken Trued til Ærkebiskop af Lund, og paalægger Kapitlet at vise den nye Ærkebiskop Lydighed.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Kapitlet ved Kirken i Lund. Den guddommelige Visdoms uudgrundelige Dybde o. s. v. som i det nærmest foregaaende Brev[1]) med passende Ændring af Ordene indtil 'øges i Lykke'. Derfor retter vi vor Bøn og indstændige Anmodning til Eder alle o.s.v.[2]) indtil 'paalægger Eder, at I med Glæde tager imod fornævnte Ærkebiskop, naar han kommer til Eder, og, idet I modtager ham med Ære, viser ham den skyldige Lydighed og Ærbødighed og paa virkningsfuld Maade retter Eder efter hans frelsebringende Paabud og Formaninger, saaledes at der mellem Eder og ham kan herske aandelig Glæde, og Lykken kan trives efter Ønske'. Ellers (vil vi stadfæste) den Dom(, som han enten selv eller ved en anden eller ved andre paa Grund af dette med Rette maatte afsige over de genstridige, med Hensyn til hvilket vi i Kraft af nærværende Skrivelse giver ham Fuldmagt, og vi vil med Udelukkelse af Appel ved Guds Hjælp lade den ubrødeligt overholde, indtil den paa værdig Maade er sket Fyldest). Givet som ovenfor[3]).

1) jf. Nr. 276. — 2) jf. Nr. 276. — 3) jf. Nr. 276.

1277. 13. Januar. Viterbo. 278

Pave Johannes 21. meddeler Gejstligheden i Staden og Stiftet Lund, at han stadfæster Valget af Lundekanniken Trued til Ærkebiskop af Lund, og paalægger den at adlyde den nye Ærkebiskop.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Gejstligheden i Lunds Stad og Stift.

1) jf. Nr. 277.

1277. 13. Januar. Viterbo. 279

Pave Johannes 21. meddeler Menigheden i Staden og Stiftet Lund, at han stadfæster Valget af Lundekanniken Trued til Ærkebiskop af Lund, og paalægger den at adlyde den nye Ærkebiskop.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Menigheden i Lunds Stad og Stift indtil 'modtager ham med Ære[1]), viser ham den skyldige Hæder og paa virkningsfuld

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Maade retter Eder efter hans frelsebringende Paabud og Formaninger, saaledes at der mellem Eder og ham kan herske aandelig Glæde, og vi som Følge deraf med Rette maa kunne rose Eders redebonne Fromhed'. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 277. — 2) jf. Nr. 276.

280 **1277. 13. Januar. Viterbo.**

Pave Johannes 21. meddeler Lundekirkens Vasaller, at han stadfæster Valget af Lundekanniken Trued til Ærkebiskop af Lund, og paalægger dem Lydighed mod den nye Ærkebiskop.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Lundekirkens Vasaller indtil 'paalægger Eder[2]), at I viser fornævnte Ærkebiskop, naar han kommer til Eder, den Ære, der skyldes ham, sværger den sædvanlige Troskabsed til ham som Eders timelige Herre, og dertil sørger for at svare ham de sædvanlige og skyldige Tjenester, Indtægter og Rettigheder, som I er pligtige at yde. Ellers (vil vi stadfæste) den Dom, (som han enten selv eller ved en anden eller ved andre paa Grund af dette med Rette maatte afsige over de genstridige, med Hensyn til hvilket vi i Kraft af nærværende Skrivelse giver ham Fuldmagt, og vi vil med Udelukkelse af Appel ved Guds Hjælp lade den ubrødeligt overholde, indtil den paa værdig Maade er sket Fyldest)'. Givet som ovenfor[3]).

1) jf. Nr. 277. — 2) jf. Nr. 277. — 3) jf. Nr. 276.

281 **1277. 13. Januar. Viterbo.**

Pave Johannes 21. meddeler Lunds Lydbisper, at han stadfæster Valget af Lundekanniken Trued til Ærkebiskop af Lund, og paalægger dem Lydighed mod den nye Ærkebiskop.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Lundekirkens Lydbisper indtil 'paalægger Eder[2]), at I med Glæde tager imod samme Ærkebiskop, naar han kommer til Eder, og, idet I modtager ham med Ære, viser ham den skyldige Ærbødighed, da han er Eders Overhyrde, og paa virkningsfuld Maade retter Eder efter hans frelsebringende Paabud og Formaninger, som Lemmerne retter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig efter Hovedet, saaledes at der mellem Eder og ham kan herske aandelig Glæde, og Lykken kan trives efter Ønske. Ellers (vil vi stadfæste) den Dom, (som han enten selv eller ved en anden paa Grund af dette med Rette maatte afsige over de genstridige, med Hensyn til hvilket vi i Kraft af nærværende Skrivelse giver ham Fuldmagt, og vi vil med Udelukkelse af Appel ved Guds Hjælp lade den ubrødeligt overholde, indtil den paa værdig Maade er sket Fyldest)'. Givet som ovenfor[3]).

1) jf. Nr. 277. — 2) jf. Nr. 277. — 3) jf. Nr. 276.

1277. 13. Januar. Viterbo. 282

Pave Johannes 21. meddeler Kong Erik 5. Glipping, at han stadfæster Valget af Lundekanniken Trued til Ærkebiskop af Lund, og beder Kongen beskytte den nye Ærkebiskop og hans Kirke.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade[1]) til Danmarks berømmelige Konge. Du viser Kongernes Konge, fra hvem Du har Din Kongemagt, og af hvem Du ledes, kærkommen Lydighed, naar Du bistaar hans Tjenere, og navnlig dem, der har opnaaet Bispeværdigheden, med kongelig Hjælp og støtter dem med Din Gunst, naar Lejlighed dertil gives.

Det os forelagte Valg af vor ærværdige Broder Ærkebiskop Trued, som da var Kannik i Lund o.s.v. indtil 'øges i Lykke'[2]).

Skønt nu denne Ærkebiskop som Forkynder af Dit Navn og ivrig Fremmer af Din Ære anses for at være Din Højheds Øje velbehagelig, opfordrer vi dog indtrængende Dig, høje Konge, for at han kan være Dig saa meget des kærere, som Du hører, at han er os elskelig i Kristus, til af Ærbødighed for det apostoliske Sæde og os at vise denne Ærkebiskop, som vi for hans priselige Fortjenester med inderlig Kærlighed indeslutter i vore Arme, Velvilje i Tanke og Gerning, at tilbagegive eller lade tilbagegive til ham alt hans Kirkes Gods, som Dine befuldmægtigede, Tjenere eller øvrige undergivne i Dit eller i deres eget Navn paa utilladelig Maade har beslaglagt, og saa vidt det staar til Dig — at beskytte og forsvare samme Kirkes Rettigheder saaledes, at Din Højhed til Gengæld af os kan modtage den fortjente Taksigelse, og tilsidst af Guds Naade det evige Livs Krone. Givet som ovenfor[3]).

1) jf. Nr. 277. — 2) jf. Nr. 276. — 3) jf. Nr. 276.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

283 1277. 18. Januar. Galenbeck.

*Fyrst Vizlav 2. af Rügen sælger Venden med Rügenwalde til Markgreverne Johan, Otto og Konrad af Brandenburg for 3200 Mark brandenburgsk Sølv, der delvis betales med Ærø, Søby og *Grosbol.*

Afskrift i Berlin.

I Guds Navn Amen. Vi Vizlav, med Guds Naade Fyrste af Rügen, erkender og erklærer offentligt med dette Brev, at vi har forhandlet med vore elskede Svogre de højbaarne Fyrster Johan, Otto og Konrad, Markgrever af Brandenburg, og truffet den Aftale, at samme Herrer Markgrever ved Salg af Landet Venden med Borge og Staden Rügenwalde tillige med tyve Riddere med Haandslag har lovet os tre Tusinde to Hundrede Mark brandenburgsk Sølv paa saadant Vilkaar, at vi i den fornævnte Sum, hvis vor stormægtige Herre Erik, de Danskes Konge og hans Medforlovere lever og betaler, hvad de bør, skal gøre et Afslag paa to Tusinde tre Hundrede Mark, som vi og vore Medforlovere Herr Barnim, Hertug af Venden, og Herr Valdemar af Rostock, vor Frænde, skylder for vor nævnte Herre Kongen af Danmark. Men hvis, hvad Gud forbyde, samme Herre Kong Erik skulde dø, og hans Medforlovere hændelsesvis ikke skulde betale den nævnte Sum, da er forskrevne Markgrever pligtige at betale os nævnte to Tusinde tre Hundrede Mark paa saadan Vis: Aaret efter i Fasten skal de betale tusinde Mark, og efter endnu et Aar, ligeledes i Fasten, tusinde Mark. For de øvrige tre Hundrede Mark gælder fremdeles følgende Vilkaar, at vi har modtaget 25 Mark Guld af den ovennævnte Herr Erik, Danmarks Konge; saa meget som dette Guld indbringer, naar det bliver solgt, saa meget mindre er de pligtige at betale os. I Stedet for de øvrige tusinde Mark overlader de nævnte Markgrever os fremdeles alt Land, som de nu ejer i Danmarks Rige, nemlig Ærø, Søby og *Grosbol ved Salg paa den Betingelse, at fire Riddere fra hver Side efter at have svoret og aflagt Løfte med Haandslag skal foretage en Vurdering. Hvis Landet er mindre værd end 1000 Mark, skal de yde et Tillæg til det, eftersom de nævnte Riddere vurderer det, men hvis det er mere end 1000 Mark værd, bør vi yde Markgreverne en retfærdig og passende Erstatning for, hvad der overskrider de 1000 Mark. Fremdeles bør de nævnte Markgrever straks paa passende Maade hjemle[1]) det nævnte Land Ærø med deres Ejendomme der[2]) som retmæssigt Arvegods i Nærværelse af fornævnte Kong Erik af Danmark i Overensstemmelse med Danmarks Riges Sæd-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vane. Paa den anden Side har vi Vizlav sammen med de tyve efterskrevne Riddere lovet med legemlig Ed, at vi i Løbet af Aar og Dag vil hjemle Landet Venden med Borge og Staden Rügenwalde som retmæssig Ejendom og Arvegods. Fremdeles skal fornævnte Markgrever frigøre os for 319 Mark hos Jøderne i Magdeburg. Vidner til dette er vore Riddere og Forlovere o. s. v.[3]) Dette er forhandlet ved Broen, som hedder Zinzow, i det Herrens Aar 1277 paa Dagen for den hellige Jomfru Prisca. Givet i Galenbeck.

1) aabenbart ved at skøde det. — 2) disse Ejendomme er formentlig Søby og *Grosbol. — 3) Navnene udeladt i Afskriften.

1277. 24. Januar. Bistrup. 284

Biskop Peder 4. af Roskilde kundgør, at Provst Jens i Roskilde paa sine egne og sin Moders Fru Cecilies Vegne har givet Afkald paa ethvert Krav mod Roskilde Kapitel i Anledning af noget Jord i Ølsemagle.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at Herr Jens, Provst i Roskilde, i vor Nærværelse har løst og fritaget Roskilde Kapitel paa egne og paa hans Moder Fru Cecilies Vegne for ethvert Krav, som han havde imod det for fem Ørtug skattepligtig Jord i Ølsemagle, som i sin Tid hans Onkel Niels Skjalmsen havde sammesteds. Til Vidnesbyrd om dette er vort og Provstens Segl hængt under dette Brev. Givet i Bistrup i det Herrens Aar 1277 den 24. Januar.

1277. omkr. 2. Februar. 285

Anders Pedersen Vædder og hans Broder Jens skøder Jord i Slaglille til Sorø Kloster (Referat).

1. Efter Sorø Gavebog f. 12 r:

Dernæst solgte de velbyrdige Mænd Herr Anders, Søn af Peder kaldet Vædder, Ridder, og hans Broder Jens ikke længe efter Jorderne sammesteds til Klosteret, nemlig syv Øre skattepligtig Jord, og skødede dem med Pligt til at hjemle dem fra hver Mands Tiltale evindelig. I det Herrens Aar 1277 ved Marie Renselsesfest.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. Efter Sorø Gavebog f. 28 r:

Anders, Søn af Peder Vædder, og Jens, hans Broder, solgte til Vor Frues Kloster i Sorø Jorder i Slaglille, nemlig syv Øre skattepligtig Jord, og de skødede dem med Pligt til at hjemle dem fra hver Mands Tiltale evindelig. I det Herrens Aar 1277 ved Marie Renselsesfest.

286 1277. 20. Marts. Roskilde.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Stralsunds Privilegium paa at bjerge Strandingsgods i Danmark og forbyder sine Fogeder at afnøde Købmænd fra Stralsund Varer.

Original i Stralsund.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi vil, at vore elskede Borgere i Stralsund, naar og hvor de end maatte lide Skibbrud i vort Rige — hvad Gud forbyde — for deres Gods, som er eller vil blive frelst fra Skibbruddet, skal nyde og have de samme Friheder og Rettigheder, som de har nydt paa vor elskede Bedstefaders, Kong Valdemars Tid, salig Ihukommelse. Fremdeles ønsker vi ikke, at vore Fogeder, naar de nævnte Borgere kommer til vort Rige med deres Varer, køber eller modtager noget af dem mod deres Vilje, men hvis de køber noget af dem med deres gode Vilje, paalægger vi dem, at de til Borgerne for de modtagne Varer, uden paa nogen Maade at forulempe dem, skal betale den Pris, som de er forpligtede til, paa den Maade, som Borgerne ønsker, og ikke undlade det, saafremt de ønsker at undfly vor kongelige Hævn. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1277 Lørdag før Palmesøndag med Herr Niels Kansler som Vidne.

287 1277. 20. Marts. Roskilde.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Greifswalds Privilegium paa at bjerge Strandingsgods i Danmark og forbyder sine Fogeder at afnøde Købmænd fra Greifswald Varer.

Original i Greifswald.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi vil, at vore elskede Borgere i Greifswald, naar og hvor de end lider Skibbrud i vort Rige, — hvad Gud forbyde —,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for deres Gods, som er eller vil blive frelst fra Skibbruddet, skal nyde og have de samme Friheder og Rettigheder, som de har nydt paa vor elskede Bedstefaders, Kong Valdemars Tid, salig Ihukommelse. Fremdeles ønsker vi ikke, at vore Fogeder, naar de nævnte Borgere kommer til vort Rige, køber eller modtager noget af dem mod deres Vilje, men hvis de køber eller faar noget af dem med deres gode Vilje, paalægger vi dem, at de til Borgerne for de modtagne Varer, uden paa nogen Maade at forulempe dem, skal betale den Pris, som de skal have, paa den Maade, som Borgerne forlanger, saafremt de ønsker at undfly vor kongelige Hævn. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1277 Lørdag før Palmesøndag.

1277. 28. Marts. Lund. 288

Abbed Anders i Allehelgens Kloster i Lund og Ærkedegnen Erik vidimerer Pave Alexander 4.s Bulle af 1257 20. Februar (DRB II 1 Nr. 213).

Afskrift af Bartholin.

Anders, af Guds Naade Abbed i Allehelgens Kloster, og Erik, Ærkedegn i Lund, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med ham, som er alles sande Frelse.

Vi gør vitterligt for Eder, elskede Brødre, at vi har set og læst et Brev af Herr Pave Alexander 4., salig Ihukommelse, ubeskadiget i alle Henseender og af følgende Ordlyd: Alexander o. s. v. (= *DRB II 1 Nr. 213*). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev besegle med vore Segl. Givet i Lund i det Herrens Aar 1277 den 28. Marts.

[1277—86][1]). 30. April. 289

Prior Hennike af Odense Kapitel bestemmer med Biskop Jens 2.s Godkendelse, at Indtægterne af en Gaard i Rynkeby og af Stenløse Kirke skal tillægges de Brødre, som studerer i Frankrig.

Afskrift (Odensebogen).

Broder Hennike af Odense og hele Kapitlet sammesteds til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Blandt de Ting, som pryder og smykker Guds Hus, er det ingenlunde den ringeste, at der i dette findes gejstlige, som udmærker sig ved gode Sæder og boglig Lærdom. Derfor skal alle vide, at vi i Betragtning af vor Kirkes Tarv, da den til sin Ledelse i høj Grad har lærde Mænd behov,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eenstemmigt med Samtykke og Godkendelse af den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Odense, henlægger og annekterer alt det Gods, som Broder Karl efter sin Broders, salig Torkil Bondes, Død erhvervede for vort Kloster — med Undtagelse af en halv Mark Korn, der aarlig af en Gaard i Hundslev skyldes de Brødre, der fejrer nævnte Torkils Aartid, og $2^1/_2$ Ørtug Korn, som Præsten tillige med Degnen af Rynkeby skal modtage hvert Aar, og Frugterne af 12 Mark Sølvs Jord, hvilke kaldes erdæ, som samme Torkil har bestemt til Lys i ovennævnte Rynkeby Kirke evindelig — (nemlig) en Gaard i Rynkeby i Ringe Sogn, tillige med de Jorder i Nørre Broby, som Broder Jakob har erhvervet for Klosteret, dog saaledes at samme Broder Jakob skal have Udbyttet af de nævnte Jorder, saalænge han lever, til Bøger og andre nødvendige Ting efter nærmere Bestemmelse, og Kirken i Stenløse med Tilliggende, til Brug for dem af vore Brødre, der studerer i Frankrig, og som vi maatte udvælge som egnede til Studiet, ved en Bestemmelse, der skal have Gyldighed til evig Tid, for at de kan tilføre Guds Hus en rigere Høst, naar Lejlighed gives. Til Vidnesbyrd herom er vore Segl hængt under nærværende Brev. Givet og forhandlet i det Herrens Aar 1321[1]) Dagen før de hellige Apostle Filip og Jakob.

1) Datoen maa være fejlagtig overleveret, da den Biskop Jens, hvis Medvirken forudsættes i Brevet, beklædte Bispesædet i Odense fra 1277—86.

290 1277. 4. Juni. Markerup.

Biskop Bonde af Slesvig, Provsten og Kapitlet i Slesvig vidimerer Biskop Esger af Ribes Breve af 1252 4. April (= DRB II 1 Nr. 60) og 1272 10. Juli (= DRB II 2 Nr. 185), Ribe Kapitels Brev af 1252 29. Juli (= DRB II 1 Nr. 70) og Ærkebiskop Jakob Erlandsens Brev af 1258 24. Februar (= DRB II 1 Nr. 247).

Afskrift (Løgumbogen).

Bonde, af Guds Naade Biskop i Slesvig, Provsten og Kapitlet i samme Kirke, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

Vi gør vitterligt, at vi har set de efterskrevne Breve under ægte og uskadte Segl uden al Skade og af følgende Ordlyd: Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 60)*. Esger, af Guds Naade Biskop i Ribe o. s. v. *(= DRB II 2 Nr. 185)*. Kapitlet ved vor Frue Kirke i Ribe til alle, der ser dette Brev o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 70)*. Jakob, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas o. s. v. *(= DRB II 1 Nr. 247)*. Til Vidnesbyrd

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

om dette har vi ladet vort og vort Kapitels Segl hænge under dette Brev. Givet i Markerup i det Herrens Aar 1277 den fjerde Juni.

1277. 4. Juni. Reval. 291

Høvedsmanden Eilard kundgør, at Jens, Søn af Yndelempe, har solgt Ejendom i Puiatu til Dünamünde Kloster.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Eilard, den berømmelige danske Konges Høvedsmand i Estland, Närvamaa og Reval, til alle troende kristne, der vil gennemlæse dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi det, der handles i Timeligheden, ganske bliver til intet med Undtagelse af det, som — styrket af Skriftens Tegn — overgives til Efterkommernes Erindring, gør vi vitterligt for alle, nulevende og tilkommende, at Herr Henrik, Abbed, og hele det menige Konvent i Dünamünde under eenstemmigt Bifald har købt et Allodium[1]), beliggende i samme Brødres Landsby, som hedder Puiatu, over for Jens afdøde Yndelempes Søn, med hele dets Tilliggende, Ager, Eng, Græsgang, Skov, Vand og Fiskedam, dyrket og udyrket, for 100 Mark prøvet Sølv og en Læst Malt og en Læst Havre, paa rette og passende Vis. Og samme Jens oplod ogsaa den foranskrevne Ejendom i vore Hænder, og vi oplod den dernæst i samme Time til fornævnte Herr Henrik Abbed og tre af hans Brødre[2]), nemlig Broder Albert, Konrad og Arnold. Vidner til dette er Herr Johan af Loyse, Herr Siegfried af Brakel, Riddere, Herr Jens af Nykøbing, Henrik Rostock, Sognepræst i Reval, Engel Purdis, Robert af Engdes, Henrik kaldet Westfal, Hennike, Leos Søn, Yaldis af Loyse og mange andre kyndige og hæderlige Mænd. Og for at denne Overenskomst kan være retskraftig og uomstødelig til evig Tid, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort og andre troværdige Ridderes og gejstliges Segl. Dette er forhandlet i Reval i det Herrens Aar 1277 den 4. Juni.

1) jf. Nr. 241 Note 1. — 2) d.v.s. Klosterbrødre.

1277. 6. Juni. Løgum Kloster. 292

Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Gyde Kaad af Kummerlev i hans Nærværelse har givet Halvdelen af sin Ejendom til Løgum Kloster.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Gyde Kaad af Kummerlev i vor Nærværelse har givet Halvdelen af alt sit Gods, løst og fast, til vore elskede Munke i Kristus, de fromme Mænd i Løgum Kloster, og skødet det at eje med evig Ret efter sine Livsdage. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Løgum Kloster i det Herrens Aar 1277 den 6. Juni.

293 1277. 7. Juli. *Øræthbæc.

Edele, Enke efter Aastred Rigesen, gentager sin Overdragelse til Roskilde Clara Kloster af Gods i Savnsø paa Lolland.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Fru Edele, Enke efter Herr Aastred Rigesen, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg ønsker, at det skal komme til Eders Kundskab, at jeg for anden Gang giver Afkald paa mit Gods i Savnsø paa Lolland, som jeg ifølge Arveretten fik efter min Broder Esbern Lilles Død, salig Ihukommelse, ligesom jeg tidligere har skødet det til Søstrene i St. Clara Kloster ved mit aabne Brev[1]), idet jeg uden noget Retskrav fra min og mine Arvingers Side giver dem fri Raadighed til at bestemme over samme Gods efter fornævnte Søstres Tarv. Til Bevis for dette har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev, for at nævnte Sags sande Sammenhæng derved kan blive bekræftet. Givet i *Øræthbæc i det Herrens Aar 1277, Andendagen efter Apostlene Peters og Pauls Ottendedagsfest.

1) jf. Nr. 201.

294 1277. 15. August. Roskilde.

Kong Erik 5. Glipping forbyder, at man hindrer Lübeckerne i at bjerge deres Gods, hvis de lider Skibbrud i Danmark.

Afskrift i udateret Vidisse (Nr. 296).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterligt for alle, at vi, idet vi opfylder vore elskede Lübeckborgeres Bønner, paa alle Maader ønsker, at ingen af vore Fogeder eller nogen anden — hvis nogen af Borgerne ved en ulykkelig Hændelse maatte lide Skibbrud nogetsteds inden for vort Riges Grænser — maa hindre dem i at bjerge deres Gods. Derfor forbyder vi, at nogen vover at forulempe dem paa Trods af denne Naade, der er givet dem af os, saafremt han vil undfly vor kongelige Hævn. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1277 paa den hellige Jomfrus Himmelfartsdag med Herr Niels Kansler som Vidne.

[Efter 1277. 15. August. Lübeck]. 295

Lübeck Domkapitel, Dominikanerne og Franciskanerne sammesteds vidimerer Erik 5. Glippings Brev af 1277 15. August (Nr. 294).

Original i Lübeck.

Provsten, Dekanen og hele Lübeck Kirkes Kapitel, Prioren og hele Dominikanerbrødrenes menige Konvent sammesteds, Guardianen og de øvrige Brødre af Franciskanerordenen i samme Stad til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi erklærer med dette Brev, at vi har set det Brev, som den højbaarne Fyrste Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, har udstedt, ufordærvet, ustunget og uden Skade i nogen Henseende, godt og helt og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge o. s. v. *(= Nr. 294).*

[Efter 1277. 15. August. Lübeck]. 296

Lübeck Domkapitel, Dominikanerne og Franciskanerne sammesteds vidimerer Erik 5. Glippings Brev af 1277 15. August (Nr. 294).

Original i Lübeck.

. ., Provst, . . , Dekan, og hele Lübeck Kirkes Kapitel, Broder . ., Prior, og hele Dominikanerordenens menige Konvent i samme Stad, Broder . . , Guardian, og de øvrige Brødre af Franciskanerordenen sammesteds til alle, der ser dette Brev, Fryd og Frelse i Frelsens Giver.

Vi erklærer med dette Brev, at vi har set det Privilegium, som den højbaarne Fyrste Herr Erik, de Danskes Konge, har givet Lübeck Stad, ustunget, ufordærvet og uden Skade i nogen Henseende, godt og helt og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge o. s. v. *(= Nr. 294)*.

297 1277. 17. August. Roskilde.

Kong Valdemar Birgersen af Sverige pantsætter en Gaard i Östergötland til sin Tjener Öar. . . . Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1277 paa Ottendedagen efter den hellige Martyr Laurentius' Fest.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv.

298 1277. 21. August. Vordingborg.

Dronning Margrete (Sambiria) giver Afkald paa Retten til at vælge Reval Kirkes Biskop til Fordel for Kapitlet sammesteds og overdrager Kannikerne Jord i Reval Mark.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Selvom nogle højlovlige danske Konger, vore Forgængere, har ført Estland til vor Herres Jesu Kristi Bekendelse, og paa Grund af, at der ikke fandtes en Biskop og Hyrde sammesteds, indsatte Herr Torkil som udvalgt Biskop for Reval Kirke og siden ved Herr Ærkebispen af Lund lod ham bispevie, for hvilken Gaves Skyld de forbeholdt sig og deres Efterfølgere Retten til at udvælge og præsentere den udvalgte Biskop, har vi alligevel i Betragtning af og af Frygt for, at der af et saadant Forbehold og Valg i Fremtiden vil kunne opstaa flere Ulemper og Farer for nævnte Reval Kirke, ophævet, tilintetgjort og tilbagekaldt den eller de nævnte Forbehold og Udnævnelser, og vi erklærer, at de ikke skal have Gyldighed længere. Efter moden Overvejelse desangaaende, saavidt der er given os Forstand af det høje, overlader, tilstaar og oplader vi paa alle Maader til vore elskede Kanniker i Reval de samme Valg og Udnævnelser, saa at de kan vælge en Biskop for sig selv og deres Kirke, og at de i Fred og Frihed maa udnævne ham til evig Tid. Vi overlader til Bispen og til omtalte Reval Kirkes Kanniker Friheden for alle Samfund i Revals Omraade med Hensyn til Rør, Brænde, Vand og Skove til evig Nytte og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gavn. Vi erklærer ogsaa alle deres Godser, hvert og et, som er eller bliver pantsat, lejet eller for bestandig overdraget fornævnte Kirke, for fuldstændig frie og undtagne at være for Tjenesteydelser i Landet, for Told og alle Afgifter. Alt dette, som foran skrevet staar, Ord til andet, vil vi, at vor Søn Erik, Danmarks velbyrdige Konge, skal stadfæste med kongelig Myndighed[1]), og for at denne højtidelige Handling ubrødeligt kan blive overholdt af vore Efterkommere, Danmarks Konger, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Vordingborg i Aaret 1277 den 21. August i Nærværelse af vore Raader.

1) dette skete Aar 1283 (DRB II 3 Nr. 82).

1277. 8. September. København. 299

Kong Valdemar og Dronning Sofie af Sverige overdrager paa visse Vilkaar Øen Gotland til Markgreverne af Brandenburg. . . . Givet i det Herrens Aar 1277 i København paa vor Frues Fødselsdag.

Original i Berlin.

1277. 10. September. Roskilde. 300

Herlug Thomsen mageskifter sin Ejendom i Ulvemose med anden Ejendom i Roskilde Clara Klosters Besiddelse.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Herlug Thomsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser. For at det, som handles i vor Tid, kan opnaa den evige Uforanderligheds Styrke, og for at vore Efterkommere skal befries for alt Stof til Trætte, bør man anvende modent Overlæg og bekræfte det ved gode Mænds Vidnesbyrd og Breves Støtte. Derfor skal alle, tilkommende saavelsom nulevende, vide, at jeg sammen med min Stifdatter Bodil, Datter af Herr Bøse, salig Ihukommelse, har afhændet hele min Fædrenearv og Retshævdelsen deraf, som er tilfaldet mig ved Arveret i Ulvemose, til Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde at besidde frit, saaledes som jeg har skødet den paa Ringsted Ting i Nærværelse af Landets bedste Mænd. Men Søstrene har som passende Vederlag paa samme Maade ladet nævnte Bodils fædrene og mødrene Arv tilskøde mig. Til Vidnesbyrd om dette har jeg ladet dette Brev bekræfte med Herrerne Junker Eriks, Junker Jakobs, min Broder Herr Mortens og mit eget Segl, idet jeg desuden i Jesu Kristi Navn strengt for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

byder, at nogen, saa længe jeg lever, eller efter min Død drister sig til paa nogen Maade at hindre fornævnte Søstre angaaende min Afhændelse. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1277 den 10. September.

301 1277. 21. September. Nykøbing.

Kong Erik 5. Glipping fritager Borgerne i Riga for Told i hele Riget undtagen paa Skaanemarkederne og tillader dem at bjerge deres Strandingsgods.

Original i Riga.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi, idet vi ønsker at vise Borgerne i Riga en særlig Naade, overalt inden for vort Riges Grænser undtagen paa Markederne i Skaane erklærer dem for frie og undtagne at være for Betaling af Told til os. Vi ønsker, at de, hvis de nogetsteds i vort Rige maatte lide Skibbrud, hvad Gud forbyde, skal bjerge deres Gods og Ejendele, og ingen maa hindre dem i Bjergningen af Tingene, medmindre de har opgivet dem som fortabte. Vi forbyder, at nogen vover at forulempe dem eller en af dem i den Naade, der er givet dem af os, paa Trods af dette Brev, saafremt han ønsker at undfly vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1277 paa Dagen for den hellige Apostel og Evangelist Matheus.

302 1277. 8. November. Løgumkloster.

Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Abbeden i Løgum Kloster i hans Nærværelse har imødekommet Daler Sognefolks Ønske om at betale deres Tiender med tærsket Korn frem for med Neg, saaledes at der ydes en Ørtug Rug aarligt af hver Otting Jord.

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt[1]), at de bedste Mænd fra Daler Sogn i vor Nærværelse har forlangt at maatte betale deres aarlige Tiende til Herr Abbeden i Løgum Kloster med tærsket Korn efter Skæppemaal hellere end med færdige Neg. Dette er den nævnte Herr Abbed gaaet ind paa i vor Nærværelse sammesteds, saa at de af hver Otting hvert Aar skal yde en Ørtug Rug. Derfor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

erklærer vi med dette Brev en saadan Ordning for ret og rimelig at være. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev besegle med vort Segl. Givet i Løgum Kloster i det Herrens Aar 1277 paa Dagen for den hellige Willehad, Bekender og Biskop.

1) jf. Nr. 321.

1277. 27. November. Viborg. 303

Jens Assersen og hans Broder Mogens Lille skøder paa deres Moder Kristines og deres egne Vegne al deres Ejendom i Hammerum Herred til Biskop Tyge af Ribe.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Herr Jens Assersen og hans Broder Mogens Lille, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle, der faar dette Brev at se, skal vide, at vi saavel paa egne som paa vor Moders Fru Kristines Vegne har skødet alt det Gods, som vi havde i Hammerum Herred[1]), til den ærværdige Fader Herr Tyge, Biskop af Ribe, at eje til evig Tid, og hvis der i Fremtiden fra vor Moders Side skulde blive rejst nogen Indsigelse mod den nævnte Herr Tyge, har vi med nærværende Brev pantsat vort Arvegods i Torup som Sikkerhed herimod. For at der ikke om denne Skødning i Fremtiden skal kunne rejses nogen Trætte, har vi givet ham dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vore Segl. Nærværende ved denne Skødning var de efterskrevne Personer, Herr Junker Jakob, Herr Niels Mogensen, Herr Langsom Baardsen, Herr Jens Byut, Herr Jakob kaldet Lille, Herr Jens Bugge, Herr Bo Høg og Herr Bent Purki. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1277 paa Lørdagen før den hellige Andreas' Dag.

1) jf. Nr. 262.

1277. 13. December. 304

Roskildeborgeren Trued Romeldsen tillader sin Slægtning Jakob Jernhoved at sælge en Ejendom i Højby til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Trued Romeldsen, Borger i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Saavel nulevende som tilkommende skal vide, at jeg har givet min Slægtning Jakob kaldet Jernhoved fuld og fri Myndighed og Raadighed

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til at afhænde sin Jord, som han havde i Højby, til Søstrene af St. Clara Kloster for en passende Pris, saaledes at Besiddelsen af fornævnte Jord i Fremtiden ikke kan anfægtes eller kaldes tilbage hverken af mig eller af nogen af mine i min Levetid. Til Vidnesbyrd om dette har jeg givet fornævnte Søstre nærværende Brev til sikrere Forvaring og Erindring og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det ved mit Segl. Forhandlet i det Herrens Aar 1277 paa St. Lucie Dag.

305 1277. 20. December.

Niels Vilhelmsen, Borger i Roskilde, skøder paa Jakob Jernhoveds Vegne en Ejendom i Højby til Roskilde St. Clara Kloster.

Afskrift (Langebeks Diplomatarium).

Niels Vilhelmsen, Borger i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg paa Jakob Jernhoveds Vegne har solgt og skødet noget skattepligtig Jord paa 10 Ørtug, som samme Jakob rettelig indehavde og besad i Højby ved Arv efter sin Fader, til Søstrene af St. Clara Kloster, for den fulde Pris, som er givet ihænde og helt udbetalt, idet jeg ved nærværende Brev hjemler Søstrene Jorden mod Krav fra alle og enhver. Til Bevis paa dette har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1277[1]) Dagen før den hellige Apostel Thomas.

1) Manuskriptet har 1270 (mcclxx), hvilket dog maa være fejlagtigt, da dette Brev hører nøje sammen med Nr. 304, 306, 307 og 320.

306 1277. [20. December].

Roskilde Byting bevidner, at Niels Vilhelmsen paa Jakob Jernhoveds Vegne har solgt Roskilde Clara Kloster en Ejendom i Højby.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Fogeden, Raadmændene og de øvrige Borgere i Roskilde til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at i Nærværelse af os som Tilhørere og Vidner har Niels Vilhelmsen, vor elskede Medborger, paa Jakob kaldet Jernhoveds Vegne solgt og skødet at besidde med Rette til evig Tid et Stykke skattepligtig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jord paa 10 Ørtug, som samme Jakob havde og besad i Højby ved Arv efter sin Fader, til Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde for den fulde Pris, som er givet ihænde og helt udbetalt. Derfor har vi — for at ikke dette saaledes lovligt fuldbyrdede Salg skal kunne kaldes tilbage eller afsvækkes af nogen — ladet nærværende Brev bekræfte med vort Borgerskabs Segl. Givet i det Herrens Aar 1277, Dagen før den hellige Apostel (Thomas)[1].

1) mangler i Manuskriptet, men Brevet er samtidigt med Nr. 305.

1277. 20. December. 307

Niels Hermansen, Foged i Roskilde, bevidner, at Jakob Jernhoved har solgt Roskilde Clara Kloster en Ejendom i Højby.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Hermansen, Foged i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at i min Nærværelse som Tilskuer og Tilhører og med mit velvillige Samtykke har min Slægtning Jakob kaldet Jernhoved solgt og skødet at besidde med Rette til evig Tid et Stykke skattepligtig Jord paa 10 Ørtug, som han rettelig indehavde og besad i Højby ved Arv efter sin Fader, til Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde for den fulde Pris, som er givet ihænde og helt udbetalt. For at ikke dette saaledes skelligt fuldbyrdede Salg i Fremtiden skal kunne anfægtes af nogen, har jeg ladet dette Brev besegle med mit Segl til klart Vidnesbyrd og Forvaring om denne Sag. Givet i det Herrens Aar 1277, Dagen før den hellige Apostel Thomas.

1277. 31. December. Aarhus. 308

Biskop Tyge 2. af Aarhus indstifter en Præbende ved Aarhus Domkirke paa Grundlag af Albæk Kirke i Ommersyssel.

Afskrift (Aarhusbogen).

Tyge, af Guds Miskundhed Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da vi efter Evne anstrenger os for, om Gud giver os Naade, at forøge Gudsdyrkelsens Glans, og da vi ønsker yderligere at støtte den højhellige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Martyr Clemens' Kirke, vor hellige Moder, der i vore unge Aar tog os i sin moderlige Favn og opdrog os, har vi til Frelse for vor Sjæl af Albæk Kirke i Ommersyssel oprettet en ny Præbende i nævnte Aarhus Kirke, hvilken Præbende vi har overdraget til den gode Mand vor elskede Magister Mads og hans Efterfølgere, som maatte blive indsat efter ham paa kanonisk Vis, at besidde med evig Ret. Derfor ønsker vi, at den nævnte Præbende (skal nyde)[1]) alle de Friheder, Immuniteter og Privilegier — givne ved Naade eller efter Retten — som andre, tidligere oprettede Præbender i nævnte Kirke nyder og har i Frihed, idet vi til fornævnte Præbende henlægger en Trediedel af den Tiende, der tilkommer os af vore Gaarde Favrskov og Svejstrup beliggende i Lyngaa Mark at gælde til evig Tid. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1277 Dagen før Herrens Omskærelse.

1) Sætningens Verbum er bortfaldet, men Meningen er sikker. I det følgende staar 'nyder og har i Frihed', som man i Overensstemmelse med Diplomernes Stil maa antage for at være en Gentagelse af det bortfaldne.

309 1277. Malmø.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Herr Niels Uffesens Køb af Rønne og Rønneherred.

Referat hos Hvitfeld.

I Malmø Aar 1277 havde Kong Erik, der blev slagen i Finderup, givet Herr Niels Uffesen sin Bekræftelse paa det Køb, han afsluttede med Hertug Vizlav af Rügen angaaende Rønne og Rønneherred. Brevet lyder paa, at fornævnte Herr Niels Uffesen var kommet lovlig til det formedelst Skøder, som han havde af Hertug Vizlav, og Hertug Vizlav havde i lige Maade faaet det af Riget med den Besked, at han maatte sælge det; til Vidnesbyrd i samme Stadfæstelsesbrev er indført Jon Lille, David Tostesen, Henrik Marsk og Gotfred Tenbings.

310 1277.

Magister Rane, Kannik i Roskilde, giver Jordegods til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Magister Rane, Kannik i Roskilde, gav, skødede og overdrog i Kong Eriks Nærværelse til Klosteret to Gaarde og en Mølle i Borup i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mogenstrup Sogn, for at Dominikanerne i Næstved uforstyrret kan beholde den Grund, paa hvilken de bor. Den samme overdrog $^1/_2$ Mark skattepligtig Jord i Flinterup paa den Betingelse, at Klosteret forpligtes til at holde en Messe for ham. Fremdeles gav han os 10 Ørtug skattepligtig Jord i Lundby. 1277.

[1277]. **311**

Magister Rane lyser sin Ejendomsoverdragelse til Næstved St. Peders Sogn paa Hammer Herreds og Flakkebjerg Herreds Ting.

Næstved Klosters Registratur.

Magister Rane lyser for Indbyggerne i Hammer Herred og Flakkebjerg Herred, at han saaledes i Kongens Nærværelse har givet og skødet nævnte Ejendom til Klostret i det ovennævnte Aar. To sammenhørende Breve.

1277. **312**

Kongens Kansler vidimerer Nr. 310.

Næstved Klosters Registratur.

Vidisse af Rigets Kansler paa ovenstaaende Brev b.iii. 1277.

1277. **313**

Peder Praam skøder Jordegods i Sønder-Vedby til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Peder Praam skødede os i Nærværelse af Margrete, fordum Dronning, 3 Øre og $1^1/_2$ Penning Jord i Sønder-Vedby, hvilken Ejendom Klosteret købte af ham for 42 Mark. 1277.

1277[1]). u. D. Reval. **314**

Abbederne i Dünamünde og Kärkna (Falkenau) meddeler Raadet i Lübeck Udfaldet af nogle Forhandlinger mellem Høvedsmanden Eilard i Reval og Johan Klendenst, Vilhelm af Bremen og disses Fæller angaaende noget Strandingsgods, som Høvedsmanden har frataget dem.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Lübeck.

1) Brevet Nr. 291 viser, at Eilard og Abbeden af Dünamünde sammen er tilstede i Reval den 4. Juni 1277. Det er derfor muligt, at dette og det følgende Brev er udstedt i Begyndelsen af Juni.

315 **[1277][1]).**

Høvedsmanden Eilard i Reval erklærer over for Lübeck Stad, at han har tilbagegivet nogle lybske Borgere det Gods, som han havde holdt tilbage, efter at de havde lidt Skibbrud, men at han stadig tilbageholder Gods tilhørende Stæderne Dortmund, Soest og Münster.

Original i Lübeck.

Eilard, Høvedsmand i Reval, til de gode, kloge og hæderlige Mænd og vore altid ærværdige Venner og Herrer Raadmændene og de øvrige Borgere i Lübeck Stad, Hilsen samt redebon og beredt Velvilje i alt.

Vi gør vitterligt med dette Brev for Eder alle, at vi af det Gods, der tilhører Eders Medborgere, og som efter deres Skibbrud blev tilbageholdt hos os, intet overhovedet har udtaget, men tværtimod helt og ganske har givet dem det ihænde, idet vi dog delvis har tilbageholdt Gods for andre Stæder, nemlig Dortmund, Soest og Münster. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev.

1) jf. Nr. 273. 314.

[1277] u. D. se Nr. 344.

316 **[1277—80].**

Et Brev af Pave Nicolaus 3.

Registratur i Aarhusbogen.

Fremdeles et Komissorium af Nicolaus den tredje for Robekin mod Karen.

317 **[1277—80].**

Ærkebiskop Trueds Brev angaaende et Brev fra Pavestolens Legat Eskil.

Udtog af Hamsfort.

Brev af Ærkebiskop Trued angaaende Brev af det apostoliske Sædes Legat Eskil: Som det ved vort Valg og ved mange Privilegier o. s. v.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[1277—86]. **318**

Referat af et Brev, hvori Biskop Jens 2. af Odense vidimerer Biskop Gunners Brev af 1233 21. November.

Referat i Ribe Oldemoder.

Jens, Biskop af Odense, bevidner ved Brev at have set ovenfor anførte Brev, uskrabet o. s. v.

[omkr. 1277][1]). **319**

Langsom Baardsen skænker Jordegods i Levring til St. Clara Kloster i Roskilde, for at hans Datter Kristine, der indtræder i Klosteret, af Godsets Indtægter kan holdes med Klæder og andre Fornødenheder.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Langsom Baardsen af Vinkel til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi sammen med vor Datter Kristine giver og skøder til evig Tid alt, hvad vi ejer i Levring af Ager, Skov, Fæ, Hus, løst og fast, til St. Clara Kloster i Roskilde, for at hun deraf kan forsynes med Klæder og alle andre Fornødenheder. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort og Herr Find Svendsens Segl hænge under dette Brev.

1) Det eneste Holdepunkt for en Datering er, at Langsom Baardsen optræder som Vidne i Viborg 1277 27. November, se Nr. 303.

1278. 5. Januar. **320**

Niels Hermansen, Foged i Roskilde, bevidner, at Niels Vilhelmsen paa Jakob Jernhoveds Vegne har solgt Roskilde Clara Kloster en Ejendom i Højby.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Hermansen, Foged i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at Niels Vilhelmsen[1]), Borger i Roskilde, i min Nærværelse som Tilskuer og Tilhører og med mit velvillige Samtykke paa min Slægtning Jakob kaldet Jernhoveds Vegne, har solgt og skødet at besidde med Rette til evig Tid et Stykke skattepligtig Jord paa ti Ørtug, som samme Jakob rettelig indehavde og besad i Højby

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved Arv efter sin Fader, til Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde, for den fulde Pris, som er givet ihænde og helt udbetalt. For at ikke dette saaledes skelligt fuldbyrdede Salg i Fremtiden skal kunne anfægtes af nogen, har jeg ladet dette Brev besegle med mit Segl til klart Vidnesbyrd og Forvaring om denne Sag. Givet i det Herrens Aar 1278, Dagen før Helligtrekonger.

1) jf. Nr. 305. 306. 307.

321 1278. 7. Januar eller 10. Juli[1]). Løgumkloster.

Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Abbed Jens og Klosterkonventet i Løgum Kloster i hans Nærværelse har imødekommet Daler Sognefolks Ønske om at betale Tiende med tærsket Korn fremfor med Neg paa den Betingelse, at der erlægges en Ørtug af hver Otting Jord aarligt.

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Hvad der sker i Tiden, vil let svinde hen sammen med Tiden, hvis det ikke foreviges af den levende Røsts eller det skrevnes Vidnesbyrd. Derfor skal tilkommende saavel som nulevende vide, at de bedste Mænd fra Daler Sogn i vor Nærværelse har forlangt at maatte og skulle yde deres aarlige Tiende til Herr Abbeden i Løgum Kloster nu og i Fremtiden med tærsket Korn efter Skæppemaal — og der skal gaa ti saadanne Skæpper paa een Ribeskæppe — heller end med Neg. Herr Jens, Abbed i samme Kloster, og hele det menige Konvent gik eenstemmigt ind paa dette efter flittig og moden Overvejelse af denne Sag, paa den Betingelse at de forpligter sig til at betale en Ørtug Rug efter det nævnte Skæppemaal af hver Otting Jord i hint Sogn til Abbeden i det nævnte Kloster hvert Aar paa Mortens Festdag. Vi ønsker, at den fornævnte Ordning skal anses for gyldig og rimelig at være, idet vi giver dette Brev og til yderligere Bekræftelse forsyner det med vort Segl til evigt Bevis for denne Sag. Givet i nævnte Løgum Kloster i det Herrens Aar 1278 paa den hellige Knud Martyrs Dag i Nærværelse af Herr Ove, vor Kapellan, Herr Oluf Dal, Herr Jens Turesen og mange andre troværdige Mænd, baade gejstlige og verdslige[2]).

1) Datoen er enten 7. Januar eller 10. Juli, da Knud Martyr kan være baade Knud Konge og Knud Hertug. — 2) jf. Nr. 302.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1278 4. Februar se 1279 4. Februar (Nr. 348).

1278 5. Februar se 1279 4. Februar (Nr. 347).

[1278. før 15. Marts. Laholm][1]). 322

Kong Magnus Ladelaas af Sverige slutter Fred med Kong Erik 5. Glipping.

Efter Ericus Olai.

Magnus, af Guds Naade de Svenskes og Gøters Konge, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi — da alle Sager, al Uret og alle Klager mellem vor højtelskede Broder Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, som den ene Part og os som den anden, er bragt til Ro og Afslutning, paa Tro og Love erklærer overfor samme Herre Konge af Danmark eller hans Efterfølger, at vi vil betale 4000 Mark lødigt Sølv efter Kølnervægt til de efterskrevne Terminer, idet vi i Pant giver ham Borgen Lödöse med tilliggende Omraader o. s. v.

1) Freden i Laholm blev sluttet 1278 i Begyndelsen af Aaret, da Kong Erik 5. Glipping fra 15. Marts udsteder Breve i Tyskland.

1278. [før 15. Marts][1]). Laholm. 323

Kong Erik 5. Glipping lover Kong Magnus Ladelaas af Sverige ikke at ville give landflygtige Oprørere fra Sverige Tilflugt i Danmark og modtager et lignende Løfte af Kong Magnus.

Efter Ericus Olai.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi paa Tro og Love erklærer over for vor højtelskede Broder Magnus, de Svenskes berømmelige Konge, at — om nogen af hans Mænd i Tidens Løb opsætsig maatte rejse sig mod ham — skal ingen kunne finde Tilflugt hos os og ingen faa Hjælp eller nyde Gunst hos os, og han lovede paa den anden Side at gøre det samme over for vore Mænd. Givet i Laholm i det Herrens Aar 1278.

1) Brevet er samtidigt med Nr. 322.

1278. 15. Marts. Lüneburg. 324

Kong Erik 5. Glipping lover at opnaa pavelig Dispensation til det aftalte Ægteskab

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mellem Hertug Albrecht af Brunsvigs Datter og Kongens Søn og Kronarving, giver Hertugens Datter Femern og Samsø paa Livstid, indsætter Hertugen som Formynderregent for sin Søn, hvis han selv skulde afgaa ved Døden, og lover at ville bistaa Hertugen i alle Forhold, hvor det bliver nødvendigt.

Original i Wolffenbüttel.

Vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle i Evindelighed.

Ligesom de kloge Mænd, der ikke vil bedrages eller bedrage, har vi besluttet at lade vor Handling optegne i et Brev, at det kan indskærpe Efterverdenen Erindring, udslette Uvidenhed og styrke Sandheden. Vide skal nulevende og tilkommende, at den højbaarne Fyrste Herr Albrecht, Hertug af Brunsvig — efter at der mellem samme Herr Hertug og os er sluttet en Svogerskabspagt, for at styrke vor Forening, der bygger paa et særligt Venskab — har trolovet sin højtelskede Datter med den af vore Sønner, som efter vor Død bliver Arving til Danmarks Rige, for at hun kan blive hans Ægtehustru. Men eftersom en saadan Overenskomst ikke kan virkeliggøres uden Pavens Dispensation, da Blodsslægtskabets Linje forbyder og hindrer det, skal vi ved vore egne og hans Udsendinge inden et Aar efter førstkommende St. Hans Dag udvirke Dispensationens Naadegave paa egen Bekostning. Hvis Paven imidlertid skulde dø i Løbet af dette Aar, da skal vi skaffe den nævnte Dispensation i Overensstemmelse med de fornævnte Betingelser inden et Aar efter den nye Paves Valg. Dertil har vi givet Herr Hertugens nævnte Datter paa Livstid Landet Femern og Landet Samsø med al Ret og hele deres Tilliggende at besidde frit, hvoraf hun uden nogen Afkortning hvert Aar skal oppebære sekshundrede Mark lødigt Sølv. Men hvis hun ved Oppebørslen af den aarlige Sum af disse Lande skulde lide nogen Afkortning, skal vi bøde paa denne og yde Tilskud af andet Gods. Men hvis der af de aarlige Indtægter bliver noget tilovers, og der opstaar et Overskud ud over nævnte Beløb, skal dette ligeledes tilfalde hans Datter. Fremdeles skal Herr Hertugens oftnævnte Datter paa Livstid besidde de nævnte Jorder med usufruktuarisk Ret og hele deres Tilliggende, hvad enten hendes Husbond, min Søn, lever eller er død, ogsaa hvis hun ikke skulde have Afkom. Hvis vi fremdeles, hvad Gud forbyde, skulde afgaa ved Døden, skal fornævnte Herre Hertugen have Formynderskab over Danmarks Rige, indtil vor Søn kommer til Skelsaar og Alder, hvilket vi med Haandslag bør love Herr Hertugen, og hvorfor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vi bør stille ham en saadan Borgen, som tilfredsstiller ham. Fremfor alt vil vi trofast bistaa Herr Hertugen i alle Tilskikkelser med Raad og Daad, hvilket han til Gengæld ogsaa vil gøre over for os. Og for at Glemselen ikke skal udslette vor Handling eller de skadelystne gøre den til intet, har vi ladet nærværende Brev om Sagen bekræfte med vort Segl til Forvaring. Forhandlet og givet i Lüneburg i det Herrens Aar 1278 den 15. Marts.

1278. 15. Marts. Lüneburg. 325

Kong Erik 5. Glipping kundgør, at Hertug Albrecht af Brunsvig vil opgive alle Krav paa Kongen og Danmarks Rige med Undtagelse af Hagenskov, hvis det aftalte Bryllup mellem Hertugens Datter og Kongens Søn finder Sted.

Original i Wolffenbüttel.

Vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, ønsker, at det skal være alle vitterligt og klart, at den berømmelige Fyrste Herr Albrecht, Hertug af Brunsvig, naar det Bryllup, der skal holdes mellem hans elskede Datter og vor Søn, er fuldbyrdet ved deres kødelige Forening, vil give Afkald paa alle de Krav, han vides at have paa os og vort Rige i Anledning af Sager, Tab og Udgifter, dog med Undtagelse af Borgen Hagenskov med alle Rettighederne og alt Tilliggende, som han har som Pantelen for fire Tusinde Mark, idet det er os forbeholdt at kunne tilbagekøbe nævnte Borg for den nævnte Sum, naar det er os belejligt. Men hvis det nævnte Bryllup af en eller anden Grund ikke skulde finde Sted eller blive fuldbyrdet, da skal han frit ad Rettens Vej ligesom tidligere kunne rejse de Krav, som han vides at have paa os og vort Rige i Anledning af Tab, Udgifter og Sager. Til Bevis herpaa har vi givet ham nærværende Brev under vort Segl til Forvaring. Forhandlet og givet i Lüneburg i det Herrens Aar 1278 den 15. Marts.

1278. 15. Marts. Lüneburg. 326

Kong Erik 5. Glipping lover at ville møde Hertug Albrecht af Brunsvig til Forhandling paa Femern Ottendedagen efter St. Valborgs Dag, og i Tilfælde af Forfald Ottendedagen efter St. Hans.

Afskrift i Wolffenbüttel.

Vi Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, gør vitterligt for alle, at vi otte Dage efter førstkommende St. Valborgs Dag under Til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sidesættelse af alle Hindringer skal mødes paa Femern med den højbaarne Fyrste Herr Albrecht, Hertug af Brunsvig, for at forhandle og sammesteds træffe endelig Afgørelse om alt paa Grundlag af den Aftale, der er truffet mellem os gennem vor ærværdige Broder Henrik kaldet Hoenscheid, Prior for Klostrene af Jerusalems St. Hans Hospital i Danmark, Sverige og Norge. Men hvis vi af en gyldig og uomgængelig Grund, tvunget af bydende Nødvendighed, ikke skulde kunne komme til det nævnte Sted paa det fastsatte Tidspunkt, skal vi itide meddele Herr Hertugen Grunden til vort Forfald, idet vi uden mindste Tvivl vil overholde Ottendedagen efter førstkommende St. Hans Dag som Mødedag i nævnte Land.

Til klart Vidnesbyrd herom har vi udstedt nærværende Brev om denne Sag under vort Segl. Forhandlet og givet i Lüneburg i det Herrens Aar 1278 den 15. Marts.

327 1278. 20. Marts.

Hertug Johan 1. af Sachsen giver en Toldrulle for Lüneburg; bl.a. bestemmes: af en Læst Sild, der kommer fra Rügen eller fra Skaane, skal gives 20 Penninge.

Original i Lüneburg.

328 1278. 27. Marts. Løgum Kloster.

Biskop Tyge af Ribe indsætter ved Darum Kirke en evig Vikar, som skal yde to Mark Rug aarligt til Undervisning af fattige Peblinge.

Original i Rigsarkivet.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Viseligt har de gamle bestemt, at det, som handles i Tiden, for ikke at svinde sammen med Tiden, skal modtage Bekræftelse ved skriftligt Vidnesbyrd. Derfor vil vi, at nulevende skal vide og tilkommende ikke være uvidende om, at vi efter at have holdt Raad ikke blot med vort Kapitel, men ogsaa med andre troværdige Mænd, verdslige saavel som gejstlige, med Sognemændene fra Darums Vilje har truffet følgende Bestemmelse angaaende fornævnte Kirke, at der bestandig skal være en evig Vikar der, som aarligt skal yde to Mark Rug af samme, hvilke vi har bestemt til Brug for fattige Peblinge i Ribe, paa den Maade at den, som til enhver Tid

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maatte være Skolemester, skal undervise alle Peblinge fra det Sogn, baade fattige og rige tillige med hundrede fattige Peblinge fra vort Stift uden nogen større eller selv nok saa lille Løn, idet han ikke paalægger dem nogensomhelst Pengebyrde for deres Undervisning. Vi vil ogsaa, at den, som til enhver Tid maatte være Skolemester, til Herr Kantoren og Herr Ærkedegnen i Ribe hvert Aar skal aflægge fuldt Regnskab og Beretning om fornævnte Antal af Peblinge. Vi har ogsaa bestemt, at — hvis de to Mark Rug af nogen anvendes til andet Brug — skal den, som til enhver Tid maatte være Stiftets Biskop, være bemyndiget til at tilbagekalde fornævnte Bestemmelse og derefter raade over den Kirke saaledes som over de andre Kirker i sit Stift. Til Erindring om denne Handling har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl tillige med vort Kapitels Segl. Givet i Løgum Kloster i det Herrens Aar 1278 paa Søndagen Lætare Jerusalem.

1278. 5. April. Rom. 329

Pave Nicolaus 3. meddeler den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala Jakob, at han vil blive iklædt Palliet og taget i Ed af Biskop Henrik af Linköping og Biskop Stig af Roskilde, uden at dette danner Præcedens for Lundekirkens Stilling i Fremtiden.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Jakob, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala.

Ved at meddele os, at Du paa rette Vis har modtaget Bekræftelsens og Indvielsens Naadegave af vor ærværdige Broder Ærkebiskop (Trued) i Lund, Sveriges Primas, har Du sendt vore elskede Sønner Andreas, Kannik i Uppsala, og Simon, Sognepræst i Giresta i Uppsala Stift, som Dine befuldmægtigede til os, og Du har indtrængende, som det sømmede sig, forlangt at faa Palliet, den ærkebiskoppelige Magtfuldkommenheds Symbol af os[1]).

Senere har vor elskede Søn Peder, Kannik i Lund, som Ærkebispens befuldmægtigede udviklet for os, at det i Kraft af en apostolisk Bevilling tidligere var foregaaet saaledes, at Palliet skulde overgives samme Ærkebiskop for siden af ham at gives videre til den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala, medens Dine befuldmægtigede paastaar, at det modsatte har været Tilfældet fra Arilds Tid, og vi har nu i Ønsket om at tage os af denne Sag med et passende Middel ved nævnte Kannik i Uppsala og Sognepræst ladet Palliet, taget fra den hellige Peters Grav[2]), sende til vore ærværdige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brødre Bisperne (Henrik) af Linköping og (Stig) af Roskilde, for at enten de begge eller een af dem paa vore Vegne kan oversende og give det til Dig efter den Formular, som vi sender dem[3]), og efter den Formular, vi ogsaa har meddelt dem, modtage Troskabsed af Dig. Det er dog vor Vilje, at der ikke herved skal ske noget Indgreb i Lundekirkens Ret eller erhverves nogen ny Ret for Kirken i Uppsala.

Du maa bruge det i Din Kirke paa de Dage, der er nøjere angivet i Kirkens Privilegier.

For at nu Symbolet ikke skal staa i Modstrid med den, der har faaet det, men for at Du i Din Tanke kan bevare, hvad Du bærer til Skue i det ydre, retter vi vor Formaning og indtrængende Bøn til Dig, vise Broder, om med den Guds Hjælp, som skænker Naadegaverne og giver Lønnen, at bevare Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og fremmer den, der bevarer dem, og at beflitte Dig paa, at Kirken i Uppsala, Din Brud, maa øges baade i aandelige og timelige Anliggender. Givet i Rom i S. Pietro den 5. April i vort Pontifikats 1. Aar.

1) Han vilde have Palliet af Paven selv for at undgaa at modtage det af Ærkebispen. — 2) jf. DRB II 3 Nr. 25 Note 2. — 3) jf. DRB II 3 Nr. 368.

330 1278. 5. April. Rom.

Pave Nicolaus 3. paalægger Andreas, Kannik i Uppsala, og Simon, Sognepræst i Giresta, at overbringe det Pallium, som er bestemt for den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala Jakob, til Biskop Henrik af Linköping og Biskop Stig af Roskilde, uden at dette danner Præcedens for Lundekirkens Stilling i Fremtiden.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Andreas, Kannik i Uppsala, og Simon, Sognepræst i Giresta i Uppsala Stift.

Ved at meddele os o. s. v. som i forrige Brev[1]) med passende Ændringer af Ordene indtil 'i Ønsket om at tage os af denne Sag lader vi gennem Eder, til hvis Paalidelighed vi nærer fuld Tillid i Herren, Palliet, taget fra den hellige Peters Grav[2]), sende til vore ærværdige Brødre Bisperne (Henrik) af Linköping og (Stig) af Roskilde, for at de kan overgive det til den udvalgte Ærkebiskop, efter at have taget Eder i Ed paa, at I vil udføre Palliets Overbringelse, som det er Eder paalagt af os.

Derfor paalægger vi Eder, vise Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at I personlig skal begive Eder til de to Bisper og trofast sørge for at give dem Palliet, for at det kan overbringes den nævnte udvalgte Ærkebiskop.

Det er vor Vilje, at — dersom den ene af Eder i Mellemtiden skulde blive syg eller faa anden Forhindring eller afgaa ved Døden, — da skal den overlevende ikke desto mindre paa fornævnte Maade overgive de samme Bisper Palliet.

Skulde I begge, hvad Gud forbyde, gaa bort, inden Overgivelsen kan finde Sted, skal I, inden Dødstimen kommer, paa belejlig Maade drage Omsorg for trofast at anbringe Palliet i Domkirken eller en Klosterkirke paa det Sted, hvor den almægtige Gud kalder Eder bort fra dette Liv, saa Palliet snarest muligt kan overgives Bisperne efter den Formular, I har faaet meddelt, saaledes som vi paalægger det. Det er vor Vilje, at der ikke herved skal ske noget Indgreb i Lundekirkens Ret eller skabes nogen ny Ret for Uppsala Kirke. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 329. — 2) jf. Nr. 329 Note 1.

1278. 5. April. Rom. 331

Pave Nicolaus 3. paalægger Biskop Henrik af Linköping og Biskop Stig af Roskilde at tage den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala Jakob i Ed og iklæde ham det Pallium, der vil blive dem overbragt af Andreas, Kannik i Uppsala, og Simon, Sognepræst i Giresta, uden at dette danner Præcedens for Lundekirkens Stilling i Fremtiden.

Afskrift i udateret Vidisse i det svenske Rigsarkiv.

Nicolaus, Guds Tjeneres Tjener, hilser de ærværdige Brødre Bisperne (Henrik) af Linköping og (Stig) af Roskilde, med den apostoliske Velsignelse.

Ved at meddele os, at han paa rette Vis har modtaget Bekræftelsens og Indvielsens Naadegave af vor ærværdige Broder Ærkebispen i Lund, Sveriges Primas, har vor elskede Søn Jakob, udvalgt til Ærkebiskop af Uppsala, sendt vore elskede Sønner Anders, Kannik i Uppsala, og Simon, Sognepræst i Giresta i Uppsala Stift som sine befuldmægtigede til os, og han har indtrængende, som det sømmede sig, forlangt at faa Palliet, den ærkebiskoppelige Magtfuldkommenheds Symbol, af os.

Senere har vore elskede Sønner Peder, Kannik i Lund, som Ærkebispens befuldmægtigede udviklet for os, at det i Kraft af en apostolisk Bevilling tidligere var foregaaet saaledes, at Palliet skulde overgives samme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebiskop for siden af ham at gives videre til den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala, medens den udvalgte Ærkebiskops befuldmægtigede paastaar, at det modsatte har været Tilfældet fra Arilds Tid, og vi har nu i Ønsket om at tage os af denne Sag gennem disse to, Kanniken i Uppsala og Sognepræsten, til hvis Paalidelighed vi nærer fuld Tillid i Herren, ladet Palliet, taget fra den hellige Peters Grav[1]), oversende til Eder, for at I kan overgive det til den udvalgte Ærkebiskop, og vi har først ladet de to aflægge Ed paa, at de vilde udføre Palliets Overbringelse, som det var dem paalagt af os.

Derfor paalægger vi Eder, vore Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse, at enten I begge eller een af Eder skal modtage Palliet af Kanniken i Uppsala og Sognepræsten med skyldig Ærbødighed og Fromhed for paa vore Vegne at overrække det til den udvalgte Ærkebiskop efter den Formular, som vi sender Eder under vor Bulle, og siden i vort og den romerske Kirkes Navn modtage af ham den sædvanlige Troskabsed efter den Formular, som vi paa samme Maade sender Eder under vor Bulle. Formularen for den Ed[2]), som den udvalgte Ærkebiskop skal aflægge, skal I saa hurtigt som muligt ved et særligt Bud sende os ved hans aabne Brev, beseglet med hans eget Segl.

Det er vor Vilje, at der ikke herved skal ske noget Indgreb i Lundekirkens Ret og erhverves nogen ny Ret for Uppsala Kirke. Givet i Rom i S. Pietro den 5. April i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. Nr. 329 Note 1. — 2) jf. Nr. 329 Note 2.

332 1278. 21. April. Sakskøbing.

Kong Erik 5. Glipping fritager Borgerne fra Venden for Toldafgifter paa Hvidanger Marked og giver dem frit Lejde til hele Markedsrejsen.

Afskrift i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Borgerne i Lübeck, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald, Stettin og de øvrige Borgere samt alle andre i Venden kærlig Hilsen med Gud.

Eftersom vi har ønsket Marked holdt i Hvidanger[1]) paa Sjælland to Uger før St. Hans og to Uger efter, saaledes som vi har fastsat og forordnet tidligere, gør vi vitterligt for Eder, at vi erklærer alle og enhver, der begiver sig til nævnte Marked i Handelsøjemed for fri og undtagne at være for enhver Betaling af Told. Fremdeles skal I vide, at alle gode og retfærdige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mænd, der søger nævnte Marked, under ubrødelig Fred skal kunne rejse til Markedet, opholde sig der, udføre deres Forretninger og vende tilbage derfra, idet vi forbyder, at nogen bryder den nævnte Fred eller forsøger at handle imod dette Brev, saafremt han elsker vor Naade og vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Sakskøbing i det Herrens Aar 1278 den 21. April.

1) antagelig Vordingborg Bugt, se O. Nielsen, Hist. Tidsskr. 5 Rk. IV 729.

1278. 12. Maj. 333

Junker Jakob Nielsen sælger alt sit Gods i Kyndeløse til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, Søn af Grev Niels, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud. Vi gør vitterligt for alle, at vi til de fromme Søstre, som har trukket sig tilbage til St. Clara Kloster i Roskilde, har solgt alt vort Gods, løst og fast, i Kyndeløse, for hvilket hele den lovede Pris fuldt ud er erlagt i Overensstemmelse med vor Vilje, hvorfor vi, idet vi bemyndiger nærværende Brevfører Niels Mandrup til paa vore Vegne at skøde nævnte Gods til Søstrene, bekræfter og stadfæster alt, hvad samme Niels maatte bestemme angaaende dets Skødning. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1278, St. Nereus' og Achilles' Dag.

1278. 18. Maj. Femern. 334

Kong Erik 5. Glipping kundgør for Reval og Estland, at han har stadfæstet Lübeckernes Privilegier og Rettigheder i Reval og Estland.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug i Estland, til sin Foged i Reval og de øvrige Beboere af Reval og Estland kærlig Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi til vore elskede Borgere i Lübeck med dette Brev i vort Land Reval og Estland har ladet give alle de Friheder og Rettigheder, som er givet og tilstaaet dem i vort Rige af os og vore Forfædre, saaledes som skrevet staar i vore og vore Forfædres Privilegier. Derfor forbyder vi strengt under vor Naade, at nogen af vore Stedfortrædere eller nogen anden vover paa nogen Maade at forulempe de nævnte Borgere eller nogen af dem paa Trods af dette Privilegium, saafremt han ønsker at undgaa vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet paa Femern i det Herrens Aar 1278 den 18. Maj paa Herr Kongens Befaling.

335 1278. 6.—11. Juni. Næstved.

Junker Jakob Nielsen sælger Gods i Venslev til Niels Mandrup mod Vederlag i dennes Gods i Kyndeløse.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, Søn af Grev Niels, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Vi gør vitterligt[1]) for nulevende og tilkommende, at vi med Raad og Samtykke af vor elskede Onkel Herr Otto, Greve af Ravensberg, Herr David Torstensen og andre af vore Slægtninge og Venner, har solgt, skødet og ihændegivet til nærværende Brevviser Niels Mandrup vort Gods i Venslev, løst og fast, vaadt og tørt, med Tilliggende til fornævnte Gods i Skov og Mark, Eng og Vand, Græsgange og Fiskesteder, at besidde frit med Rette til evig Tid og at raade derover efter Forgodtbefindende uden Krav fra nogen, eftersom han til vor Tilfredshed har givet os tilstrækkeligt Vederlag for nævnte Gods ved det Gods, som han havde i Kyndeløse og andetsteds. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl tillige med den nævnte Herr Greves og Herr David Torstensens Segl og dertil Herr Jon Lilles, Uffe Drosts, Trued Pedersens, Peders, Foged i Borgen Kolding, og Herr Oluf Karlsens Segl hænge under dette Brev, for at ikke nogen Trætte for Fremtiden skal opstaa for ham eller hans Arvinger angaaende fornævnte Gods eller dets Tilliggende. Forhandlet og givet i Næstved i det Herrens Aar 1278 i Pinseugen, i Nærværelse af mange troværdige Mænd.

1) jf. Nr. 333.

336 1278. 6.—11. Juni. Næstved.

Junker Jakob Nielsen stadfæster den af Niels Mandrup foretagne Skødning til Roskilde Clara Kloster af Junkerens Gods i Kyndeløse og giver Klosteret Ret til Skovhugst i Ejbyore.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, Søn af Grev Niels[1]), til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud. I skal vide, at vi ved dette Brev bekræfter den Skødning, som Herr Niels

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mandrup paa vore Vegne har foretaget til Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde af Gods, som vi havde i Kyndeløse i den nordlige Del henimod Gaden, idet vi giver dem ligesom de andre af vore undergivne Lov til Skovhugst i Ejbyore. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl tillige med Herr Greven af Ravensbergs og Herr David Torstensens Segl hænge under dette Brev. Givet i Næstved i det Herrens Aar 1278 i Pinseugen.

1) jf. Nr. 333. 335.

1278. omkr. 12. Juni. Lø Herredsting. 337

Provst Erik af Himmersyssel m. fl. og Indbyggerne i Lø Herred erklærer over for Ærkebiskop Trued, at Vandløbet fra Aaspebro til Mogens Bentsens Mølle i Visby i Mands Minde har haft det samme Forløb, uden at nogen Ribebisp før den nuværende har rejst Klage herover.

Afskrift (Løgumbogen).

Erik, Provst i Himmersyssel og Ærkebispens Kannik Jon Iversen, Eskil Osesen, Bo Lille, Tokke Kristiansen, Frelle, Tokke, Niels, Frelle Terkelsen, Frelle Boesen, Richulf, Troels Astesen, Tokke Torresen og Lø Herreds[1]) Indbyggere til den ærværdige Fader i Kristus og aandelige Herre Trued, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, al Hæder og Ære med Hilsen.

Vi gør vitterligt for Eder, vor Fader, og erklærer i Sandhed, at det Vandløb, som fra Aaspebro nu løber til Herr Mogens Bentsens Mølle i Visby[2]), har haft det Løb i vore Dage og i vore Fædres Dage uden Klage og Indsigelse fra nogen Side, og ingen Ribebisp før den nuværende har heller nogensinde rejst Klage over dette paa noget Ting. Givet i det Herrens Aar 1278 ved Trinitatis.

1) naar der staar Løherred her, bortfalder Hasses Identificering med Weseby ved Flensborg. — 2) Sagen udviklede sig til Proces; der foreligger Dom i Sagen 1283 26. Juli (DRB II 3 Nr. 71).

1278. 19. Juni. Hjortholm. 338

Biskop Stig af Roskilde paalægger Menigheden i sit Stift at give Almisse til Roskilde Clare Kloster og eftergiver alle dem, der yder Klosteret Almisse eller besøger dets Kirke, 20 Dages Kirkebod.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original paa Universitetsbiblioteket.

Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, der bor i hans Stift, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol og faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu vore elskede Søstre i Kristus af den hellige Claras Orden i Roskilde, der for Kristi Skyld har bestemt at underkaste sig en saa streng Klosterregel, til deres Kirke og Klosterbygninger og ogsaa til Opretholdelse af deres nøjsomme Liv behøver de troendes Almisser, som de med Herren bestræber sig paa at gengælde med deres Bønner, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle med Gud, idet vi til Eders Synders Forladelse paalægger Eder, at I af det Gods, Gud har givet Eder, vil yde dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at ved Eders Støtte dette Værk kan fuldendes og deres Trang iøvrigt tilfredsstilles, og for at I ved dette eller ved andre gode Gerninger, som I paa Herrens Tilskyndelse maatte udføre, kan opnaa den evige Saligheds Glæder. Idet vi ogsaa ønsker, at deres Kirke skal besøges med passende Hæder, eftergiver vi alle dem, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand til Fuldbyrdelsen af deres Værk eller Lettelse af deres Nød, eller som fromt og ærbødigt besøger deres Kirke, i Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed barmhjertigt 20 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet paa Hjortholm i det Herrens Aar 1278 den 19. Juni.

1) Rom. 14,10. 2 Kor. 5,10.

1278 10. Juli se Nr. 321.

339 1278. 21. Juli. *Aghøs.

Biskop Jens 2. af Børglum eftergiver alle, der bidrager til Opførelsen af Vor Frue Kirke i Bækkeskov, 40 Dages Kirkebod.

Afskrift af Bartholin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jens, af Guds Naade Biskop i Børglum, til alle i Børglum Stift, Hilsen med den sande Frelser.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol og faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu Vor Frue Kirke i Bækkeskov trænger til at bygges op paany med store Omkostninger, og da dens egne Midler, som er ringe og beskedne, ikke er nok til dens Fuldendelse, retter vi vor Bøn, Formaning og Opfordring til alle og enhver af Eder og paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I af det Gods, som Gud har givet Eder, til dette saa fromme Værk yder fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at med Eders Bistand den nævnte Kirke kan fuldendes lykkeligt, og I gennem denne og andre gode Gerninger, som I øver paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og med den hellige Jomfru Marias, hans Moders, hans Apostle Petrus' og Paulus' og St. Thøgers Myndighed, eftergiver vi barmhjertigt alle dem, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker en hjælpende Haand til det fornævnte Værk, 40 Dage af den Bod, der maatte være paalagt dem. Givet i *Aghøs i det Herrens Aar 1278 Dagen efter den hellige Jomfru Margrethes Dag; nærværende Brev er ugyldigt efter fem Aars Forløb.

1) Rom. 14,10. 2 Kor. 5,10.

1278. 8. September. Viterbo. 340

Pave Nicolaus 3. paalægger Biskop Stig af Roskilde og Kanniken Jens at hjemkalde paa lovlig Vis det Gods, der uretmæssigt er afhændet eller taget fra St. Agnetes Kloster i Roskilde.

Afskrift af Bartholin.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder (Stig), Biskop af Roskilde, og sin elskede Søn Jens, kaldet Ærkebispens Kannik i Roskilde, med den apostoliske Velsignelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Idet vi bøjer os for de Bønner, som er rettet til os af vore elskede Døtre i Kristus (..), Priorinde, og det menige Konvent (i St. Agneteklostret af Augustinerordenen i Roskilde, som plejer at styres af en Priorinde, og som lever efter Dominikanerbrødrenes Regler og under deres Omsorg, paalægger vi Eder i Kraft af nærværende Brev, at hvad I af dette Klosters Gods finder med Urette afhændet eller splittet, det skal I paa lovlig Maade tilbagekalde til retmæssigt Eje for Klostret, idet I med Kirkens Straf tugter de genstridige med Udelukkelse af Appel. Vidner, som udnævnes, skal I, hvis de unddrager sig ved Gunst, Had eller Frygt, med lignende Straf uden Appel tvinge til at aflægge Vidnesbyrd)[1]). Givet i Viterbo den 8. September i vort Pontifikats 1. Aar.

1) Stykket i Parentes er indsat efter en ligelydende Bulle til Ærkebispen og Dekanen i Lund.

[1278] Oktober. Viborg.

Dette Brev hører til Aaret 1262 og er oversat i DRB II 1 Nr. 360.

341 1278. 24. Oktober. Lund.

Ærkebiskop Trued af Lund eftergiver dem, der yder Almisse til Roskilde Clare Kloster, 40 Dages Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Trued, af Guds Miskundhed Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle i Lunds Kirkeprovins Hilsen med alles Frelser.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol og faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi med Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu vore elskede Søstre i Kristus af den hellige Damianus' Orden i Roskilde, der for Kristi Skyld har bestemt at underkaste sig en saa streng Klosterregel, til deres Kirke og Klosterbygninger og ogsaa til Opretholdelse af deres nøjsomme Liv behøver de troendes Almisser, som de med Herren bestræber sig paa at gengælde med deres Bønner, retter vi vor Bøn

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Opfordring til Eder alle med Gud, idet vi til Eders Synders Forladelse paalægger Eder, at I vil yde dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at ved Eders Støtte dette Værk kan fuldendes, og deres Trang iøvrigt tilfredsstilles, og for at I ved dette eller ved andre gode Gerninger, som I paa Herrens Tilskyndelse maatte udføre, ved Hjælp af deres Bønner kan opnaa den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed eftergiver vi barmhjertigt alle dem, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand til Fuldbyrdelsen af deres Værk eller Lettelse af deres Nød, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Lund i det Herrens Aar 1278 den 24. Oktober.

1) Rom. 14,10. 2 Kor. 5,10. Jf. Nr. 338; Forskellen mellem 338 og dette Brev er bl. a., at Bodseftergivelsen her er 40 Dage mod 20 i 338, og at Bestemmelsen i 338 om Bodseftergivelse for Besøg i Klosterkirken er bortfaldet.

1278. u. D. 342

*Abbed Jakob i Ringsted og hans menige Konvent skøder Gods i Daastrup,*Holescog og Gammerød til Diakonen Godfred, Kannik i Roskilde.*

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, Abbed i Ringsted, og hele Munkenes menige Konvent sammesteds til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi for skyldig Betaling har solgt og ved dette Brev skødet og afhændet at besidde frit og fredeligt med fuld Ret til evig Tid alt vort Gods i Daastrup med Frugthave, Enge og Agre og med en Del af *Holescog og desuden en Del af en Toft i Gammerød paa $4^1/_2$ Penninge skattepligtig Jord med dens Tilliggende til nærværende Brevfører Herr Gotfred, Kannik i Roskilde. Til Bevis paa dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Forhandlet i det Herrens Aar 1278.

1278. 343

Stig Nielsen bevidner at have erhvervet et Møllested af den tyske Mariaorden.

Registratur i det svenske Rigsarkiv.

Stig Nielsen bevidner, at han af Ordenen har erhvervet et Stykke Jord til en Mølle paa 60 Alens Længde og 7 Alens Bredde. 1278.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

344 **[1278].**

Ærkebiskop Johannes af Riga, Biskop Herman af Ösel, Biskop Frederik af Tartu, Ernst, Ordensmester for den tyske Orden i Livland, Ridder Eilard, Høvedsmand i Reval, og Staden Riga beder alle Købmænd, der befarer Østersøen, om at handle paa Livland og Estland i Steden for paa Rusland, hvor Handelen nu trues af mange Farer.

Original i Lübeck.

1278 u. D. se Nr. 332.

[1278] u. D. se DRB. II 3 Nr. 57.

1279 22. Januar se Nr. 346.

345 **1279. 25. Januar. Roskilde.**

Siunde Gormsen sælger sin Andel i Birkedam til Roskilde Clare Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Siunde Gormsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide saavel nulevende som tilkommende, at jeg for fuld Betaling, der er givet mig i Hænde og fuldt udredt, har afhændet og paa lovlig Vis skødet at besidde med Rette til evig Tid hele den Andel, som jeg med retmæssig Besiddelses Adkomst havde i Birkedam, til den velbyrdige Frue i Kristus Abbedissen og de velbyrdige Søstre i Kristus af St. Claras Orden i Roskilde. For at berøve mine Arvinger og alle andre enhver Adkomst til svigagtigt i Fremtiden at kræve fornævnte Dam igen eller rejse Krav paa den eller utilbørligt at besvære fornævnte Søstre i den Anledning, og for at de ydermere skal have Ret til et lige saa stort oversvømmet Omraade (paa Dansk Damflod) paa min Jord, som Herr Niels Kammermester, salig Ihukommelse, havde, medens fornævnte Dam var i hans Besiddelse, har vi ladet dette Brev klarere bekræfte ved at hænge efterskrevne Herrers Segl under, nemlig Junker Jakob, Anders Nielsen, Niels Hermansen og Niels Mathiesen af Ishøj tillige med mit eget Segl. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1279 paa Dagen for den hellige Apostel Paulus' Omvendelse.

1279 25. Januar se Nr. 147.

346 **1279. 28. Januar[1]). Viborg.**

Ærkebiskop Trued af Lund kundgør, at Herr Jens Andersen i Viborg Domkirke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for en Sum Penge har tilskødet Provst Troels af Viborg nogle Besiddelser paa Fur, som er tilkendt Provsten ved Voldgift.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Trued, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Vi gør vitterligt for alle, at den Sag, der længe har verseret mellem Herr Troels, Provst i Viborg Kirke, som den ene Part og Jens Andersen som den anden angaaende nogle Besiddelser paa Fur, omsider blev overgivet til Voldgiftsmænd, der eenstemmigt enedes om følgende: at den nævnte Herr Jens skulde skøde alt dette, løst og fast, Jord, Huse og alt andet, som han erhvervede af Peder Rød ved Køb, til den nævnte Provst for en bestemt Sum Penge, for hvis Betaling til faste Terminer der er stillet ham Sikkerhed. Og den oftnævnte Herr Jens har, stedet for os i Viborg Kirke, i mange gode Mænds Nærværelse vedkendt sig alt det ovenfor sagte og skødet alt det ovennævnte. Til klarere og sikrere Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet nærværende Brev besegle med vort Segl og efterskrevne Herrers Segl, nemlig den oftnævnte Herr Jens, Peder Vendelboe, Mads Stigsen, Ebbe Rød og Provsten i Himmersyssel Jens, der var nærværende. Givet i det Herrens Aar 1278 Ottendedagen efter den hellige Agnetes Dag.

1) fejldateret af Repertoriet, der opfatter Agnetis secundo (=Agnetis octava) som secunda die Agnetis.

1279. 4. Februar. Riga. 347

Ærkebiskop Johannes af Riga, Ernst, Ordensmester for den tyske Orden i Livland og Ridder Eilard, Høvedsmand i Reval, takker Lübeckerne, fordi de har afbrudt Handelsforbindelsen med Russerne, og opfordrer dem til fortsat at handle paa deres egne Lande.

Original i Lübeck.

1279. 4. Februar. Riga. 348

Ærkebiskop Johannes af Riga, Biskop Frederik af Tartu, Biskop Herman af Ösel Ernst, Ordensmester for den tyske Orden i Livland, og Ridder Eylard, Høvedsmand i Reval, takker Lübeckerne, fordi de har afbrudt Handelsforbindelsen med Russerne, og opfordrer dem til fortsat at handle paa deres egne Lande.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

349 1279. 11. Februar. Prag.

Dronning Kunigunde af Böhmen fritager St. Johannes Kloster i Hrobniky for alle Ydelser og Afgifter og al fremmed Jurisdiktion . . . paa Forbøn af Broder Herman af Brunshorn, øverste Præceptor for samme Orden[1]) i Böhmen, Mähren, Polen, Danmark og Østrig.

Efter Tryk i Reg.Dipl.Bohemiae et Moraviae II 500 Nr. 1166.

1) d. v. s. Johanniterordenen.

350 1279. 17. Marts. Roskilde.

Biskop Stig af Roskilde vidimerer og stadfæster Biskop Peder Sunesens Brev (= Rep. udat. Nr. 59), hvorved noget Jord og nogle Indtægter lægges til Roskilde Domkirke.

Afskrift af Bartholin.

Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi omhyggeligt har gennemset og læst et Brev af vor ærværdige Forgænger Herr Peder, Biskop af Roskilde, den berømmelige danske Konges Kansler; dets Ordlyd er følgende: Jeg Peder, Biskop af Roskilde, den danske Konges Kansler o. s. v. *(= Rep. udat. 59)*. Idet vi opfylder de Bønner, vore elskede Sønner i Kristus Dekanen og Roskilde Kapitel har fremført, og ønsker at fremme deres Bedste fornyer vi med dette Brev samme Herr Biskops Forordning og Vilje angaaende de fornævnte[1]) Forhold og stadfæster dem med vort Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1279 den 17. Marts.

1) i det vidimerede Brev.

351 1279. 21. Marts. Helsingør.

Ærkebiskop Trued vidimerer Pave Alexander 4.s Brev af 1257 26. Juni.

Afskrift (Esrombogen).

Trued, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, saavel nulevende som tilkommende, at vi omhyggeligt har gennemset et Privilegium fra den Herre Pave Alexander,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvis Ordlyd er følgende: Alexander, Biskop o. s. v. *(= Bull. Dan. Nr. 536).* Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Helsingør i det Herrens Aar 1279 paa Abbeden St. Benedikts Dag.

1279. 29. Marts. Znojmo. 352

Martin af Přeskač sælger sin arvede Ejendom i Přeskač til St. Johannes Klosteret i Kounice . . . jeg Martin af Přeskač . . . har solgt min Arv i Přeskač for 40 Mark Sølv . . . til Broder Herman kaldet af Brunshorn, Hospitalsbrødrenes øverste Præceptor for Alamannia[1]), Böhmen, Mähren, Polen, Østrig og Ungarn.

Original i Prag.

1) herunder Danmark jf. Nr. 349.

1279. 13. April. 353

Ærkebiskop Trueds Dom i Sagen mellem Anders, Søn af Niels Kammermester, og Dalum Kloster om Niels Kammermesters Enke Fru Kristines Testamente.

Udtog af Hamsfort.

Anders, Søn af Niels Kammermester[1]), anfægtede sin Moder Kristines Testamente, ved hvilket hun havde skænket Gods til Jomfruerne i Dalum, og Anders, Prior i Dalum, havde gjort Lundekanniken Magister Jakob til Prokurator i Sagen, medens Ærkedegnen i Lund Jens og Provsten i Odense Niels var Vidner. Deraf opstod en haard Proces, saa at Ærkebiskop Trued indsatte Tyge, Biskop af Aarhus, som Dommer i Sagen, og først i Marts Maaned stævnede han Parterne for sig i Helsingør; bagefter overlod han hele Sagen til Aarhusbispens og Provst Valdemars Afgørelse i Løbet af Sommeren. Selv fældede han Dom den 13. April til Gunst for Jomfruerne[2]).

1) jf. Nr. 353. — 2) dette maa formentligt være sket et senere Aar efter Appel til ham fra de to indsatte Dommere.

1279 8. Maj se Nr. 355 og Nr. 358.

1279. 12. Maj. 354

Tyge Klerk erklærer, at den Jord i Mjolden Mark, som hans Fader Jens Pave

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har givet som Sjælegave til Løgum Kloster, medmindre hans rette Arvinger indløser den for 40 Mark Penge, skal tilhøre Klosteret, hvis ikke han selv indløser den.

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge kaldet Klerk til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud. Eftersom min Fader Herr Jens Pave, salig Ihukommelse, har givet Løgumkloster nogle Jorder i Mjolden Mark til sin Sjæls Frelse, medmindre Jorden bliver indløst af hans rette Arvinger for 40 Mark Penge, oplader jeg nævnte Kloster samme Jorder frie i Øjeblikket, dog saaledes at jeg, hvis jeg skulde vende tilbage, snarest skal indløse nævnte Jorder for ovennævnte Sum; i modsat Fald skal oftnævnte Jorder frit tilfalde Munkene, som hjemlede og tilskødede ved dette Brev. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet dette Brev bekræfte med Segl af Herr Niels, Ærkedegn i Ribe, og af mig selv. Givet i det Herrens Aar 1279 Dagen efter Kristi Himmelfart.

355 1279. 25. Maj. Rom.

Pave Nicolaus 3. beder Kong Erik 5. Glipping tillade, at den i Danmark indsamlede Tiende til det hellige Land frit kan bringes ud af Landet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til den samme[1]). I fuld Tillid til, at det særlig indgaar i Dine Kongeønsker, kære Søn, at Hjælpen til det hellige Land, hvori Herren Din Gud vilde lade sig føde for at frelse Dig, ledes paa en heldig Maade, beder vi indtrængende Dig, høje Konge, om til Ære for ham og af Ærbødighed for os med kongelig Bevaagenhed at lade de Penge, som er og i den følgende Tid vil blive indsamlet i Dit Rige af den Tiende, der er fastsat til denne Hjælp, indsmelte — eftersom den Mønt, der er gængs i de Egne, ved hyppig Skiften siges at miste sin Værdi — og tilsidst uden nogen Vanskelighed lade dem sende ud af Dit Rige til os og det omtalte Land, saaledes at derved Din oprigtige Fromhed kan findes værdig til Belønning hos Gud. Givet i Rom i S. Pietro den 25. Maj i vort Pontifikats 2. Aar.

1) Kong Erik 5. Glipping.

356 1279. 1. Juni. Roskilde.

Biskop Stig af Roskilde kundgør, at Roskilde Kapitel har mageskiftet sine Besiddelser i Skørpinge, Uglerup samt Klinteskov med Niels Ranes Ejendomme i Værløse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Vidisse af 1302 25. Januar i Rigsarkivet.

Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at høre, Hilsen evindelig med Gud.

Hvad der er lovligt og skelligt udført, bør bestaa urokket og gyldigt, og for at det ikke i Tidens Løb ved Mangel paa Bevis eller ved slette Menneskers Rænker skal kunne tilbagekaldes som ugyldigt eller give Anledning til Splid, er det gavnligt, at det bekræftes med skriftligt Værn. Derfor erklærer vi ved dette Brev over for Eder alle, at vi efter modent Overlæg og omhyggelig Behandling sammen med vore elskede Venner i Kristus, de gode Mænd Herrerne Ingvar, Dekan, og hele Roskilde Kapitel, efter deres fælles Samtykke og eenstemmige Vilje med Niels kaldet Rane har foretaget et Bytte eller Mageskifte af nogle af vore Besiddelser, idet vi gav ham Skørpinge med tolv Øre skattepligtig Jord og Uglerup med otte Øre skattepligtig Jord og Skoven, som paa Folkemaalet hedder Klinteskov, med Hus og Mark, Eng og hele det øvrige Tilliggende til evigt Eje, og idet vi omvendt fra fornævnte Niels modtog alt det Gods, som han har i Værløse, nemlig $14^{1}/_{2}$ Øre skattepligtig Jord med Hus og Skov, Fiskevand og hele det øvrige Tilliggende og alle Rettigheder at eje af os og vor Kirke med Rette til evig Tid. Hver og en af fornævnte Bestemmelser har vi med Samtykke af fornævnte Herrer og ligeledes Niels efter Raad af sin Broder Herr Peder, Foged paa Kolding[1]), og sine andre Venner, paa Tro og Love erklæret over for hinanden at ville overholde ukrænkeligt til evig Tid og ikke at ville gaa imod dem paa nogen Maade eller af nogen Grund. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl, fornævnte Kapitels og nævnte Herrers, Peders og Niels' Segl, hængt under dette Brev. Forhandlet i Roskilde i Nærværelse af oftnævnte Dekan og Kapitel, Herr Peder og Niels og mange andre gejstlige og verdslige, der var tilkaldt og opfordret til dette, i det Herrens Aar 1279 den 1. Juni.

1) jf. Nr. 335.

1279. 2. Juni. Faurholt. 357

*Referat af et Brev, hvori Provst Troels af Thysyssel skøder Gods i *Wæstertbaligh, *Cnæsyo og *Hisældtorp til Vor Frue Kirke i Ribe.*

Afskrift i Ribe Oldemoder.

Troels, Provst i Thy Syssel, skødede til Vor Frue Kirke i Ribe sin Gaard i *Wæstertbaligh med hele dens Tilliggende og sin Gaard i *Cnæsyo og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en Mølle i *Hisældtorp at eje med evig Ret. Givet i Favrholt i det Herrens Aar 1279 første Fredag efter Treenigheds Søndag.

358 1279. 6. Juni. Rom.

Pave Nicolaus 3. takker Kong Erik 5. Glipping, fordi han støtter Indsamlingen i Danmark af Pengehjælp til det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til den berømmelige Kong (Erik) af Danmark. Vi glæder os i Herren over, at Din fromme Iver, som vi efter Ønske har faaet Meddelelse om, saaledes er Gud til Velbehag — hvilket klart indses af Dine Gerningers Beskaffenhed — at Du derved gør Dig værdig til hans Belønninger og ikke uværdig til vor naadige Velsignelse. Vi har forstaaet, at Du i Ønsket om med straalende Handlinger at ile frem mod den Vej, der fører til den evige Salighed, ikke alene i Guds Tjeneste har hævet Din Haand til prisværdig Medvirken, men ogsaa paataget Dig en virksom Overtalelses Røst og ved forstandige Tilskyndelser og flittige Formaninger opflammet Dit Folk til gavmildt at betale den Skærv til Hjælp for det hellige Land, som er bestemt dertil paa Konciliet i Lyon, og ved at virke for Fremme af denne Tiendes Sag i Dit Rige og lykkeligt lede den har vist Dig saa naadig, gunstig og bevaagen, at Du fortjener Ros. Skønt derfor Dit Navns Ære ved denne fromme Støtte gøres navnkundig vidt og bredt, er vi, der med særlig Kærlighed omfatter og omfavner Dig, kære Søn, som Følge af dette, der saaledes oplyser Dine Følelser, blevet opflammet til fuld Begejstring, og vi giver Dit oprigtige Kongesind mangfoldig Ros og, idet vi retter en højtidelig Tak til Dig derfor, opfordrer vi indtrængende Dig, høje Konge, til at anstrenge Dig for at vokse i Fromhed og frembringe en saadan Overflod af Kærlighedens Frugter, at Du ved den højeste Konges barmhjertige Bistand lykkeligt maa gaa fra det forgængelige til det evige Rige. Givet i Rom i S. Pietro den 6. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

359 1279. 6. Juni. Rom.

Pave Nicolaus 3. paalægger Ærkebispen og Bisperne i Danmark at lade den i Danmark indsamlede Tiende til Hjælp for det hellige Land bringe til Ribe Havn, hvorfra Tiendeindsamleren Bertrandus Amalrici vil bringe den til Frankrig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre Ærkebispen og alle Bisper i Danmarks Rige. Til Bedring af Forholdene i det hellige Land bør I melde Eder saa meget villigere, som det er blevet helligt ved hans Færden, hvis Blods Udgydelse er vor Frelse.

Da derfor en Tiende for dette Land, som desværre ikke uden Vanære for Kristenheden staar under de vantros Magt, er anvist til Støtte for samme Land, hvilken Tiende skulde anvendes til Hjælp for Landet, og da vi har bragt i Erfaring, at der i Eders Stæder og Stifter er indsamlet en vis Sum Penge, retter vi vor Bøn og indstændige Opfordring til Eder alle, idet vi efter Eders Lydigheds Pligt ved denne apostoliske Skrivelse strengt paalægger Eder, at hver enkelt af Eder i Ærbødighed for den korsfæstede, hvis Sag det her drejer sig om, og for os skal lade de Penge, der af denne Tiende er indsamlede paa Steder, som hører under Eders Retsomraade, bringe til Havnen i Ribe under sikker Bevogtning, saaledes at de siden af vor elskede Søn, vor Kapellan Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims og af det hellige Sæde udnævnt til Indsamler af Tienden i Danmarks og Sveriges Riger, kan bringes eller sendes til Frankrig, hvortil vi ønsker, at I, saa vidt det staar til Eder, skal staa denne vor Kapellan bi med Raad og Daad.

Vore Bønner og vor Forskrift skal I sørge for at opfylde med saadan Iver og Troskab, at I ved Ydelsen af denne Hjælp kan erkendes at have fremmet Værket, saa I fortjener Ros, og vi med passende Lovtaler i Herren kan rose Eders fromme Oprigtighed. Givet i Rom i S. Pietro den 6. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

1279. 6. Juni. Rom. 360

Pave Nicolaus 3. paalægger de svenske Bisper at lade den i Sverige indsamlede Tiende til Hjælp for det hellige Land bringe til Skara Havn, hvorfra Magister Bertrandus Amalrici, Pavens Kapellan, Kannik i Reims og Pavestolens Tiendekollektor i Sverige og Danmark, vil bringe den til Frankrig.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1279. 7. Juni. Rom. 361

Pave Nicolaus 3. beder alle gejstlige og verdslige Myndigheder bistaa Bertrandus Amalrici, Tiendekollektor i Danmark og Sverige, paa hans Rejse til Norden.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine ærværdige Brødre, Ærkebisper og Bisper og sine elskede Sønner Abbeder, Priorer, Dekaner, Ærkedegne, Provster, Ærkepræster, Sognepræster og andre gejstlige Prælater saa vel som de velbyrdige Hertuger, Markgrever, Grever, Baroner, Riddere, Borgmestre, Borgersamfund og øvrige Herrer, Styrere eller Raad i Stæder, Borge og andre Steder, til hvem dette Brev kommer, med den apostoliske Velsignelse.

Da i sin Tid vor Forgænger, Pave Gregorius, salig Ihukommelse har sendt vor elskede Søn, Magister Bertrandus Amalrici, vor Kapellan og Kannik i Reims til alle Egne af Danmark og Sverige og betroede ham det Hverv at indsamle den Tiende, der paa det almindelige Koncilium i Lyon var bevilget af al gejstlig Indtægt til Hjælp for det hellige Land, retter vi vor Bøn og indstændige Formaning til Eder alle, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder, at I af Ærbødighed for det apostoliske Sæde og for os i saa rigt Maal yder denne vor Kapellan, naar han drager gennem Eders Lande, Hjælp med sikkert Lejde til at rejse frem, opholde sig og rejse tilbage baade for ham selv, hans undergivne og Gods, at vi som Følge deraf ikke med Urette kan rose Eders beredvillige Fromhed. Givet i Rom i S. Pietro den 7. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

362 1279. 7. Juni. Rom.

Pave Nicolaus 3. bebrejder Kong Erik 5. Glipping, at han har tilbageholdt en Del af den i Danmark indsamlede Tiende til det hellige Land, og beder ham overgive disse Penge til Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus (Erik), Danmarks berømmelige Konge lige til Slutningen[1]). (Hvis Du, høje Konge, hvis Dygtighed man fra alle Sider ser hen til, ret betænkte, hvor meget det apostoliske Sæde har anstrengt sig og uafladelig med Støtte fra de troende higer imod at fremme det hellige Lands Sag, — som Fjenderne af den levende Guds Søn, vor Herre Jesus Kristus, der vilde fødes i dette Land og der lide Korsets Pine for at frelse Menneskeslægten, med skæbnesvanger Frækhed har besat, — da vilde Du i Sandhed med Iver søge det, der kunde fremme denne Sag, og Du vilde som et ædelt Medlem af Kirken og en katholsk Fyrste undgaa at tilføje den Skade.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men nu har vi med den største Forundring nylig hørt, at Du af det Tiendebeløb, som vides i Dit Rige at være indsamlet til Hjælp for det hellige Land, under Paaskud af, at det var tvingende nødvendigt, af egen fri Vilje modtaget et vist Beløb, men dette sømmede sig aldeles ikke for Din kongelige Højhed, hvis gunstige Beskyttelse vi tror til rette Tid og Sted ikke vil svigte denne Sag.

Men nu kan vi ikke uden Grund forsikre som aldeles vist, at Modtagelsen af disse Penge er til væsentlig Svækkelse af Din Ære og kongelige Værdighed, og at den ved det daarlige Eksempel for andre vil være til stor Skade for det hellige Land. Skønt en saadan Handling nok kunde kræve en anden Fremgangsmaade, retter vi alligevel — for at Du ikke skal tro, at den sande Kærlighed, vi ligesom Gud i Himlen, hvis Stedfortræder vi, omend ganske uværdige, er her paa Jorden, har foresat os at nære til Dig, høje Konge, paa nogen Maade er kølnet, i Mildheds Aand denne Skrivelse til Dig og anmoder Dig kærligt om at drage al Omsorg for i fuldt Maal at tilbagebetale fornævnte Pengebeløb til vor elskede Søn Magister Bertrandus Amalrici, som er vor Kapellan og Kannik i Reims og af det apostoliske Sæde er udnævnt til Indsamler af Tienden i Dit Rige, for at det kan gaa videre til os og det hellige Land, og Du derved i rigere Maal kan fortjene den himmelske Herres Naade og blive rost i Folkemunde, og ogsaa vi som Følge deraf paa mangfoldig Maade kan prise Din fromme Iver. Givet i Rom i S. Pietro den 7. Juni i vort Pontifikats 2. Aar).

1) Forlægget er et enslydende Brev til den svenske Konge. Det er dette, der er oversat i Parentesen.

1279. 9. Juni. Rom. 363

Pave Nicolaus 3. paalægger Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici at foranledige, at Biskop Tyge af Ribe og Biskop Bonde af Slesvig yder Erstatning for at have tilbageholdt en Del af Tienden til det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Nylig har vi af en Række Meddelelser fra Dig erfaret, at Du har suspenderet nogle gejstlige i Ribe og Slesvig Stæder og Stifter fra Nydelsen af Indtægterne fra deres Embeder, fordi de, skønt flittigt formanede af Dig, ikke til de paa Konciliet i Lyon fastsatte Tidspunkter har betalt Tiende af deres gejstlige Indtægter, at Du, som Retfærdig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

heden bød, har banlyst nogle af dem og forkyndt Interdiktets Dom over vore ærværdige Brødre Bisperne Tyge af Ribe og Bonde af Slesvig, hvis de tillod de saaledes banlyste gejstlige at nyde Indtægterne af deres Embeder og gøre Tjeneste i Embederne, og Bisperne selv ikke betalte Tienden af deres Indtægter til de fastsatte Tidspunkter.

Endvidere viger de nævnte Bisper i denne Sag ikke blot ikke tilbage for — uden at betænke sig paa, at de derved gør sig skyldige i den Krænkelse, der ligger i svær Pligtforsømmelse, og med Tilsidesættelse af Frygt baade for Gud og det apostoliske Sæde og til stor Skade for det hellige Land — at lade de fornævnte saaledes banlyste og suspenderede gejstlige overvære Gudstjenesten, men de lader dem endog nyde Indtægterne af deres Embeder og gøre Tjeneste i dem.

De samme Bisper glemmer ogsaa deres Bispeære og gaar saa vidt, at de vover at driste sig til den endnu afskyeligere Formastelighed ikke at betale Tiende af deres Indtægter til de angivne Tidspunkter, ja de har endog, hvad der er endnu mere forfærdeligt, hildede i en strafværdig Havesyges Garn og ikke uden at paadrage sig et Ordbruds Skam og deres Frelses Fortabelse, fradraget den Tiende, som de har betalt for de tre Aar, saa at Beløbet af Ydelsen for disse tre Aar efter den almindelige Maalestok næppe naar den Tiende, som er betalt for det første Aar.

Eftersom nu dette, hvis det er sandt, naar det drejer sig om disse Bisper, giver et saa meget daarligere Eksempel, som andre Bisper, der skulde belæres ved straalende Gerninger, lettere vil lade sig friste af det forannævnte og hengive sig til Handlinger, som er til Skade for begge Parters Frelse, og eftersom vi derfor ikke vil gaa let hen over dette og lukke Øjet derfor, paalægger vi — for at det ikke, hvis det skulde forblive ustraffet, hvad Gud forbyde, kunde give andre Anledning til at synde, — ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vise Broder, nøje at undersøge, hvor vidt det er sandt, og hvis Du tilsidst finder, at fornævnte Bisper har gjort sig skyldige heri, flittigt at formane dem til inden en Maaned efter denne Din Formaning at yde Dig behørig Erstatning med Hensyn hertil i vort og det hellige Lands Navn.

Skulde de undlade inden samme Frist at adlyde denne Din Formaning, skal Du suspendere disse to fra deres Embeder og Indtægter og paa vore Vegne med een afgørende Stævning lade dem stævne til indenfor een afgørende Frist, som du forud angiver dem, personligt at møde for os for at faa den Løn, de fortjener; Fristen og Formen for Stævningen og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alt, hvad du videre foretager, skal du uden Tøven trolig tilskrive os i Brev med Meddelelse om alt dette. Givet som ovenfor[2]).

1) nemlig Bertrandus Amalrici. — 2) 9. Juni 1279.

1279. 9. Juni. Rom. 364

Pave Nicolaus 3. paalægger Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici at tvinge de gejstlige, hvem han havde overdraget at indsamle Tiende til det hellige Land, og som er rejst bort med Tienden uden at aflægge Regnskab, til at yde fuld Erstatning.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Magister Bertrandus Amalrici, vor Kapellan, Kannik i Reims, Indsamler af Tiende til det hellige Land i Danmarks og Sveriges Riger. Af Dine Breve er det blevet os bekendt, at nogle gejstlige, hvem Du har paalagt det Hverv at indsamle Tiende i hine Lande, med skændig Forvovenhed har dristet sig til uden Din Tilladelse at begive sig til fjerntliggende Egne og at tage nogle Pengebeløb af denne Tiende med sig, idet de lod haant om at aflægge Regnskab for den Indsamling, de havde foretaget, af hvilken Grund Du, som Retfærdigheden bød, med den Dig i dette Land overdragne apostoliske Myndighed har forkyndt Banlysningens Dom over dem. Vi godkender mangefold Din Fremgangsmaade, som den klogt er fulgt i dette Anliggende, og paalægger ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vise Broder, at Du lægger Din Haand tungt paa saadanne Lovovertrædere, indtil de har ydet behørig Erstatning, saaledes som deres Forstokkethed kræver det, idet Du om fornødent paakalder den verdslige Arms Hjælp mod dem i dette Anliggende. Givet i Rom i S. Pietro den 9. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

1279. 9. Juni. Rom. 365

Pave Nicolaus 3. bemyndiger Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici til med alle Midler at tvinge de Personer, der har modtaget den i Danmark og Sverige indsamlede Tiende til det hellige Land til Opbevaring paa saadanne Vilkaar, at de betroede Penges Værdi skulde være konstant, selvom Møntværdien iøvrigt kunde variere, til at levere Tienden tilbage, naar de nægter at gøre det godvilligt.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til samme[1]). Af Din Meddelelse har vi nylig hørt, at de Mænd, som Du har indsat til Tiendeindsamlere i hine Lande, klogt har betænkt, at det indsamlede Tiendebeløb paa Grund af den hyppige Ændring af Mønten i de Lande, blev forringet i Værdi; derfor har de i Ønsket om at holde det hellige Land skadesløst overgivet disse Beløb til forskellige Personer paa den Betingelse, at de til en bestemt Termin skulde tilbagebetale Værdien i Sølv.

Men da Du paastaar, at nogle af disse Personer ikke sørger for til den fastsatte Termin paa Anfordring at tilbagebetale Indsamlerne Værdien af de Penge, der saaledes har været dem overgivet, giver vi Dig, i Ønsket om at finde et passende Middel til at bringe dette i Orden, ved nærværende Brev Ret til efter forudgaaende Formaning under Anvendelse af Kirkens Straf og med Udelukkelse af Appel frit at tvinge baade disse Personer og andre, som i Fremtiden maatte faa saadanne Penge overgivet paa det Vilkaar, til at tilbagegive Værdien af Pengene i Sølv og, om fornødent, hertil paakalde den verdslige Magts Hjælp imod dem. Givet som ovenfor[2]).

1) Bertrandus Amalrici. — 2) 9. Juni 1279.

366 1279. 9. Juni. Rom.

Pave Nicolaus 3. paalægger Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici at stævne for Pavens Domstol i Rom de gejstlige fra Skara, som har øvet Vold mod Bertrandus Amalricis Underkollektorer, efter at de af Underkollektorerne var blevet banlyst for ikke at have betalt den skyldige Tiende til det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

367 1279. 9. Juni. Rom.

Pave Nicolaus 3. bestemmer, at Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici af de Beløb, der er fastsatte til danske og svenske Domkirkers Forsyning med Vin og Hostier, kun skal kræve Tiende, naar Beløbene væsentligt overskrider det til Formaalet nødvendige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme[1]). Vi har nylig ved Meddelelse fra Dig bragt i Erfaring, at der i Danmarks og Sveriges Domkirker ved de troendes From-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hed findes nogle Indkomster, hvoraf der af en særlig dertil indsat Person hvert Aar ydes de gejstlige ved Kirkerne i disse Riger Penge til Indkøb af Vin og Hostier. Da Du har raadspurgt det apostoliske Sæde, om der bør kræves Tiende af disse Indkomster, giver vi Dig, idet vi priser Din Omhu, ved nærværende apostoliske Skrivelse den Besked, at vi — hvis disse Indtægter er saa store, at Du ser, at der efter Indkøb af Vin og Hostier er et betydeligt Beløb tilovers — vil, at der skal betales Tiende deraf. Skulde der derimod blive intet eller kun ganske lidt tilovers af disse Indkomster, skal der af Ærbødighed for Gudstjenesten og Herrens Nadver intet betales deraf. Givet som ovenfor[2]).

1) Bertrandus Amalrici. — 2) 9. Juni 1279.

1279. 9. Juni. Rom. 368

Pave Nicolaus 3. paalægger Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici at sende den Tiende, han i Danmark og Sverige har indsamlet til det hellige Land, til Frankrig og foreskriver Forsendelsesmaaden.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samme Magister Bertrandus Amalrici. Af Din Meddelelse har vi nylig hørt, hvorledes det er til Gavn for det hellige Land, om det Tiendebeløb, der er indsamlet i de Egne, bliver sendt til Frankrig. Du er dog i Tvivl om, hvorvidt Prælaterne i de Egne uden Vanskelighed vil tillade, at dette sker, medmindre de faar særligt Paalæg derom fra det apostoliske Sæde. I Ønsket om at virke til Gavn for det hellige Land, paalægger vi Dig, vise Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at sørge for, at der over for to eller tre Bisper aflægges fuldt Regnskab for Pengene, og at de derpaa med Brev fra Bisperne, som de har bekræftet med deres Segl, i vort og den romerske Kirkes Navn sendes til Frankrig og der deponeres paa et sikkert Sted. Med Hensyn til Størrelsen af dette Beløb og det Sted, hvor det er deponeret, skal Du lade udfærdige et offentligt Dokument, som Du senere skal sende til os. Vi ønsker dog, at Bisperne skal meddele os, hvor meget der efter aflagt Regnskab er blevet tilbage af Tienden, og hvor meget der af Dig bliver sendt til Frankrig, og at de, hos hvem Pengene deponeres, skal meddele, hvormeget de har modtaget, altsammen ved aabne Breve med Dit, Bispernes og Depositarernes Segl, saa at det saaledes kan være os aldeles klart, om alt, hvad Du har mod-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

taget, ogsaa bliver deponeret. Givet i Rom i S. Pietro den 9. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

369 1279. 13. Juni. Rom.

Pave Nicolaus 3. paalægger Gejstligheden at betale Tiende af de kirkelige Indtægter til Hjælp for det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre samtlige Ærkebisper og Bisper og vore elskede Sønner Abbeder, Priorer, Dekaner, Ærkedegne, Provster og andre kirkelige Prælater i Danmarks og Sveriges Riger.

Vaagn op I, der af Herren er indsat til Hyrder for Herrens Hjord, rejs Eder og virk af al Kraft for, at hint Land, hurtigt og lykkeligt kan udrives af de vantros vilde Vold, hvori den Israelit, i hvem der ikke var Svig, for at forløse Menneskeslægten lod sig pine af Smertens Braad og plage paa forskellig Vis, til han overvandt Dødens Braad og aabnede Himmeriges Rige for de troende. Vi tror, at det ikke er skjult for Eder, men at I med uomtvistelig Sikkerhed holder fast ved Troen paa, at de romerske Paver, vore Forgængere, salig Ihukommelse, forlængst udmattede ved bitre Klager under Arbejdet paa at skaffe det hellige Land Frihedens Goder, sammen med deres kristne Undersaatter har søgt Udveje til Frelse herfor.

Men da Herrens Folk desværre endnu ikke har fortjent at høre et Bønhørelsens Ord fra Herren i denne Sag, fattede vor Forgænger Pave Gregor, der med egne Øjne havde set dette Lands Elendighed, som en bekymret Hyrde, der i særlig Grad tyngedes af Bekymringen for at skaffe fornævnte Land Beskyttelse, dyb Medlidenhed med det — hvad der kun var rimeligt, efter at de kristne havde begrædt det og mangedoblet deres Anstrengelser — og betænkte flittigt, at til at skaffe dette Land den ønskede Frelse Hjælp var fornøden fra dem, som den almægtige Gud i sin Miskundhed har tilladt at faa Tiende af alt Gods, for at de skulde forkynde hans Pris; derfor anviste han med Billigelse af det hellige Koncilium i Lyon til Støtte for dette Land en Tiende af alle gejstlige Indtægter.

Skønt vi har et stærkt Indtryk af, at I som Oprigtighedens Børn og oprigtige Udbredere af Kristi Navn viser Eder gavmilde i Ydelsen af denne Tiende, retter vi, der bærer det hellige Lands Sag i vore Tanker og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ønsker at føre den til en lykkelig Udgang, i Tillid til, at I opflammede ved vore Bønner angaaende denne Sag med endnu større Iver vil bistaa og fremme den, vor indtrængende Bøn, Formaning og Opfordring til Eder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder klogt at betænke, at Tilbageførelsen af dette Land til Dyrkelsen af Kristi Navn er saa meget mere velbehageligt for alles Herre, som han i sin Miskundhed kærligt og barmhjærtigt har villet lade sin enbaarne Søn paatage sig kødelig Skikkelse i dette Land til alles Frelse, at yde fornævnte Tiende uden Afdrag og fuldt at erstatte, hvad I muligvis af Forsømmelighed har trukket fra af Tienden, saa at den stærke Hengivenhed, I nærer for dette Land kan bære Frugt i Gerning, og derved vinde Paaskønnelse hos Gud og saa at vi, naar vi ser Eder saa oprigtigt fremme dette Værk, naar vi ser, at I er saaledes beredte til Guds Naade, kan glæde os over, at Herrens Menighed styres af fromme Tjenere, og I i rigt Maal kan fortjene det apostoliske Sædes Gunst til Opfyldelse af Eders berettigede Ønsker og den prisværdige Udførelse af Eders Tjeneste. Givet i Rom i S. Pietro den 13. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

1279. 13. Juni. Rom. 370

Pave Nicolaus 3. paalægger Tiendekollektoren for Danmark og Sverige Bertrandus Amalrici at fortsætte Indsamlingen af Tiende til det hellige Land i Overensstemmelse med Pave Gregor 10.s Befalinger.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Magister Bertrandus Amalrici, vor Kapellan, Kannik i Reims og Tiendeindsamler i Danmarks og Sveriges Riger. Vor Forgænger, Pave Gregorius, salig Ihukommelse, har i sin Tid med Tilslutning af det almindelige Kirkemøde i Lyon bevilget en Tiende af alle kirkelige Indtægter og Udbytter i seks Aar — fra den da sidst forgangne St. Hansdag at regne — til Støtte for det hellige Land, og samme Forgænger har ved sit Brev[1]) givet Dig Paalæg om med Nidkærhed at tage Dig af denne Tiendeindsamling i Danmark og Sverige, saaledes at Du i hver enkelt Stad og hvert enkelt Stift i disse Riger i Samraad med Stiftsbispen eller, i Tilfælde af at han ikke skulde være til Stede, hans Stedfortræder, og — for de ikke eximeredes Vedkommende — med to troværdige Mænd ved Katedralkirkerne, som indtager Digni-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

teter eller er i anden Stilling, men for deres Vedkommende, der er eximerede, efter Samraad med nogle ærlige Mænd fra Egnen, skulde indsætte to Personer, som ved Paalidelighed, Midler, om saadanne findes, og paa anden Maade maatte være egnede til at udføre denne Indsamlingstjeneste. De Indsamlere, som Du paa denne Maade indsætter, skulde Du lade aflægge Ed efter den Formular, der var vedføjet i Brevet, og for at Du skulde kunne drage rundt i disse Egne og undersøge, hvordan Indsamlerne forholdt sig i det dem betroede Indsamlingsembede, og hvordan de fik Tienden indbetalt, og for at Du — efter Samraad med ovennævnte Stiftsbisper og andre — skulde kunne lade de ved dem af denne Tiende indsamlede Beløb deponere paa sikre Steder eller paa eet sikkert Sted, bemyndigede han Dig til med apostolisk Myndighed — stadig i Samraad med Stiftsbispen og de andre — at skifte nævnte Indsamlere, saa ofte Du maatte finde det tjenligt, og at tvinge Indsamlerne til i Overværelse af disse Stiftsbisper og andre at aflægge Regnskab til Dig over, hvad de har indsamlet, og til med samme apostoliske Myndighed at tugte de genstridige med Kirkens Straf. Og for at saavel Du som disse Indsamlere skulde høste Lønnen for Eders Anstrengelser, paalagde vor Forgænger Dig og dem det forananførte til Eders Synders Forladelse; tillige vilde han, at I i de Aar, hvori I arbejdede hermed, skulde være fritagne for Tiende. Desuden tilstod han Eder, at I skulde faa Del i den Aflad, som er tilstaaet Korsfarere, som personlig drager ud til Støtte for det hellige Land, samt at Du hver Dag, Du anvender paa denne Sag, af det Tiendebeløb, som skal indsamles, maatte oppebære 3 Skilling og 6 Penninge i Sterlingmønt til Dit Underhold, uanset om nogle af det apostoliske Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning ved apostolisk Brev, som ikke Ord til andet og med Angivelse af Steders og Personers Egennavne særlig fuldstændig og tydelig omtaler denne Bevilling og dens fulde Indhold, uanset[2]) alle andre Privilegier, Begunstigelser eller Breve, som af dette Sæde er tilstaaet hvilkesomhelst Værdigheder, Ordener, Steder eller Personer, almindeligt eller særskilt, i hvilkensomhelst Form eller hvilkesomhelst Udtryk, hvorom og om hvis fulde Ordlyd der i det apostoliske Brev Ord til andet skulde finde særlig, fuldstændig og udtrykkelig Omtale Sted. Det var ogsaa denne vor Forgængers Vilje, at Du ofte skulde tilskrive ham, hvad der i hver af de oftnævnte Provinser var foretaget baade vedrørende Indsamlerne, Indsamlingen og det indsamlede Beløb, Opbevaringen af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette Beløb samt Stedet og Maaden for Deponeringen. Da altsaa denne Sag ligger os særlig paa Hjerte, og vor Sjæls Higen staar til at udfri dette Land af de ugudeliges Hænder, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vise Broder, at Du med Aarvaagenhed søger at udføre denne Sag og i Henhold til Indholdet af vor Forgængers Brev i dette Anliggende optræder saa klogt og fornuftigt, at Du af Ham, der tilskikker alt godt, kan fortjene at faa Gengældelsens Løn og af os Lovprisning og Naade. Givet i Rom i S. Pietro den 13. Juni i vort Pontifikats 2. Aar.

1) Gregor 10.s Bulle er af 20. September 1274 (Nr. 239). — 2) det følgende Afsnit passer tilsyneladende slet ikke til det foregaaende, hvor der ikke gives noget Paalæg under Trusel om kirkelig Censur. Stedet findes imidlertid paa ganske samme Maade i Nr. 239, men der maa vel i dette ved Indførelsen i Kopibøgerne være oversprunget en Passus.

1279. 13. Juni. Rom. 371

Pave Nicolaus 3. paalægger Medlemmerne af Dominikaner- og Franciskanerordenen i Danmark at overgive saadanne fromme Gaver, som gives til Hjælp for det hellige Land, til Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til samtlige Priorer af Dominikanerbrødrenes Orden og samtlige Guardianer af Franciskanerbrødrenes Orden og til Brødrene af disse Ordener i Danmark og Sverige. Vi har forstaaet, at fromme og ivrige troende i disse Lande har overgivet Eder nogle Gaver, som skal anvendes til Støtte for det hellige Land, og som I ønsker efter vort Forgodtbefindende at udbetale til en paalidelig Person. Derfor roser vi mangefold Eders Visdom i dette Anliggende og paalægger Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse, at I skal sørge for i vort og det hellige Lands Navn at anvise dette Beløb fuldtud ved et i autentisk Form udstedt Brev til vor elskede Søn Magister Bertrandus Amalrici, vor Kapellan, Kannik i Reims og Tiendeindsamler i disse Lande, og I skal med Troskab tilskrive os, hvad og hvor meget I har anvist til denne Indsamler og oversende dette Brev til os. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 370.

1279. 21. Juni. Rom. 372

Pave Nicolaus 3. paalægger Tiendekollektoren Bertrandus Amalrici at opkræve

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tiende til det hellige Land af Biskop Tyge 2. af Aarhus, men at tilbagebetale ham Tienden, hvis han iværksætter sin Beslutning om at tage Korset.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade (angaaende Bispen i Aarhus.[1]) Til Magister Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims, Indsamler af Tiende til det hellige Land i Danmarks og Sveriges Riger. Efter hvad vi ved Meddelelse fra Dig nylig har hørt, har vor ærværdige Broder Biskop Tyge af Aarhus[2]) taget Korset og agter ved den første almindelige Overfart, der skal bestemmes af det apostoliske Sæde, personligt at drage ud til Støtte for det hellige Land. Derfor har Du ydmygt bedt os om at blive belært om, hvorvidt der skal kræves Tiende af denne Biskop for al hans gejstlige Indtægt. Altsaa paalægger vi Dig ved denne apostoliske Skrivelse, at Du af nævnte Biskop skal kræve denne Tiende og deponere den paa et sikkert Sted, for at den tilsidst kan blive overdraget til Bispen, hvis han sætter over til det hellige Land i egen Person; ellers skal Du omhyggeligt vogte paa den til os og denne Hjælp. Givet i Rom i S. Pietro den 21. Juni i vort Pontifikats 2. Aar).

1) Forlægget er et enslydende Brev til Bispen i Skara. Det er dette, der ligger til Grund for Oversættelsen. — 2) Manuskriptet har 'Skara'.

373 1279. 29. Juni. Nykøbing.

Kong Erik 5. Glipping tilstaar St. Hans Hospital ved Reval Ejendomsretten til en Mølle.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi, — idet vi ikke ønsker at formindske, afkræfte eller tilbagekalde Kirkens Rettigheder, Gaver, Friheder eller Privilegier, der er givet til gejstlige Personer, Kirker, klostergivne Mænd eller Hospitalsbrødre af Ærefrygt for Kristi Navn, men tværtimod ønsker at styrke enhver i sin Ret, — tilstaar de spedalskes St. Hans Hospital ved Reval en Mølle med Dæmning og Tilliggender, som det har haft fra Arilds Tid, at eje frit til evig Tid. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1279 paa de hellige Apostles Petrus' og Paulus' Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1279. 29. Juni. Nykøbing. 374

Dronning Margrete (Sambiria) tilstaar St. Hans Hospital ved Reval Ejendomsretten til en Mølle.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders forhenværende Dronning, Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide[1]), at vi, — idet vi ikke ønsker at formindske, afkræfte eller tilbagekalde Kirkens Rettigheder, Gaver, Friheder eller Privilegier, der er givet til gejstlige Personer, Kirker, klostergivne Mænd eller Hospitalsbrødre af Ærefrygt for Kristi Navn, men tværtimod ønsker at styrke enhver i sin Ret, — tilstaar de spedalskes St. Hans Hospital ved Reval en Mølle med Dæmning og Tilliggender, som det har haft fra Arilds Tid, at eje frit til evig Tid. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1279 paa de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag.

1) jf. Nr. 373.

1279. [Før 1. Juli]. Vejle. 375

*Ærkebiskop Trued af Lund træffer Foranstaltning til Fuldbyrdelse af en Dom i en Strid mellem Biskop Tyge af Ribe og Ridder Jens Urne om en Gaard i *Hærægsogh.*

Afskrift i Ribe Oldemoder.

Trued, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi har[1]) afsagt en endelig Dom om den Gaard i *Hærægsogh med hele dens Tilliggende, om hvilken der længe herskede Strid mellem vor ærværdige Broder Herr Tyge, Biskop af Ribe, som den ene Part og Ridder Jens Urne som den anden, til Gunst for vor Broder, der skal eje den fredeligt til evig Tid. Vor ærværdige Broder Bispen af Aarhus er blevet indsat som hans Eksekutor for at indføre ham i den legemlige Besiddelse af samme Gaard og værne ham i denne Stilling, idet han med vor Myndighed faar dem, der vil rette Indsigelse eller rejse Krav[2]) mod den nævnte Herr Biskop i Ribe, til ganske at falde til Føje ved vor Dom, og idet han

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

iværksætter Dommen og sørger for, at den overholdes med tilbørlig Fasthed, hvilket vi gør vitterligt for alle og enhver tilstedeværende. Givet i Vejle i det Herrens Aar 1279 paa Provinskonciliet i Nærværelse og Paahør af vore ærværdige Brødre og Herrer Bispen i Slesvig, i Aarhus og i Roskilde og mange andre gejstlige og verdslige af Rigets bedste Mænd.

1) den latinske Tekst er anakoluthisk. — 2) der er oversat efter Læsemaaden 'impetitores'.

376 1279. 1. Juli. Tamdrup.

Biskop Tyge 2. af Aarhus vidimerer Ærkebiskop Trueds Brev (Nr. 375).

Afskrift i Ribe Oldemoder.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har set et Brev af Herr Ærkebispen i Lund af følgende Ordlyd: Trued, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund (o. s. v. = *Nr. 375*).

Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Tamdrup i det Herrens Aar 1279 paa Ottendedagen efter St. Hans.

377 1279. 24. Juli. Nykøbing.

Dronning Margrete (Sambiria) forbyder Udlændinge at sælge Klæde i Alenmaal i Reval, medmindre de har opnaaet Raadmændenes og Stadens Tilladelse til dette.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders forhenværende Dronning, Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med Gud.

For at timelige Handlinger ikke skal gøres til intet under Tidens Gang, har de gamle viseligt besluttet, at det, der handles, skal foreviges ved Breves Vidnesbyrd eller Vidners Røst. Derfor gør vi vitterligt for alle fremtidige og nulevende, at vi — da vi i eet og alt forunder nærværende Brevførere vore altid elskede Borgere i Reval de Vedtægter og Love, der er tilstaaet dem af Danmarks berømmelige Konger — strengt for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

byder, at nogen udenbys Gæst fra Tyskland eller Gotland eller fra andre Egne drister sig til at sælge Klæde i Alenmaal i den nævnte Stad uden Raadmændenes og hele Stadens Samtykke og Vilje, medmindre samme Gæst, hvem han end maatte være, opholder og udreder borgerlig Tynge sammen med de nævnte Borgere i samme Stad, saaledes som han er forpligtet til. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1279 Aftenen før den hellige Apostel Jakobs Dag.

1279. 30. Juli. Roskilde. 378

Kong Erik 5. Glipping forbyder Udlændinge at sælge Klæde i Alenmaal i Reval, medmindre de har opnaaet Raadmændenes og Stadens Tilladelse til dette.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Herre til Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt[1]) for nulevende og tilkommende, at vi — da vi i eet og alt forunder nærværende Brevførere vore elskede Borgere i Reval de Vedtægter og Love, som er givet dem af Danmarks berømmelige Konger —, under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt forbyder, at nogen udenbys Gæst fra Tyskland eller Gotland eller fra andre Egne i Reval Stad drister sig til at sælge Klæde i Alenmaal uden Raadmændenes og den fornævnte Stads Samtykke og Vilje, medmindre samme Gæst, hvem han end maatte være, opholder og bærer borgerlig Tynge sammen med de nævnte Borgere i samme Stad. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet de nævnte Borgere dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1279 Dagen efter den hellige Kong Olafs Dag.

1) jf. Nr. 377.

1279. 8. August. 379

Junker Jakob, Søn af Grev Niels af Halland, pantsætter en Gaard i Ferslev til Roskilde St. Clare Kloster.

Afskrift paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, Søn af Grev Niels, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har pantsat vor Gaard i Ferslev med hele dens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilliggende til Søstrene af St. Claras Orden for 62 Mark gængs Mønt, saaledes at de nævnte Penge uden Afkortning skal erlægges Mortens Dag. Hvis de ikke maatte blive erlagt, overdrager vi dem, til vor Sjæls Frelse, alle Indtægterne af den nævnte Ejendom, indtil den nævnte Sum bliver dem fuldt betalt. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev i det Herrens Aar 1279 den 8. August.

380 **1279. 10. August.**

Niels Knudsen sælger alle sine Ejendomme i Helgenæs til Aarhus Kapitel.

Afskrift i Aarhusbogen.

Niels Knudsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud. Alle nulevende og tilkommende skal vide, at jeg ved dette Brev har solgt og skødet alt mit Gods i Helgenæs til Aarhus Kapitels Bord at eje til evig Tid med alle Tilliggender til det nævnte Gods, men uden Kvæget og Afgrøden for dette Aar. For at der ikke skal kunne opstaa Tvivl herom, har jeg givet dette Brev til det nævnte Kapitel og til Stadfæstelse beseglet det med mit Segl. Forhandlet i det Herrens Aar 1279 paa den hellige Martyr Laurentii Dag.

381 **[Før 1279. 6. September].**

Kantoren Jakobs Testamente.

Ribe Kapitels Registratur.

Kantoren Jakobs Testamente angaaende Gods i Hillerup og Tanderup til Farup Kirkes Bygningsfond.

382 **1279. 18. September. Viterbo.**

Pave Nicolaus 3. paalægger Ærkebiskop Trued af Lund og Dekanen at hjemkalde paa lovlig Vis det Gods, der uretmæssigt er afhændet eller solgt fra St. Agnetes Kloster i Roskilde.

Afskrift af Bartholin.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener hilser sin ærværdige Broder, Ærkebiskop Trued af Lund, og sin elskede Søn . ., Dekan i Lund. med den apostoliske Velsignelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Idet vi bøjer os for de Bønner, som vore elskede Døtre i Kristus . ., Priorinde, og det menige Konvent i St. Agneteklostret af Augustinerordenen i Roskilde, som plejer at styres af en Priorinde og at leve efter Dominikanernes Regler og under deres Omsorg, har rettet til os, paalægger vi Eder i Kraft af nærværende Brev, at I paa lovlig Maade skal tilbagekalde til retmæssigt Eje for dette Kloster, hvad I af Klostrets Gods finder med Urette afhændet eller solgt, saaledes at I med Kirkens Straf tugter de genstridige med Udelukkelse af Appel. Vidner, som udnævnes, skal I, hvis de for Gunst eller af Had eller Frygt unddrager sig, med lignende Straf uden Appel tvinge til at aflægge sandt Vidnesbyrd. Givet i Viterbo den 18. September i vort Pontifikats 2. Aar.

1279. 22. September. Viterbo. 383

Pave Nicolaus 3. paalægger Ærkebiskop Trued af Lund at banlyse Prinsesse Jutta for hendes Adfærd over for St. Agnetes Kloster i Roskilde og, hvis hun sidder dette overhørig, da at forkynde Banlysningen højtideligt i Kirkerne alle Søn- og Helligdage, indtil hun føjer sig efter Dommen.

Afskrift af Bartholin.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder, Ærkebiskop Trued af Lund, med den apostoliske Velsignelse.

I en Ansøgning fra . ., Priorinde, og det menige Konvent i Roskilde St. Agnetes Kloster af Augustinerordenen, som lever efter Dominikanerbrødrenes Regler og under deres Omsorg, har de forklaret, at Jutta, Datter af Erik, Danmarks Konge, salig Ihukommelse, der har aflagt Klosterløftet som Søster i dette Kloster, efter højtideligt at have aflagt dette Løfte og længe baaret Klosterdragten har forladt Klostret uden sine overordnedes Tilladelse, aflagt sin Dragt i Ubesindighed og nu med Fare for Fortabelse flakker om i den timelige Verden og med Fare for sin Sjælefrelse voldeligt bemægtiger sig bemeldte Klosters Besiddelser og andet Gods til Skade for Klostret og Forargelse for overmaade mange. Og skønt denne Jutta flere Gange er blevet kærligt formanet til at vende tilbage til Klostret og tilbagegive det de ovennævnte Besiddelser og Gods, har hun dog forhærdet sit Sind og nægtet at gøre dette. Og da vor Forgænger Pave Gregor den tiende, salig Ihukommelse, ved sit Brev havde givet vore ærværdige Brødre Bisperne (Erik) af Skara og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

(Henrik) af Linköping Paalæg om[1]), at de, naar de havde skaffet sig Vished for, at dette forholdt sig saaledes, først skulde formane og derefter med Kirkens Straf tvinge samme Jutta til at vende tilbage til Klostret med Udelukkelse af Appel, blive der under Ordenens Observans og lyde Priorinden, har nu Prioren og Broder Peder Gudbrandsen fra Klostret i Roskilde af Dominikanerbrødrenes Orden, som de to Bisper i fuld Udstrækning havde indsat i deres Sted, og som paa lovlig Maade havde skaffet sig Sikkerhed for det ovennævnte, paa kanonisk Vis med nævnte Brevs Myndighed formanet samme Jutta til at vende tilbage til ovennævnte Kloster, tilbagegive det de omtalte Jorder og Besiddelser og det omtalte Gods og vise Priorinden den Lydighed og Ærbødighed, hun var hende skyldig. Tilsidst har de, eftersom hun haardnakket nægtede at gøre dette uden at angive nogen fornuftig Grund til ikke at være forpligtet til at gøre det, som Retfærdigheden bød, forkyndt Banlysningens Dom over hende, og denne Dom har bemeldte Jutta flere Aar igennem paa forkastelig Maade foragtet og baaret med forhærdet Sind. Derfor har nævnte Priorinde og menige Konvent ydmygt ansøgt os om, at vi vilde lade denne Dom erholde den skyldige Bekræftelse, hvisaarsag vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig, vor Broder, at Du med vor Myndighed skal sørge for, at denne Dom, som den rigtig er blevet afsagt, ubrydelig holdes med Udelukkelse af Appel, indtil skyldig Oprejsning har fundet Sted. Men hvis fornævnte Jutta, efter at Du har skaffet Dig Vished for, at Dommen er fældet paa lovlig Maade, een Maaned igennem vedbliver at bære den med forhærdet Sind, da skal Du offentligt paa alle Søn- og Helligdage, med Klokkeringning og tændte Lys, forkynde, at hun er banlyst indtil hun har givet fuld Oprejsning i denne Sag, og Du skal lade Banlysningen forkynde af andre paa de Steder, Du finder det hensigtsmæssigt, og sørge for, at alle strengt undgaar hende. Givet i Viterbo den 22. September i vort Pontifikats 2. Aar.

1) denne Bulle kendes ikke.

384 **1279. 21. Oktober.**

Biskop Stig af Roskilde dømmer Oluf Tagesen til at overdrage Sorø Kloster den Gaard i Luderup, som han har taget i sin Besiddelse, skønt hans Søster Fru Cecilie har testamenteret den til Klosteret.

Referat i Sorø Gavebog.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den velbyrdige Fru Cecilie, Ridderen Herr Anders Nielsens Hustru, testamenterede som sin sidste Viljeshandling til vor Frue Kloster af Sorø, sit Gods i Luderup, nemlig en Gaard med hele dens Tilliggende, løst og fast, at besidde evindelig, for sin Sjæls Frelses Skyld. Denne Gaard tilegnede hendes Broder, Herr Oluf Tagesen, sig efter hendes Død, idet han til Fordel for sig anførte, at samme Cecilies Testamente efter Landets Love maatte anses for ugyldigt, hvilket Testamente Oluf selv ellers egenhændigt havde offentliggjort over samme Cecilies Grav. Da man ofte havde forsøgt at rejse Klage over dette, dømte den ærværdige Fader Herr Stig, Biskop i Roskilde, ham ved en Slutdom paa Roskilde Synode til at tilbagegive og overdrage Klosteret den nævnte Gaard med alt dens Gods, og da Oluf havde appelleret Dommen, og Appellen var bristet for ham, idet han — Retten overhørig — udeblev paa den fastsatte Dag, godkendte og anerkendte den fornævnte Herr Biskop samme Dom. I det Herrens Aar 1279 den 21. Oktober.

1279. omkr. 1. November. 385

*Ridder Tholf Mikkelsen mageskifter *Gedethorp med Sorø Klosters Gods i Sandby.*

Referat i Sorø Gavebog.

Dette Gods blev senere mageskiftet for Gods i *Gedethorp; thi den velbyrdige Mand Herr Tholf Mikkelsen, Ridder, overdrog med sin Hustrus Fru Margretes og sin Søn Anders' Samtykke til Klosteret hele *Gedethorp[1]) med Hovedtoften og omliggende Ager, Eng og Skov og al Ret, som han havde sammesteds, og skødede det paa Sjællands Landsting i Nærværelse af den berømmelige Hertug Knuds Søn Junker Erik, som da ledede Tinget, og til Gengæld modtog han af Klosteret den fornævnte Gaard[2]) i Sandby med hele dens Tilliggende. For at opnaa Ro og Fred, og fordi Godset i *Gedethorp stødte op til Klosterets øvrige Gods, føjede vore Brødre efter Venners Raad 120 Mark Penge, gængs Mønt, til de 100 Mark, som Herr Tholf fik ved at overtage Bygninger og andet rørligt Gods i Sandby, efter en paalidelig Vurdering af disse, foretaget af gode Mænd i det Herrens Aar 1279 omkring Allehelgens Dag.

1) i Bjæverskov Herred. — 2) den latinske Tekst har to Udtryk for Gaard, curia og mansio, af hvilke det sidste ofte betegner en større Gaard.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

386 [Efter 1279. 1. November].

Herr Peder Jakobsen giver sit Samtykke til Ridder Tholf Mikkelsens Mageskifte med Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

At dette Mageskifte[1]) har været fuldt ud lovligt og gyldigt, har Herr Peder Jakobsen, Fru Margretes, Herr Tholfs Hustrus Slægtning, godkendt, idet han for sig og Arvingerne oplod og gav Afkald paa al Ret, som han havde til at modsige og hindre Skødningen af dette Gods som Følge af Slægtskabet.

1) jf. Nr. 385.

387 1279. 11. November.

Fru Cecilie, Enke efter Oluf Haraldsen, stadfæster den af hendes Farbroder Absalon Andersen foretagne Skødning af Gods i Vejby, der af hendes Mand er testamenteret til Esrom Kloster.

Afskrift (Esrombogen).

Cecilie, Enke efter Oluf Haraldsen, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at — eftersom min elskede Mand Herr Oluf Haraldsen, salig Ihukommelse, da han laa paa sit yderste, i sit Testamente har skænket alt det Gods, løst og fast, som han vides at have haft i Vejby med Skove og Jorder og alle andre Tilliggender til de fromme Mænd, Munkene i Esrom, hvilket Gods min elskede Farbroder Herr Absalon Andersen over min Husbond Herr Olufs Grav paa min Opfordring skødede til samme Brødre i Nærværelse af Junker Jakob, Herr Jon Lille, Herr Peder Saksesen, Herr Oluf Tagesen, Herr Absalon Nielsen, Herr Jens Ebbesen og mange andre troværdige Mænd som Bisiddere — aflægger jeg ved dette Brev Vidnesbyrd om, at denne skelligt og lovligt foretagne Skødning skal forblive fast, gyldig og urokkelig. Men for at min Forsikring kan staa fastere ved Magt, har jeg ladet de ærværdige Mænd Junker Jakobs, Herr Absalon Andersens og Herr Jon Lilles Segl tillige med mit eget Indsegl hænge under dette Brev til fyldigere Vidnesbyrd og Forvaring og Bevis. Givet i det Herrens Aar 1279 paa Mortens Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1279. 5. December. 388

Ærkedegn Niels i Ribe, Provst Kristian af Vardesyssel, Mogens Bentsen, Kristian Bentsen, Niels Jakobsen og Tue Langsomsen kundgør, at Løgum Kloster over for Mark Bondesen har frafaldet alle Krav paa Kogsted og anden Jord, da Mark Bondesen har bevist, at det er hans Enemærke, medens Mark Bondesen over for Klosteret har frafaldet Kravet om at faa nogen Jord udlagt som Stuf, samt at Mark Bondesen har skødet Klosteret nogen Jord i Busholm.

Afskrift (Løgumbogen).

Niels, Ærkedegn i Ribe, Kristian, Provst i Vardesyssel, Mogens Bentsen, Kristian, hans Broder, Niels Jakobsen og Tue Langsomsen, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at Herr Jens, Abbed i Løgum Kloster, og hele det menige Konvent sammesteds — da Herr Mark Bondesen over for den fornævnte Jens Abbed og det menige Konvent fæstede Lov[1]) med sine Frænder angaaende en Toft, paa hvilken han bor, og som hedder Kogsted, angaaende de to Tofter, der støder umiddelbart op til dem, og paa hvilke fordum hans to Brødre boede, og angaaende en Eng, *Gasenor kaldet, som ligger mellem de tre fornævnte Tofter og Aaen, og som i Længden holder lige saa meget som de tre fornævnte Tofter, fordi han sagde, at de var hans Enemærke — efter at have lært Sandheden om den nævnte Sag at kende gav Afkald paa nævnte Lov og helt og udtrykkeligt frafaldt enhver Tiltale eller Klage, som de havde rejst mod den fornævnte Mark i Anledning af det nævnte Enemærke. Da desuden Niels Jakobsen, Rettergangsfuldmægtig for det fornævnte Kloster, paa den fornævnte Abbeds og det menige Konvents Vegne mod Herr Mark havde fæstet Lov angaaende et Stykke Jord[2]) — som Herr Mark sagde burde udlægges til ham af de to Ottinger, som fordum Tue Pors ejede — fordi Abbeden og det menige Konvent sagde, at den paa ingen Maade skulde udlægges af de fornævnte Ottinger, fritog den ofte omtalte Mark efter at have erfaret Sandheden det nævnte Kloster for at præstere den nævnte Lov og gav helt og udtrykkeligt Afkald paa enhver Tiltale og Klage, som fornævnte Mark havde rejst mod det ofte omtalte Kloster. Men hvis fornævnte Klosters Bryders Heste ved et hændeligt Uheld skulde komme inden for de fornævnte Grænser — hvilket dog bør undgaas — skal de for Fredens Skyld ikke hindres paa nogen Maade, under Henvisning til at det er et Enemærke. Alle skal fremdeles vide, at fornævnte Herr Mark har skødet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tre Ottinger paa fem gamle Mark nær i Busholm til de nævnte Munke i Løgum Kloster at eje frit med evig Ret. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev sammen med Segl af de fornævnte, Abbed Jens og Mark. Forhandlet i det Herrens Aar 1279 Dagen før St. Nicolaus.

1) 'fæste Lov' er at afgive Løfte om at præstere Bevis ved Partsed med Mededsmænd. De sidste valgtes i Reglen af den sværgende Part blandt hans Frænder; i Jylland tilkom det i visse Sager den sværgende Parts Modpart at udpege Mededsmændene, der i saa Fald altid skulde vælges blandt den sværgendes Frænder — saadanne Mededsmænd kaldtes for Kønsnævn. Det er muligt, at det er denne Form for Bevis, der sigtes til i Brevet, jf. Jyske Lov I 41. — 2) i den latinske Tekst: stuff terre. Ved Stuf, der betyder Stykke, forstodes bl. a. Parceller af en Gaard, som ved Salg eller Gave var kommet paa andre Hænder end selve Gaarden.

389 [1279. 5. December — 1283. 11. Oktober][1]).

Knud Degn af Aaved m. fl. udsteder Erklæring om Knud Snubbes Testamente.

Afskrift (Løgumbogen).

Knud Degn af Aaved, Niels Præst af Vodder, Kristine, Enke efter Knud Snubbe og Mads, samme Knuds Søn, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Hvad der fromt udføres af de troende, er det rimeligt at bekræfte med stor Omhu. Derfor skal nulevende og tilkommende vide, at fornævnte Knud Snubbe, viis og med sine Sanser i Behold, uden at være lokket dertil af nogle eller ført bag Lyset paa Grund af Aandsfraværelse, men efter god Forberedelse og viis Overvejelse for os paa sit Sygeleje otte Dage før sin Død i Nærværelse af Herrerne J(ens), forhenværende Abbed af Løgumkloster, og Gunner, Munk sammesteds, og flere troværdige Mænd lod sit Testamente oplæse og bekræftede det. Det havde følgende Ordlyd: Knud Snubbe til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med Ham, som frelser alle. Efterdi Menneskenes Hukommelse er svag, og for at det, der sker i Tiden, ikke skal svinde hen sammen med Tiden, plejer det at blive foreviget med Skriftens Visnesbyrd. Derfor gør jeg vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg har opsat mit Testamente og beseglet det med mit eget Segl og med Segl af Sognepræsterne Herr Svend i Bylderup og Herr Tyge i Uge, idet jeg ønsker, at man ubrødeligt overholder mit Testamente, hvis Ordlyd er følgende: I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Jeg Knud kaldet Snubbe gør Testamente som følger: Først giver jeg til det hellige Land 29 Mark Penge.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles til Kirkerne i Slesvig, Ønlev, Aabenraa, Ensted, Brandrup, Agerbæk, Vodder(?), Ødis, Vor Frue Kirke i Ribe og Helligaandshuset sammesteds, hver en Mark Penge. Og til Sognepræsterne, der holder Messe i samme Kirker en halv Mark Penge, og til hver af Messetjenerne 2 Øre Penge. Fremdeles til Kirkerne i Bylderup og Tinglev hver 2 Mark og Sognepræsterne sammesteds hver en halv Mark Penge og hver af Messetjenerne 2 Øre. Fremdeles til Dominikanerne og Franciskanerne i Slesvig og Ribe en Mark til hver og til Søstrene de nævnte Steder en Mark hver. Fremdeles til Hospitalerne i Slesvig og Flensborg, Aabenraa og Ribe en Mark hver. Og til Brødrene i Flensborg en Mark. Fremdeles til de fromme Mænd, Munkene i Løgum, giver jeg tre Ottinger Jord i Bolderslev Mark i Haldensbol mere nær Solen[2]) og tre Ottinger Jord paa samme Mark i Ættebol fjernere fra Solen[3]) sammen med al den Skov i Urne, som tilhører mig, med Undtagelse af tre Ottinger Skov i Haldensbol fjernt fra Solen, som min Bryde Kjeld Streng besidder, og som skal tilfalde min Søn Mads som Fædrenearv. Fremdeles vil jeg, at min elskede Moder frit skal raade over al min Ejendom, med Undtagelse af det, der nævnes i nærværende Testamente, indtil de fornævnte Legater tilfulde kan udredes af Godsets Indtægter med Fradrag af det, som kræves til min Søn Mads' Føde og Klæder.

Til Erindring om denne Handling har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev sammen med Segl af Sognepræsterne Herr Svend til Bylderup og Tyge til Uge og saa videre.

1) nærværende Testamente er udateret, men maa være udstedt før 1283 11. Oktober, thi paa dette Tidspunkt ligger Løgum Kloster i Proces med Jens Urne om de Ejendomme, der ved nærværende Testamente er tilgaaet Klosteret (jf. DRB II 3 Nr. 78. 79. 152). Testamentet er fremdeles udstedt efter 1279; thi den J(ens), der her i Testamentet kaldes forhenværende Abbed i Løgum, er vel identisk med Jens, der endnu 1279 5. December nævnes i denne Funktion. — 2) d. e. mere mod Øst. — 3) d. e. mere mod Vest.

1279. 13. December. København. 390

Biskop Stig af Roskilde transsumerer og stadfæster Københavns Privilegier (= Nr. 252).

Original i Københavns Stadsarkiv.

Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi omhyggeligt har gennemlæst et Brev af vor ærværdige Fader Herr Peder, fordum Biskop af Roskilde, salig Ihukommelse;

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brevet havde følgende Indhold: Peder af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se (o. s. v. = *Nr. 252*). For at fornævnte Bestemmelser kan faa Gyldighed til evig Tid, godkender vi dem og bekræfter dem ved dette Brev, idet vi strengt forbyder, at nogen vover at bryde eller i Ubesindighed at optræde imod denne vor Bekræftelse. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1279 den 13. December.

391 1279. 14. December. København.

Biskop Stig af Roskilde transsumerer og stadfæster Biskop Peder 4.s Stadfæstelse af Københavns Stadsret (= Nr. 253).

Original i Københavns Stadsarkiv.

Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

I skal vide, at vi omhyggeligt har gennemlæst et Brev af vor ærværdige Fader Herr Peder, fordum Biskop af Roskilde, salig Ihukommelse, vor Forgænger, ustunget og ufordærvet og uden Skade i nogen Henseende, beseglede med hans sande Segl; Brevet havde følgende Indhold: Peder, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se (o. s. v. = *Nr. 253*). Idet vi vil følge i vore Forgængeres Spor og — saa vidt vi kan — sørge for Staden Københavns Tarv, erklærer vi alt, som ovenfor er anført for ret og gyldigt at være, og vi fornyer og bekræfter det ved dette Brevs Værn, idet vi strengt forbyder, at nogen vover at bryde det eller i ubesindig Forvovenhed at gaa imod det. Givet i København i det Herrens Aar 1279 Dagen efter St. Lucies Dag. Til Vidnesbyrd om dette er vort og fornævnte Stads Segl hængt under dette Brev.

392 1279. Aalborg.

Kong Erik 5. Glipping fritager Ø Klosters Gods for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Ydelser og Afgifter til Kongen og overdrager Klosteret Retsforfølgningen af dets undergivne.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Skønt vi som Følge af den Myndighed, Gud har betroet os, saavel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med Henblik paa Retfærdighed som af Hensyn til den guddommelige Gengældelse bør elske med Kristus alle, der lever et Liv i Guds Tjeneste, erkender vi, at vi er pligtige med oprigtigere Hengivenhed og særlig Naade at omfatte de Kristi trolovede, der vedvarende tjener ham under regelbunden Tugt. Idet vi følgelig attraar og i Kristi Navn ønsker at faa Del i de Forbønner og øvrige gode Gerninger, som sker i Nonnernes Hus og Konvent i Ø[1]) i Børglum Stift, tager vi samme Nonner under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, og vi tilstaar dem alt deres Gods frit og undtaget at være for al Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav og de øvrige Tynger, der er vor kongelige Ret, idet vi af særlig Naade indrømmer dem, at deres Bryder, Landboer og Gaardsæder fra Ø, hvergang de forser sig indbyrdes, for saadanne Forseelser, der hører til vor Domsmagt, ikke skal drage hinanden for Retten andensteds end paa deres eget Ting, paa Øen, som de bebor, saaledes som de har haft for Skik paa vor elskede Bedstefaders, den berømmelige Kong Valdemars, Tid. De skal heller ikke svare nogen for disse Forseelser undtagen nævnte Søstres Økonom. Derfor forbyder vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt, at nogen af vore Ombudsmænd eller deres Fuldmægtige drister sig til paa nogen Maade at hindre de ofte omtalte Nonner eller nogen af deres undergivne mod dette Brev, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Aalborg i det Herrens Aar 1279 paa Dagen . . . [2]) med Herr Peder, vor Drost, som Vidne.

1) jf. Nr. 181. — 2) Lakune i Haandskriftet.

1279[1]). 393

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund og Biskop Stig af Roskilde stadfæster Ridder Tholf Mikkelsens Mageskifte med Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Dernæst stadfæstede Herr Jens, Ærkebiskop af Lund, og Herr Stig, Biskop af Roskilde, dette Mageskifte[2]) under deres tilbørlige Forbud i det samme Herrens Aar 1279.

1) Biskop Stig af Roskilde dør 1280 11. September, og Ærkebiskop Jens 1. Dros vælges først 1280. Nærværende Registratur angaar formodentlig to Breve: et af Stig, dateret 1279; og et andet af Ærkebiskop Jens Dros, tidligst udstedt 1280 — eller af Jens 2. Grand 1289—1302. — 2) jf. Nr. 385.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

394 **1279. u. D.**

Kong Erik 5. Glipping skænker en Kongsgaard i Odense til Franciskanerne.

Registratur af Peder Olsen.

I det Herrens Aar 1279 i andet Aar af Herr Nicolaus 3.s Pontifikat gav de Danskes berømmelige Konge Erik den sjette[1]) til den salige Jomfru Marias, Guds Moders, Ære af Barmhjertighed Franciskanerne i Odense dette Sted, nemlig sin Kongsgaard med alle derpaa opførte Bygninger og Grundene og saaledes videre som i Brevet.

1) dette er i Teksten tilføjet over Linien.

395 **1280. 13. Januar. Fannerup.**

*Biskop Tyge 2. af Aarhus skøder sin Gaard i *Toftehesle til Aarhuskannikernes Fællesbord samt giver en halv Mark Havre til Drikke for fattige Peblinge.*

Afskrift i Aarhusbogen.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi til vore elskede Kannikers fælles Bord har skødet vor Gaard i *Toftehesle, som vi har købt med vore egne Penge, med hele dens Tilliggende, løst og fast, saaledes som det er forbedret af os eller i Fremtiden vil blive forbedret, at eje med evig Ret. Men efterdi den nævnte Gaard i Øjeblikket er nødvendig for vore og vore Folks Rejser, anviser og overdrager vi til vore nævnte Kanniker for de Indtægter af den nævnte Gaard, som vi maatte oppebære af den i Fremtiden, fra nu af to en halv Mark Havre af vor Bispegave i Hasleherred, at oppebære hvert Aar. Endvidere overlader vi det til den, der maatte blive vor Efterfølger, at vælge frit, hvorvidt han anser det for fordelagtigst at oppebære Gaardens Indtægter eller Biskopsgaven. Vi har fremdeles med vort Kapitels Samtykke foruden disse to og en halv Mark Havre anvist en halv Mark Havre til Drikke for fattige Peblinge, der er kaldede eller i Fremtiden vil blive kaldede til de nævnte Herrer Kannikers Port for dér at vente Almisse, at oppebære i fornævnte Hasleherred, hvilket vi ogsaa stadfæster med dette Brev. Givet i Fannerup i det Herrens Aar 1280 Ottendedagen efter Hellig Tre Konger. Til Vitterlighed om denne Handling har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev sammen med vort Kapitels Segl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1280. 26. Februar. København. 396

Biskop Stig af Roskilde tillader Borgerne i København uden Afgift at bryde Kalksten paa Saltholm.

Original i Københavns Stadsarkiv.

Stig, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at høre, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at vi i Ønsket om med en særlig Naadesbevisning at hædre vore københavnske Borgere, som vi elsker med Kristus, i Kraft af nærværende Brev har ment at burde tilstaa dem, at de — hvergang de eller nogen af dem paa vor Ø Saltholm bryder Kalksten — ikke skal være pligtige til i den Anledning at betale eller udrede Told eller anden Godtgørelse. For at fornævnte kan faa evig Gyldighed, har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev til fyldigere Vidnesbyrd og Sikkerhed. Givet i København i det Herrens Aar 1280 Dagen efter den hellige Apostel Mathæus' Dag.

1280. 6. Marts. Aalborg. 397

Kong Erik 5. Glipping tilstaar Biskop Tyge af Ribe fuld Raadighed over hans Del af Ribe Mønt.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Idet vi ønsker efter Evne at forøge alle de Privilegier, der er givet Ribe Kirke af vore Forfædre, og ikke at formindske dem, giver vi den ærværdige Fader, vor elskede Ven, Herr Tyge, Biskop af Ribe, fuld Myndighed til at raade over og udmønte efter eget Forgodtbefindende den Del, som han har af Mønten i Ribe[1]), paa samme Maade som hans Forgængere vides fra gammel Tid at have udmøntet den og raadet over den. Vi forbyder derfor, at nogen vover at hindre eller fortrædige den nævnte Herr Biskop i hans Anordning eller Udmøntning af hans Del af den nævnte Mønt, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Aalborg i det Herrens Aar 1280 i Fastens Indgang i Nærværelse af Herr Niels Kansler, Herr Junker Erik, Hertug Knuds Søn, og Herr Peder Drost.

1) Ribebispen har fra gammel Tid Ret til at udmønte Halvdelen af Mønten i Ribe

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det ældste Vidnesbyrd herom gaar tilbage til Midten af 12. Aarh. (Ribe Oldemoder Nr. 44); Pave Coelestinus' Stadfæstelse af denne Ret (1193) er bevaret (Ribe Oldemoder Nr. 3). Abel (se DRB II 1 Nr. 60) overtager Mønten, til Gengæld faar Bispen Plovskat i 3 Sysler og Afgift fra 2 Byer, og Abel henviser til en lignende Ordning med Valdemar 2., der vel har generhvervet Møntretten. Det foreliggende Brev synes at forudsætte, at Bispen har Del i Mønten og er saaledes en Confirmatz.

398 1280. 30. Marts. Løgum.

Biskop Tyge af Ribe paalægger Mark Røds Arvinger at overdrage Munkene i Løgum Kloster den Del af Draved Skov, som Mark Rød har solgt til Munkene eller at tilbagebetale Købesummen med en Erstatning til Munkene.

Afskrift (Løgumbogen).

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom Mark Rød af Løgum Kloster har solgt og skødet til Munkene en Fjerdedel af Alslev Otting i Draved Skov for 16 Mark Penge, saaledes som vi erfarer af troværdige Mænd, og eftersom han gjorde dette i Nærværelse af vor ærværdige Forgænger Herr Esger, Biskop i Ribe, saaledes som det udførligt fremstilles i hans aabne Brev om denne Sag, paalægger vi nævnte Mark Røds Arvinger, at de hjemler ovennævnte Munke bemeldte Fjerdedel af Alslev Otting, hvilket er deres Pligt, eller at de inden femten Dage, efter at dette Brev er læst, ikke undlader at tilbagebetale dem deres Købesum tillige med en tilbørlig og passende Erstatning. I modsat Fald maa de vide, at de fra da af er undergivet kirkeligt Interdikt[1]) ved dette Brev. Givet i Løgum i det Herrens Aar 1280 Lørdagen før Midfastesøndag.

1) der er her tænkt paa det saakaldte Personalinterdikt, der var et til enkelte Personer rettet Forbud mod at betræde Kirken og deltage i de kirkelige Handlinger, som foregik der; det var forskelligt baade fra Banlysning og fra Lokalinterdikt, der standsede de kirkelige Handlinger paa bestemte Steder.

399 1280. 30. Marts.

Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Anna Assersdatter paa hans Retterting har mageskiftet Tredjedelen af sin Gaard Kjærgaard, en Mølle og en Møllebæk med nogen Ejendom i Løjtved Mark, der tilhørte Løgum Kloster.

Afskrift (Løgumbogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Nulevende og tilkommende skal vide, at Anna Assersdatter for os i Retten erklærede at have solgt tilfulde og skødet til Munkene i Løgum Kloster en Tredjedel af den Gaard, som kaldes Kjærgaard, med Mølle og en Aa der løber til Møllen, for en Sjettedel af en Otting i Løjtved Mark, og for Sjettedelen af Ottingen i Løjtved Mark, som hun havde faaet af Munkene, lovede hun at ville udlægge til de rette Værger for sine Døtre noget Jord af samme Værdi i Løjtved Mark af sit Arvegods efter Lands Lov. Givet i det Herrens Aar 1280 den 30. Marts.

1280 20. April se 1284 8. April (jf. Rep. 491, DRB II 3 Nr. 88).

1280. 28. April. Roskilde. 400

Rage Tuesen og Niels Jensen sælger deres Gods i Ubberup til Æbelholt Kloster.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Rage Tuesen og Niels Jensen til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med alles Frelser.

Vi gør vitterligt ved dette Brev saavel for nulevende som for tilkommende, for dem, som er født, saavel som for dem, der vil blive født, at vi til Herr Abbeden og det menige Konvent af St. Thomas og St. Vilhelm i Æbeltoft for en retmæssig og passende Betaling har solgt hver og en af de Ejendomme, som vi har i Ubberup, med Kvæg og Hus, Mark og Eng, Skov og Sø og alt det øvrige Gods, løst og fast, der ligger til nævnte Ejendomme, hvor det end er beliggende eller forefindes, og vi har skødet dem at besidde med Rette til evig Tid paa Sjællands Landsting i Ringsted og paa det fælles Ting[1]) i Slangerup efter de danske Retsregler, Bestemmelser og Love, fri for Krav, Protest og for enhver Hindringens eller Modsigelsens Indsigelse fra vore Arvinger, Slægtninge og paarørende. For at altsaa ikke nogen Aarsag til Fritagelse eller Tvetydighed i Fremtiden skal kunne opstaa eller (Sagen) drages i Tvivl af nogen, har vi ladet vore Segl tillige med de gode Mænd Herrerne Oluf Tagesens og Peders, Isaks Broders, Segl hænge under nærværende Brev til denne Sags og Handlings Vidnesbyrd og sikrere Forvaring. Givet og forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1280 den 28. April paa den Søndag, da der synges Quasimodo geniti.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Lynge, Strø og Jørlunde Herreder havde fælles Ting, der holdtes i Slangerup. Hele Omraadet kaldtes Try eller Trygge Herred (de tre Herreder).

1280 28. April se 1289 28. April (DRB II 3 Nr. 351).
1280 2. Maj se 1284 u. D. (DRB II 3 Nr. 122).
1280 12. Juni se Nr. 405.

401 1280. 24. Juni. Roskilde.

Roskilde Stad overlader Roskilde Clara Kloster et Jordareal beliggende Øst for Klosteret.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Raadmænd og Borgere i Roskilde til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi med alles udelte Samtykke og frie Vilje har overladt til de fromme Fruer med Kristus, Søstrene af St. Clara Kloster hos os, at besidde frit til evig Tid et Stykke Jord mellem samme Kloster og den for alle tilgængelige Gade i vor Stad, som ligger nær ved nævnte Kloster paa dets østlige Side, om hvilket Stykke Jord der i sin Tid førtes Proces mellem nævnte Fruer og os, dog paa det Vilkaar at nævnte Søstre paa egen Bekostning skal forsyne fornævnte Gade med Træbroer og Stenbroer og istandsætte den til evig Tid, naar og hvor der viser sig Mangler ved den. Den nævnte Gade begynder ved vor omtalte Stads Voldgrav og ender ved det Vandløb, som flyder fra det gamle Hospitals Mølle. For at der ikke i vor eller vore Efterkommeres Tid skal opstaa nogen Trætte angaaende nævnte Stykke Jord, der som omtalt er overladt dem af os, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Borgerskabs Segl og overgive de nævnte Søstre til tydeligt Vidnesbyrd og Forvaring. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1280 paa St. Hans Dag.

402 1280. 4. Juli. Roskilde.

Niels Mathiesen af Ishøj skøder en Ejendom i Jersie til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Mathiesen af Ishøj til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Da Tiden og Tidens Handlinger hurtigt svinder bort, er det gavnligt, at de foreviges ved skriftligt Værn. Jeg gør derfor vitterligt for nu-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

levende og tilkommende, at jeg til Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde for fuld Betaling, der er givet i Hænde og udredt til Fru Kristine, Enke efter Esbern, efter hendes Ønske, har skødet at besidde med Rette til evig Tid et Stykke Jord i Jersie — som nævnte Esbern kaldet Sommer, salig Ihukommelse, besad med retmæssig Adkomst, og som hans Frænde Skjalm for nævnte Frue efter Esberns Død skødede til mig paa Landstinget i Overensstemmelse med Loven. For at derfor ikke nogen Trætte i Fremtiden skal opstaa for de nævnte Søstre angaaende dette paa skellig Vis solgte og skødede Stykke Jord, har jeg givet dem dette Brev, bekræftet med Herr Mads Kappelgaard, Herr Fogeden i Roskilde Niels Hermansens og mit eget Segl. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1280 den 4. Juli.

1280. 14. Juli. Nakskov. 403

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Greifswalds Privilegier i Skanør og det øvrige Danmark og fritager dem for at værge sig overfor de Personer, som de mistænker, i Sager, hvor de nægter sig skyldige.

Afskrift i Vidisse af 1336 29. August i Greifswald.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi til de gode Mænd, vore elskede Borgere i Greifswald, giver og tilstaar alle de Friheder og Naader, som de hidtil vides at have haft af os og vore Forfædre, Danmarks forhenværende Konger, i Skanør og andetsteds i vort Rige, at eje for Fremtiden og nyde med Frihed, idet vi befaler alle vore Ombudsmænd i vort Rige, at de ikke maa driste sig til at fortrædige de nævnte Borgere paa Trods af de fornævnte Friheder, og at de ikke maa kræve uvant Told af dem, men kun den, som de er pligtige at betale fra Arilds Tid. Og hvis nogle af dem i nogen Retssag eller for nogen Forseelse bliver stævnet for Retten og nægter sig skyldige, ønsker vi ikke, at de skal kunne tvinges til at værge sig over for Personer, som de mistænker, men kun over for andre, uberygtede Mænd[1]). Til Vidnesbyrd om dette har vi givet Borgerne dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nakskov i det Herrens Aar 1280 den 14. Juli.

1) d. v. s. kun uberygtede Personer skal, ved at rejse Sag imod dem, kunne bringe dem i den Nødvendighed at føre Befrielsesbevis.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

404 1280. 14. Juli. Nakskov.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Lübecks Privilegier i Danmark.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi til de gode Mænd, vore elskede Borgere i Lübeck giver og tilstaar alle de Friheder og Privilegier, som de vides hidtil at have haft af os og vore Forfædre, Danmarks forhenværende Konger, paa Markederne i Skaane og andetsteds i vort Rige, at besidde og nyde frit for Fremtiden, saalænge som de er os hengivne, idet vi befaler alle vore Ombudsmænd overalt i vort Rige, at de ikke maa driste sig til at fortrædige de nævnte Borgere paa Trods af de fornævnte Friheder eller at kræve uvant Told af dem, men kun den, som de er pligtige at betale fra Arilds Tid. Og hvis nogle af dem i nogen Retssag eller for nogen Forseelse bliver stævnet for Retten og nægter sig skyldige, ønsker vi ikke, at de skal kunne tvinges til at værge sig over for Personer, som de mistænker, men kun over for andre, uberygtede Mænd[1]). Til Vidnesbyrd om dette har vi givet Borgerne dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nakskov i det Herrens Aar 1280 den 14. Juli paa Herr Kongens Befaling.

1) jf. Nr. 403 Note 1.

405 1280. 14. Juli. Vordingborg.

Kong Erik 5. Glipping giver Greifswald Stad et Fed i Falsterbo, idet han forbyder, at fremmede uden Borgernes Samtykke opfører Boder paa Greifswalds Fed, og samtidig tillader han dem at indsætte en Foged paa Skaanemarkedet til Paadømmelse af alle deres Retssager, endog Kapitalsager.

Afskrift i Vidisse af 1359 14. August i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi til vore elskede Raadmænd og Borgere i Greifswald har givet og tilstaaet i Falsterbo i Skaane en Mark kaldet Fed, liggende mellem det gamle Hegn og Tyskernes Kirkegaard og mellem Strandbredden og Stralsunds Fed, at eje med enhver Ret og Frihed til evig Tid. Vi tilstaar fremdeles Raadmændene og Borgerne i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Greifswald fri Myndighed til at vælge en Foged af deres Midte og indsætte ham paa Markederne i Skaane i Fisketiden, for at han paa det nævnte Fed overfor sine Medborgere og andre Mænd, der opholder sig i hans Fogedi, kan have al Retsmyndighed til at dømme i stort og smaat og straffe i større og mindre Sager — endog med Dødsstraf. Vi tilstaar og forunder fremdeles Raadmændene og Borgerne i den fornævnte Stad, at ingen andre maa opslaa Boder sammesteds paa det nævnte Fed, end fornævnte Foged og Borgerne og de Mænd, hvem Raadmændene har givet Tilladelse og af særlig Gunst tillader at opholde sig sammesteds sammen med deres Medborgere under deres Fogedi og at bygge Boder, og de kan frit opholde sig der med deres Varer uden noget Indgreb fra nogen af vore Fogeder. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1280 den 14. Juli i vort Raads Nærværelse.

1280. 29. Juli. Nykøbing. 406

Dronning Margrete (Sambiria) tilbagegiver de spedalskes Hospital i Reval noget Jord i Patek, som Høvedsmanden Eilard uretmæssigt har frataget Hospitalet.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders forhenhærende Dronning, Frue til Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

I skal vide, at vi til Hospitalet i Reval har tilbagegivet og overlader som tilbagegivet ved dette Brev et Stykke Jord i Patek, som Herr Eilard, forhenværende Høvedsmand i Estland, vides at have taget fra dem uden nogen Ret, at eje frit til evig Tid, idet vi forbyder, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden i Fremtiden paa nogen Maade hindrer eller forulemper det nævnte Hospital med Hensyn til det nævnte Stykke Jord. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1280 den 29. Juli.

1280. 9. August. 407

Dronning Margrete (Sambiria) giver Afkald paa Indtægten af Mønten, Kroerne og Fogediet i Reval for et Tidsrum af 4 Aar, saaledes at disse Indtægter anvendes til Stadens bedste.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Oversættelse fra 15. Aarh. i Reval Byarkiv.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning og Frue til Estland, til sine elskede Borgere i Reval Hilsen med Herren.

For Eders Bønners og aabenbare Nøds Skyld fritager vi Eder i fire paa hinanden følgende Aar for Afgifter og Tjenester, som kunde tilkomme os af Mønten, Kroerne og Fogediet paa det Vilkaar, at Betalingen og Indtægterne aarlig anvendes til Forbedring af Eders Stad Reval. Givet i det Herrens Aar 1280 St. Laurentii Aften.

408 1280. 10. August. Odense.

Kong Erik 5. Glipping giver alle fremmede Købmænd Ret til fri og uhindret Handel paa Estland.

Afskrift i udateret Vidisse i Lübeck (Nr. 410).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi — idet vi tager alle Købmænd, der kommer til vort Land Estland med Skib eller over Land for at handle, under vor Fred og særlige Beskyttelse — med dette Brev tilstaar dem frit Lejde under deres Færd til det nævnte Land, under deres Ophold og under deres Hjemfærd. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden drister sig til at fortrædige dem paa Trods af dette Brev, saafremt han ønsker at undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Odense i det Herrens Aar 1280 paa St. Laurentii Dag i Nærværelse af den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Reval, som — nylig valgt til Biskop — endnu mangler et biskoppeligt Segl, og derfor har bekræftet dette Brev med sit gamle Segl.

409 1280. 10. August. Odense.

Kong Erik 5. Glipping giver tyske, gotlandske og alle andre Købmænd Ret til fri og uhindret Handel paa Estland.

Afskrift i udateret Vidisse i Lübeck (Nr. 411).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Alle skal vide[1]), at vi — idet vi tager alle Købmænd fra Tyskland og Gotland og alle andre Købmænd, som kommer til vort Land Estland med Skib eller over Land for at handle, under vor Fred og særlige Beskyttelse — tilstaar dem frit Lejde og fuld Sikkerhed under deres Færd til det nævnte Land, under deres Ophold og under deres Hjemfærd efter deres Forgodtbefindende, idet vi strengt forbyder under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Fuldmægtige eller nogen anden vover at fortrædige dem paa nogen Maade paa Trods af dette Brev, saafremt han ønsker at undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Odense i det Herrens Aar 1280 paa St. Laurentii Dag i Nærværelse af den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Reval og Kansler, og Herr Peder Drost.

1) jf. Nr. 408.

[Efter 1280. 10. August. Lübeck]. 410

Biskop Jens 1. af Reval, Dominikanerne og Franciskanerne i Lübeck vidimerer Kong Erik 5. Glippings Brev af 1280 10. August (= Nr. 408).

Original i Lübeck.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, Prioren og hele Dominikanerbrødrenes menige Konvent i Lübeck Stad, Guardianen og de øvrige Brødre af Franciskanerordenen i samme Stad Hilsen med alles Frelser.

Vi erklærer ved dette Brev, at vi har set et aabent Brev af den stormægtige Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, retteligt bekræftet med hans Segl, ustunget, ufordærvet, helt og uden Skade i nogen Henseende, af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Nr. 408*).

[Efter 1280. 10. August. Lübeck]. 411

Dominikanerne og Franciskanerne i Lübeck vidimerer Kong Erik 5. Glippings Brev af 1280 10. August (= Nr. 409).

Original i Lübeck.

Prioren og hele Dominikanernes menige Konvent i Lübeck Stad, Guardianen og de øvrige Brødre af Franciskanerordenen i samme Stad til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi erklærer med dette Brev, at vi har set den stormægtige Fyrste Herr Eriks, de Danskes og Venders Konges, ustungne Brev, ufordærvet, helt og uden Skade i nogen Henseende af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge (o. s. v. = *Nr. 409*).

412 1280. 10. August. Odense.

Kong Erik 5. Glipping tilbagegiver de spedalskes Hospital i Reval noget Jord i Patek, som Høvedsmanden Eilard uretmæssigt har frataget Hospitalet.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, og Hertug af Estland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

I skal vide[1]), at vi til Hospitalet i Reval tilbagegiver og overdrager som tilbagegivet ved dette Brev noget Jord i Patek, som Herr Eilard, forhenværende Høvedsmand i Estland, vides at have taget fra dem uden Ret, at eje frit til evig Tid, idet vi forbyder, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden paa nogen Maade hindrer eller forulemper det nævnte Hospital med Hensyn til den nævnte Jord. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Odense i det Herrens Aar 1280 paa St. Laurentii Dag paa Herr Kongens Befaling.

1) jf. Nr. 406.

413 1280. 17. August. Ribe.

Biskop Tyge af Ribe kundgør, at Mogens Bentsen giver sit Samtykke til Broderen Kristians Gave til Ribe Kirke af Jordegods, hvis Indtægter skal anvendes til Vin og Hostier i Ribe Stift.

Original i Rigsarkivet.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at Herr Mogens Bentsen i vor Nærværelse har anerkendt Gyldigheden af den Gave og Skødning, hans Broder Kristian har foretaget til Kirken i Ribe af sit Gods, som han har givet og skødet vor allerede nævnte Kirke til Forvaltning af Altervin og Hostier i Ribe Stift. Og desuden har samme Herr Mogens, saavidt det stod til ham, skødet os nævnte Gods i Hænde, hvis der forinden skulde ske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ham noget menneskeligt, og tilsagt nævnte Forvaltningsfond at besidde dem frit. Til Bevis herfor har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1280, Ottendedagen efter Martyren St. Laurentius. I Nærværelse af vor ærværdige Broder Herr Tyge, Biskop i Aarhus, har vi ladet hænge under dette Brev Segl tilhørende Herrerne Niels, Ærkedegn i Ribe, og Jens, Provst i Varde Syssel, som var nærværende ved denne Handling.

1280 1. September se 1288 5. September (jf. Rep. 552. DRB II 3 Nr. 316).

1280. 7. September. 414

Den tyske Foged, Raadmændene og de øvrige tyske i Visby kundgør, at de har sluttet Forbund med Købmændene i Lübeck til Forsvar af tyske Købmænd i Travemünde og Øresund eller derfra til Novgorod paa hele Østersøen.

Original i Lübeck.

1280. 22. September. 415

Biskop Bonde af Slesvig, Biskop Tyge af Ribe, Provst Jakob af Barvedsyssel, Peder Jensen, Jens Jensen og Jens Grubbe erklærer overfor Kong Erik 5. Glipping, at Abbeden i Løgum Kloster af Marte Lille har købt en Fjerdedel af en Otting i Draved, og at ingen anden siden har erhvervet nogen Ret til denne Jord.

Afskrift (Løgumbogen).

Bonde og Tyge, af Guds Naade Bisper i Slesvig og Ribe, Jakob, Provst i Barvedsyssel, Peder Jensen, Jens Jensen og Jens kaldet Grubbe, til deres glorværdige Herre Erik, af samme Naade de Danskes og Venders Konge, Hilsen med Ærbødighed, Hyldest og Hæder.

Vi har anset det for Ret at svare Eders Majestæt, at Herr Abbeden i Løgum Kloster af Marte kaldet Lille ved at betale den hele Købesum har købt en Fjerdedel af en Otting i Draved efter Tilskødning saavel paa Tinge i Løgum som i Nærværelse af Herr Bispen i Ribe, og at han siden har ejet den i Fred fra nævnte Martes Arvingers Side, og at han aldrig paa nogen Maade har opgivet bemeldte Fjerdedel, selvom en Mand ved Navn Tue og hans Søn efter ham paa andres Tilskyndelse i nogen Grad har fortrædiget nævnte Herr Abbed utilbørligt med Hensyn til den nævnte Sag, skønt de dog aldrig har haft nogen Ret i den nævnte Otting,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der paa Folkemaalet kaldes Alslev Otting, omendog den omtalte Marte før denne Afhændelse for fælles Venskabs Skyld undertiden havde tilstaaet ham den særlige Gunst at maatte afhugge Kviste og Gærdsel, hvilket vi erklærer ved dette Brev. Givet i Aaret 1280 paa St. Mauritius' Dag.

1280 29. September se 1287 29. September (DRB II 3 Nr. 262).

416 [Før 1280. 8. Oktober].

Erik Nielsen giver sin Gaard i Pant til Biskop Tyge af Ribe for sin Gæld til forskellige Kirker.

Referat i Ribe Oldemoder, hvor Brevet staar efter Nr. 417.

Tidligere havde han — saaledes som hans Brev udviser — til den samme Biskop paa Tinge pantsat sin Gaard for 37 Mark Penge, 4 Ørtug Rug samt for anden Gæld til Kirkerne.

417 1280. 8. Oktober. Hjarup.

*Erik Nielsen skøder Halvdelen af sit Gods i *Saxæhaghæ, Hjarup og Bønstrup til Biskop Tyge af Ribe til Gengæld for Tiender, som han har oppebaaret af Kirker i Ribe Stift.*

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Erik Nielsen, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Herren.

Alle skal vide, at jeg til Kirkerne i Ribe Stift, nemlig i Anst, Vamdrup, Skandrup, Hjarup, Vejen og til mange andre for de Tiender, jeg har modtaget, skylder to Hundrede Mark Penge, for hvilke jeg har skødet den ærværdige Fader Herr Tyge, Biskop af Ribe, ihænde Halvdelen af alt mit Gods, løst og fast, i *Saxæhaghæ med hele dets Tilliggende, Ager, Eng og Skov, baade i *Saxæhaghæ og Hjarup Mark og i Bønstrup Mark, at eje med evig Ret. For at der ikke i Fremtiden skal kunne rejses nogen Tvivl om den nævnte Skødning, har jeg ladet mit Segl hænge under dette Brev sammen med Segl af de Mænd, der var tilstede ved denne Skødning, nemlig Herr Jakob, Provst i Barvedsyssel, Herr Jens, Sognepræst i Sønder Bjert, Herr Mads, Sognepræst i Give, Herr Ove, Sognepræst i Erst, Herr Knud, Degn i Anst, og de verdslige Mænd Bonde Svir, Jakob Kid, Tyge Plyg, Jens Pinde, Palle Bodilsen, Niels

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lugge, Jens Pallesen, Tube Anildsen og Jakob Tagesen. Forhandlet i Hjarup ved Jens Pelæs Bryllup i det Herrens Aar 1280 Dagen før St. Dionysios og hans Fæller.

1280. 31. Oktober. Orvieto. 418

Pave Nicolaus 3. paalægger Ærkebispen af Lund at hjemkalde paa lovlig Vis det Gods, der uretmæssigt er afhændet eller taget fra St. Agnetes Kloster i Roskilde.

Afskrift af Bartholin.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder Ærkebiskop . .[1]) af Lund med den apostoliske Velsignelse.

Idet vi bøjer os for de Bønner, vore elskede Døtre . ., Priorinde, og det menige Konvent af St. Agnetes Kloster i Roskilde af Augustinerordenen — som plejer at styres af en Priorinde, og som lever efter Dominikanerbrødrenes Regel og under deres Omsorg — har rettet til os, paalægger vi Dig i Kraft af dette Brev at sørge for, at det, som Du af Klostrets Gods finder uretmæssigt afhændet eller solgt, paa lovlig Vis tilbagekaldes til retmæssigt Eje for Klostret, saaledes at Du med Kirkens Straf tugter de genstridige med Udelukkelse af Appel. Vidner, som udnævnes, skal du uden Appel tvinge til at aflægge Vidnesbyrd, hvis de for Gunst eller af Had eller Frygt unddrager sig dette. Givet i Orvieto i vort Pontifikats 3. Aar.

1) Ærkebiskop Trued døde 2. Maj 1280, men Jens Dros blev først udnævnt 13. April 1282.

1280. 10. November. Roskilde. 419

Peder Gjordsen skøder en Ejendom i Højby til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Peder Gjordsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

For at ikke det, som handles i Tiden, skal blive ugyldigt, mens Tiden svinder, plejer det at blive bekræftet med gode Mænds og Breves Vidnesbyrd. Det skal derfor være vitterligt for nulevende som for tilkommende, at jeg paa skellig og lovlig Vis har skødet til Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde en halv Mark skattepligtig Jord i Højby i Fins

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bol sammen med min Moster paa Ramsø Herredsting og paa Fakse Herredsting, og at jeg for nævnte Jord har faaet fuldt Vederlag i Spjellerup. For at de nævnte Søstre ikke i Fremtiden skal udsættes for nogen Trætte af mine Arvinger eller af nogen anden om nævnte Jord, har jeg givet dem dette Brev til Forvaring og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med Junker Jakobs og Junker Eriks Segl, med Segl af Herr Peder, Kammermester hos de Danskes berømmelige Konge, Herr Anders Nielsen og mig selv. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1280 paa Mortens, Bispens og Bekenderens, Aften.

420 1280. 22. November. Slagelse Herredsting.

Tingsvidne af Slagelse Herred om Sorø Klosters Ejendom Ødemark.

Referat i Sorø Gavebog.

Da der var opstaaet Strid mellem Vor Frue Kloster i Sorø og de velbyrdige Mænd Herr Tyge Jurissøn og Stig Jurissøn og deres Medarvinger om Ejendommene kaldet Ødemark, Skoven i Nørre* Diwnxwit og andet Tilliggende, fastsatte 12 Nævninger af Slagelse Herred paa Herr Erik Konges Befaling efter Landets Lov paa fastsat Tid og Sted ved deres Ed, at den fornævnte Ejendom Ødemark tilfulde og efter Loven tilhørte Klosteret i Sorø, og de blev straks ved Tingets Dom tildømt Klosteret som Ejendom til evig Tid, i det Herrens Aar 1280 paa den hellige Jomfru Cecilies Dag. Om dette findes der to Breve, det ene Herr Erik Konges Stadfæstelse, det andet er udstedt af Tinget angaaende det omtalte Nævns Ed.

421 [Efter 1280. 22. November][1]).

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Dom af Slagelse Herred om Sorø Klosters Ejendom Ødemark.

Referat i Sorø Gavebog.

1) se Nr. 420.

422 1280. 8. December. Kalamäe.

Biskop Jens 1. af Reval kundgør et Forlig mellem Reval Kirke og Kongens Vasaller om Tiendeafgifter.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Tartu.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at Striden mellem vor hellige Moder Kirken som den ene Part og vor berømmelige Konges Vasaller som den anden Part i den ærværdige Fader Trueds, vor Biskops, og vore Dage om Tiende af de Allodier[1]), som er samlet eller vil blive samlet, og om Tiendernes Tiende[2]) med begge Parters Billigelse er bragt til Ophør ved dette venskabelige og retfærdige Forlig, der gaar ud paa følgende: den af Vasallerne, som uretmæssigt opfører en Allodialgaard ved at forjage sine Estlændere fra den gamle Jord ved Trusler, Vold, Bønner eller Betaling, skal staa til Regnskab i vor Nærværelse for en saadan uretmæssig Opførelse af Allodier, idet han aflægger sin korporlige Ed, hvis vi ikke mener at kunne sige ham fri for at have fjernet de nævnte Estlændere paa den ovennævnte Maade. Fremdeles skal de fornævnte Estlændere af lige saa mange Hageplove, af hvilke de betaler Tiende til deres Herrer, som Erstatning til os og vore Efterfølgere — da dette er vor Ret — svare Synodalkorn, hvilket de er pligtige til[3]).

For at fremdeles de fornævnte Vasaller og deres Arvinger ikke af nogen Biskop eller nogen anden, efter Tid og Sted, skal kunne udsættes for Besvær eller Tynge i de fornævnte Forhold, er de pligtige at købe tres Hageplove til vor hellige Moder Kirkens Brug, og det saaledes, at deres Udsendinge sammen med os hos den danske Krone skal lade Hageplovene gives os og vore Efterfølgere som evig Ejendom efter kanonisk Ret. — For at fremdeles Vasallerne ikke skal udsættes for Trætte med nogen af vore Efterfølgere med Hensyn til Opfyldelsen af denne Forpligtelse, (er vi forpligtede til) at skaffe dem Brev derom fra vor berømmelige Herre Kongen af Danmark og vor Frue Enkedronningen og andre Herrer, Bisperne af Danmark, nemlig Ærkebispen af Lund, Bispen af Roskilde, Bispen af Odense, Bispen af Aarhus, Bispen af Viborg, Bispen af Ribe, Bispen af Slesvig og Bispen af Børglum[4]) samt af Bisperne i Estland nemlig Herr Ærkebispen af Riga, Herr Bispen af Tartu og Herr Bispen af Ösel.

Men hvis det synes vor Herre Kongen og vor Frue Enkedronningen nødvendigt og formaalstjenligt, at man erhverver Pavestolens Brev paa denne Erhvervelse, skal vi erhverve dette Brev, bistaaet med Raad og Daad af de fornævnte Vasaller.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl og vort Kapitels Segl hænge under dette Brev. Givet i Kalamäe i det Herrens Aar 1280 første Søndag efter St. Nicolai Dag.

1) se Nr. 241 Note 1. — 2) Vasallernes Indtægt af deres Len bestod af en Tiende, der svaredes af de Estlændere, som dyrkede Jorden for dem. Af denne Tiendeindtægt svarede Vasallerne atter Tiende til Kirken. Ved Brevet afløses sidstnævnte Tiende ved, at Vasallerne gennem Indkøb af Jordegods, som bliver Kirkens Ejendom, skaffer denne Indtægt paa anden Maade. — 3) jf. DRB II 1 Nr. 267 og 318. — 4) jf. DRB II 3 Nr. 7, 15 og 61.

1280 u. D. se 1284 8. April (jf. Rep. 491. DRB II 3 Nr. 88).
1280 u. D. se 1288 13. December (jf. Rep. 561. DRB II 3 Nr. 331).

423 **1280.**

Et Brev, at Broder Arnold har modtaget Erstatning for nogle Bøger.

Roskilde Clara Klosters Registratur.

At der er blevet ydet Broder Arnold Erstatning for Bøgerne. 1280.

424 **1280.**

Biskop Tyge af Ribe vidimerer Pave Clemens 4.s Bulle af 21. Juli 1265.

Efter Pontoppidans Tryk.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set et Brev af Herr Clemens 4. Pave, uskrabet, ufordærvet og uden Skade i nogen Henseende under følgende Form: Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener (o. s. v. = *Bull. Dan. Nr. 651*). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev.

425 **1280.**

Odense St. Hans Kloster og Odense By mageskifter Jordegods.

Odense St. Hans Klosters Registratur.

Fremdeles et Brev paa Klosterets Græsgang paa Odense Hede til Klosterets Kvæg til Erstatning for Lykkemark, som Byen fik fra Klosteret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1280. **426**

Vestervig Kloster faar Skøde paa Gods i Tilsted og Torsted.

Vestervig Klosters Registratur.

Et latinsk Skødebrev paa Pergament paa noget Gods i Tilsted og Torsted.

[Omkr. 1280][1]). Aalborg. **427**

Dronning Margrete (Sambiria) paalægger Reval Stad at lade Byen befæste.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, til sine elskede Raadmænd og Borgere i Reval, Hilsen evindeligt med Gud.

At I alle og enhver altid har været os og vor Søn gunstigt og velvilligt stemte, for dette vil vi vise vor Taknemlighed i mange Gerninger, idet vi ønsker at gøre os virkeligt fortjente dertil ved Haandhævelsen af Eders Rettigheder og Eders gode Sædvaner og ved at forøge og forbedre dem. Da det — efter vore tro Mænds Raad — synes os forsigtigt og klogt, at Eders Stad baade for Eders og for vor Velfærds Skyld bliver stærkt befæstet, beder og paaminder vi Eder indstændigt om at drage Omsorg for, at den nævnte Stad snarest bliver omgivet med Mur og Fæstningsværker, idet I visseligt maa vide, at vi ikke ønsker at formindske Eders Rettigheder, men altid at forøge og forbedre dem, da saadant er gavnligt, og da vi ønsker at virke for Eders Velfærd og Fremgang i alt. Givet i Aalborg.

1) om Dateringen se Nr. 429 Note 1.

[Omkr. 1280][1]). Aalborg. **428**

Dronning Margrete (Sambiria) paalægger Kongens Vasaller i Reval at virke for Stadens Befæstning.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, til alle Herr Kongens Mænd og Vasaller i Estland sin kærlige Hilsen.

Vi beder Eder indstændigt og ved den Troskab, som I skylder os og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vor elskede Søn Herr Kongen — idet vi retter vor Befaling og Opfordring til Eder — om at bestræbe Eder paa at virke med Raad og Daad for, at Staden Reval kan blive stærkt befæstet, og at Landets Love og anerkendte Sædvaner overholdes over for alle Købmænd baade indfødte og fremmede, saafremt I værdsætter vor elskede Herre Kongens og vor Naade og Gunst. Givet i Aalborg.

1) om Dateringen se Nr. 429 Note 1.

429 [Omkr. 1280][1]).

Dronning Margrete (Sambiria) befaler Abbederne i Kärkna (Falkenau), Dünamünde og Gotland at betale de almene Afgifter af deres Gaarde i Reval eller i modsat Fald at sælge dem.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders forhenværende Dronning, Frue til Estland, til de ærværdige Mænd og gode Herrer Abbederne . . af Kärkna, . . af Dünamünde og . . af Gotland Hilsen med Gud.

Vi ønsker og befaler, at I af Eders Gaarde i Reval lader betale og bidrage til Murens Opførelse og til alle andre Afgifter og Ydelser i Staden, ligesom det plejer at ske fra de andre Gaarde i samme Stad, eller at I uden Tøven sælger dem til saadanne Mænd, der er i Stand til at yde os og Staden disse Afgifter.

1) Dette Brev kan sammenholdes med Nr. 427, 428 og 430, der alle angaar Revals Befæstning. De henføres gennemgaaende til 1280, Nr. 427 og 428 dog ogsaa til 1265, d. v. s. til en af de to Perioder, da Dronning Margrete viste Reval særlig Omhu. Af disse to Aarstal, der er ret vilkaarlige, er 1280 det sandsynligste. Revals Befæstning kan være paakrævet paa Grund af Krigstilstanden 1279—80 (Bunge, Estland S. 43). Nærværende Brev er fremdeles skrevet af samme Skriver som Brevet 1282 22. Juli (DRB II 3 Nr. 44), hvilket navnlig peger hen mod Perioden omkr. 1280.

430 [Omkr. 1280]. Nyborg.

Kong Erik 5. Glipping befaler Abbederne i Kärkna (Falkenau), Dünamünde og Gotland at betale de almene Afgifter af deres Gaarde i Reval eller i modsat Fald at sælge dem.

Afskrift i Vidisse af 1320 7. Maj i Reval.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland, til de ærværdige Mænd og gode Herrer Abbederne i Kärkna, Dünamünde og Gotland Hilsen med Gud.

Vi ønsker og befaler, at I af Eders Gaarde, som er byggede og beliggende i Reval Stad, lader betale og bidrage til Muren og til alle andre Afgifter og Ydelser i Staden, ligesom det plejer at ske ved alle andre Gaarde i samme Stad, eller at I uden Tøven sælger dem til saadanne Mænd, der er i Stand til at yde os og Staden den nødvendige Afgift. Givet i Nyborg paa Herr Kongens Befaling.

[Omkr. 1280]. 431

Niels Lugges Pantebrev paa Grenegaard.

Ribe Kapitels Registratur.

Fremdeles Niels Lugges Vilkaarspantebrev[1]) med nærmere angivne Vilkaar paa Grenegaard med 2 Otting Jord over hele (Nørre) Bjert Mark.

1) et Pantebrev, i Henhold til hvilket Pantet blev Panthaverens Ejendom, naar Laanet ikke betaltes paa Anfordring efter Udløbet af den for Betalingen fastsatte i Reglen korte Frist.

[1280 eller senere]. 432

Ærkebiskop Jens[1]) vidimerer Nr. 311.

Næstved Klosters Registratur.

Vidisse af Ærkebiskop Jens af Bekendtgørelsen om den Ejendomsgave, som er skødet til os af den fornævnte Magister[2]), som foran skrevet er, i det ovennævnte Aar.

1) Ærkebispen er enten Jens Dros eller Jens Grand. — 2) Rane.

[1280 eller senere]. 433

Biskop I.[1]) af Roskilde vidimerer Nr. 311.

Næstved Klosters Registratur.

Vidisse af I., Biskop i Roskilde, af fornævnte Gave og Skøde, som er foretaget over for os, i det ovennævnte Aar.

1) Bispen kan enten være Ingvar Hjort eller Jens Krag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

434 **[1280—87].**

Reval Stad beder Stæderne Lübeck og Visby om at holde Herman Schlichtereme og Johan af Gotland skadesløse, da de over for Revals Borgere er gaaet i Borgen for dem, hvis Gods er blevet holdt tilbage af Herr Edvard, vor Herre Kongens Høvedsmand.

Original i Lübeck.

435 **[1280—90].**

Grev Guido af Flandern beder Kong Magnus Ladelaas af Sverige, Kong Erik af Danmark og Kong Erik Magnussøn af Norge om frit Lejde for sin Udsending Vilhelm.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSON- OG STEDNAVNE-REGISTRE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VEJLEDNING

Registrene er delt i et Person- og et Stednavneregister. Ved *Personnavnene*, der er ordnet alfabetisk efter Fornavne, oplyses de vigtigste Stillinger, i hvilke hver Person forekommer i Bindet (f. Eks. Henrik af Hoenscheid, Prior i Antvorskov, senere Prior for Johanniterne i Danmark, Norge og Sverige); hvor en Person er bedst kendt gennem senere opnaaet højere Embede, er det oftest anført (f. Eks. Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims, siden Ærkebiskop i Arles, Tiendeindsamler). Ved *Stednavnene* er saa vidt muligt oplyst deres Beliggenhed, for de daværende danske Lokaliteter i de nuværende Amter og Herreder eller i Skaane og Sønderjylland, for de udenlandske Lokaliteter i de nuværende Lande. Udenlandske Lokaliteter, der kun forekommer i Forbindelse med Personnavne (Slægtsnavne) er anført under disse. Dersom et Person- eller Stednavn forekommer to Gange i samme Brev, er dette angivet (*bis*); forekommer det oftere, angives dette (*passim*), hvorimod det ikke siges, hvor ofte det forekommer. Stjerne foran et Navn i Stednavneregistret angiver, at den paagældende Lokalitet ikke har kunnet identificeres. Tallene henviser til Diplomets Nummer i Diplomatariet. Parentes om Tallene angiver, at en Person ikke med Navns Nævnelse forekommer i det paagældende Diplom. Dersom der forekommer flere Bærere af samme Navn, anføres først de gejstlige, dernæst de verdslige.

FORKORTELSER

A. = Amt H. = Herred
N. = Nørre S. = Sønder V. = Vester Ø. = Øster

AMTSBETEGNELSER

Aalb.	= Aalborg	Amt	
Aarh.	= Aarhus	—	
Bornh.	= Bornholms	—	
Frb.	= Frederiksborg	—	
Hjør.	= Hjørring	—	
Holb.	= Holbæk	—	
Kbh.	= Københavns	—	
Mar.	= Maribo	—	
Od.	= Odense	—	
Pr.	= Præstø	—	
Ra.	= Randers	—	
Ribe	= Ribe	—	
Ringk.	= Ringkøbing	Amt	
Sdrj.	= Sønderjyllands Amter (Aabenraa, Haderslev, Tønder samt Lokaliteter syd for Grænsen).		
Sorø	= Sorø	Amt	
Svendb.	= Svendborg	—	
Ti.	= Tisted	—	
Vej.	= Vejle	—	
Vib.	= Viborg	—	

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSONNAVNEREGISTER

A

Aage: **1.** Aa., Provincialprior for Danmark. 1267: 86. — **2.** Aa. Eldia, Dominikanerbroder. 1267: 86. — **3.** Aa., Bryde. 1269: 150.

Aastred: **1.** Aa., Franciskaner i Roskilde. [1266]: 59. 1268: 103, 104. — **2.** Aa. Rigesen fra Fyn. 1272: 201. 1277: 293.

Abel, Konge af Danmark. 1266: 26 (passim), 27 (passim), 43. 1269: 142, (148). 1272: 182, 185 (passim), 193. 1276: 268 (passim).

Absalon: **1.** A., Ærkebiskop af Lund. 1266: 54. 1275: 256. — **2.** A., Provincialprior for Danmark. [1274]: 244, (246). 1275: 266. — **3.** A. Andersen. 1268: 134. 1271: 169. 1272: 179. 1274: 229 (bis). 1279: 387 (bis). — **4.** A. Gertsen. 1268: 134. — **5.** A. Nielsen. 1279: 387.

Adam, Borger i København. 1275: 253.

Agnes, Erik 4. Plovpennings Datter. 1272: 174.

Alard Grønning, Borger i København. 1275: 253.

Albert (Albrecht): **1.** A., Ærkebiskop af Riga. 1268: 101. — **2.** A., Sognepræst i Sanderum. 1272: 171. — **3.** A., Magister, Markgreve Johan af Brandenburgs Klerk. 1266: 39. — **4.** A., Munk i Dünamünde. 1277: 291. — **5.** A. 1., Hertug af Brunsvig. 1267: 68. 1276: 269. 1278: 324 (passim), 325, 326. — **6.** A. 2., Hertug af Sachsen. 1266: 44, 44 a. — **7.** A., Greve af Eberstein. 1276: 269. — **8.** A., Ridder. 1266: 39. — **9.** A. Weiss, Borger i Cleve. 1274: 225 (bis), 226 (bis), 227 (bis).

Alexander: **1.** A. 4., Pave. 1266: 2, 24, 40 (bis). 1272: 189. 1277: 288. 1279: 351. — **2.** A., Magister, Kannik i Lübeck. 1267: 87. — **3.** A., af Hvidernes Slægt. 1266: 54. 1275: 256.

Alf Erlingsen. [1267—85?]: 98.

Algod, Kannik i Viborg. 1274: 242 (bis).

Anders (Andreas): **1.** A., Abbed ved Allehelgens Kloster i Lund. 1277: 288. — **2.** A., Prior i Dalum. 1279: 353. — **3.** A., Kannik i Uppsala. 1278: 329 (bis), 330, 331. — **4.** A. af Bornholm. 1273: 209. 1276: 267. — **5.** A. Erlandsen. 1268: 104, 115. — **6.** A. Lille, Søn af Anders Skænk(sen). 1270: 157. 1272: 198 (bis). — **7.** A., Broder til Jens Malling. 1267: 77 (passim). — **8.** A. Nielsen, Søn af Grev Niels af Halland. 1271: 168. — **9.** A. Nielsen. 1266: 10, 17, 54 (bis). 1275: 256. — **10.** A. Nielsen, Søn af Kammermester Niels Pedersen. 1267: 75 (bis). 1273: 215. 1279: 345. 1279: 353. 1280: 419. — **11.** A. Nielsen. 1268: 134. 1272: 179. — **12.** A. Nielsen. 1275: 258. — **13.** A. Pallesen. 1266: 49 (passim). 1272: 179. — **14.** A. Pedersen Vædder. 1275: 258. 1277: 285 (bis). — **15.** A. Skænk(sen) = A. Olufsen, Mundskænk. 1266: 10, 17, 59. 1270: 157. 1272: 198 (bis). — **16.** A. Tholfsen, Søn af Ridder Tholf Mikkelsen. 1279: 385.

Anna Assersdatter. 1280: 399.

Anno, Munk i Heimburg. 1276: 269.

Anselm, Borger i København. 1275: 253.

Arnfast Gnemersen. 1267: 96.

Arnold: **1.** A., Munk i Roskilde (?). 1280: 423. — **2.** A., Munk i Dünamünde. 1277: 291. — **3.** Herr A. 1271: 161. — **4.** A., Borger i Lübeck. 1270: 158.

Arvid, Kannik i Roskilde. 1268: 123.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Asgod Torvardsen. 1268: 134.
Asser: **1.** A. Helfsen. 1275: 262. — **2.** A. Ingridsen. 1266: 33, 34.
Atte, Degn. 1267: 86.
Audun Hestekorn. [1267—85?]: 98.
Augustin, Provincialprior for Danmark. 1272: 177 (bis). 1274: (242).
Ave, Enke efter Henrik Møntmester i Ribe. 1273: 206 (passim).

B

Baldwin: **1.** B., Broder i Neuencamp. 1276: 269. — **2.** B. af Wenden. 1276: 269.
Barnim, Hertug af Venden. 1277: 283.
Bent: **1.** B., Aarhusbispens Kapellan. 1267: 74 (passim). — **2.** B., Præst i Østbirk. 1267: 72 (bis). — **3.** B. Purki. 1277: 303. — **4.** B. af Rodenbek. 1271: 161.
Bente, Moder til Lundekanniken N. Torkilsen. 1274: 234.
Bernhard: **1.** B. af Danneberg, Greve. 1276: 269. — **2.** B. af Gützkow, Ridder. 1269: 143. — **3.** B. af Hörde, Ridder. 1274: 248. — **4.** B., Søn af Kristian af Scherenbeke. 1271: 161, 164.
Bertel: **1.** B., Provst paa Langeland. 1271: 160. — **2.** B. af København. 1271: 165. 1274: 248.
Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims, siden Ærkebiskop i Arles, Tiendeindsamler. 1274: 239, 243. 1279: 359, 360, 361, 362, (363), 364, (365), 366 (bis), (367), 368, 370, 371, 372.
Birger Jarl. 1266: 19.
Bjørn: **1.** B., Præst, Broder i Øm. 1266: 13, 46. — **2.** B., Præst, Broder i Øm (= 1?). 1267: 72, 82.
Bo: **1.** B., Provst i Roskilde. 1267: 86. — **2.** B., Sognepræst i Husby. 1266: 48. — **3.** B. Dyre, Ridder. 1267: 75. — **4.** B. Høg. 1277: 303. — **5.** B. Lille. 1278: 337.
Bodil: **1.** B. 1268: 122, 123. — **2.** B., Bøses Datter, Herlug Thomsens Steddatter. 1277: 300 (bis).
Bonde: **1.** B., Biskop af Slesvig. 1266: 39 (bis), 47, 49 (passim). 1267: 60, 63, 64, 66, 67, 74, 81, 82 (passim), 83, 84, 85, 88. 1268: 124. 1269: 139. 1271: 160. 1273: 219. 1275: 264. 1276: 275. 1277: 290. 1279: 363, (375). 1280: 415. — **2.** B. Svir, Lægmand. 1280: 417.
Broder, Kannik. 1267: 82.
Burchard: **1.** B., Biskop af Lübeck. 1276: 272. — **2.** B. af Meinersen, Greve. 1276: 269.
Bøse, Fader til Herlug Thomsens Steddatter Bodil. 1277: 300.

C

Cecilie: **1.** C. ~ Kammermester Niels Pedersen. 1267: 76. 1268: 118, 119, 120. — **2.** C., Datter af Peder Ebbesen ~ Absalon Andersen. 1274: 229. — **3.** C., Søster til Jon Lille ~ Oluf Haraldsen. 1274: 229. 1279: 387. — **4.** C., Søster til Lundekanniken N. Torkilsen. 1274: 234. — **5.** C., Datter af Jon Regmodsen. 1275: 258. — **6.** C., Moder til Provst Jens af Roskilde. 1277: 284. — **7.** C., Søster til Oluf Tagesen. 1279: 384.
Clemens 4., Pave. 1266: 1, 4, 5, 7, 13, 14, 15, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 35, 36, 37, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 51. 1267: 62, 69, 71, 73, 84, 85, 86 (passim), (89), (90), (91), (94). 1268: 111, 116, 117, (126), (127), (140). 1269: (142). 1274: 236, 245. 1280: 425.

D

David: **1.** D., Kannik i Roskilde, Sognepræst i Rye. 1266: 39 (passim). 1267: 87 (passim). 1269: 140. 1272: 197. 1274: 231, 245 (passim). 1275: 254. — **2.** D. Tostesen. 1277: 309. 1278: 335 (bis), 336.
Didrik: **1.** D., Greve af Cleve. 1274: 225, 226, 227. — **2.** D., Borger i Cleve, Slægtning af 3. 1274: 225, 226, 227. — **3.** D., Borger i Cleve, Slægtning af 2. 1274: 225, 226, 227.
Dominicus, Stifter af Dominikanerordenen. [1274]: 244.

E

E., Prior i Tvis Kloster. 1267: 67, 82.
Ebbe: **1.** E., Onkel til Lundekanniken N. Torkilsen. 1274: 234. — **2.** E. Olufsen. 1270: 157. — **3.** E. Rød. 1279: 346. — **4.** E. Ugodsen. 1272: 192. 1273: 215.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Eberhard, Helligaandsbroder i Rostock. 1275: 259.
Edel ~ Aastred Rigesen. 1272: 201. 1277: 293.
Edvard, Høvedsmand i Reval. [1280—87]: 434.
Egidius af Benevent, Kannik i Breslau. 1266: 39.
Eilard, Høvedsmand i Reval. 1275: 257. [1276]: 273. 1277: 291, 314, 315. [1278]: 344. 1279: 347, 348. 1280: 406, 412.
Einar Asmundsen. 1266: 48.
Elisabet ~ Odvard. 1275: 257.
Emeke af Sandberg, Ridder. 1272: 172.
Engel Purdis (i Estland): 1277: 291.
Engelbert, Dominikaner. 1267: 83.
Erik: **1.** E., Biskop af Skara. 1279: 383. — **2.** E., Ærkedegn i Lund. 1277: 288. — **3.** E., Provst i Himmersyssel, Kannik i Lund. 1278: 337. — **4.** E., Kannik i Lund, Kongens Kapellan. 1271: 169. — **5.** E. 4. Plovpenning. 1266: 29, 39. 1272: 174. 1279: 383. — **6.** E. 5. Glipping. 1266: 3, 8, 9, 11, (16), 29, 39 (passim), (40 passim), 41, (45), 49 (passim), (51). 1267: 61, 62 (passim), 70, 78, 79, (86 passim), 87 (passim), 97. 1268: 100, 102, (105), 106, 107, 108, 109, 113, 125, (126 passim), (127 bis), 128, 129, 130, 131, 134 (bis). 1269: 135, 136, 139, 140, 145 (passim), 147, 149, 151. 1270: 154, 156, 158. 1271: 162, 163, 164, 166, 167, 169. 1272: 172, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 197 (passim), 199, 200, 202. 1273: 205, 208, 212, 216, 217, 218. 1274: 227, 229 (bis), 235, 245 (passim). 1275: 254 (bis), 263, 265. 1276: 268 (bis), 270. 1277: (282), 283 (passim), 286, 287, 294, 295, 296, 298, 301, 309, 310. 1278: 322, 323, 324, 325, 326, 332, 334. 1279: (355), (358), (362), 373, 378, 392, 394. 1280: 397, 403, 404, 405, 408, 409, 410, 411, 412, 415, 420 (bis), 421, (422), (435?). — **7.** E. 6. Menved. 1268: 129. — **8.** E. Magnussen (Præstehader), Konge af Norge. [1280—90]: 435. — **9.** E. 1. (Abelsen), Hertug af Jylland. 1266: 6. 1267: 65. 1268: 124. 1269: 148. 1271: 160. 1272: 172. — **10.** E., Junker, Søn af Birger Jarl. 1271: 169. 1275: 265. — **11.** E., Junker, Søn af Hertug Knud. 1271: 169. 1277: 300. 1279: 385. 1280: 397, 419. — **12.** E., Søn af Kammermester Niels Pedersen og Cecilie. 1268: 120. — **13.** E. Eskildsen. 1272: 184. — **14.** E. Nielsen. 1280: 416, 417.
Erland Erlandsen, Ærkedegn i Lund. 1267: 86. 1269: 150.
Ernst: **1.** Ordensmester for den tyske Orden i Livland. [1278]: 344. 1279: 347, 348. — **2.** E. af Gleichen, Greve. 1266: 17. 1267: 70, 78, 79.
Esbern: **1.** E., Skatmester. 1267: 82. — **2.** E., Abbed i Esrom. 1271: 169. — **3.** E. Karlsen. 1268: 133, 134. — **4.** E. Lille, Broder til Aastred Rigesens Hustru Edel. 1277: 293. — **5.** E. Sommer. 1280: 402 (bis). — **6.** E. Vagnsen. 1268: 121, 122, 123 (bis).
Esger: **1.** E., Biskop af Ribe. 1266: 6 (bis), (29), 33, 34, (39), (43 bis), 44, 44 a, 47, (56). 1267: 82, (92). 1269: 139, 142. 1271: 160. 1272: 182, 184, 185, 186, 187, 192. 1276: 268. 1280: 398. — **2.** E. Bonde. 1269: 139.
Eskil: **1.** E., Pavens Legat. [1277—80]: 317. — **2.** E. Krage, Foged i København. 1275: 253. — **3.** E. Osesen. 1278: 337.
Estrid. 1267: 75.
Eustatius, Provst i Weddinghausen. 1271: 165.

F

Felix: **1.** F., Magister. 1269: 150. — **2.** F., Broder til Ærkedegn Erland i Lund (= 1?). 1269: 150.
Find Svendsen. [omkr. 1277]: 319.
Finvid, Biskop af Strängnäs. 1267: 89.
Flemming, Johannitermunk. 1267: 86.
Foed. 1266: 8.
Folke, Ærkedegn, senere Ærkebiskop af Uppsala. 1274: 236 (passim), 237 (passim), 238 (passim).
Franciscus, Stifter af Franciskanerordenen. [1274]: 244.
Frederik: **1.** F., Biskop af Tartu. [1278]: 344. 1279: 348. — **2.** F., Sognepræst i Haraldsted. 1272: 177. — **3.** F. Klench. 1271: 161.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Frelle: **1.** F. 1278: 337. — **2.** F. Boesen. 1278: 337. — **3.** F. Terkelsen. 1278: 337. — **4.** F. Thomsen. 1272: 187 (passim).
Frænde, Ridder. 1268: 130.

G

Georg af Jork, Ridder. 1269: 144.
Gerhard: **1.** G., Pavens Legat. 1266: 40 (bis). — **2.** G. 1., Greve af Holsten. 1268: 124. 1269: 137. — **3.** G., Fader til Tyge Bost. 1266: 54. — **4.** G. af Rostock, Ridder. 1269: 144. — **5.** G. af Vitense, Ridder. 1269: 143.
Gertrud, Abbedisse i St. Johannes Kloster i Lübeck. 1274: 240.
Gotfred: **1.** G., Kannik i Roskilde. 1278: 342. — **2.** G. Tenbings. 1277: 309.
Gothans, Ridder. 1269: 144.
Gregers, se Gregor.
Gregor: **1.** G. 9., Pave. 1272: 190. — **2.** G. 10., Pave. [1271—76]: 170. 1272: 193, 194, 195, 196. 1274: (231), 232, 233, (236), (237), (238), 239, 243, (245), 246, 247. 1275: (254). 1279: 361, 369, 370, 383. — **3.** G. Withskutlæ. 1272: 179.
Gro, Datter af Gunde Vint ~ Esbern Vagnsen. 1268: 121, 122 (passim), 123 (passim).
Grumme, Provst i Slesvig. 1267: 83, 88. 1271: 160. 1272: 194, 195. 1273: 206, 211.
Gudmand, Kannik. 1267: 82.
Gudmund, Kannik i Lund. 1266: 9.
Guido. **1.** G., Kardinal, Pavens Legat. 1266: 1, 4, (5), (7), 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 (passim), 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39 (bis), 40, 43, 45, 47, 56, 57, 58. 1267: 60, 62, 71, 73, 74, 81, 82 (passim), 84, 85, 86, 87, 88, (92), 94. 1268: 126, 127. 1269: 142 (bis). 1272: 185. 1274: 231, 245 (passim). 1275: 255. — **2.** G., Greve af Flandern. [1280—90]: 435.
Gunde: **1.** G. Kjeldsen. 1268: 121, 122, 123. — **2.** G. Pedersen. 1272: 188. — **3.** G. Vint. 1268: 122.
Gunhild ~ Tyge Bost. 1266: 54.
Gunner: **1.** G., Biskop af Odense. [1277—86]: 318: — **2.** G., Munk i Løgum. [1279—83]: 389.
Gunzelin, Greve af Schwerin. 1272: 172.
Gyde Kaad af Kummerlev. 1277: 292.
Gødike: **1.** G. af Malmø. [1267—77]: 98. — **2.** G., Foged i Ribe. 1271: 162, 163. 1272: 179.

H

Hartvig af Reventlov, Ridder. 1272: 172.
Heine, Munk i Heimburg. 1276: 269.
Helene: **1.** H. Hertuginde af Sachsen. 1266: 44. — **2.** H. ~ Kristian af Scherenbeke. 1271: 161, 164.
Helf. 1271: 161.
Helmold, Greve af Schwerin. 1275: 260.
Hemming, Prior i Roskilde. 1272: 177 (bis).
Hennike: **1.** H., Prior i Odense. [1277—86]: 289. — **2.** H., Søn af Leo. 1277: 291.
Henrik: I gejstlige: **1.** H. af Hoenscheid, Prior i Antvorskov, senere Prior for Johanniterne i Danmark, Norge og Sverige. 1266: 19. 1267: 79 (bis), 86. 1278: 326. — **2.** H., Biskop af Linköping. 1278: 329, 330, 331. 1279: 383. — **3.** H., Provst i Roskilde. 1268: 133. — **4.** H., Provst i Hamborg. 1267: 84. — **5.** H., Scholasticus i Lübeck. 1267: 87. — **6.** H., Abbed i Dünamünde. 1277: 291 (bis). — **7.** H. Rostock, Sognepræst i Reval. 1277: 291. — **8.** H., Munk i Neuencamp. 1276: 269. — **9.** H., Munk af Wenden. 1276: 269.
II verdslige: **10.** H., Hertug af Meklenborg. 1267: 78. 1269: 143. 1270: 155. 1271: 161, 164. — **11.** H., Junker af Brunsvig. 1276: 269. — **12.** H., Søn af Fyrst Nicolaus af Werle. 1272: 172. — **13.** H. af Eck, Ridder. 1272: 172. — **14.** H. Arlugsen, Roskildebispens Staller. 1275: 253. — **15.** H., Marsk. 1277: 309. — **16.** H., Møntmester i Ribe. 1273: 206 (passim). — **17.** H., Søn af Kristian af Scherenbeke. 1271: 161, 164. — **18.** H. Kræmmer, Borger i Odense. 1270: 152. — **19.** H., Borger i Lübeck. 1267: 87. — **20.** H., Borger i Lübeck. 1270: 158. — **21.** H. Grawerker, Borger i Lübeck. 1272: 178, 179. — **22.** H. af Næstved, Borger i Lübeck. 1274: 240 (bis). 1275: 260. — **23.** H. af Oelsen. 1275:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

257. — **24.** H. Westfal. 1277: 291. — **25.** H. Preen. 1271: 161.

Herlug: **1.** H. Kjeldsen, Ridder. 1267: 75. — **2.** H. Thomsen. 1277: 300.

Herman: **1.** H., Stormester for Johanniterne i Tyskland, Ungarn, Böhmen, Mähren, Polen, Danmark og Østrig. 1279: 349, 352. — **2.** H. af Brunshorn, Dominikanerbroder, Pavens Pœnitentiar og Kapellan. 1272: 174. — **3.** H., Biskop af Schwerin. 1266: 44, 44 a. — **4.** H., Biskop af Øsel. [1278]: 344. 1279: 348. — **5.** H., Kantor i Lübeck. 1267: 87. — **6.** H. af Woldenberg, Greve. 1276: 269. — **7.** H. Schlichtereme, Borger i Lübeck. [1280—87]: 434.

Hieronymus, Generalminister for Franciskanerordenen. [1274]: 244.

Hildebold, Ærkebiskop af Bremen. 1266: 44, 44 a.

Hoyer af Sternberg, Greve. 1276: 269.

I

I., Biskop af Roskilde. [1280 ell. senere]: 433.

Ingemar: **1.** I., Broder til Peder Nielsen. 1267: 97. — **2.** I. Skjalg. 1269: 151. 1273: 212. 1275: 258.

Ingrid: **1.** I. Gamle. 1266: 33. — **2.** I. ~ Ove Thysæsk. 1266: 48 (bis).

Ingvar, Dekan i Roskilde. 1279: 356.

Isak, Broder til Peder. 1280: 400.

Iver: **1.** Kannik i Slesvig. 1266: 39. — **2.** I. Tagesen. Marsk. 1266: 6 (bis). 1268: 122, 123. 1273: 204.

J

Jakob: I gejstlige: **1.** J. 1. Erlandsen, Biskop af Roskilde, senere Ærkebiskop af Lund. 1266: 39 (passim), 44, 44 a, 50, 59. 1267: 62 (passim), 75, 82, (86 passim), 87 (passim), (92 passim). 1269: 140. 1272: 197. 1274: 231 (passim), 245 (passim). 1275: 253, 254 (bis). — **2.** J., udvalgt Ærkebiskop af Uppsala. 1278: 329, 330, 331. — **3.** J., Provst i Barvedsyssel. 1280: 415, 417. — **4.** J., Provst i Vidaa. 1271: 160. — **5.** J., Abbed i Ringsted. 1278: 342. — **6.** J., Guardian i Slesvig. 1266: 52. — **7.** J. af Farup, Kannik, senere Kantor i Ribe. 1273: 206. 1279: 381. — **8.** J., Kannik i Lund. 1279: 353. — **9.** J. Tagesen, Kannik i Ribe. 1270: 152. — **10.** J. Tygesen, Kannik i Roskilde. 1267: 75. 1268: 123. — **11.** J., Præst. 1267: 86. — **12.** J., Munk i Odense. [1277—86]: 289.

II verdslige: **13.** J. Nielsen, Junker, Greve af Halland. 1267: 79. 1271: 168. 1272: 198 (bis). 1274: 224. 1277: 300, 303. 1278: 333, 335, 336. 1279: 345, 379, 389 (bis). 1280: 419. — **14.** J., Søn af Cecilie og Kammermester Niels Pedersen. 1268: 120. — **15.** J. Brandsen. 1269: 150. — **16.** J. Hamundsen. 1272: 179. — **17.** J. Jernhoved. 1277: 304, 305 (bis), 306 (bis), 307. 1278: 320 (bis). — **18.** J. Lille. 1277: 303.

Jan Mønk, Borger i Lübeck. 1272: 178, 179.

Jens (jf. Johan, Jon, Johannes): I gejstlige: **1.** J. 1. ell. J. 2. Grand, Ærkebiskop af Lund. 1279: 393 [1280 ell. senere]: 432. — **2.** J. 2., Biskop af Børglum. 1266: (3), 29, (41). 1267: 70, 86. 1269: 136. 1271: 167, 169. 1272: 174, (177 bis), (181). 1274: 232. 1278: 339. — **3.** J. 2., Biskop af Odense. [1277—86]: 289, 318. — **4.** J. 1., Biskop af Reval, Kansler. 1280: 408, 409, 410, 422. **5.** J., Ærkedegn i Lund. 1279: 353. — **6.** J. Lam, Kantor i Aarhus. 1266: 18. — **7.** J., Provst paa Falster, Erik 5.s Notar. 1271: 167, 169. 1273: 212. — **8.** J., fordum Provst paa Femern. 1267: 86. — **9.** J., Provst paa Femern. 1272: 179. — **10.** J., Provst i Himmersyssel. 1279: 346. — **11.** J., Provst i Odense. 1272: 171. — **12.** J., Provst i Roskilde. 1275: 253, 261. 1277: 284. — **13.** J., Provst i Vardesyssel. 1280: 413. — **14.** J., Prior i Dalum. 1267: 86. 1272: 171. — **15.** J., Abbed i Løgum. 1267: 64, 82. 1272: 187. 1278: 321. 1279: 388 (passim). [1279—83]: 389. 1280: (415 bis). — **16.** J., Prior i Ørslev. 1275: 262. — **17.** J. Ade, Kannik i København. 1275: 253. — **18.** J. Hvid, Magister, Kannik i Ribe. 1273: 206. — **19.** J., Kannik i Roskilde. 1278: 340. — **20.** J., Kannik i Slesvig. 1266: 39. — **21.** J., Sognepræst i Sønder Bjert. 1280: 417. — **22.** J., Gejstlig, Søn af Asser

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Helfsen. 1275: 262. 1277: 303. — **23.** J., Dominikanerbroder i Aarhus. 1267: 82. — **24.** J. Holbøl, Dominikanerbroder. 1267: 83. — **25.** J. Horsens, Munk i Øm, Præst. 1267: 72. — **26.** J. Løjtnæs, Dominikanerbroder. 1267: 83.

II verdslige: **27.** J., Ridder. 1268: 118 (bis). — **28.** J., Søn af Asser Ingridsen, Ridder. 1266: 34. 1267: 93. 1269: 146. — **29.** J., Broder til Anders Pedersen Vædder. 1277: 285 (bis). — **30.** J., Søn af Yndelempe. 1274: 241. 1279: 291 (bis). — **31.** J. Andersen. 1279: 346 (bis). — **32.** J. Baardsen. 1272: 179. — **33.** J. Bugge. 1277: 303. — **34.** J. Byut. 1277: 303. — **35.** J. Ebbesen. 1279: 387. — **36.** J. Erlandsen. 1267: 87. — **37.** J. Grubbe. 1280: 415. — **38.** J. Hvidding, Drost for Hertug Erik 1. af Sønderjylland. 1269: 139. 1271: 160. — **39.** J. Ingversen. 1270: 158. — **40.** J. Jensen. 1280: 415. — **41.** J. Kalv, Marsk. 1266: 39. 1267: 70. 1272: 179. 1274: 223 (passim). — **42.** J. Kat. 1266: 33. — **43.** J. Lærke, Borger i Næstved. 1270: 153. — **44.** J. Malling. 1267: 77. — **45.** J. Nielsen. 1272: 179. — **46.** J. Nykøbing. 1277: 291. — **47.** J. Pallesen. 1280: 417. — **48.** J. Pave. 1272: 184. 1279: 354. — **49.** J. Pedersen. 1269: 139. — **50.** J. Pelæ. 1278: 417. — **51.** J. Pinde. 1280: 417. — **52.** J. Ryde. 1275: 253. — **53.** J. Trosen. 1272: 179. — **54.** J. Turesen. 1278: 321. — **55.** J. Urne, Ridder. 1279: 375. — **56.** J. Vitte fra Grenaa. 1270: 158.

Johan (jf. Jens, Jon, Johannes): **1.** J. 1., Hertug af Sachsen. 1266: 44, 44 a. 1278: 327. — **2.** J., Markgreve af Brandenburg. 1266: 39. 1277: 283. — **3.** J., Greve af Brunsvig. 1267: 68. 1276: 269. — **4.** J. af Bülow, Ridder. 1269: 143. — **5.** J. fra Gotland. [1280—87]: 434. — **6.** J. Klendenst. 1277: 314. — **7.** J. af Loyse, Ridder. 1275: 257. 1277: 291. — **8.** J. af Wesenberg. 1275: 257.

Johanne, Søster til Lundekanniken Niels Torkilsen. 1274: 234.

Johannes (jf. Jens, Johan, Jon): **1.** J. 21., Pave. 1277: (276), (277), (278), (279). — **2.** J., Ærkebiskop af Livland, Estland, Preussen og Riga. 1275: 255, (280), (281), (282). [1278]: 344. 1279: 347, 348. — **3.** J., Biskop af Lübeck. 1266: 44, 44 a. 1267: 84, (86). [efter 1272 $^{3}/_{5}$]: 180. — **4.** J., Generalmagister for Dominikanerordenen. [1274]: 244. — **5.** J., Provst i Hamborg. 1267: 84 (bis). — **6.** J., Provst paa Rügen. 1267: 87. — **7.** J. Milos Søn, Kannik i Breslau. 1267: 87. — **8.** J., Kannik i Poznan. 1267: 87.

Jon (jf. Jens, Johan, Johannes): **1.** J. Fut. 1267: 86. — **2.** J. Iversen. 1273: 220 (bis). — **3.** J. Iversen (= Nr. 2?). 1278: 337. — **4.** J. Lille. 1267: 79 (passim). — **5.** J. Lille. 1267: 79. 1268: 110. 1269: 150. 1271: 167, 169 (bis). 1272: 179. 1274: 229 (bis). 1277: 309. 1278: 335. 1279: 387 (bis). — **6.** J. Ranesen. 1267: 75 (bis). — **7.** J. Reb. 1273: 212. — **8.** J. Regmodsen. 1275: 258.

Juliane, Datter af Tule Bosen ~ Ridder Peder Larsen. 1272: 173.

Jutta, Datter af Kong Erik 4. Plovpenning. 1279: 383 (passim).

K

Karen: **1.** K. ~ Uldan Nielsen. 1269: 138. — **2.** K., i Fru Gros Tjeneste. 1268: 122, 123. — **3.** K. [1277—80]: 316.

Karl: **1.** K., Franciskanerbroder. 1266: 59. — **2.** K., Munk i Odense. [1277—86]: 289.

Kerchan. 1271: 161.

Kjeld Streng, Knud Snubbes Bryde. [1279—83]: 389.

Knud: **1.** K. 4. (ell. K. 6), Konge af Danmark. 1274: 233. — **2.** K., Hertug af Halland. 1279: 385. 1280: 397. — **3.** K., Degn i Aaved. [1279—83]: 389. — **4.** K., Degn i Anst. 1280: 417. — **5.** K., Broder til Guardianen i Roskilde Ønder Fadersen. 1272: 191. — **6.** K. Hvid. 1266: 33. — **7.** K. Snubbe. [1279—83]: 389 (passim).

Konrad: **1.** K. af Mandern, Præceptor for den tyske Orden i Livland. 1268: 105. — **2.** K., Munk i Dünamünde. 1277: 291. — **3.** K., Markgreve af Brandenburg. 1277: 283. — **4.** K. af Estorp. 1275: 257.

Konradin, romersk Konge. 1267: 94.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kotte, Præst. 1266: 48.
Krestense ~ Anders Pedersen. 1266: 55 (bis).
Kristian: **1.** K., Provst i Vardesyssel. 1279: 388. — **2.** K. Bentsen, Broder til Mogens Bentsen. 1279: 388. 1280: 413 (bis). — **3.** K. Ovesen. 1275: 262. — **4.** K. af Scherenbeke. 1271: 161 (passim), 164 (bis).
Kristine: **1.** K. ~ Asser Helfsen. 1275: 262. 1277: 303. — **2.** K. ~ Esbern Sommer. 1280: 402 (bis). — **3.** K. ~ Knud Snubbe. [1279—83]: 389. — **4.** K., Datter af Langsom Baardsen. [omkr. 1277]: 319. — **5.** K. ~ Kammermester Niels Pedersen. 1270: 152. 1279: 353.
Kristoffer 1., Konge af Danmark. 1266: 6, 11, 39. 1269: 145. 1272: 185, 197. 1273: 216. 1274: 230.
Kunigunde, Dronning af Böhmen. 1279: 349.

L

Lambert, Borger i Lübeck. 1270: 158.
Langsom: **1.** L. Ebbesen. [1273— 88]: 221. — **2.** L. Baardsen af Vinkel. 1277: 303. [omkr. 1277]: 319.
Lars: **1.** L., Franciskanerbroder. 1266: 59. — **2.** L. Bondesen, Borger i Slangerup. 1268: 112. — **3.** L. Tygesen. 1271: 162, 163. 122: 179.
Lucie: **1.** L., Moder til Lundekanniken Gudmund. 1266: 9. — **2.** L., Frue. 1274: 223 (passim).
Ludolf: **1.** L., Broder af Wenden. 1276: 269. — **2.** L. af Weverling. 1276: 269. — **3.** L. af Küren, Ridder. 1272: 172.

M

Mads (jf. Matheus): **1.** M., Kannik i Aarhus. 1277: 308. — **2.** M., Sognepræst i Bure. 1266: 48. — **3.** M., Sognepræst i Give. 1280: 417. — **4.** M. Kappelgaard. 1280: 402. — **5.** M. af Flaarup, Drost. 1266: 8, 9. 1267: 70, 78, 79. 1268: 100, 102, 106, 107, 110, 134. — **6.** M., Søn af Knud Snubbe. [1279—83]: 389 (passim). — **7.** M. Stigsen. 1279: 346.
Magnus (jf. Mogens): M., Hertug, senere Kong M. Ladelaas af Sverige. 1275: 265. [1278 før $^{15}/_{3}$]: 322, 323. [1280—90]: 435.
Maltzan, Ridder. 1269: 143.
Margrete: **1.** M. Sambiria ~ Kong Kristoffer 1. af Danmark. 1266: (9), 11, (29 passim), 39 (passim), (40 passim). 1267: 62 (passim), 80, (86 passim), 87 (passim). 1269: 140, (144). 1270: 158. 1271: 161. 1272: 174, (177 bis), 183, 197 (passim). 1273: 213, 214. 1274: 229, (230 bis), (231 bis), 241, 245 (passim). 1275: 254 (bis). [1276]: 273. 1277: 298, 313. 1279: 374, 377. 1280: 406, 407, 422. [omkr. 1280]: 427, 428. — **2.** M., Grevinde af Gleichen. 1266: 17. — **3.** M. af Kusfeld. 1274: 240. — **4.** M. ~ Anders Skænk. 1270: 157. — **5.** M. ~ Iver Tagesen. 1268: 122, 123. — **6.** M. ~ Ridder Tholf Mikkelsen. 1279: 385, 386.
Mark: **1.** M. Bondesen. 1279: 388 (passim). — **2.** M. Rød. 1280: 398 (bis).
Markvard: **1.** M. af Kusfeld, Borger i Lübeck. 1274: 240 (bis). — **2.** M. af Parkentin, Ridder. 1272: 172.
Marte Lille. 1280: 415 (passim).
Martin (jf. Morten): **1.** M., Præst paa Rügen. 1267: 87. — **2.** M. af Přeskač. 1279: 352.
Matheus (jf. Mads): **1.** M., Kardinaldiakon ved S. Maria in Portico. 1274: 231. — **2.** M., Kannik ved Vor Frue Kirke i Vaucelles, Pavens Subdiakon. 1266: 39.
Mechtilde ~ Kong Abel af Danmark. 1269: 137.
Michael: **1.** M., Guardian i Slesvig. 1267: 88. — **2.** M. Henkelsen. 1267: 76.
Mogens (jf. Magnus): **1.** M., Ærkedegn i Aarhus. 1276: 268 (passim). — **2.** M., Søn af Knud Hvid, Kannik i Aarhus. 1266: 33. 1273: 203. — **3.** M., Præst i Roskilde. 1266: 53. — **4.** M. Bentsen. 1272: 184. — **5.** M. Bentsen i Visby (= Nr. 4?). 1278: 337. 1279: 388 (?). 1280: 413 (bis). — **6.** M. Lille, Broder til Jens Assersen. 1277: 303. — **7.** M. Skaaning. 1272: 179.
Morten, Broder til Herlug Thomsen. 1277: 300.

N

Nic(h)olaus (jf. Niels): **1.** N. 3., Pave. [1277—80]: 316. 1278: (324), (329), 340. 1279: (355), (358), (359), (360), 361, (362), (363),

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

(364), (365), 366, (367), (368), (369), (370), (371), (372), 382, 394. 1280: 418. — **2.** N., Præst, Kannik i Lübeck. 1267: 87. — **3.** N., Fyrste af Werle. 1272: 172.

Niels (jf. Nicolaus): I gejstlige: **1.** N. 2., Biskop af Slesvig. 1266: 49. 1268: 124. — **2.** N. 2., Biskop af Viborg, Kansler. 1266: 16, (29), 51. 1267: 70. 1269: 140 (bis). 1272: 197. 1274: 232, 245 (bis), (249). 1275: 254. 1277: 286, 294. 1280: 397. — **3.** N., Franciskanernes Provincialminister for Danmark. 1269: 137. — **4.** N., Ærkedegn i Ribe. 1273: 206. 1279: 354, 388. 1280: 413. — **5.** N., Kantor i Slesvig. 1266: 39. 1272: 171. 1274: 232. — **6.** N. Kølleskov, Provst i Jellingsyssel. 1273: 207. — **7.** N., Provst i Odense. 1279: 353. — **8.** N. Dyancersen, Kannik. 1267: 82. — **9.** N. Gødesen, Kannik i Roskilde. 1266: 39 (passim). 1267: 87. — **10.** N. Torkilsen, Magister, Kannik i Lund. 1267: 86. 1269: 150. 1274: 234. — **11.** N. Truedsen, Kannik i Roskilde. 1268: 123. — **12.** N. Vind, Kannik i Roskilde. 1267: 87. — **13.** N., Sognepræst i Gudum. 1266: 48. — **14.** N., Sognepræst ved St. Olufs Kirke i Reval. 1267: 80 (bis). — **15.** N., Sognepræst i Sandby. 1268: 131. — **16.** N., Sognepræst ved St. Peders Kirke i Viborg. 1274: 232. — **17.** N., Sognepræst i Vodder. [1279—82]: 389. — **18.** N. Jyde, Magister. 1267: 86. — **19.** N. Hors, Dominikanerbroder. 1267: 86. — **20.** N. Kare, Dominikanerbroder. 1267: 86. — **21.** N. Jakobsen, Rettergangsfuldmægtig for Løgumkloster. 1279: 388.

II verdslige: **22.** N., Greve af Halland. 1267: 79. 1270: 157. 1271: 168. 1272: 198 (bis). 1274: 224. 1278: 333, 335, 336. 1279: 379. — **23.** N., Junker, Søn af foreg. 1267: 79. 1270: 157. 1271: 168. — **24.** N., Drost. 1266: 9. — **25.** N. 1278: 337. — **26.** N., Søn af Asser Ingridsen. 1266: 33, 34. 1267: 93. — **27.** N. eller Sucha, lettisk Adelsmand, døbt i København. 1268: 101. — **28.** N., Svoger til Ulv Sab. 1272: 171. — **29.** N. Absalonsen, Foged i Roskilde. 1272: 191. — **30.** N. Alexandersen. 1268: 103, 104. — **31.** N. af Eckernförde, Ridder. 1269: 143. 1270: 155. — **32.** N. Erlandsen, Gælker i Lund. 1269: 150. 1272: 179. — **33.** N. Eskildsen. 1272: 179. — **34.** N. Gylle. 1267: 96. — **35.** N. Hak, fordum Marsk. 1267: 70, 79. 1272: 179. — **36.** N. Hallandsfar. 1272: 179. — **37.** N. Hermansen, Foged i Roskilde. 1272: 200 (bis), 210 (passim). 1275: 261. 1277: 307. 1278: 320. 1279: 345. 1280: 402. — **38.** N. Jakobsen (= Nr. 21?). 1279: 388. — **39.** N. Jensen. 1280: 400. — **40.** N. Knudsen. 1279: 380. — **41.** N. Krog. 1268: 121, 122 (bis), 123 (bis). — **42.** N. Lende. 1269: 139. — **43.** N. Lugge. 1280: 417. [omkr. 1280]: 431. — **44.** N. Mogensen. 1272: 179. — **45.** N. Mogensen. 1277: 303. — **46.** N. Mogensen Karlsen. 1272: 179. — **47.** N. Mandrup. 1278: 333 (bis), 335, 336. — **48.** N. Mathiesen fra Ishøj. 1279: 345. 1280: 402. — **49.** N. Moltke. 1271: 161 (bis), 164. — **50.** N. Okholm. [1273—88]: 221. — **51.** N. Pedersen, fordum Kammermester. 1267: 75 (bis), 76. 1268: 118, 119, 120. 1273: 215. 1279: 345, 353. — **52.** N. Rane. 1279: 356 (passim). — **53.** N. Pipping. 1268: 121. 1275: 253. — **54.** N. Skjalmsen, Onkel til Provst Jens i Roskilde. 1277: 284. — **55.** N. Snække. 1272: 171. — **56.** N. Tagesen. 1272: 179. — **57.** N. Truedsen. 1273: 206. — **58.** N. Uffesen. 1277: 309 (bis). — **59.** N. Werrisund. 1267: 97. — **60.** N. Vilhelmsen, Borger i Roskilde. 1277: 305, 306. 1278: 320. — **61.** N. Vind. [1273—88]: 221 (bis). — **62.** N. Vagnsen. 1271: 161.

O

Odo af Chéroi, Kannik ved S. Géry i Cambrai. 1266: 39. 1267: 87.

Odvard: **1.** O. ~ Elisabeth. 1275: 257. — **2.** O. af Lode. 1275: 257.

Oluf: **1.** O. Dal. 1272: 184. 1278: 321. — **2.** O. Gude, Borger i København. 1275: 253. — **3.** O. Haraldsen. 1271: 166, 167, 169. 1272: 179. 1274: 229. 1279: 387 (passim). — **4.** O. Karlsen. 1278: 335. — **5.** O. Lunge. 1268: 114. — **6.** O. Ranesen. 1268:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

114, 134. 1272: 179. — **7.** O. Rostok. 1268: 114. — **8.** O. Skænk af Bavelse. 1266: 17. 1270: 157. — **9.** O. Tagesen. 1266: 17. 1272: 179. — **10.** O. Tagesen, Broder til Cecilie. 1279: 384. — **11.** O. Tagesen. 1279: 387. — **12.** O. Tagesen (= Nr. 9?). 1280: 400.

Otto: **1.** O., Præst, kannik i Aarhus. 1273: 203. — **2.** O., Markgreve af Brandenburg. 1277: 283. — **3.** O., Markgreve af Brunsvig. 1267: 68. — **4.** O., Greve af Ravensberg. 1267: 79 (passim). 1271: 169. 1274: 224. 1278: 335 (bis), 336. — **5.** O. af Bederkesa, Ridder. 1272: 172.

Ove: **1.** O., Ribebispens Kapellan. 1278: 321. — **2.** O., Sognepræst i Erst. 1280: 417. — **3.** O., Søn af Guardianen i Roskilde Ønder Fadersen. 1272: 191. — **4.** O. Stabel. 1266: 48. — **5.** O. Thysæsk, Ridder. 1266: 48. — **6.** O. Tulesen. 1266: 48.

P

P., Sognepræst i Brede. 1266: 43.

Palle: **1.** P. Bodilsen. 1280: 417. — **2.** P. Nielsen. 1275: 262.

Pape Wolf, Ridder. 1272: 172.

Peder (jf. Petrus): I verdslige: **1.** P. 4., Ærkedegn, senere Biskop af Aarhus. 1266: (18), 29, 39. 1267: 77 (passim). 1269: 140 (bis). 1271: 167. 1273: 203 (bis). 1274: 232 (bis), 237, 238. 1275: 254. — **2.** P. 1., Biskop af Odense. 1272: 189, 190. — **3.** P. 4. Skjalmsen, Biskop af Roskilde, Kongens Kansler. 1266: 29 (passim), 39 (passim), 44, 44 a. 1267: 62 (passim), 82, (86 passim), (87 passim), (92 passim). 1268: 111. 1269: 140. 1272: 197. 1274: 230, 231, 245 (passim). 1275: 252, 253, 254, 261. 1276: 271. 1277: 284. 1279: 350, 390, 391. — **4.** P., Ærkedegn i Roskilde. 1267: 95. 1268: 123. — **5.** P. Unnesen, Provst i Roskilde. 1267: 75, 76, 95. 1268: 119, 123. — **6.** P., Kannik i Lund. 1278: 329, 331. — **7.** P., Magister, Kannik i Ribe. 1273: 206. — **8.** P. Bisp, Kannik. 1268: 82. — **9.** P. Sæl, Kannik. 1267: 82. — **10.** P., Abbed. 1267: 86. — **11.** P., Degn, Præst i Staby. 1266: 48. — **12.** P. Gudbrandsen, Dominikanerbroder i Roskilde. 1279: 383.

II verdslige: **13.** P., Foged i Kolding. 1278: 335. 1279: 356. — **14.** P., Kongens Drost. 1279: 392. 1280: 397, 409. — **15.** P., Kongens Kammermester. 1280: 419. — **16.** P., Søn af Asser Ingridsen. 1266: 34. — **17.** P., Broder til Isak. 1280: 400. — **18.** P. Aaby. 1267: 86, 87. — **19.** P. Bosen, Bryde. 1272: 191. — **20.** P. Ebbesen, Fru Cecilies Fader. 1274: 229. — **21.** P. Erresen, fordum Drost. 1267: 96. — **22.** P. Esbernsen. 1268: 112. — **23.** P. Galle. 1275: 253. — **24.** P. Gjordsen. 1280: 419. — **25.** P. Henriksen. 1272: 179. — **26.** P. Hind. 1268: 114. — **27.** P. Iversen, Borger i Slangerup. 1268: 112. — **28.** P. Jakobsen, Slægtning af Ridder Tholf Mikkelsens Hustru Margrete. 1279: 386. — **29.** P. Jensen. 1269: 139. — **30.** P. Jensen. 1280: 415. — **31.** P. Larsen, Ridder. 1272: 173. — **32.** P. Mule. 1271: 160. — **33.** P. Nielsen. 1267: 97. — **34.** P. Olufsen. 1267: 75. — **35.** P. Pallesen. 1268: 121, 122, 123. — **36.** P. Porse. 1272: 179. — **37.** P. Praam. 1277: 313. — **38.** P. Rød. 1279: 346. — **39.** P. Saksesen. 1279: 387. — **40.** P. Simplex. 1267: 86. — **41.** P. Torlaksen. 1269: 150. — **42.** P. Udnyrding. 1268: 114. 1272: 201. — **43.** P. Vendelbo. 1279: 346. — **44.** P. Ødensen. 1267: 76.

Petrus (jf. Peder). P. af Orbec, doctor in decretis, Kannik ved S. Géry i Cambrai. 1266: 39.

Poul: **1.** P. Hvid, Kongens Foged i Søborg. 1271: 169. — **2.** P. Hvid, Foged i Ribe. 1273: 206.

R

Rage Tuesen. 1280: 400.

Ralice, Præst, Kannik i Ribe. 1274: 242.

Ramitius af Benevent, pavelig Notar. 1272: 189.

Rane, Kannik i Roskilde. 1266: 39. 1268: 114. 1277: 310, 311. [1280 ell. senere]: 432.

Regner, Biskop af Odense. 1266: (39).

Ricco de Guartino, pavelig Notar. 1274: 232.

Richulf. 1278: 337.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Rige, Præst, Kannik i Ribe. 1273: 206.
Ro, Kannik i Ribe. 1266: 39 (passim). 1267: 87 (passim). 1269: 140. 1272: 197. 1274: 231, 245 (passim). 1275: 254.
Robekin. [1277—80]: 316.
Robert af Engdis. 1277: 291.
Roger, Kannik i Uppsala. 1274: 238.

S

S. Vilhelmsen. 1270: 156.
Sasser, Provst i Lund. 1266: 39 (passim). 1267: 82, 87 (passim), 89, (90), 91. 1269: 140. 1272: 197. 1274: 236, 245 (passim). 1275: 254.
Segebod. 1275: 257.
Selve, Præst i Vorgod. 1266: 48.
Sigfried af Brakel, Ridder. 1277: 291.
Sigvard af Brügge. 1272: 178, 179.
Siluio af Murco. 1266: 39.
Simon: **1.** S., Kannik i Ribe. 1266: 33. 1267: 82. — **2.** S., Kannik i Slesvig. 1266: 39. — **3.** S., Sognepræst i Giresta, Uppsala Stift. 1278: 329, 330, 331.
Siunde Gormsen. 1279: 345.
Skjalm: **1.** S., Præst. 1266: 13, 46. — **2.** S., Slægtning af Esbern Sommer. 1280: 402.
Sofie: **1.** S., Dronning af Sverige ~ Kong Valdemar Birgersen. 1277: 299. — **2.** S. af Schwerte, Begine. 1274: 228.
Steffen: **1.** S. i Ellum. [1273—88]: 221 (bis). — **2.** S. Vrang. 1269: 146. — **3.** S. Ødensen. 1267: 76, 95 (bis). 96.
Stig: **1.** S., Ærkedegn i Roskilde, Provst i Randers, senere Biskop af Roskilde. 1271: 167 (bis). 1273: 203 (bis). 1278: 329, 330, 331, 338, (340). 1279: 350, 356, (375), 384, 390, 391, 393. 1280: 396. — **2.** S. Andersen. 1272: 179. — **3.** S. Jurissøn, Ridder. 1280: 420. — **4.** S. Nielsen. 1278: 343.
Strange: **1.** S. Andersen. 1270: 159. — **2.** S., Broder til Absalon Andersen, (= foreg.?). 1272: 179. 1275: 263.
Sucha eller Niels, lettisk Adelsmand. 1268: 101.
Sune. 1270: 157.
Svend: **1.** S., Sognepræst i Bylderup. [1279—83]: 389 (bis). — **2.** S. Tokkesen. 1272: 171.
Svenning, Ribebispens Kapellan. 1266: 48.
Sægod. 1269: 150.

T

Th., Ærkedegn i Slesvig. 1268: 83.
Tholf Mikkelsen, Ridder. 1279: 385 (bis), 386, 393.
Thomas Mule. 1273: 204, 205.
Thyra. 1268: 123.
Tokke: **1:** T. 1278: 337. — **2.** T. Kristiansen. 1278: 337. — **3.** T. Turesen. 1278: 337.
Torben Saksesen. 1268: 133.
Tord, Kannik i Lund. 1267: 86.
Torkil: **1.** T., Biskop af Reval. 1277: 298. — **2.** T. Bille, Fader til Lundekanniken Niels Torkilsen. 1274: 234 (bis). — **3.** T. Bonde. [1277—86]: 289 (passim). — **4.** T. Gunnersen. 1268: 122, 123.
Troels: **1.** T., Ærkedegn i Slesvig. 1267: 82. 1271: 160. — **2.** T., Provst i Thysyssel. 1279: 357. — **3.** T., Provst i Viborg. 1279: 346. — **4.** T., Magister, Kannik i Slesvig. 1266: 39. — **5.** T., Sognepræst i Herlev. 1268: 112. — **6.** T. Arnketilsen. 1269: 141. — **7.** T. Astesen. 1278: 337.
Trued: **1.** T. Tygesen, Magister, Kannik i Lund, senere Ærkebiskop af Lund. 1269: 150. 1277: 276, (277), (278), (279), (280), (281), 282. [1277—80]: 317. 1278: 329, 337, 341. 1279: 346, 351, 353, 375, 376, 382, 383. 1280: 418. — **2.** T., Biskop af Reval. 1280: 422. — **3.** T., Bryde. 1269: 150. — **4.** T. Pedersen. 1278: 335. — **5.** T. Romeldsen, Borger i Roskilde. 1271: 166. 1277: 304.
Tue: **1.** T., Præst. 1269: 150. — **2.** T. 1280: 415. — **3.** T., Drost. 1270: 152. — **4.** T. Arnfastsen. 1271: 166. — **5.** T. Jensen, Raadmand i Slangerup. 1268: 112. — **6.** T. Langsomsen. 1279: 388. — **7.** T. Pors. 1279: 388.
Tule Bosen. 1272: 173.
Tupe Anildsen. 1280: 417.
Ture, Abbed i Øm. 1266: (12), (13 passim), (46 passim), (47 bis). 1267: 61 (passim), 74 (passim), 76, 81.
Tydulv Vaarsild. 1267: 83.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tyge: **1.** T. 1., Biskop af Aarhus. 1266: 10, (12), 13, 18, 20, (29), 46 (passim), (47). 1267: 60, 61 (passim), 63, 64, 66, 67, 74 (passim, 77, 81, 82 (passim), 85, 86. 1268: 121, 125. 1272: 174, (177 bis). 1273: 203. — **2.** T. 2., Biskop af Aarhus. 1279: 353 (bis), (372 passim), (375 bis), 376. 1280: 395, 413. — **3.** T., Biskop af Ribe. 1273: 205, 206 (passim), 207, 220, 221, 222. 1274: 223, (233). 1276: 268. 1277: 292, 302, 303 (bis). 1278: 321, 328. 1279: 363, 375 (bis). 1280: 397, 398, 399, 413, 415, 416, 417, 424. — **4.** T. N., Provst i Aarhus. 1266: (39). 1273: 203. 1274: 251. — **5.** T., Kantor i Slesvig. 1271: 160. — **6.** T., Sognepræst i Uge. [1279—83]: 389 (bis). — **7.** T., Lægbroder i Øm. 1266: 13, 46. — **8.** T. Bost. 1266: 10, 54. — **9.** T. Klerk. 1279: 354. — **10.** T. Jurissøn, Ridder. 1272: 179. 1280: 420. — **11.** T. Kristiansen, Onkel til Lundekanniken Niels Torkilsen. 1274: 234 (bis). — **12.** T. Plyg. 1280: 417.

U

Ubertus, Kardinaldiakon ved S. Eustachio. 1274: 231.

Uffe: **1.** U., Ærkebiskop af Lund. 1266: (43). — **2.** U. Nielsen, Drost. 1268: 125. 1269: 136, 149. 1270: 156. 1271: 162, 163, 164, 166, 167, 169. 1272: 179. 1278: 335.

Uldan Nielsen. 1268: 99. 1269: 138.

Ulv Sab. 1272: 171.

Ulrich af Blücher, Ridder. 1269: 143.

Urban 4., Pave. 1266: 40. 1274: 245.

V (W)

Vagn Pallesen, Høvedsmand i Reval. 1266: 11.

Valdemar: **1.** V. 2. Sejr, Konge af Danmark. 1266: 41. 1267: 78. 1268: 102. 1272: 181. 1273: 213, 214, 217, 218. 1277: 286, 287. 1279: 392. — **2.** V. Birgersen, Konge af Sverige. [1267—85]: 98. 1277: 297, 299. — **3.** V., Fyrste af Rostock. 1269: 144. 1272: 172, 183. 1277: 283. — **4.** V., Provst i Aarhus. 1279: 353. — **5.** V., Prior i Odense. 1270: 152.

Verner, Sognepræst i Garz og Stegeborg. 1266: 42.

Vide: **1.** V., Degn. 1270: 156. — **2.** V., Kannik i Ribe, Ribebispens Kapellan. 1272: 184. 1273: 206.

Vilgrip, Subdiakon, Kannik i Aarhus. 1274: 232, 242.

Vilhelm: **1.** V. af Alise, Notar. 1266: 39 (bis). 1267: 87 (bis). — **2.** V., Prior i Odense. 1274: 232. — **3.** V., Magister, Kannik i Roskilde. 1268: 123. — **4.** V. af Bremen. 1277: 314.

Vizlav 2., Fyrste af Rügen. 1266: 42. 1273: 209. 1276: 267. 1277: 283 (bis), 309 (passim).

Wolpod, Kammermester, Kannik i Lübeck. 1267: 87.

Vrage Næbe. 1266: 48.

Vromold, Borger i Lübeck. 1272: 178, 179.

Y

Yaldis af Loyse. 1277: 291.

Yndelempe, Fader til Jens. 1274: 241. 1277: 291.

Ø

Øar, Tjener hos Kong Valdemar Birgersen. 1277: 297.

Ønder Fadersen af Kastrup, Guardian i Roskilde. 1272: 191.

Øpe: **1.** Ø., Degn af Staby. 1266: 48. — **2.** Ø. Asmundsen. 1266: 48.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

STEDNAVNEREGISTER

A

Aabenraa (Aabenraa A., Rise H., Sdrj.): 389 (passim).
Åby (Skaane): 234.
Åhus (Skaane): (128).
Aalborg (Aalb. A.): 122 (bis), 123, 136, 162, 163, 392, 397, 427, 428.
Aarhus (Aarh. A.): 18, 82, 122, 123, 203, 308. — Biskop: 10, 12, 13, 18, 20, 29, 46, 47, 60, 61, 63, 64, 66, 67, 74 (passim), 77, 81, 82 (passim), 85, 86, 121, 125, 174, 177 (bis), 202, (passim), 232 (bis), 237, 238, 308, 353 (bis), 372 (passim), 375 (bis), 376, 395, 413, 422. — Domkirke (St. Clemens Kirke): 18, 77, 125, 202, 308 (bis). — Dominikanere: 82, 123. — Dominikanerprior: 60, 82 (bis). — Gudstjeneste: 18. — Kanniker: 18, 33, 125, 167 (bis), 203 (passim), 232, 242, 308, 395. — Kantor: 18. — Kapitel: 18 (bis), 77 (passim), 203, 380 (bis), 395. — Kor: 18. — Provst: 18, 39, 77, 203, 251, 353. — Stift: 20, 39 (bis), 47, 81, 167. — Subdiakon: 242. — Underkantor: 18. — Ærkedegn: 18 (bis), 29, 39, 77 (passim), 140 (bis), 167, 203 (bis), 232 (bis), 254, 268.
Ås Kloster (Halland): 150.
Aaspebro (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 337.
Aaved (Tønder A., Hviding H., Sdrj.): 389.
Abneeme (Estland): 161, 164.
Agerbæk: 389.
Agersborg (Hjør. A., Ø.-Han H.): 181.
*Aggistorp, Aghistorp (Aarh. A., Ning H.): 77.
*Aghøs: 339.
Albæk (Ra. A., Støvring H.): 308.
Alise-Sainte-Reine (Frankrig): 87.
Aller (Haderslev A., S.-Tyrstrup H., Sdrj.): 219.
Alling Kloster (Vib. A., Hads H.): 122, 123.
Alslev (Tønder A., Slogs H., Sdrj.): 93, 398 (bis), 415.
Amager (Kbh. A.): 167, 252.
Andel (Søndergøs H., Sdrj.): 124.
Anst (Ribe A., Anst H.): 417 (bis).
Antvorskov Kloster (Sorø A., Slagelse H.): 19, 79 (bis), 86, 122, 123, (151), 171, 249, 263.
Arndrup (Haderslev A., N. Rangstrup H., Sdrj.): 33 (bis), 34 bis, 93, 146.
Asmild Kloster (Vib. A., Nørlyng H.): 122, 123.
Attrup (Ra. A., Sønder H.): 251.
Aversi (Pr. A., Tybjerg H.): 59.

B

Baastrup (Aarh. A., Vor H.): 16.
Bari (Italien): 173.
Barvedsyssel: 219, 415, 417.
Beder (Aarh. A., Ning H.): 77.
Bedsted Terp (Aabenraa A., S. Rangstrup H., Sdrj.): 33, 34, 93.
Benevento (Italien): 39 bis.
Birkedam (ved Roskilde): 345.
Bistrup (Kbh. A., Sømme H.): 284.
Bojbøl (Arns H., Sdrj.): 124.
Bolderslev (Aabenraa A., Rise H., Sdrj.): 389.
Bolshög (Skaane): 55 (bis).
Borg Mark (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 187.
Bornholm: 115.
Borup: 1. (Aalb. A., Hornum H.): 122, 123 (bis). — 2. Botorp (Kbh. A., Ramsø H.): 310. — 3. (Hillerslev H., Ti. A.?): 121.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bovlund (Haderslev A., N. Rangstrup H., Sdrj.): 33, 93.
Brandenburg: 39, 283 (passim), 299.
Brandrup (Haderslev A., N. Rangstrup H., Sdrj.): 389.
Brede (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 26, 27, 43 (bis), 185, 186 (bis), 193, 202, 211, 268 (passim).
Bremen (Tyskland): 44, 44 a, 84.
Breslau (Tyskland): 39, 87.
Brodersby (Svans, Sdrj.): 124.
*Brokeslot (Svans, Sdrj.): 124.
Brunsvig (Tyskland): 68, 269, 324, 325, 326.
Brösarp (Skaane): 234.
Buderup (Aalb. A., Hornum H.): 122 (bis), 123.
Bure (Aalb. A., Hjerm H.): 48.
Busene (Pr. A., Møenbo H.): 54.
Bylderup (Tønder A., Slogs H., Sdrj.): 389 (passim).
Bækkeskov (Skaane): 150, 339.
Böhmen: 349 (bis).
Bønstrup (Ribe A., Anst H.): 417.
Børglum (Hjør. A., Børglum H.): Biskop: 3, 29, 41, 70, 86, 136, 167, 169, 174, 177 (bis), 181, 232, 339, 422. — Kloster: 122, 123. — Stift: 339, 392.
Börringe Kloster (Skaane): 103 (bis), 104 (bis), 115.

C

Cambrai (Frankrig): 39 (bis), 87.
Châlons-sur-Marne (Frankrig): 39.
Citeaux (Frankrig): 190.
*Cnæsyo: 357.

D

Daastrup (Kbh. A., Ramsø H.): 342.
Dalby (Skaane): 150, 234.
Daler (Tønder A., Højer H., Sdrj.): 302, 321.
Dalum Kloster (Od. A., Odense H.): 86, 122, 123, 152, 353 (bis).
Darum (Ribe A., Gørding H.): 328.
Doberan Kloster (Tyskland): 22, 23.
Dortmund (Tyskland): 165, 228, 248, 315.
Dover (Aarh. A., Hjelmslev H.): 46, 72 (bis).
Draved (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 398, 415.
Dünamünde, nu Daugavgrihwa (Letland): 41, 257, 291, 314, 430.
*Døuækith (v. Svendsholm, Ringk. A., Ulvborg H., Staby S.): 48.

E

Egerup (Frb. A., Holbo H.): 119.
Ejby (Kbh. A., Ramsø H.): 336.
Elben (Tyskland): 1.
Eldena Kloster (Tyskland): 267.
Eldrup(gaard) (Ra. A., Sønderhald H., Gesing S.): 167.
Ellum (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 221 (bis).
Ensted (Aabenraa A., Lundtoft H., Sdrj.): 389.
Engern (Tyskland): 44, 44 a.
Erst (Ribe A., Anst H.): 417.
Esholte (Sorø A., V. Flakkebjærg H.): 171.
Eskilstuna (Sverige): 19.
Esrom Kloster (Frb. A., Holbo H.): 100, 107, 168, 169 (passim), 212, 229, 258, 387.
Essenbæk Kloster (Ra. A., Sønderhald H.): 122, 123.
Estland: 11, 334 (bis), (343), 344, 406, 408, 409, 412, 422 (passim).

F

Faaborg (Svendb. A.): 148.
Fakse (Pr. A.): 256.
Fakse Herred (Pr. A.): 419.
Falkenau, se Kärkna.
Falster: 167, 169, 212.
Falsterbo (Skaane): 113, 405.
Fannerup (Ra. A., N.-Dyrs H.): 395.
Farup (Ribe A. og H.): 206, 381.
Favrholt (Ribe A. og H.): 220, 357.
Favrskov (Aarh. A., Sabro H.): 308.
Femern (Tyskland): 86, 179, 324, 326, 334.
Ferslev (Frb. A., Horns H.): 379.
*Fins bool (Holb. A., Ods H., Højby S.): 419.
Fjälie (Skaane): 150 (passim).
Flakkebjerg Herred (Sorø A.): 171, 198, 311.
Flandern (Frankrig-Belgien): 162, 435.
Flensborg (Sdrj.): 60, (63), (64), 74 (bis), 389 (bis).
Flinterup (Holb. A., Ars H. ell. Sorø A., Alsted H.?): 310.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Flädie (Skaane): 150 (passim).
Forsinge (Holb. A., Ars H.): 167.
*Fortfallen (i Borg Mark, Sdrj.): 187.
Frankrig: 289, 359, 360, 368 (passim).
*Frethorp (Pr. A., Hammer H.): 133.
Fur (Vib. A., Harre H.): 346.
Fyn: 201 (bis).

G

Gadebusch (Tyskland): 143.
Galenbeck (Tyskland): 283.
Gammerød (Kbh. A., Ramsø H.): 342.
Garz (Tyskland): 42.
*Gasenor (Tønder A., Slogs H., Højst S., Sdrj.): 388.
*Gedethorp (Pr. A., Bjeverskov H.): 385 (passim).
Gesing (Ra. A., Sønderhald H.): 167.
Ginding Herred (Ringk. A.): 223.
Giresta (Sverige): 329, 330, 331.
Give (Vej. A., Nørvang H.): 417.
Gleichen (Tyskland): 17.
Glenstrup Kloster (Ra. A., Nørhald H.): 122, 123.
Gotland (Sverige): 299, 377, 378, 409, 430, 434.
Gottorp (Sdrj.): 124, 139.
Gravlev (Aalb. A., Hornum H.): 122 (bis), 123 (bis).
Greifswald (Tyskland): 266, 287, 403, 405 (bis).
Grenaa (Ra. A.): 158 (bis).
Grenegaard (Vej. A., Brusk H., Eltang S., Nørre Bjert): 431.
Grevesmühlen (Tyskland): 172.
Grindeslev Kloster (Vib. A., Nørre H.): 122, 123.
*Grosbol (Svendb. A., Ærø H.): 283.
Gudum (Ringk. A., Skodborg H.): 48.
Gudum Kloster (Ringk. A., Skodborg H.): 122, 123.
Gunderup (Aalb. A., Fleskum H.): 122, 123.
Gunderød (Frb. A., Lynge-Kronborg H.): 119.
Gurede (Holb. A., Tudse H.): 191.
Gørslev (Pr. A., Bjeverskov H.): 103, 104.
Görslöf (Skaane): 119.

H

Haderslev (Haderslev A., Sdrj.): 49 (bis), 219.
Hagenskov (Od. A., Baag H.): 325.
Haldensbol (Aabenraa A., Rise H., Bjolderup S., Sdrj.): 389 (bis).
Halland: 79, 150, 234.
Halmstad (Halland): 234.
Hamborg (Tyskland): 84 (passim).
Hammerherred (Pr. A.): 133, 311.
Hammerum Herred (Ringk. A.): 262, 303.
Haraldsted (Sorø A., Ringsted H.): 177.
Harsyssel: 122, 123.
Hasle Herred (Aarh. A.): 395 bis.
Haslebæk (Ringk. A., Ulvborg H., Staby S.): 48.
Havreballe(gaard) (Aarh. A., Vor H.): 99, 138.
Havrebjerg (Ribe A. og H.): 220.
Helgeå (Skaane): 106.
Helgenæs (Ra. A., Mols H.): 380.
Hellevmagle (Pr. A., Tybjærg H.): 118, 119, 120.
Helsingør (Frb. A.): 351, 353.
Herlev (Kbh. A., Sokkelunds H.): 112 (bis).
Herrested (Svendb. A., Vindinge H.): 156.
Herrisvadskloster (Skaane): 150.
Hestholm (Tønder A., Slogs H., Sdrj.): 184.
Hestvangs Mølle (Hjørr. A., Dronninglund H.): 249.
Hillerup (Ribe A. og H.): 381.
Hillerødholm (Frb. A., Lynge-Frederiksborg H.): 258.
Himmersyssel: 123, 337, 346.
*Hisældtorp: 357.
Hjarup (Ribe A., Anst H.): 417 (passim).
Hjerm Herred (Ringk. A.): 223.
Hjortholm (Kbh. A., Sokkelunds H.): 252, 271, 338.
Holbæk: 225, 226, 227.
*Holescog (Kbh. A., Ramsø H.): 342.
Holsten (Tyskland): 124.
Horndrup (Aarh. A., Vor H.): 99, 138.
Horsens (Aarh. A.): 122, 123, 198, 217.
Hrobniky (Schlesien): 349.
Hulerød (Frb. A., Holbo H.): 169 bis.
Hundslev (Od. A., Bjærge H.): 289.
Hundslund Kloster (Hjørr. A., Dronninglund H.): 122.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Husby (Ringk. A., Ulborg H.): 48.
Hvidanger (nu: Vordingborg Bugt): 332.
Hvidovre (Kbh. A., Sokkelunds H.): 188, 252.
*Hærægsogh: 375.
Høgsmark (Svans, Sdrj.): 124.
Højby (Holb. A., Ods H.): 304, 305, 306, 320, 419.

I

Ildenbakke (Ribe A., og H., Seem S.): 220.
Ingerby (Sdrj.): 83.
Ishøj (Kbh. A., Smørum H.): 345, 402.
Italien: 94.
Ivenack Kloster (Tysklamd): 35, 36.

J

Jejsing (Tønder A., Slogs H., Sdrj.): 192.
Jellingsyssel: 207.
Jersie (Kbh. A., Tune H.): 402.
Jerusalem: 173.
Jonstrup (Kbh. A., Voldborg H.): 132.
Jylland: 122, 123, 198.

K

Kalamäe (Estland): 422.
Kalmar (Sverige): 19.
Kalundborg (Holb. A.): 122, 123.
Kalvslunde (Kbh. A., Tune H.): 103, 104, 115.
Karlaby (Sverige): 19.
Karlslunde, se Kalvslunde.
Kastrup (Holb. A., Tudse H.): 191 (bis).
Kiel (Tyskland): 137.
Kimmerslev (Kbh. A., Ramsø H.): 151.
Kirkendrup (Od. A. og H.): 171.
Kirke-Skensved (Kbh. A., Tune H.): 177.
Kjærgaard (i Løjtved): 399.
Klinteskov (Holb. A., Løve H.): 356.
Kogsted (Tønder A., Slogs H., Højst S., Sdrj.): 388.
Kolding (Vej. A.): 335, 356.
Kollerød (Frb. A., Lynge-Frederiksborg H.): 229.
Kounice (Mähren): 352.
Kristrup (Ra. A., Sønderhald H.): 269.
Kummerlev (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 292.
Kyndeløse (Kbh. A., Voldborg H.): 333, 335, 336.
Kyrkheddinge (Skaane): 150.
Kærherred (Sdrj.): 160 (passim).
Kärkna, Falkenau (Estland): 314, 430.
København: 101, 112, 122, 123, 168, 238, 252 (passim), 299, 390, 391, 396. — Beggineklostér: 228. — Borgere: 252, 253, 396. — Kustos for Franciskanerne: 52. — Dekan: 271 (passim). — Franciskanere: 52 (passim), 122, 123. — Kanniker: 253. — Kapitel: 271 (passim). — Ombudsmand: 252 (bis), 253. — Raadmænd: 252 (bis). — Spedalske: 252. — Stad: 253, 391 (bis).

L

Laholm (Sverige): 263, (322), 323.
Landtingmark (Ringk. A., Ginding H.): 222.
Langeland (Svendb. A.): 160.
Langesøhus (Annesse S., Holbo H.): 229.
Letland: 101.
Levring (Vib. A., Lysgaard H.): 319.
Lille-Værløse (Kbh. A., Smørum H.): 169.
Linköping (Sverige): 329, 330, 331, 383.
Livland: 105, 344 (bis), 347, 348.
Loccum Kloster (Tyskland): 275.
Lolland (Mar. A.): 201, 293.
Luderup (Pr. A., Tybjærg H.): 53, 384.
Lund (Skaane): 14, 15, 41, 106, 118, 150 (passim), 234, 252, 288, 341. — Allehelgens Kirke: 150, 234. — Allehelgens Kloster: 288. — Bygningsfond: 150, 234. — Dekan: 150 (bis), 234, 382. — Dominikanere: 9, 150, 234. — Domkirke (St. Laurentii): 39 (bis), 150 (bis), 197, 234, 276 (passim), 277, 280, 281, 329, 330, 331. — Franciskanere: 150 (bis), 234. — Gælker: 179. — Helligaandshus: 150 (bis). — Kanniker: 9, 150 (bis), 169, 234 (passim), 276, 282, 329, 353. — Kapitel: 150 (bis), 234 (bis), 277. — Peblinger: 234. — St. Peders Kirke: 234. — St. Peders Kloster: 150 (bis). — Provst: 39 (passim), 82, 87 (passim), 89, (90), 91, 140, 197, 236, 237, 245 (passim), 254. — Spedalskes Hospital: 150 (bis). — Stad: 197, 254, 278, 279. — Stift: 197 (bis), 254, 278, 279. — Ærkebiskop: 29 (passim), 39 (passim), 43, 44, 44 a, 59, 62 (passim), 75, 82, 86 (passim), 87 (passim), 92 (passim), 140, 147,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

150 (bis), 197, 211, 245 (passim), 254 (bis), 273, 276, (277), (278), (279), 280, 281, 282, 298, 317, 329, 337, 341, 346, 351, 353, 375, 376, 382, 383, 393, 418, 422. — Ærkedegn: 86, 150, 288, 353.
Lundby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 310.
Luserød (nu Høvelte) (Frb. A., Lynge-Kronborg H.): 10.
Lübeck (Tyskland): 1, 39, 43, 44, 44 a, 45, (46), 52, 84, 85, 86, 87 (bis), 260, 314. — Abbedisse i St. Johannes Kloster: 240. — Biskop: 44, 44 a, 84, 86, 180, 272, 410, 411. — Borgere: 1, 52, 70, 78, 105, 113, 158, 178, 179, 213, 240, 260, 270, 273, 294, 315, 332, 334, 347, 348, 404. — Dekan: 180, 295, 296. — Dominikanere: 180, 295, 296, 410, 411. — Domkirke: 180. — Foged: 158. — Franciskanere: 52, 180, 295, 296. — Guardian: 180, 295, 296, 410, 411. — St. Johannes Kloster: 240. — Kapitel: 180, 295, 296. — Prior: 180, 295, 296, 410, 411. — Provst: 180, 295, 296. — Raadmænd: 158, 180, 314, 315. — Stad: 158, 180, 296, 315, 410 (bis), 411 (bis), 434.
Lykkemark (ved Odense): 425.
Lüneburg (Tyskland): 324, 325, 326, 327.
Lyngaa (Aarh. A., Sabro H.): 308.
Lyon (Frankrig): 232 (bis), 233, 234, 236, 237, 238, 239, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 254, 358, 361, 369, 370.
Læsø (Hjør. A., Horns H.): 232 (bis).
Lödöse (Sverige): 322.
Løgum Kloster (Tønder A., Sdrj.): 24, 25, 26, 27, 33, 34, 43, 64, 82, 93, 135, 146, 147, 184 (bis), 185 (passim), 186 (passim), 187 (passim), 193, 194, 195, 196, 202, 211, 268 (passim), 292 (bis), 302 (bis), 321 (passim), 328, 354, 388 (passim), 389 (passim), 398 (bis), 399, 415.
Lø Herred (Tønder A., Sdrj.): 337.
Løjtved (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 399 (passim).
Løserup (Holb. A., Tudse H.): 191.

M

Maardu (Estland): 161, 164.
Magdeburg (Tyskland): 47, 283.
Malmø (Skaane): 98, 150 (bis), 252 (bis), 309.
Mannerup (Kbh. A., Voldborg H.): 132.
Markerup (Husby H., Sdrj.): 290.
Meklenburg (Tyskland): 78, 143, 155, 161, 164.
Minden (Tyskland): 275.
Mjolden (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 354.
Mogenstrup (Pr. A., Hammer H.): 310.
Munkholm (Holb. A., Merløse H.): 177.
Munke-Bjergby (Sorø A., Alsted H.): 134.
Münster (Tyskland): 248, 315.
Mähren: 349.
Møn (Pr. A.): 95 (bis), 96 (bis).

N

Nakskov (Mar. A.): 8, 235 (bis), 403, 404.
Neuencamp Kloster (Tyskland): 42, 209.
Nordrup (Sorø A., Slagelse H.): 263.
Norge: 435.
Novgorod (Rusland): 105, 414.
Nyborg (Svendb. A.): 3, 6, 140, 145, 147, 156, 175, 176, 178.
Nyherred (Sdrj.): 160.
Nykøbing: 78, 80, 161, 183, 208, 213, 214, 241, 291, 301, 373, 374, 377, 406.
Næsby (Sorø A., Slagelse H.): 17.
Næstved (Pr. A.): 102, 114, 122, 123, 131, 153 (passim), 235, 310, 335, 336. — Benediktinere: 153 (passim). — Dominikanere: 310. — Franciskanere: 122, 123, 153 (passim). — Vor Frue Kirke: 58. — St. Peders Kloster: 53, (97), (129), (130), (131), 310, 311, (312), 313, 432, 433.
Nørre Bjert (Vej. A., Brusk H.): 431.
Nørrebroby (Svendb. A., Sallinge H.): 289.
*Nørre Diwnxwit (Sorø A., Slagelse H.): 420.
Nørregøs Herred (Sdrj.): 160.
Nørre-Hyllinge (Kbh. A., Voldborg H.): 261.

O

Odense (Od. A.): 122, 123, 164, 171, 174, 394, 408, 409. — Biskop: 29 (passim), 39, 189, 190, 289, 318, 422, 425. — Domkirke: 289. — Franciskanere 394:. — St. Hans Kloster: 425 (passim). — Kapitel: 289. — St. Knuds Kloster: 170. — Prior: 152, 232, 298. — Provst: 171, 353.
Ommersyssel: 308.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Orvieto (Italien): 189, 193, 194, 195, 196, 197, 418.
Oxlöf (Skaane): 119.

P

Paeküla (Estland): 41.
Patek (Estland): 406, 412.
*Patriesholm (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 221 (bis).
Pedersborg (Sorø A., Alsted H.): 149.
Pederstrup (Frb. A., Holbo H.): 258.
Perugia (Italien): (4), 5, 50.
Polen: 349.
Pommern (Tyskland): 1.
Poznan (Polen): 87.
Prag (Böhmen): 349.
Přeskač (Mähren): 352 (passim).
Puiatu (Estland): 41, 241, 257, 291.
Purup (Aarh. A., Vor H.): 154.

R

Raasiku (Estland): 41.
Ramsø Herred (Kbh. A.): 419.
Randers (Ra. A.): 122, 123, 167, 202.
Rangstrup (Haderslev A., N. Rangstrup H., Sdrj.): 6.
Ratzeburg (Tyskland): 1 (bis), 71.
Ravensberg (Tyskland): 79, 169.
Redewiz (Tyskland): 267.
Rehna Kloster (Tyskland): 143, 155.
Reims (Frankrig): 239, 359, 361, 362, 364, 370, 371, 372.
Reval (Estland): 80, 213, 214, 217, 218, 241, 257, 291, 314, 334 (bis), 344, 347, 348, 373, 374, 406, 412, 428 (bis), 429, 430, 434. — Biskop: 80, 408, 409, 410, 422. — Borgere: 213 (bis), 217 (bis), 377, 378, 407, 427, 434. — Byfoged: 213 (bis), 217 (bis), 334, 407. — Cisterciensernonnekloster: 80. — Domkirke: 298 (passim), 422. — St. Hans Hospital: 373, 374, 406, 412 (bis). — Høvedsmand: 11, 80, 257, 273, 291, 314, 315, 344, 347, 348, 400, 412, 434. — Kanniker: 298. — St. Olufs Kirke: 80. — Raadmænd: 377, 378, 427, 428. — Slotsfoged: 213 (bis), 217. — Stad: 213, 214, 217, 218, 377, 378, 407, 427, 430, 434.
Ribe (Ribe A.): 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33 (bis), 34, 39 (passim), 56, 70, 93, 135, 192, 207 (bis), 216, 252, 268, 328, 359, 389 (passim), 413. — Biskop: 6, 29, 33, 34, 39, 43 (bis), 44, 44 a, 48 (passim), 56, 82, 92, 139, 142, 147, 160, 182, 184, 185, 186, 187, 193, 204, 205, 206 (passim), 207, 211, 220, 221, 222, 223 (bis), 233, 268 (bis), 271, 292, 302, 303, 321, 328, 329, 330, 331, 337, 340, 363, 375 (bis), 390 (bis), 391 (bis), 393, 397, 398 (bis), 399, 413, 415 (bis), 416, 417, 424. — Borgere: 3, 145 (passim), 162, 163. — Bygningsfond: 207. — Byting: 145 (passim). — Dominikanere: 389. — Domkirke (Vor Frue): 6, 28, 48 (bis), 57, 207, 328, 357, 389, 397, 413. — Foged: 145 (passim), 162, 163, 179, 206. — Franciskanere: 389. — Hospital: 389. — Kanniker: 33, 39 (passim), 43, 87, 140, 152, 197, 206, 216, 231, 242, 245 (passim), 254. — Kantor: 28, 328, 381. — Kapitel: 28, 30, 57, 185, 204, 205, 220 (bis), (431). — Mønten: 397. — Møntmester: 206. — Nicolai Kirke: 207. — Nonnekloster: 389. — Peblinger: 328 (passim). — Raad, Raadmænd: 145 (passim), 206. — Skolemester: 328. — Stad: 145, 206 (bis), 233, 363. — Stadsbud: 145 (passim). — Stift: 24, 26, 27, 33, 34, 43, 56, 82 (bis), 185, 193 (bis), 194, 195, 211, 268, 363, 413, 417. — Ærkedegn: 30, 57, 206, 328, 354, 388, 413.
Riga (Letland): Borgere: 301. — Stad: 344. — Stift: 41. — Ærkebiskop: 101, 344, 347, 348, 422.
Ringe (Svendb. A., Gudme H.): 289.
Ringsted (Sorø A.): 200, 230, 300, 342, 400.
Rom (Italien): 355, 358, 359, 360, 361, 362, (363), 364, (365), 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372. — Kurien: 29, 92, 197, 230, 237, 238, 244, 368. — Lateranet: 7. — S. Lorenzo in Lucina: 1, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 39, 40, 43, 45, 47, 62, 73, 74, 81, 82 (passim), 84, 85, 86, 87, 88, 94, 126, 127, 142 (bis), 185, 231, 245. — S. Pietro: 173, 329, (330), 331, 355, 358, 359, (360), 361, 362, (363), 364, (365), (366), (367), 368, 369, 370, (371), 372.
Roskilde (Kbh. A.): 10, 11, 13, 20, 21, 22,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

23, 95, 109, 110, 118, 119, 120, 122 (passim), 123 (passim), 166, 200, 201, 210 (bis), 261, 286, 287, 294, 297, 300 (bis), 304, 333, 336, 345, 350, 356, 378, 382, 383, 400, 401, 402 (bis), 419 (bis). — St. Agnete Kloster: 14, (132), 174, 177, 340, 382, 383 (passim), 418. — Biskop: 29 (passim), 39 (passim), 44, 44 a, 62 (passim), 82, 86 (passim), 87 (passim), 92 (passim), 111, 133, 140, 197, 230, 231, 245 (passim), 252, 253 (bis), 261, 284, 338, 350 (bis), 356, 375, 384, 396, 422. — Borgere: 210, 261, 304, 305, 306, 320, 401. — St. Clare Kloster: 21, 59, 75, 76, 95, 96, 103 (bis), 104 (bis), 114, 115, 118 (bis), 119, 120, 121, 122, 123 (passim), 175, 191 (bis), 201, (274), 293, 300, 304, 305, 306, 307, 319, 320, 333, 336, 338, 341, 345, 379, 401, 402, 419, (423). — Dekan: 350, 356. — St. Dionysii Kirke: 9. — Dominikanerkloster: 122, 123, 383. — Domkirke (St. Lucii): 39 (bis), 109, 133, 230. — Foged: 191, 306, 307, 320, 402. — Franciskanerkloster: 122, 123. — Helligaandshus: 122, 123. — Gl. Hospital: 401. — Kanniker: 39 (passim), 75, 87, 109 (passim), 140, 197, 231, 245 (passim), 310, (311), 342. — Kapitel: 119, 261, 284, 350, 356. — St. Mortens Sogn: 200, 210. — Prior: 177 (bis). — Prior for Dominikanerne: 383. — Priorinde for St. Agnete Kloster: 382, 383 (bis), 418. — Provst: 75, 76, 86, 119, 123, 133, 253, 261, 284. — Præst: 53. — Raadmænd: 306, 410. — Stad: 210, 306. — Stadsgrav: 401. — Stift: 39 (passim), 59, 87, 140, 197, 229, 245 (passim), 254. — Synode: 384. — Vor Frue Kloster: 110. — Ærkedegn: 95, 123, 167.

Rostock (Tyskland): 144, 178, 179, 183, 259, 270, 332.

Rude Eskildstrup (Sorø A., Alsted H.): 134.

Rusland: 105, 344, 347, 348.

Ryd Kloster (Husby H., Sdrj.): 39 (bis).

Rye (Kbh. A., Voldborg H.): 39 (passim), 87, 140, 197, 231, 245, 254.

Rügen (Tyskland): 42, 87, 327.

Rügenwalde (Tyskland): 283 (bis).

Rynkeby (Svendb. A., Gudme H.): 289 (passim).

Rønne (Bornh. A.): 309.

Rønne Herred (Bornh. A.): 309.

Rørkær (Tønder A., Slogs H., Sdrj.): 192, 215.

S

Sachsen (Tyskland): 44, 44 a, 327.

Saha (Estland): 257.

Sakskøbing (Mar. A.): 332.

Saltholm (Kbh. A., Sokkelund H.): 396.

Samsø (Holb. A.): 324.

Sandby (Pr. A., Tybjærg H.): 131, 157, 385.

Sanderum (Od. A. og H.): 171.

Sarnä (Estland): 161, 164.

Saunja (Estland): 41.

Savnsø (Mar. A., Lollands Sønder H.): 293.

*Saxæhaghæ (Ribe A., Anst H., Vamdrup S.?): 417 (bis).

Saxtorp (Harjagers H., Skaane): 234 (passim).

Schmarl (Tyskland): 183.

Schwerin (Tyskland): 22, 23, 44, 44 a.

Sebber Kloster (Aalb. A., Slet H.): 122, 123.

Seem (Ribe A. og H.): 220.

Sengeløse (Kbh. A., Smørum H.): 166.

Sigersege (ved Nakskov): 8.

Sieseby (Sdrj., v. Slien): 83 (bis).

Sigerslevøster (Frb. A., Strø H.): 107, 108.

Sireköpinge (Skaane): 150.

Sjælland: 103, 104, 115, 118, 119, 120, 235, 263, 332, 385, 400.

Skaane: 119, 270, 301, 327, 403, 404, 405 (bis).

Skallerød (Frb. A., Holbo H.): 168.

Skandrup (Ribe A., Anst H.): 417.

Skanør (Skaane): 78, 113.

Skara (Sverige): 266, 360, 366, 383.

Skovshoved (Kbh. A., Sokkelund H.): 252.

Skräflinge (Skaane): 150.

Skørpinge (Pr. A., Stevns H.): 356.

Slagelse (Sorø Amt): 113, 224.

Slagelse Herred (Sorø A.): 263, 420, 421.

Slaglille (Sorø A., Alsted H.): 285 (bis).

Slangerup (Frb. A., Lynge-Frederiksborg H.): 112, 400.

Slesvig: 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39 (passim), 66, (67), 72, 75, (81), 82 (passim), (88), 111, 124, 137, 199, 264, 389. — Bi-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skop: 39 (bis), 47, 60, 63, 64, 66, 67, 74, 81, 82 (passim), 83, 84, 85, 88, 124, 139, 147, 160 (passim), 218, 264, 275, 290, 363, 375, 415, 422. — Borgere: 176, 199. — Dominikanere: 389. — Domkirke (St. Petri): 39 (passim), 49, 82 (passim), 160 (passim). — Domprovst: 26, 49. — Franciskanere: 72, 137, 389. — Guardian: 52, 88. — Hospital: 389. — Kanniker: 160. — Kantor: 160, 171, 232. — Kapitel: 88, 160, 290. — Nonnekloster: 389. — Provst: 39, 83, 88, 160, 194, 195, 206, 211, 290. — Raadmænd: 176. — Stad: 363. — Stift: 39, 363. — Ærkedegn: 49, 83, 160.
Sneslev (Sorø A., Ø. Flakkebjærg H.): 198 (bis).
Sode Mølle (Frb. A., Holbo H., Esbønderup S.): 169.
Sodebjerg (Frb. A., Holbo H., Esbønderup S.): 169.
Soest (Tyskland): 315.
Solbjerg (Holb. A., Løve H.): 141.
Sophienhof (Tyskland): 36.
Sorø (Sorø A.): 2. — St. Marie Kloster: 10, 17, 54, (134), 141, 149, 157, 173 (passim), 198 (bis), 256, 285 (bis), 384, 420 (bis), 421.
Spjellerup (Pr. A., Fakse H.): 419.
Stångby (Skaane): 150.
Staby (Ringk. A., Ulvborg H.): 48 (bis).
Stege (Pr. A.): 102.
Stegeborg (Pr. A.): 42.
Stenløse (Od. A. og H.): 289.
Stettin (Tyskland): 332.
Stevn (Aalb. A., Hindsted H.): 121, 122, 123.
Store Råby (Skaane): 150.
Stralsund (Tyskland): 270, 286, 405.
Strängnäs (Sverige): 89.
Stubber Kloster (Ringk. A., Ginding H.): 122, 123, 223.
Stubberup: 1. (Præstø A., Mønbo H.): 95 (bis), 256. — 2. (Kbh. A., Ramsø H.): 132.
Støvring (Ti. A., Hundborg H.): 121, 122, 123.
Sundeved (Sdrj.): 160.
Suserup (Sorø A., Alsted H.): 173.
Svans (Sdrj.): 124.
Svanstrup (Tønder A., Lø H., Sdrj.): 26, 27.
Svejstrup: 1. (Aarh. A., Hjelmslev H.): 72 (bis). — 2. (Aarh. A., Sabro H.): 308.
Svendborg (Svendb. A.): 52 (bis), 122, 123.
Svendsholm (Ringk. A., Ulvborg H.): 48.
Sverige: 1, 15, 239, 359, 360 (bis), 361, 364, 367, 369, 370 (bis), 371, 372, 435.
Svinninge (Holb. A., Ods H. ell. Tudse H., ell. Pr. A., Hammer H.?): 132.
Sürstorf (Tyskland): 240.
Særløse (Kbh. A., Voldborg H.): 177.
Søborg (Frb. A., Holbo H.): 169 (bis), 212, 231.
Søby (Svendb. A., Ærø H.): 283.
Söfdered (Halland): 150.
Sønder Bjert (Vej. A., Tyrstrup H.): 417.
Sønderborg (Sønderborg A., Sdrj.): 265.
Søndergøs Herred (Sdrj.): 124.
Sønder-Vedby (Mar. A., Falsters Sønder H.): 313.

T

Taarnborg (Sorø A., Slagelse H.): 100.
Tamdrup (Aarh. A., Nim H.): 376.
Tanderup (Ribe A. og H.): 381.
Tartu (Estland): 344, 348, 422.
*Thostorp (i Børglum Stift?): 123.
Thy (Ti. A.): 122 (passim), 123 (bis).
Thy syssel: 123, 357.
Tilsted (Ti. A., Hundborg H.): 426.
Tinglev (Tønder A., Slogs H., Sdrj.): 389.
*Toftehesle (Vej. A., Hatting H.): 395.
Tomarp Kloster (Skaane): 55 (bis), 150, 234.
Topshøj (Sorø A., Alsted H.): 173.
Torkilstrup (Kbh. A., Voldborg H.): 274.
Torsted (Ti. A., Hundborg H.): 426.
Torup (Ringk. A., Hammerum H., Sunds S.): 303.
Tottarp (Skaane): 150.
Travemünde (Tyskland): 414.
Trento (Italien): 94.
Tudse Herred (Holb. A.): 191.
Tvilum Kloster (Aarh. A., Gern H.): 122, 123.
Tvis Kloster (Ringk. A., Hammerum H.): 67, 82.
Tyskland: 73, 94, 377, 378, 405, 408.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

U

Ubberup (Frb. A., Strø H.): 400.
Uge (Aabenraa A., Lundtoft H., Sdrj.): 389 (bis).
Uglerup: 1. (Holb. A., Tudse H.): 191. — 2. (Holb. A., Løve H., Buerup S.): 356.
Ulkær (Ringk. A., Ulvborg H.): 48.
Ulvemose (Kbh. A., Tune H.): 300.
Uppsala (Sverige): 89 (passim), 90, 91 (passim), 236 (passim), 237 (passim), 238 (passim), 329 (passim), 330 (passim), 331 (passim).
Urne (Aabenraa A., Rise H., Sdrj.): 389.

V (W)

Vamdrup (Ribe A., Anst H.): 417.
Vardesyssel: 388, 413.
Varnæsmark (Aabenraa A., Lundtoft H.): 139.
Weddinghausen (Tyskland): 165.
Veinge (Halland): 150.
Vejby (Frb. A., Holbo H.): 387.
Vejen (Ribe A., Malt H.): 417.
Vejle (Vej. A.): 375.
Vemmerlöf (Skaane): 234.
Venden (Tyskland): 1, 3, 8, 9, 11, 283 (bis), 332.
Venslev (Frb. A., Horns H.): 335.
Verona (Italien): 94.
Vestergaard (Haderslev A., N. Rangstrup H., Sdrj.): 146.
Vestervig Kloster (Ti. A., Revs H.): 122, 123, (426).
Westfalen (Tyskland): 44, 44 a.
Viborg (Vib. A.): 16, 51, 122, 123, 303. — Biskop: 16, 29, 51, (70), (140 bis), (197), (232), 250, (254), (286), (294), (397), 422. — Dominikanerkloster: 122, 123. — Domkirke (St. Marie): 31, 32, 37, 38, 69, 116, 117, 232, 346. — Franciskanerkloster: 122, 123. — Kannikekloster: 122, 123. — Kanniker: 32, 232 (passim), 242. — Kapitel: 232. — St. Hans Kirke: 250. — Nonnekloster: 122, 123. — St. Peders Kirke: 232. — Provst: 232 (passim), 242, 346 (bis).
Vidaa Provsti (Tønder A., Hviding H.): 160.
Vile (Vib. A., Harre H.): 122, 123.
*Wimundebool (Holb. A., Løve H.): 141.
Vinderup (Ringk. A., Ginding H.): 223.
Vinkel (Vib. A., Middelsom H.): 319.
Virland (Estland): 11.
Visby: 1. (Tønder A. og H., Sdrj.): 337. — 2. (Gotland, Sverige): 414, 434.
Wismar (Tyskland): 78 (passim), 179, 332.
Vissing Kloster (Aarh. A., Tyrsting H.): 122, 123.
Viterbo (Italien): 62, 69, 71, 73, 89, 90, 91, 94, 116, 117, 276, (277), (278), (279), (280), (281), (282), 340, 382.
Vitskøl Kloster (Aalb. A., Aars H.): 136, 232.
Vive (Aalb. A., Hindsted H.): 122, 123.
Viveterp(gaard) (Aalb. A., Hindsted H.): 122, 123.
Vodder (Tønder A., Hviding H., Sdrj.): 389 (bis).
Volderup (Pr. A., Mønbo H. ell. Sorø A., V. Flakkebjærg H.?): 159.
Vordingborg (Pr. A.): 79, 270, 405.
Vordingborg Bugt se Hvidanger.
Vor Kloster (Aarh. A., Tyrsting H.): 122.
Vorgod (Ringk. A., Bølling H.): 48.
Vorning (Vib. A., Sønderlyng H.): 269.
Vrejlev Kloster (Hjør. A., Børglum H.): 122, 123.
Væ (Skaane): 106.
Værløse (Pr. A., Fakse H.): 356.
*Wæstertbaligh: 357.

Z

Zarrentin (Tyskland): 35.
Zinzow (Tyskland): 283.
Znojmo (Mähren): 352.

Æ

Æbelholt Kloster (Frb. A., Strø H.): 108, 112 (bis), 188, 400.
Ærø (Svendb. A.): 114, 283 (bis).
Ættebol (i Bolderslev, Bjolderup S., Sdrj.): 389.

Ø

Ø Kloster (Hjør. A., Ø.-Han H.): 122, 123, 181, 392 (passim).
Ødemark (Sorø A., Slagelse H.): 420, 421.
Ødis (Vej A., Nørre Tyrstrup H.): 389.
Ølsemagle (Kbh. A., Ramsø H.): 284.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Øm Kloster (Aarh. A., Tyrsting H.): 12, 13, 20, 39 (bis), 46, 47, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 72 (passim), 74, 76, 81, 82 (passim), 122, 123, 139, 154.
Ønlev (Aabenraa A., Rise H. Sdrj.): 389.
Önnarp (Skaane): 150 bis.
Øresund: 414.
Ørnehoved (Ra. A., Sønderhald H.): 269.
Ørslev Kloster (Vib. A., Fjends H.): 262.
Ørslevvester (Sorø A., Alsted H.): 256.
*Øræthbæc (Sjælland eller Lolland?): 293.
Ösel (nu Saaremaa), (Estland): 344, 348, 422.
Østbirk (Aarh. A., Vor H.): 72 (bis).
Østerild (Ti. A., Hillerslev H.): 121, 122 (bis), 123 (bis).
Öster Skräflinge se Skräflinge.
Østersøen: 344.
Østrig: 349.
Öved (Skaane): 150.
Øverup (Frb. A., Holbo H.): 258.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORELØBIG ORDLISTE

Aartid: aarlig Sjælemesse, ofte forbunden med Bespisning af de fattige.

Abbedi: Kloster (Munkesamfund) styret af en Abbed.

Allodialgods, -jord, Allodier: betegner ofte den Jord, som Besidderen ejer med fuld Ejendomsret, i Modsætning til den Jord, over hvilken han kun har Brugsret, navnlig som Len; i Estland synes Allodier at betegne den Jord, som Godsejeren selv har ladet opdyrke eller erhvervet af Bønderne, og som han drev for egen Regning, altsaa omtrent det samme som Herregaard.

apostolisk: udgaaet fra (henhørende under) Pavestolen, der nedleder sin Magt fra Apostelen Peter (f. Eks. det apostoliske Sæde).

Appelbrev: den af kirkelige Dommere udstedte Erklæring om en Appels lovformelige Iværksættelse, der skulde ledsage enhver Appelskrivelse til Rom.

Arnegæld: Skat i jyske Byer svarende til Midsommergælden i Skaane, paa Sjælland og Fyn.

Ban: Udelukkelse fra Kirken og dens Naademidler.

Beder: Person, der beder om Almisse.

Begine: ung Kvinde, der har aflagt Løfte om Kyskhed og Fattigdom, men ikke med bindende Kraft for hele Livet.

Beneficium: de til et kirkeligt Embede som Løn for Tjenesten henlagte Formuegodser, dernæst ogsaa selve Embedet.

besætte: gøre Arrest i Gods.

Birkeret: Ret over en fra Herredsinddelingen undtaget Jurisdiktion.

Bol: en efter Bolantallet vekslende Kvotapart af en Landsbys Tilliggende, ogsaa et Jordmaal; fandt oprindelig Anvendelse ved Fordelingen af offentlige Byrder.

Borgfoged: kongelig Embedsmand i en befæstet By.

Brevfører, -viser: Ihændehaver af Brev.

Bryde: Forvalter, Bestyrer af Gaard.

Byfoged: kongelig Embedsmand i Købstæder.

Byfred: den særlige Fred, som skulde herske i Købstæderne; det Omraade, inden for hvilket denne Fred gjaldt (en Stads Jurisdiktion), hele en Købstads Omraade.

contumaciam, dømme in: dømme en indstævnt, der har undladt at give Møde under Sagen.

Dam: en af Jord opført stor Dæmning, der skal hindre Vandets Løb.

Damsbaand: Dæmningsdige, fortsat Dige ind over Marken ved en Mølledam.

da pacem domine: Begyndelsesordene til Introitusbønnen 18. Søndag efter Pinse.

Danefæ: jordfundne Værdigenstande af Guld og Sølv, særlig hvad der fandtes i Gravhøje fra den hedenske Tid og oprindelig var medgivet de døde i Graven som deres Ejendom, men i kristen Tid ansaas for herreløst, hvorfor det tilfaldt Kongen.

Dekan: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder ved et Domkapitel, ogsaa gejstlig Tilsynsmand inden for et Dekanat.

Diakon: lavere gejstlig Grad.

Dignitet: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder inden for Domkapitlet, f. Eks. Ærkedegn, Provst og Dekan.

Domkapitel se Kapitel.

Domprovst: Indehaver af Provsteværdigheden i et Domkapitel.

Drost: Navn paa den højeste Rigsembedsmand i Middelalderen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eximerede: fritagne for de(n) nærmeste kirkelige overordnedes Jurisdiktion, som Regel om dem, der er fritagne for Bispens Jurisdiktion og stillede direkte under Paven.

Forban(d): vistnok Vareafgift, som i Købstæderne betaltes af fremmede.

Forte: aaben ubebygget Plads i en Landsbys Midte.

Fægang: Græsgang, Græsning.

Fællesbord: Gods, hvis Indtægter gaar til et gejstligt Samfunds (Kapitels e. l.) Underhold.

Gaardsæde: Fæster af et Hus med en mindre Jordlod, for Brugen af hvilken han som Vederlag præsterede Arbejde for Ejeren.

Generalmagister: Dominikanerordenens øverste Forstander.

Generalminister: Franciskanernes øverste Forstander.

Guardian: Forstander for et Franciskanerkloster.

Gælker: Navn paa den højeste kongelige Embedsmand i Skaane.

Gæst: fremmed Købmand eller Repræsentant for en saadan.

Gæsteri: den Afgift, der havde afløst Pligten til at forpleje en overordnet gejstlig og hans Følge under Opholdet hos hans underordnede.

Hageplov: middelalderlig estnisk Regneenhed, der dannede Grundlag for Beskatning.

St. Hans Hospitals Brødre: Johanniterne.

Helligaandspenning: en Art Haandpenge, som Modtageren ikke beholdt, men skænkede til gudeligt Brug (Gudspenning).

Hovedstokken: den bærende Planke i en Dæmning tværs over et Aaløb.

Høvedsmand: øverste Befalingsmand paa kongeligt Slot.

Immunitet: den et Gods tillagte Fritagelse for at være undergivet de kongelige Embedsmænds Myndighed med Hensyn til Indkrævning af Skatter, Sagefald m. m.

inddrage: begive sig (i Indlager).

Indiktion: Femtenaarsperiode, hvortil der tages Hensyn ved Dateringen i Pavebreve, saaledes at et Aar bestemmes efter sin Plads i en saadan Femtenaarsperiode.

Indlager: det Forhold, at en ikke betalingsdygtig Skyldner maa opholde sig paa et Sted, som han har forpligtet sig til ikke at forlade, før han har indfriet sin Gæld.

Inkvisitor: en, der paa Kirkens Vegne leder en retlig Undersøgelse, kriminel Dommer.

Inne: Navn paa en Ydelse (Arbejdspræstation eller dertil svarende Afgift) til Kronen.

Interdikt: Forbud mod Prædiken, Forvaltning af Sakramenterne og kirkelig Jordfæstelse.

Judica (sc. me Deus): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 5. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

kanonisk: i Overensstemmelse med den kirkelige Lovgivning (Corpus Iuris Canonici).

Kansler: den Rigsembedsmand, der stod i Spidsen for Kongens Kancelli.

Kantor: lavere gejstlig inden for Domkapitlet.

Kantori: Kantorens Embede.

Kapitel: Forsamling af Munke ved samme Kloster, Kollegium af Præster ved samme Kirke (Domkapitel eller Kollegiatkapitel) eller Forsamling af Personer hørende til samme gejstlige Orden (Ordenskapitel, Provinskapitel).

Kardinalpresbyter, -præst: Embedsmand (Præst) inden for Kardinalkollegiet.

Karene: et Tidsrum paa 40 Dage, derfor 1) en Fasteperiode paa 40 Dage. 2) 40 Dages offentlig Kirkebod eller Eftergivelse af de Syndestraffe, der kan forlades ved 40 Dages Kirkebod.

Kollats: Overdragelse af gejstligt Embede.

Kommissorium: Pavebrev, hvori Paven paalægger en underordnet gejstlig at varetage et Hverv.

Konvent, det menige: de Abbeden undergivne Klosterbrødre.

Kurien: Pavestolen.

Kvasibesiddelse: juridisk Udtryk om en Besiddelse, hvis Ret formelt kan bestrides.

Købing: mindre (købstadlignende) By uden Købstadrettigheder, hvor der drives Handel (villa forensis).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Landbo: Fæster.

Lætare Jerusalem: Begyndelsesordene til Introitusbønnen 4. Søndag i Fasten.

Legat, pavelig: Udsending, der er Kardinal og udøver overordnet kirkelig Myndighed inden for sit Omraade.

legemlig Besiddelse: romerretligt Udtryk, der betegner den virkelige Besiddelse (af et Embede el. lign.), hvis Forudsætning er visse Ceremonier.

Lektion: Stykke af den hellige Skrift, Kirkefædrene, Helgenlegenderne osv., som oplæses ved Gudstjenesten.

Lov, fæste: afgive Løfte om at præstere Bevis ved Partsed med Mededsmænd.

lyse: bekendtgøre.

Lægbroder: Ordensmedlem, der har Lov til at udføre profane Forretninger.

Læst: Rummaal for Korn og andre tørre Varer, som fragtedes med Skib. Maal for Skibes Drægtighed.

Lætare (sc. Jerusalem): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 4. Søndag i Fasten.

Mark: 1 Mark = 8 Øre à 3 Ørtug à 10 eller 12 Penninge. 1 Mark Penge: en vis (efter Tid og Sted skiftende) Del af 1 Mark Sølv.

Marsk: den Rigsembedsmand, som var Rigets øverste Hærfører.

Messe: den katholske Gudstjeneste, ved hvilken Forvandlingen af Brød og Vin finder Sted og Alterens Sakramente uddeles.

Møntmester: Embedsmand, som forestaar Pengenes Udmøntning.

Notar, pavelig: Person, der af Paven er beskikket til at udfærdige eller bevidne Dokumenter.

Nuntius: pavelig Udsending, der ikke er Kardinal.

Ombudsmand: kongelig Embedsmand, der som Kongens Repræsentant ledede den lokale Forvaltning inden for et vist Omraade.

oplade: give Afkald paa (gejstligt Embede).

Ore: uopdyrket (undertiden skovklædt) Udmark, skovklædt Terræn.

Otting: en Ottendedel af et Bol.

Palliet: Skulderbort af Uld med sorte Kors, som Paven overrækker Ærkebispen til Tegn paa hans Værdighed.

Patronatsret: Ret til at foreslaa Præst ved den Kirke, hvis Beskærmer man var.

Penning se Mark.

Personalinterdikt: et til enkelte Personer rettet Forbud mod at betræde Kirken og deltage i de kirkelige Handlinger, som foregik der; det var forskelligt baade fra Banlysning og fra Lokalinterdikt, der standsede de kirkelige Handlinger paa bestemte Steder.

Pontifikat: Paves Regeringstid.

Postulation: særlig Form for Valg til kirkeligt Embede, Valg muliggjort ved Dispensation af kirkelig Myndighed. Ordet Postulation sigter egentlig til den Anmodning, der maatte rettes til Paven om at give Tilladelsen.

Prior: Forstander for Dominikanerkloster.

Prokurator: gejstlig, der varetager juridiske Interesser.

Provincialminister: overordnet Franciskaner, der forvalter en provincia.

Provincialprior: overordnet Dominikaner, der forvalter en provincia.

Provision: Besættelse af kirkeligt Embede fra Pavestolen.

Provst: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel, gejstlig Tilsynsmand i et større Distrikt (Provsti).

Præbende: det en Kannik i et Kapitel tillagte Beneficium (s. d.), ogsaa selve Embedet.

Præceptor: Forstander for et Samfund af Johannitere eller Tempelherrer.

Præsentation: Forslag, Indstilling til et kirkeligt Embede.

Præsentationsret: Ret til at foreslaa til et kirkeligt Embede.

præsentere: foreslaa (til et kirkeligt Embede).

Quasimodo geniti (sc. infantes): Bøn, der bedes første Søndag efter Paaske.

rebdragen Jord: Jord i Landsbyfællig, som har været Genstand for Rebning, d. v. s. Udmaaling med Reb.

Responsorier: Korvekselsange.

Septuagesima: 9. Søndag før Paaske.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skattepligtig Jord: gengiver det latinske terra in censu, Jord i Skyld.

Skiben (skipæn): et Lægd af Bønder til Udrustning af et Ledingsskib med Mandskab og Forsyning.

Staller: Staldmester.

Stod: en Hingst med en Flok Hopper (ifl. Jyske Lov ialt 12 eller flere Heste).

Stud: Navn paa en fast aarlig Afgift.

Stuf: Stykke Jord, bl. a. en Parcel af en Gaard, som ved Salg eller Gave er kommet paa andre Hænder end selve Gaarden.

Styresmand: Fører for et Skiben (s. d.). Stillingen som Styresmand var arvelig inden for visse Stormandsslægter og forbundet med Rettigheder til at opkræve Afgifter af Skibenets Bønder til Afholdelse af Styresmandens Udgifter. I Slutningen af 13. Aarhundrede var disse Styresmandsembeder ved at gaa over paa Kongens og Kirkens Hænder.

Subdiakon: lavere gejstlig Grad.

Suspension: midlertidig Afsættelse.

Toft: den til hver Gaard hørende indhegnede Plads med Beboelses- og Avlsbygninger, Have m. m.

Torvegæld: Afgift for Tilladelse til Handel paa Byens Torv.

transsumere: gentage et ældre Brevs Indhold.

Transsumpt: Gentagelse af ældre Brevs Indhold.

ustunget: gengiver det i latinske Vidisser almindelige Ord: non abolitas; ved at gennemstikke et Brev erklærede man det for ugyldigt.

usufruktuarisk Ret: den Ret, man har som Brugshaver over Ejendom, som tilhører en anden.

vidimere: erklære at have set (et ældre Dokument).

Vidisse: Dokument indeholdende Erklæring fra Udstederne om, at de har set et ældre Dokument (hvis Indhold gengives).

Vigilie: den Gudstjeneste, der oprindelig fandt Sted om Natten.

Vikar: Stedfortræder i et gejstligt Embede (evig Vikar).

Virning: Værdien eller Udbyttet af det Inventar eller den Besætning, der følger med en Ejendom, og som skal tilsvares ved Fratrædelsen.

Vrag(ret): (Kongens) Ret til det paa Kysten inddrevne Vrag.

Ærkedegn: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel.

Økonom: den, der varetager et Klosters Pengesager.

Øre og **Ørtug** se Mark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK